10. Tiistaina 20 päivänä helmikuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Ed. Toimi Kankaanniemen /skl ym. välikysymys työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä 151

Välikysymys 1/1996 vp
Vastaus ja keskustelu

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys laiksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain muuttamisesta 242

Hallituksen esitys 191/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 205/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 1/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi ylikuormamaksusta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 198/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 221/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 10 luvun 1 §:n ja säätiölain 10 §:n muuttamisesta 242

Hallituksen esitys 220/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edustajat Elo, Gustafsson, Hassi, Ihamäki, Laakso, Norrback, Rantanen, Skinnari, Tuomioja ja Viinanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Skinnari ja Gustafsson.

Ed. Malm merkitään saapuneeksi valtiopäiville.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ihamäki, Rantanen, Tuomioja ja Viinanen,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Elo sekä
tämän kuun 23 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Laakso ja yksityisasioiden vuoksi ed. Hassi.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 15 päivänä helmikuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 4.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan on annettava lausunto.

Suuren valiokunnan jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnan jäsenyydestä vapautuksen saaneen ed. Puhakan sijaan valitaan uusi varajäsen suureen valiokuntaan 1 päivästä maaliskuuta 1996 lukien.

Ilmoitetaan, että suuren valiokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Kaarilahti vapautusta sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Eduskunnan pankkivaltuuston jäsenet

P u h e m i e s : Tultuaan nimitetyksi kansaneläkelaitoksen hallituksen jäsenen virkaan ja saatuaan vapautuksen edustajantoimesta pyytää ed. Puhakka eroa eduskunnan pankkivaltuuston jäsenyydestä 1 päivästä maaliskuuta 1996 lukien. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että pankkivaltuuston täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että ed. Markkula-Kivisillan tultua valituksi kansaneläkelaitoksen valtuutetuksi valitaan uusi jäsen häneltä vapautuneelle kansaneläkelaitoksen valtuutettujen ensimmäisen varajäsenen paikalle.

Ilmoitetaan, että kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Tulevaisuusvaliokunnan asettaminen

P u h e m i e s : Sen johdosta, että valtioneuvosto tulee antamaan eduskunnalle tulevaisuusselonteon, puhemiesneuvosto valtiopäiväjärjestyksen 40 §:n ja työjärjestyksen 11 §:n säännöksiin viitaten ehdottaa, että eduskunta päättäisi asettaa tilapäisen tulevaisuusvaliokunnan valmistelemaan ehdotusta selonteosta annettavaksi eduskunnan lausunnoksi ja sitä ennen perehtymään valiokunnan tarkoituksenmukaisiksi katsomin tavoin tulevaisuuden tutkimuksen ajankohtaisiin menetelmäkysymyksiin.

Lisäksi puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta antaisi asetettavan tulevaisuusvaliokunnan tehtäväksi teknologian arviointitoiminnan käynnistämisen eduskunnassa. Tällöin valiokunnan on jo suoritetun valmistelun pohjalta laadittava puhemiesneuvostolle viipymättä selvitys siitä, miten teknologian arviointitoiminta voidaan tarpeellisessa laajuudessa niveltää osaksi eduskunnan työskentelyä.

Samalla puhemiesneuvosto ehdottaa, että tulevaisuusvaliokuntaan päätettäisiin valita 17 varsinaista jäsentä ja 9 varajäsentä.

Puhemiesneuvoston ehdotukset hyväksytään.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tulevaisuusvaliokunnan vaali toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat vaalia varten on vaalisäännön 7 §:n mukaan jätettävä eduskunnan keskuskansliaan viimeistään ensi maanantaina kello 12.

Ed. Toimi Kankaanniemen /skl ym. välikysymys työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Välikysymys 1/1996 vp
Vastaus ja keskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen pääministeri Lipponen vastaa ed. Kankaanniemen ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 1 työttömyyden vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä (VK 1/1996 vp).

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta syntynyt keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä tai asian valiokuntaan lähettämisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksen teon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Välikysymyksen esittää kristillinen liitto ja siihen yhtyy Suomen keskusta, kaksi puoluetta, joiden hallituskaudella työttömyys nousi ennätyskorkeuteen. Nykyisen hallituksen kymmenen toimintakuukauden aikana työttömyys ei ole ratkaisevasti alentunut, mutta on laskusuunnassa. Hallitus aikoo pitää kiinni talouslinjastaan ja vahvistaa sen puitteissa työllisyyspolitiikkaansa.

Tämä hallitus lähti liikkeelle tilanteesta, jossa korot olivat korkealla, inflaatiopaineet ilmeisiä, velkaantuminen karkaamassa käsistä ja suhteet eri eturyhmien välillä tulehtuneet. Kymmenessä kuukaudessa talous on vakautettu, mikä on ollut ehdottoman välttämätöntä, jotta työllisyys voi kestävästi parantua.

Inflaatio on Suomessa Euroopan alhaisin. Historian pisimmän tuloratkaisun ansiosta palkkakierre on pysäytetty ja kustannuskehitys vakautettu. Inflaatio-odotukset ovat perustellusti alhaiset.

Julkisen talouden velkaantumisaste kääntyy tehtyjen päätösten johdosta laskuun, samoin valtiontalouden velkaantumisprosentti suhteessa kansantuotteeseen.

Korot ovat tulleet alas eduskuntavaalipäivästä alkaen useilla prosenttiyksiköillä. Valmiudet ottaa lainaa ja suorittaa hankintoja ovat vahvistuneet kotitalouksissa.

Suomen markka on ollut suhteellisen vakaa jo pari vuotta.

Kaikki nämä ovat saavutuksia, joita ei pidä vaarantaa palaamalla edellisen hallituksen aikaiseen tempoiluun, ajautumiseen kriisistä toiseen.

Sellaisia yliluonnollisia voimia ei ole kristillisellä liitolla, että työttömyys olisi kymmenessä kuukaudessa saatu ratkaisevasti vähenemään. Lähtiväthän kristilliset edellisestä hallituksesta työttömyyttä ja vastuuta pakoon.

Sellaista menopiikkiä ei ole Suomen keskustalla, että työttömyys olisi saatu ratkaisevasti alas kymmenessä kuukaudessa. Keskustan löysällä politiikalla ja palkansaajavihamielisyydellä talous olisi sekasorron vallassa.

Työttömyyden lasku pysähtyi viime vuoden alkupuolella, koska edellinen hallitus budjetoi tarkoituksella työllisyystoimiin lisävaroja vain vaalien alle. Tarvittiin tämän hallituksen lisäbudjetti, jotta työllistäminen pääsi taas käyntiin. Muut hallituksen toimet ja hallituksen talouspolitiikan tulokset alkavat vaikuttaa vasta näinä aikoina ja myöhemmin tänä vuonna: siis tämän vuoden talousarvio, työllisyysohjelma, korkotason lasku.

Kaikkea ei tämäkään hallitus hallitse. Emme ole tehneet maailmantalouden tai eurooppalaisten päämarkkinoidemme kanssa sopimusta siitä, että taloudellinen kasvu jatkuu voimakkaana noilla alueilla. Kasvu on heikentynyt tärkeillä markkina-alueillamme ja sen seurauksena myös Suomessa. Sen johdosta talouspolitiikassa on tehty tiettyjä korjauksia, missä ei ole mitään erikoista.

Tämän hallituksen talouspolitiikka on linjattu hallitusohjelmassa, joka oli perusteellisen valmistelun ja keskustelun tulos. Hallitusohjelman linjaa asettuivat tukemaan myös keskeiset etujärjestöt. Tämä tuki ja laaja yhteistyö, sopimusyhteiskunta, on hallituksen politiikan kulmakivi.

Taloudessa ei ole tapahtunut mitään sellaista, mikä edellyttäisi noudatetun linjan muuttamista. Hallitus pitää omalta puoleltaan omaksutusta linjasta hötkyilemättä kiinni, ja toivon, että muutkin tekisivät samoin.

Hallitus on sopinut valtion talousarvion menokehyksistä vuosille 1997—99. Ne on mitoitet-

tu tukemaan hallituksen jo ohjelmassaan omaksumaa linjaa. Niiden mukainen talouspolitiikan hoitaminen merkitsee sitä, että valtionvelan bruttokansantuoteosuus saadaan kääntymään laskuun suunnitellussa aikataulussa. Kehyspäätöksen mukaiset toimet vähentävät valtiontalouden alijäämää vuosittain kasvavasti niin, että vuonna 99 vähennys on noin 5 miljardia markkaa. Toimenpiteiden valtionvelkaa alentava vaikutus vuonna 99 on yli 13 miljardia markkaa, kun otetaan huomioon myös säästyvät velanhoitomenot.

Samassa yhteydessä, kun hallituksessa oli esillä kehyspäätös vuosille 97—99, hallitus teki periaatepäätöksen myös työllisyyttä tukevasta lisätalousarviosta. Sen mukaisesti rahoitetaan julkisten rakennusten peruskorjaustoimintaa, uudistetaan asuntorahoitusta, lisätään asuntojen peruskorjausta, osoitetaan määrärahoja alushankintoihin ja telakoiden tukemiseen ja käynnistetään ympäristötöitä työllisyysohjelman mukaisesti. Lisäbudjetilla luodaan 17 000—18 000 uutta työpaikkaa ennen muuta rakentamisen piirissä.

Suhdannenäkymät eivät ole pysyvästi heikentyneet. Kansainvälinen korkotaso on alhaalla ja kasvun odotetaan käynnistyvän tämän vuoden lopulla uudelleen. Suomessa metsäteollisuuden suhdanteen laantumisen arvioidaan jäävän tilapäiseksi. Metalliteollisuus kasvoi voimakkaasti vuoden lopussa.

Dagens Nyheterin uusi päätoimittaja Hans Bergström otsikoi eilen viimeviikkoisen Suomenmatkansa yhteenvedon lyhyesti: "Överdriven oro för finsk ekonomi", "Liioiteltua huolta Suomen taloudesta". Päätoimittaja oli haastatellut myös oppositiojohtaja Esko Ahoa. Ehkä hän oli tehnyt johtopäätökset tämänkin keskustelun perusteella.

Huoli työttömyydestä on perusteltu ja vaatii tehokkaita toimia.

Vakaalla talouspolitiikalla luodaan edellytykset korkotason laskulle. Se on talouspolitiikan keskeinen tavoite.

Valtiontaloudessa on pidettävä kiinni linjasta: Tänä vuonna elvytetään ja sekin tehdään lainanottoa lisäämättä.

Rakenteellisilla uudistuksilla on edistettävä työllistymistä ja kohdistettava erityisiä toimia kaikkein vaikeimmassa asemassa oleviin, ennen muuta pitkäaikaistyöttömiin. Verotuksen ja sosiaaliturvamaksujen sekä sosiaalietuuksien yhteisvaikutusta on korjattava työllisyyttä edistävään suuntaan. Niin sanottua verokiilaa on kavennettava.

Hallitus haluaa sijoittaa myös tulevaan työllisyyteen lisäämällä panostusta tutkimukseen, kehitykseen ja koulutukseen sekä toteuttamalla kilpailukykyä parantavia perusrakennehankkeita kuten teitä ja rautateitä.

Arvoisa puhemies! Koko 90-luvun alkupuolen kestäneen laskuvaiheen jälkeen työvoiman kysyntä kääntyi viime vuonna nousuun. Työllisten määrä lisääntyi edellisestä vuodesta liki 45 000 henkilöä eli runsaat 2 prosenttia. Huomattava osa uusista työpaikoista syntyi metalliteollisuuteen. Toisaalta hyvästä vientimenestyksestä huolimatta metsäteollisuuden työpaikat eivät lisääntyneet vuoden 95 aikana.

Määrällisesti työttömyys aleni runsaalla 25 000:lla eli vähemmän kuin tuon 45 000, jonka verran työvoiman kysyntä samanaikaisesti kasvoi. Tämä johtui työvoiman voimistumisesta. Työmarkkinoille hakeutui vajaat 20 000 uutta työnhakijaa, jotka vaikuttivat osaltaan työttömien määrään.

On ilmeistä, että tarjonnan kasvu jatkuu lähivuosina, sillä erityisesti koulutustoimien lisäys on vetänyt runsaasti nuoria työvoiman ulkopuolelle pätevöitymään työelämän tehtäviin. Huolestuttavaa työmarkkinoiden viimeaikaisessa kehityksessä on työttömyyden tasoeron asteittainen kaventuminen edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tämä johtuu talouskasvun taantumisesta viime vuoden loppupuolella.

Työttömyys on kuitenkin edelleen laskusuunnassa, vaikka välikysymyksessä esitetäänkin toisenlaisia lukuja vertailemalla keskenään vuoden sisäisen kausityöttömyyden huippua ja vuoden matalinta kohtaa. Tämä on tietysti tarkoituksellista, koska näin menetellen tilanne saadaan näyttämään vaikeammalta kuin se on. Tilastotutkijat pitävät tällaista tietojen vertailua huonona menettelynä, jos tarkoituksena on saada oikea kuva kehityksen suunnasta. Kysymys on kausivaihteluista kevät- ja talvikuukausien työttömyysluvuissa.

Nuorisotyöttömyys aleni vuonna 1995 runsaat 3,5 prosenttiyksikköä. Parantuneen työllisyystilanteen ohella kehitykseen myötävaikutti koulutuspaikkojen ja työharjoittelumahdollisuuksien lisääntyminen. Kuluvan vuoden alusta voimaan tulleella työmarkkinatukea koskevalla lainmuutoksella tuetaan nuorten aktiivista työllistymistä.

Ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevat, ilman ammatillista koulutusta olevat alle 20-vuotiaat eivät enää automaattisesti saa työttömyysturvan luonteista työmarkkinatukea. Päivära-

han sijasta heille tarjotaan pääsyä ammatilliseen peruskoulutukseen ja sitä kautta mahdollisuutta parempaan työhön sijoittumiseen.

Ammatillisiin oppilaitoksiin ja ammattikorkeakouluihin on tämän vuoden alusta perustettu 5 300 uutta koulutuspaikkaa. Aikataulu oli tammikuussa alkaneen koulutuksen osalta tiukka, mutta siitä huolimatta täyttöaste esimerkiksi Uudenmaan läänissä oli yli 50 prosenttia. Lopulliset tiedot ovat saatavissa maaliskuussa. Näitä koulutuspaikkoja lisätään likimain samalla määrällä myös kahden seuraavan vuoden aikana. Kaikkiaan työmarkkinatuen muutoksen vuoksi tullaan perustamaan uusia koulutuspaikkoja vuoteen 1998 mennessä noin 15 000. Nuoria ei totuteta passiiviseen tukien varassa elämiseen, vaan kannustetaan parantamaan työmarkkinakelpoisuuttaan ja arvostamaan työntekoa.

Arvoisat kollegat, ilman talouskasvua työttömyys ei alene. Vakaaseen talouskasvuun ja pysyvään työllisyyden paranemiseen voidaan päästä vain talouden tasapainottomuuksien korjaantumisen ja rakenteellisen uudistumisen kautta. Tämä edellyttää julkisen sektorin velkakierteen katkaisemista, menojen ja tulojen tasapainottamista, tuotantorakenteen monipuolistamista, kustannusten kurissapitämistä sekä panostusta kilpailukyvyn ja tuottavuuden nostoon. Nämä tavoitteet tukevat toisiaan ja tähtäävät talouskehityksen nousukierteen vahvistumiseen. Hallitus etenee näiden suuntaviivojen mukaisesti.

On saatu aikaan maltillinen, useamman vuoden kattava tuloratkaisu, joka vakauttaa kustannuskehityksen. On laadittu monivuotinen työllisyysohjelma, jonka avulla pyritään supistamaan työttömyyttä noin 100 000 henkilön verran.

Rakennustoiminnan elvytys on käynnistymässä. Se luo työpaikkoja myös muihin elinkeinoihin.

Päätetty asuntolähiöiden ja julkisten rakennusten laaja saneerausohjelma näkyy työllisyysluvuissa voimakkaammin vasta alkusyksystä. Sosiaalisen rakennustoiminnan osalta hallitus on poistanut rahoitukselliset esteet. Myös omistusasuntojen osalta on rakentamisen kapeikkoja raivattu.

Valtiontalouden tasapainottamiseksi ja velkakierteen katkaisemiseksi on tehty tarvittavia, osin kipeitäkin päätöksiä. Myös välikysymyksen tekijät tuntuvat olevan säästötoimien tarpeellisuudesta samaa mieltä. Kysymyksen perustelutekstissä he toteavat valtiontalouden alijäämän supistamisen olevan välttämätöntä.

Tämä viisaus näyttää kuitenkin kysyjiltä unohtuvan. Perustelutekstin seuraavalla sivulla ollaan jo valmiita mittaviin julkisen talouden menolisäyksiin ilman vastaavaa esitystä rahoituksen järjestämisestä. Lyhyellä tähtäyksellä erilaiset toimet, joita esitetään, toki alentaisivat työttömyyttä. Pitemmällä aikavälillä niiden aiheuttama kustannustaakka johtaisi syvenevään velkakierteeseen, etuuksien leikkaamiseen, verokiilan laajenemiseen ja sitä kautta työllisyystilanteen heikkenemiseen.

Hallituksen työllisyysohjelma vuosille 1996—1999 valmistui lokakuussa 1995. Ohjelman toimenpiteistä on toteutettu muun muassa

— työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksujen alentaminen,
— 5 300 koulutuspaikan lisäys ammatillisessa peruskoulutuksessa,
— vuoden 1996 talousarvion mitoittaminen niin, että tulopoliittiseen sopimukseen liittyen toteutuu 4 000 koulutuspaikan lisäys ja korjausrakentamisen kasvu,
— asp-korkotukilainojen ehtojen parantaminen,
— kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia rajoittaneen verolain muuttaminen sekä
— työsopimuslain ja työaikalain muuttamista koskevien esitysten valmistelu.

Välikysymyksessä väitetään viime joulukuun työllisyyskatsauksen perusteella, että hallitus ei harjoita aktiivista työvoimapolitiikkaa. Tosiasia kuitenkin on se, että työvoimapolitiikka ei ole koskaan ollut yhtä aktiivista kuin viime vuonna ja etenkin nykyisen hallituksen toimikauden aikana. Vuonna 1995 työhallinnon toimin alennettiin työttömyyttä noin 4 prosenttiyksikön verran. Aktiivisten työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä oli viime kuussa, tammikuussa, liki 121 000 henkilöä, mikä on kaikkien aikojen ennätys.

Työvoimapoliittisia toimenpiteitä varten lisättiin viime vuoden ensimmäisessä ja kolmannessa lisätalousarviossa määrärahoja siten, että työllistämistukiin käytettävissä olleilla noin 3,5 miljardilla markalla voitiin työhön sijoittaa kuukausitasolla noin 63 000 työtöntä. Määrärahoja jouduttiin lisäämään huomattavasti viime vuoden alun tilanteeseen verrattuna.

Tukitoimin työllistetyistä noin puolet oli pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömiä oli viime vuonna keskimäärin noin 140 000 eli noin 30 prosenttia kaikista työttömistä. Vuoden lopussa näytti siltä, että pitkäaikaistyöttömyyden kasvu olisi kuitenkin taittumassa.

Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita on nyt liki 60 000. Heidän kohdallaan pysyvä työmarkkinoilta syrjäytyminen on hyvin vakava uhka, ja työhallinnon erityistoimenpiteidenkään avulla heidän asemaansa ei ole juuri kyetty parantamaan.

Viime vuoden aikana katkaistiin työvoimapoliittisin koulutus- tai tukitoimenpitein kaikkiaan lähes 70 000 henkilön pitkäaikaistyöttömyys. Lisäksi padottiin uusien pitkäaikaistyöttömien virtaa kohdistamalla työvoimapoliittisia toimia alle vuoden, mutta yli kuusi kuukautta työttömänä olleisiin. Ilman työhallinnon toimenpiteitä pitkäaikaistyöttömien määrä olisi jo ylittänyt 200 000 henkilön rajan.

Tänäkin vuonna pitkäaikaistyöttömät ovat työllistämistukien keskeisin kohderyhmä. Pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tarkoitettujen toimenpiteiden määrällinen taso pidetään tänä vuonna kansalliset ja Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteet huomioon ottaen edelleen korkeana, siis kaikkien aikojen selvästi korkeimmalla tasolla.

Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteet käynnistettiin vuoden 1995, siis viime vuoden, aikana. Sosiaalirahaston tavoitteiden kolme ja neljä ohjelmien mukaisilla toimenpiteillä lievennetään erityisesti pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä sekä sopeutetaan työttömyysuhan alaisia työntekijöitä elinkeinojen rakennemuutokseen. Viime vuoden aikana käynnistettiin yhteensä 300 projektia. Käynnistysvaiheen jälkeen tavoitteena on, että toimenpiteiden piirissä olisi vuonna 1996 keskimäärin 18 000 työtöntä. Tämä siis Euroopan unionin jäsenyyden ansiosta.

Vuorotteluvapaajärjestelmä on käynnistetty. Sen avulla pyritään työllistämään 5 000—10 000 työtöntä vuosittain. Vuorotteluvapaalain toteutumista seurataan työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Työministeriössä on myös meneillään työaikamuotojen tutkimus- ja kehittämisprojekti, jonka avulla kerätään kokemuksia erilaisista joustavista työaikajärjestelyistä, kuten 6x6-kaksivuorotyömallista.

Hallitus päätti edelleen jatkaa työn jakamista edistävää osa-aikalisäjärjestelmää, jonka voimassaolo olisi muuten päättynyt viime vuoden lopussa. Osa-aikalisän avulla työllistettyjen työttömien määrä lisääntyi viime vuoden aikana. Viime vuoden alussa tällä järjestelmällä työllistettyjä oli noin 1 500 ja vuoden lopussa jo 3 500.

Hallitus on vastikään päättänyt esittää ylitöiden rajoittamista 480 tunnista enintään 330 tuntiin vuodessa, siis 250+80 paikallisesti sovittavia, samalla kun työaikajärjestelyjä joustavoitetaan ja paikallista sopimista helpotetaan. Näiden toimenpiteiden vaikutus sekä töiden tehostumiseen että epäterveiden ylitöiden poistumiseen tulee olemaan merkittävä.

Hallitus on myös työllisyysohjelmapäätöksen mukaisesti ryhtynyt selvittämään kiireellisellä aikataululla ikääntyvien henkilöiden työelämässä kohtaamia ongelmia ja niiden vähentämismahdollisuuksia.

Hallituksen veropolitiikan tavoite on verotuksen kehittäminen työn teettämistä ja tekemistä suosivaksi. Tulevien vuosien alentamisvaraa käytetään työhön kohdistuvan verotuksen keventämiseen.

Ansiotulojen verotuksen keventäminen on aloitettu kansaneläkevakuutusmaksun poistamisella sekä alentamalla sairausvakuutusmaksun porrastusta ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Myös työnantajien työttömyysvakuutusmaksua on alennettu. Ensi vuonna jatketaan sairausvakuutusmaksun alentamista ja toteutetaan myös tuloveroasteikkokevennys.

Koska valtiontalous ei käytännössä juurikaan salli verotuksen yleistä keventämistä, työhön kohdistuvien verojen alentaminen on rahoitettu ja rahoitetaan lähinnä verojärjestelmän sisäisiä painotuksia muuttamalla. Tämän vuoden kevennykset on rahoitettu supistamalla ylimääräistä korkovähennystä ja korottamalla yhteisöveron ja pääomatulojen verokantaa, polttoaineveroa sekä perintö- ja lahjaveroa. Näiden muutosten verotusta kiristävä vaikutus painottuu ylimpiin ja keskituloisiin tuloluokkiin, lähinnä yli 200 000 markkaa ansaitseviin. Jatkossa rahoitusvaraa on päätetty hakea muun muassa uudesta jäteverosta ja luopumalla ruoan arvonlisäveron alennuksesta. Kannustinloukkujen purkamiseen tai lieventämiseen tähtäävä selvitys on vireillä.

Arvoisa puhemies! Työllisyyden parantamiseksi tarvitaan johdonmukaista ja määrätietoista toimintaa kaikilla aloilla ja alueilla. Hallitus on tällaisen tien valinnut ja aikoo sillä pysyä.

Pyydän, että puheenvuoroni ruotsinnos otetaan pöytäkirjaan.

Pääministeri Lipposen vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Interpellationen har framställts av Kristliga Förbundet och Centern i Finland instämmer i den, två partier under vilkas regeringstid arbetslösheten nådde rekordhöjder. Under den nuva-

rande regeringens tio verksamhetsmånader har arbetslösheten inte minskat i avgörande grad, men den har börjat minska. Regeringen ämnar hålla fast vid sin ekonomiska linje och stärka sysselsättningspolitiken inom ramen för den.

Denna regering inledde sitt arbete i en situation där räntorna var höga, inflationstrycket uppenbart, skuldsättningen höll på att glida oss ur händerna och relationerna mellan de olika intressegrupperna var inflammerade. På tio månader har ekonomin stabiliserats, vilket har varit absolut nödvändigt för att sysselsättningen skall kunna förbättras på ett bestående sätt.

Inflationen i Finland är den lägsta i Europa. Tack vare den längsta inkomstuppgörelsen i historien har lönespiralen brutits och kostnadsutvecklingen stabiliserats. Inflationsförväntningarna är med fog små.

Till följd av de beslut som har fattats kommer skuldsättningsgraden inom den offentliga ekonomin att börja minska, likaså den statsekonomiska skuldsättningen i procent av nationalprodukten.

Räntorna har sjunkit med flera procentenheter sedan dagen för riksdagsvalet. Hushållens möjligheter att uppta lån och göra anskaffningar har förbättrats.

Finska marken har varit relativt stabil redan ett par år.

Allt detta är uppnådda resultat som inte bör äventyras genom en återgång till det som skedde under den förra regeringens tid då man drevs in i den ena krisen efter den andra.

Kristliga Förbundet besitter inte några sådana övernaturliga krafter som hade kunnat minska arbetslösheten på ett avgöranda sätt på tio månader. De kristliga lämnade ju den förra regeringen för att komma undan arbetslöshet och ansvar.

Centern i Finland har inte någon sådan utgiftspost som skulle ha fått arbetslösheten att minska på ett avgörande sätt på tio månader. Med centerns lösa politik och löntagarfientlighet skulle ekonomin vara i fullständigt kaos.

Nedgången i arbetslösheten stannade upp i början av förra året, eftersom den förra regeringen med avsikt budgeterade tilläggsmedel för sysselsättningsåtgärder endast för tiden före valet. Det behövdes en tilläggsbudget av denna regering för att på nytt sätta fart på sysselsättandet. Regeringens övriga åtgärder och resultaten av regeringens ekonomiska politik börjar inverka först i dessa tider och senare i år: budgeten för detta år, sysselsättningsprogrammet, säkningen av räntenivån.

Inte heller denna regering behärskar allt. Vi har inte ingått något avtal med världsekonomin eller vår europeiska huvudmarknad om att en kraftig ekonomisk tillväxt skall fortgå. Tillväxten har försvagats inom våra viktiga marknadsområden och till följd därav också i Finland. Därför har vissa korrigeringar gjorts i den ekonomiska politiken och det är ingenting särskilt med det.

Riktlinjerna för denna regerings ekonomiska politik har dragits upp i regeringsprogrammet, som var resultatet av en grundlig beredning och diskussion. Också de centrala intresseorganisationerna ställde sig bakom riktlinjerna i regeringsprogrammet. Detta stöd och ett omfattande samarbete, ett samhälle som bygger på överenskommelser, utgör en hörnsten i regeringens politik.

Inom ekonomin har ingenting sådant hänt som skulle kräva att den linje som följts ändras. Regeringen håller för sin del stadigt fast vid den överenskomna linjen och hoppas att också de andra gör likadant.

Regeringen har avtalat om utgiftsramarna i budgeten för åren 1997—99. De är dimensionerade att stödja den linje regeringen omfattat i sitt program. Skötseln av den ekonomiska politiken enligt dessa ramar innebär att statsskuldens andel av bruttonationalprodukten fås att krympa enligt den planerade tidtabellen. Åtgärder som vidtas på basis av detta beslut om ramarna resulterar i en årligen ökande minskning av underskottet i statsekonomin så att underskottet 1999 minskat med cirka 5 miljarder mark. Verkningarna av dessa åtgärder i syfte att minska statsskulden uppgår till över 13 miljarder mark år 1999 när man beaktar de inbesparade kostnaderna för skötseln av skulden.

Samtidigt med att beslutet angående ramarna för åren 1997—99 behandlades i regeringen, fattade regeringen även ett principbeslut om en tilläggsbudget som stöder sysselsättningen. I tilläggsbudgeten ingår finansiering av omfattande reparationer av offentliga byggnader, förnyas finansieringen av bostäder, ökas anslagen för renovering av gamla bostäder, anvisas anslag för anskaffning av fartyg och stöd till varven och inleds miljöarbeten enligt sysselsättningsprogrammet. Genom tilläggsbudgeten skapas 17 000—18 000 nya arbetsplatser, framför allt inom byggverksamheten.

Konjunkturutsikterna har inte försämrats bestående. Den internationella räntenivån är låg och tillväxten väntas ta fart på nytt i slutet av

året. Det stillastående konjunkturläget inom skogsindustrin i Finland beräknas bli temporärt. Metallindustrin ökade kraftigt i slutet av året.

Dagens Nyheters nya chefredaktör Hans Bergström hade i går som rubrik för sitt sammandrag av sin resa till Finland förra veckan kort och gott: "Överdriven oro för finsk ekonomi". Chefredaktören hade även intervjuat oppositionens ledare Esko Aho. Kanhända han hade dragit sina slutsatser utgående från detta samtal.

Oron för arbetslösheten är motiverad och kräver effektiva åtgärder.

En stabil ekonomisk politik skapar förutsättningar för en sänkning av räntenivån. Det är den ekonomiska politikens centrala mål.

Inom statsekonomin måste man hålla fast vid linjen: stimulans i år och dessutom utan ökad upplåning.

Sysselsättningen måste förbättras med hjälp av strukturella reformer och särskilda åtgärder vidtas med tanke på dem som har det allra svårast, framför allt långtidsarbetslösa. Beskattningens och socialskyddsavgifternas samt de sociala formånernas sammalagda verkan måste rättas till så att sysselsättningen främjas. Den s.k. skattekilen måste göras snävare.

Regeringen vill också investera i den framtida sysselsättningen genom att öka satsningarna på forskning, utveckling och utbildning samt genom att genomföra infrastrukturprojekt som förbättrar konkurrenskraften, såsom vägar och järnvägar.

Efter att ha minskat under hela den första hälften av 1990-talet började efterfrågan på arbetskraft öka i fjol. Antalet sysselsatta ökade med nästan 45 000 personer, dvs. drygt 2 procent, jämfört med föregående år. En betydande del av de nya arbetstillfällena uppkom inom metallindustrin. Å andra sidan ökade antalet arbetstillfällen inom skogsindustrin inte under 1995 trots de goda exportframgångarna.

Numerärt minskade arbetslösheten med drygt 25 000 personer, dvs. mindre än efterfrågan på arbetskraft ökade under samma tid. Detta berodde på att utbudet på arbetskraft ökade. Knappt 20 000 nya arbetssökande kom ut på arbetsmarknaden, vilket för sin del inverkade på antalet arbetslösa.

Det är uppenbart att utbudet på arbetskraft kommer att fortsätta att öka under de närmaste åren, eftersom ett stort antal unga som annars skulle räknas in bland arbetskraften på grund av de ökade utbildningsåtgärderna nu i stället utbildar sig för att skaffa sig behörighet för arbetslivet. När det gäller utvecklingen på arbetsmarknaden under den senaste tiden är det oroväckande att nivåskillnaden gradvis krymper jämfört med motsvarande tidpunkt under föregående år. Detta beror på att den ekonomiska tillväxten gick tillbaka i slutet av förra året.

Arbetslöshetstrenden är dock fortfarande sjunkande, trots att i interpellationen läggs fram andra siffror som erhållits genom att man jämfört toppen av säsongarbetslösheten under året med den lägsta noteringen. Detta har givetvis gjorts avsiktligt för att situationen skall se värre ut än den är. Statistiker anser att ett dylikt jämförande av uppgifter står i strid med god sed, om avsikten är att ge en riktig bild av utvecklingens riktning. Det är fråga om säsongväxlingar i arbetslöshetssiffrorna för vår- och vintermånaderna.

Ungdomsarbetslösheten minskade år 1995 med drygt 3,5 procentenheter. Förutom det förbättrade sysselsättningsläget bidrog ökningen av antalet utbildnings- och arbetspraktikplatser till denna utveckling. Genom den lagändring gällande arbetsmarknadsstödet som trädde i kraft vid ingången av detta år stöds en aktiv sysselsättning av de unga.

Personer under 20 år som första gången kommer ut på arbetsmarknaden och som saknar yrkesutbildning får inte längre automatiskt arbetsmarknadsstödet, som har karaktären av utkomstskydd för arbetslösa. I stället för dagpenning erbjuds de tillfälle att delta i yrkesinriktad grundutbildning och därigenom få bättre möjligheter till placering i arbete.

Vid yrkesläroanstalterna och yrkeshögskolorna har vid ingången av detta år inrättats 5 300 nya utbildningsplatser. Tidtabellen var knapp för den utbildning som började i januari, men ändå utnyttjades utbildningsplatserna t.ex. i Nylands län till över 50 procent. De slutliga siffrorna finns tillgängliga i mars. Antalet utbildningsplatser kommer att ökas ytterligare nästan lika mycket också under de närmaste två åren.

Totalt kommer till följd av ändringen gällande arbetsmarknadsstödet cirka 15 000 nya utbildningsplatser att inrättas före 1998. De unga vänjs inte vid att passivt leva på bidrag utan uppmuntras till att förbättra sin behörighet på arbetsmarknaden och till att värdesätta arbete.

Värderade kolleger, utan ekonomisk tillväxt minskar arbetslösheten inte. En stabil ekonomisk tillväxt och en permanent förbättring av sysselsättningen kan uppnås endast genom avskaffande av obalanserna i ekonomin och genom struk-

turella reformer. Detta förutsätter att skuldspiralen inom den offentliga sektorn bryts, att utgifterna och inkomsterna balanseras, produktionsstrukturen görs mångsidigare och kostnaderna hålls i styr. Dessutom förutsätts satsningar på ökning av konkurrenskraften och produktiviteten.

Dessa målsättningar stöder varandra, och de syftar till att stärka den uppåtgående trenden inom ekonomin. Regeringen handlar i enlighet med dessa riktlinjer.

En måttfull inkomstuppgörelse som spänner över flera år har fåtts till stånd och stabiliserar kostnadsutvecklingen. Ett flerårigt sysselsättningsprogram har gjorts upp med vars hjälp man försöker minska arbetslösheten med cirka 100 000 personer.

Stimulansåtgärder inom byggnadsbranschen håller på att inledas. Dessa kommer att skapa arbetstillfällen också inom de övriga näringarna.

Det omfattande program för sanering av förorter och offentliga byggnader som man fattat beslut om kommer först i början av hösten i större utsträckning att märkas i sysselsättningsstatistiken. När det gäller det sociala byggandet har regeringen avskaffat de finansiella hindren. Också i fråga om ägarbostäderna har flaskhalsar inom byggandet slopats.

I syfte att balansera statsekonomin och bryta skuldspiralen har en del nödvändiga och delvis också svåra beslut fattats. Också interpellanterna tycks vara av samma åsikt om behovet av sparåtgärder. I motiveringen till interpellationen konstaterar de att det är nödvändigt att minska underskottet i statsekonomin.

Denna sanning tycks interpellanterna dock glömma bort. Redan på följande sida i motiveringen är man redo till omfattande utgiftsökningar inom den offentliga ekonomin, utan att något motsvarande förslag läggs fram beträffande ordnandet av finansieringen, bl.a. genom att man föreslår ett generationsväxlingssystem för löntagare och nya åtgärder som underlättar för arbetstagarna att gå i pension. På kort sikt skulle dessa åtgärder visserligen minska arbetslösheten, men på längre sikt skulle den kostnadsbörda de medför leda till en allt svårare skuldspiral, nedskärningar i förmånerna, en växande skattekil och därigenom till en försämring av sysselsättningsläget.

Regeringens sysselsättningsprogram för åren 1996—1999 färdigställdes i oktober 1995. Av åtgärderna i programmet har bl.a. följande vidtagits:

— sänkningen av arbetsgivares arbetslöshetsförsäkringspremie och löntagares arbetslöshetsförsäkringsavgift,
— ökningen av antalet utbildningsplatser inom den yrkesinriktade grundutbildningen med 5 300 platser,
— dimensioneringen av statsbudgeten för 1996 så, ett en ökning av antalet utbildningsplatser med 4 000 platser och en ökning av reparationsbyggandet genomförs i anslutning till den inkomstpolitiska uppgörelsen,
— förbättringen av villkoren för bsp-räntestödslån,
— ändringen av skattelagstiftningen, som begränsat hushållens sysselsättningsmöjligheter samt
— beredningen av propositioner om ändring av lagen om arbetsavtal och arbetstidslagen.

I interpellationen påstås på basis av sysselsättningsöversikter från december 1995 att regeringen inte driver en aktiv arbetskraftspolitik. Faktum är dock att arbetskraftspolitiken aldrig tidigare har varit så aktiv som år 1995 och i synnerhet under den nuvarande regeringens tid. År 1995 minskades arbetslösheten med cirka fyra procentenheter genom åtgärder inom arbetsförvaltningen. I januari 1996 omfattandes nästan 121 000 personer av aktiva arbetskraftspolitiska åtgärder. Detta är alla tiders rekord.

Anslagen för arbetskraftspolitiska åtgärder ökades i den första och tredje tilläggsbudgeten för 1995 så, att cirka 63 000 arbetslösa per månad kunde placeras i arbete med de cirka 3,5 miljarder mark som anvisats för sysselsättningsstöd. Man var tvungen att öka anslagen betydligt jämfört med situationen i början av 1995.

Av dem som sysselsattes med hjälp av stödåtgärder var cirka hälften långtidsarbetslösa. Antalet långtidsarbetslösa var år 1995 i genomsnitt cirka 140 000, dvs. cirka 30 procent av det totala antalet arbetslösa.

Antalet arbetslösa som varit utan arbete i över två år utan avbrott uppgår i dag till nästan 60 000. För dessa arbetslösa utgör en permanent utslagning från arbetsmarknaden ett mycket allvarligt hot, och man har inte kunnat förbättra deras ställning i någon större utsträckning ens genom specialåtgärder inom arbetsförvaltningen.

År 1995 avbröts långtidsarbetslösheten för sammanlagt nästan 70 000 personer med hjälp av arbetskraftspolitiska utbildnings- eller stödåtgärder. Dessutom dämdes strömmen av nya långtidsarbetslösa upp genom att arbetskrafts-

politiska åtgärder inriktades på personer som varit arbetslösa mindre än ett år men mer än sex månader. Utan arbetsförvaltningens åtgärder skulle antalet långtidsarbetslösa redan ha överskridit 200 000.

Också detta år kommer de långtidsarbetslösa att vara den viktigaste målgruppen för sysselsättningsstöden. Ett stort antal åtgärder, vilkas syfte är att minska långtids- och ungdomsarbetslösheten kommer att vidtas också år 1996, när de nationella åtgärderna och Europeiska socialfondens åtgärder beaktas.

Europeiska socialfondens åtgärder inleddes år 1995. Genom åtgärder enligt programmen för socialfondens mål 3 och 4 lindras i synnerhet långtids- och ungdomsarbetslösheten samt anpassas arbetstagare som hotas av arbetslöshet till strukturförändringen inom näringarna. År 1995 har sammanlagt 300 projekt inletts. Efter det inledande skedet är målet att i genomsnitt 18 000 arbetslösa skall omfattas av åtgärderna år 1996. Detta alltså tack vare Europeiska unionen.

Systemet med alterneringsledighet har införts. Strävan är att 5 000—10 000 arbetslösa per år skall sysselsättas med systemets hjälp. Tillsammans med arbetsmarknadsorganisationerna följer man med hur lagen om alterneringsledighet genomförs.

Vid arbetsministeriet pågår också ett forsknings- och utvecklingsprojekt gällande arbetstidsformerna, med vars hjälp man samlar erfarenheter om olika slags flexibla arbetstidsarrangemang, såsom modellen med två arbetsskift på 6 plus 6 timmar.

Regeringen beslöt att ytterligare förlänga giltighetstiden för systemet med deltidstillägg, vilket främjar arbetsdelningen. Detta system skulle annars ha upphört att gälla vid utgången av 1995. Antalet arbetslösa som sysselsatts med hjälp av deltidstillägg har ökat under år 1995. Vid ingången av år 1995 var antalet sysselsatta cirka 1 500 och vid utgången av året redan cirka 3 500.

Regeringen beslöt nyligen att göra en framställning om att övertidsarbetet begränsas från 480 timmar till högst 330 timmar per år, alltså 250 plus 80 timmar som kan avtalas lokalt, samtidigt som arbetstidsarrangemangen görs flexiblare och möjligheterna till lokala avtal förbättras. Verkningarna av dessa åtgärder kommer att ha stor betydelse både för effektiveringen av arbetet och för slopandet av osunt övertidsarbete.

Regeringen har också enligt ett beslut på basis av sysselsättningsprogrammet i brådskande ordning börjat utreda de problem som åldrande personer möter i arbetslivet och möjligheterna att minska dessa problem.

Syftet med regeringens skattepolitik är att utveckla beskattningen så att den gynnar arbete, både för den som låter utföra arbete och för den som själv utför arbete. Skattesänkningsmånen under de kommande åren kommer att användas för att lindra beskattningen av arbete.

Lindrandet av beskattningen av förvärvsinkomst har inletts genom att folkpensionspremien har slopats och graderingen av sjukförsäkringspremien och löntagarens arbetslöshetsförsäkringsavgift har sänkts. Också arbetsgivarens arbetslöshetsförsäkringspremie har sänkts. Nästa år fortsätter sänkningen av sjukförsäkringspremien, och dessutom lindras inkomstskatteskalan.

Eftersom statsekonomin i praktiken inte tillåter någon större allmän lindring av beskattningen, har sänkningen av skatt på arbete finansierats och finansieras närmast genom att tyngdpunkterna inom skattesystemet förskjuts. Årets skattelättnader har finansierats genom minskning av det extra ränteavdraget och genom höjning av skattesatsen i fråga om samfundsskatten och kapitalinkomsterna samt höjning av bränsleaccisen och arvs- och gåvoskatten. Den skärpning av beskattningen som dessa ändringar medför koncentreras till hög- och medelinkomsttagarna, främst dem som förtjänar över 200 000 mark. I framtiden har man beslutat skaffa finansieringsmedel bl.a. genom den nya avfallsskatten och genom att slopa sänkningen av mervärdesskatten på livsmedel. En utredning som syftar till att avskaffa eller lindra flitfällorna är aktuell.

För att sysselsättningen skall kunna förbättras behövs en konsekvent och målmedveten verksamhet inom alla sektorer. Regeringen har valt denna väg och kommer också att stanna på den.

Ed. Skinnari merkitään läsnä olevaksi.

Välikysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Pääministeri totesi vastauksensa alussa, että edellisen hallituksen aikana työttömyys nousi tuntuvasti. Hän kuitenkin unohti sen, missä katastrofitilanteessa edellinen hallitus joutui

työnsä sinipunan jäljiltä aloittamaan keväällä 1991.

Totean lisäksi, että kristillinen liitto ei lähtenyt edellisestä hallituksesta "työttömyyttä ja vastuuta pakoon", kuten pääministeri väitti. Syyt olivat kokonaan toiset, kuten Suomen kansa varsin hyvin tietää.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen viiden puolueen hallitus ei ole onnistunut huolehtimaan yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta eikä työllisyyden parantamisesta ensimmäisen toimintavuotensa aikana. Vaihtotase sen sijaan on edellisen hallituksen ansiosta kunnossa, eli kansantalous ei velkaannu ulkomaille, mikä on erittäin tärkeää, perusta kaikelle muulle.

Edellä mainitsemani kolme asiaa ovat tällä hetkellä todella tärkeitä: siis työllisyyden hoito, yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen ja vaihtotaseen ylijäämäisyyden turvaaminen. Niistä tulee kantaa erityistä huolta. Mutta hallitus on asettanut niiden edelle inflaation hillitsemisen ja ennen kaikkea Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun pyrkimisen.

Inflaatio on toki syytä pitää hallinnassa, mutta sellainen hysteria sen suhteen, jota hallitus Suomen Pankin kanssa on viime keväästä lähtien osoittanut, on tarpeetonta. Merkittäviä inflaatiopaineita ei voi olla, kun maassa on lähes puoli miljoonaa työtöntä, ostovoima on leikattu suurelta osalta kansaa minimiin ja voimassa on pitkäaikainen ja kattava tulosopimus. Näiden lisäksi mittava puuntuonti Venäjältä osaltaan hillitsee kantohintoja ja inflaatiopaineita.

Toinen hallituksen politiikkaa hallitseva tekijä on sen jääräpäinen pyrkiminen Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun. Jopa molemmat vasemmistopuolueet ovat sellaisessa Emu-huumassa, että kaikki muu unohtuu, myös oikeudenmukaisuudesta ja työllisyyden parantamisesta huolehtiminen. Yksikään hallituksen viidestä puolueesta ei irtisanoutunut viime syksynä silloisen valtiovarainministerin Iiro Viinasen Luxemburgissa esittämästä kannasta, että Emuun pääseminen ensimmäisten maiden joukossa on tärkeämpää kuin työllisyyden hoito. Suomessa siis istuu Emu-hallitus, ei mikään työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus. On muutoksen aika, nimenmuutoksen.

Asiat on pikaisesti asetettava oikeaan tärkeysjärjestykseen. Perusteena tulee olla ensi sijassa Suomen kansan etu. Työllisyyden parantaminen on nostettava kaikkein tärkeimmäksi asiaksi heti. Emu-haaveet tulee hylätä. Miksi hallitus ei ota korkeaa työllisyyttä yhtä vakavasti tavoitteeksi kuin on ottanut Emu-kriteerit?

Jos hallitus haluaa viedä Suomen Emuun, sekin onnistuu varmimmin, kun työttömyyttä alennetaan 200 000—300 000 hengellä. Nyt hallituksen Emu-into toimii työllisyyden puolittamistavoitetta vastaan. Valtava massatyöttömyys estää valtiontalouden tervehtymisen. Työttömyyden alentaminen korjaisi nopeasti myös valtion vakavan velkaantumisongelman. Nyt on sen tarkoin kohdennetun elvytyksen aika, jota vasemmisto peräänkuulutti kolme neljä vuotta sitten. Silloin se oli mahdotonta vaihtotaseen suuren alijäämäisyyden takia, nyt ei ole. Kotimarkkinat pitää saada liikkeelle. Näin avautuu työpaikkoja.

Pääministeri moitti äsken vastauksessaan työttömyystilastojen tarkoitushakuisesta käytöstä välikysymyksen perusteluissa. Totean, että tiedot on otettu sana- ja numerotarkasti työministeriön virallisesta katsauksesta. Eivät kai ne ole harhaanjohtavia tai tarkoitushakuisia?

Arvoisa puhemies! Tasavallan presidentti ja koko hallitus näyttävät luopuneen työttömyyden puolittamistavoitteesta. Ovatko hallituspuolueiden eduskuntaryhmätkin luopuneet, se nähdään tulevassa luottamusäänestyksessä. Jos hallituksen vastaus tyydyttää niitä, osoittaa se periksi antamista ja selän kääntämistä työttömille. Työttömyyden edessä ei kuitenkaan tarvitse eikä saa alistua, koska sitä voidaan oikein suunnatuilla aktiivisilla toimenpiteillä alentaa. Se voidaan jopa puolittaa tämän vuosikymmenen kuluessa. Kun vaihtotase on yhä selvästi ylijäämäinen, talouspolitiikassa on liikkumatilaa ja vaihtoehtoja. Esteenä niiden käytölle on hallituksen Emu-intoilu ja väärin kohdistettu leikkauspolitiikka. Se tuhoaa toivon työttömiltä, heikentää lapsiperheiden asemaa ja masentaa koko kansan.

Arvoisa puhemies! Hyvin vakavasti tehdyn välikysymyksen perusteluissa esitimme useita keinoja, joilla työttömyyttä voidaan nopeasti ja voimakkaasti alentaa. Välikysymystekstin keskeisin sanoma voidaan tiivistää seuraavaan:

1) Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten, kuten työttömien ja lapsiperheiden, kurittaminen jatkuvilla heihin kohdistuvilla ostovoiman leikkauksilla on lopetettava ja kulutuskysyntää on vahvistettava.

2) Työelämää on uudistettava järkevöittämällä työntekijäin ja työnantajien välisiä suhteita muun muassa palkkaus-, työaika- ja muuta paikallista sopimusvapautta lisäämällä ja byrokra-

tiaa purkamalla kuitenkin työntekijäin ja pk-yritysten edut turvaten.

3) Verotuksen, sosiaaliturvan rahoituksen, maksupolitiikan ja tulonsiirtojen uudistaminen kokonaisuudessaan siten, että niillä ei tuhota eikä estetä työn tekemisen ja työn teettämisen edellytyksiä.

Yksityiskohtaiset mallit edellä mainittujen kolmen kohdan sisältämistä toimenpiteistä esitellään tarkemmin kristillisen liiton ryhmäpuheenvuorossa.

Näyttää siltä, että vieläkään ei hallitus, ei edes kokoomus, ole ymmärtänyt pienen ja keskisuuren yksityisen yritystoiminnan aivan korvaamattoman tärkeää merkitystä tälle kansalle ja työttömyyden puolitustalkoille. Jos tämä olisi ymmärretty, hallituksen politiikka olisi toisenlaista ja ongelmat paljon pienemmät.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus on erittäin tärkeä asia. Kansalaiset ovat valmiit mittaviinkin uhrauksiin, jos kokevat, että heitä ja eri väestöryhmiä kohdellaan oikeudenmukaisesti. Lipposen hallituksen suurimpia virheitä on ollut alusta alkaen se, että se ei ole pyrkinytkään noudattamaan oikeudenmukaisuutta, ei leikkauksia kohdentaessaan eikä verotusta muuttaessaan. Hallitus on leikannut köyhiltä ja jättänyt rikkaat rauhaan. Hyvätuloiset saivat tupossa suurimmat palkankorotukset, ja heille hallitus on antanut mittavimmat verokevennykset. Pienistä eläkkeistä hallitus on leikannut, mutta ylisuurten eläkkeiden se antaa rauhassa kasvaa. Tämä on väärin, ja kansalaiset kokevat tämän vääryyden hyvin vastenmielisenä ja masentavana. Lapsiperheet, opiskelijat, viljelijät, pieneläkeläiset ja työttömät on pantu kylmästi valtiontalouden ongelmien maksumiehiksi. Maksukykyisimmät on vapautettu vastuusta. Tätä ei sivistyneiden suomalaisten oikeustaju hyväksy, arvoisa vasemmisto.

Perusturvan leikkauksiaan hallitus ja erityisesti vasemmistopuolueiden ja vihreiden eduskuntaryhmät perustelivat eduskunnassa viime syksynä hellyttävästi sillä, että kun sosiaaliturvaa ja peruspalveluita voimakkaasti leikataan, työllisyys paranee. Totisesti on leikattu ja lisää leikkauksia on tulossa, mutta työttömyys on lähes 30 000 henkeä suurempi kuin hallituksen alkukuukausina. Työttömyys on pahentunut Lipposen hallituksen aikana kaikissa työvoimapiireissä ja kaikilla toimi-aloilla. Pieleen on mennyt ja pahasti. Köyhimmiltä leikkaaminen ei ole säästöä. Se on riistoa, joka lisää vaikeuksia ja muun muassa kuntien toimeentulotukimenoja.

Arvoisa puhemies! Vaihtotaseen ylijäämäisyys on tärkein perusta sille, että nyt on mahdollista myös toisenlainen eli oikeudenmukainen politiikka. On kysymys tahdosta. Onkin ilahduttavaa, että eräät raskaimmassa vastuussa olevat vasemmistopuolueiden edustajat, muun muassa ministerit Kalliomäki, Alho ja Andersson, sekä Metallin puheenjohtaja Lundh ovat uskaltaneet avata suunsa vaatien muutosta. Niinpä sitten valtiovarainministeriö yrittääkin panna kapulan ministerien suuhun. Rohkaisen teitä, toverit vasemmalla: Kuunnelkaa myös kansakunnan herkkiä sydänääniä eikä vain valtiovarainministeriön yhden totuuden julistusta. On aika lopettaa kansalaisten kiusaaminen ja ryhtyä poikkeuksellisiin toimenpiteisiin työttömien hyväksi.

Arvoisa puhemies! Mitä mahtoivatkaan pitkäaikaistyöttömät ajatella kuunnellessaan arvoisan pääministerin antamaa vastausta välikysymykseen äsken? Senhän piti olla vastaus kysymykseen, joka kuuluu seuraavasti: "Millä poikkeuksellisilla toimenpiteillä hallitus aikoo aktivoida työllisyyspolitiikkaa työttömyyden puolittamiseksi ja estää työttömyyden aiheuttaman syrjäytymisen kasvua?"

Työikäisiä ihmisiä, joilla on aikaa kuunnella tätä keskustelua, ilman että työt heitä häiritsisivät, on 471 531 henkeä eli siis lähes puoli miljoona. Työasiainvaliokunnan puheenjohtajan ed. Lindroosin mukaan heitä on 630 000 ihmistä, ja luku lienee oikea. Näistä pitkäaikaistyöttömiä on tutkija Tuire Santamäki-Vuoren mukaan peräti 250 000. Lukuihin sisältyy järkyttävän paljon inhimillistä hätää ja ahdistusta.

Välikysymyksessä siis peräsimme poikkeuksellisia toimenpiteitä. Työttömät ovat lähes poikkeuksetta työhaluisia. Heille työttömyys on poikkeustila, hätätila. He haluavat siitä eroon. Pääministerin vastaus ei sisältänyt yhtään, ei ensimmäistäkään, poikkeuksellista toimenpidettä. Kaikki oli kuultu jo moneen kertaan viime syksyn aikana. Hallitus näyttää uskovan yhä vain talouskasvun ja leikkausten voimaan.

Pääministeri totesi vastauksessaan, että "metsäteollisuuden suhdanteen laantumisen uskotaan jäävän tilapäiseksi". Toimitusjohtaja Jarl Köhler ei tätä tämänpäiväisessä lausunnossaan vahvista.

Kasvu valitettavasti hiipuu, ja jatkuvat leikkaukset vievät kansalta ostokyvyn ja aiheuttavat uutta työttömyyttä ja masennusta.

EU-jäsenyyskään, jonka takia kristillinen liitto hallituksen viime kaudella jätti, ei ole tuonut luvattuja yli 100 000:ta uutta työpaikkaa, ei in-

vestointibuumia eikä suuria pääomavirtoja Suomeen.

Hallituksen työllisyysohjelmakaan ei näytä alkavan purra.

Arvoisa puhemies! Hallituksen korostama kolmikanta epäonnistui surkeasti työaikalain uudistamisessa. Hallitus valitsi oman tien. Joustavuuden sijaan työelämää uhkaa yhä pahempi jäykistyminen. Hallitus on valmis rakentamaan lisää muureja työnantajien ja työntekijöiden välille paikallisella ja työpaikkatasolla. Kuuluisa "kolmen lukon työaikamalli" on hallituksen vastaus työelämän joustoihin, ja lasku lankeaa jälleen pienyrittäjille ja työttömille, ja koko kansa kärsii. Nyt pitää kiireesti avata ovia ja kaataa maahan vanhoja muureja eikä rakentaa niitä lisää, jos työttömyyttä halutaan alentaa.

Pääministeri moitti vastauksessaan äsken välikysymyksen kirjoittajia siitä, että olemme ehdottamassa uusia toimenpiteitä. Pääministeri jätti, vahingossa vai tarkoituksella, mainitsematta kirjoitettuun tekstiin sisältyvän palkansaajien sukupolvenvaihdosmenettelyä ja uusia eläkkeellepääsyä helpottavia toimia koskevan kohdan. Totean, että ensin mainitusta, siis sukupolvenvaihdosmenettelystä työmarkkinoilla, on sosialidemokraattien ed. Peltomon ym. lakialoite, jossa on yli 100 allekirjoittajaa. Moitteet kuuluvat siis, herra pääministeri, tälle salille ja omalle ryhmällenne. Jälkimmäistä eli eläkkeellepääsyn helpottamista koskevia toimia esitti viimeksi muun muassa ministeri Andersson viime viikonloppuna. Siitäkin moitteet kuuluvat muualle kuin välikysymyksen allekirjoittajille, herra pääministeri. Mutta totean kuitenkin, että molemmat esitykset ovat sellaisia poikkeuksellisia toimenpiteitä, joita juuri nyt tarvitaan, hyviä aloitteita. Kannattaa ottaa tutkittavaksi hallituksessa.

Välikysymyksessä tarkastellaan laajemminkin Euroopan sosialidemokraattisen puolueen ja kotoisten demarikansanedustajiemme työllisyysohjelmia ja -aloitteita. Ne sisältävät kaivattuja poikkeuksellisia toimenpiteitä. Odotin mielenkiinnolla sosialidemokraattisjohtoisen hallituksen kantaa niihin. Petyin. Ne eivät näytä kelpaavan Suomen sosialidemokraateille. Monet niistä ovat sellaisia, että niiden pitäisi hurraa-huudoin kelvata myös kokoomukselle. Mutta ei. Hallitus on alistunut suurtyöttömyyden edessä!

"Työ on parasta sosiaaliturvaa", toistaa työministeri Jaakonsaari varmasti unissaankin. Mutta jos työnantaja ei uskalla tai pysty työntekijää ottamaan, vaikka työtä olisi, yliraskaiden maksu- ja muiden velvoitteiden takia, vaatii jo työttömän ihmisarvo yhteiskunnan sosiaalista vastuunkantoa. Siksi välikysymys sisälsi myös syrjäytyneiden aseman parantamista koskevan tärkeän osan. Siihen ei pääministeri antanut vastausta. Se ei ole hyväksyttävää, mutta on toki ymmärrettävää, sillä leikkausten kohdentamisellaan hallitus on vain lisännyt syrjäytymistä ja uudet leikkaukset pahentavat tilannetta edelleen. Nykyhallituksen on siis vaikea vastata tuohon kysymykseen. Hallitus näyttääkin olevan neuvoton kansan kasvavan hädän ja ahdistuksen suhteen. Nälkäjonot pitenevät. Mutta antaahan EU sentään Suomen kansalle ruoka-apua!

Arvoisa puhemies! Hallituksen vastaus osoittaa, että sen eväät on syöty. Sillä ei ole uusia lääkkeitä eikä suunnitelmiakaan sen käsistä riistäytyneen työttömyyden ja kasvavan syrjäytymisen vähentämiseksi. On muutoksen aika, hallituksen muutoksen. Tämän johdosta, arvoisa puhemies, ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä tarkoittavan lausuman:

"Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta

toteaa, että hallitus ei ole esittänyt sellaista uutta talous- ja työllisyyspoliittista ohjelmaa, joka raivaisi esteet työn tekemisen ja työn teettämisen tieltä ja joka varmistaisi työttömyyden puolittumisen, syrjäytymisen vähenemisen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vahvistumisen, sekä

toteaa, että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta, ja

siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen johtama hallitus on ottanut tärkeimmäksi tehtäväkseen suurtyöttömyyden voittamisen. Tavoitteeksi on asetettu työttömyyden puolittaminen vaalikauden loppuun mennessä. Tästä tavoitteestaan hallitus on asettunut vastaamaan Suomen kansalaisille. Vastaamisvelvollisuus tulee ajankohtaiseksi vähintään joka kerta, kun työministeriö tai Tilastokeskus julkaisevat tilastoja työttömyyden kehittymisestä. Hallitusta tukevat kansanedustajat vastaavat työllisyyttä koskeviin kansalaiskyselyihin joka päivä. Tähän verrattuna vastaaminen näiden valtiopäivien ensimmäiseen välikysymykseen ei ole vaikeaa — kysymyksen ottaa mielellään keskustelun avaukseksi tärkeästä asiasta.

Arvoisa puhemies! Kymmenen kuukautta sitten tehtävänsä vastaanottanut hallitus sai perinnökseen historiamme pahimman suurtyöttö-

myyden. Hallitus joutui asettamaan päälle kaatuvat ongelmat kiireellisyysjärjestykseen. Vaikka työttömyys oli ja on yhä pahin yhteiskunnallinen ongelma, sen rinnalla oli viipymättä tartuttava valtiontalouden tasapainottamiseen.

Talouden tunnusluvut viimeisiltä kuukausilta antavat ymmärtää Suomen olevan taitekohdassa. Talouskasvun hidastuminen tärkeimmissä vientimaissa alkoi vaikuttaa teollisuustuotantoon jo viime vuoden puolivälin tienoilla. Vähäinenkin rytmihäiriö Saksan taloudessa saa Suomen vientisektorin notkahtamaan.

Lähes 400 miljardiin markkaan kohonnut valtion velka ja yhäkin liian nopea velkaantumisen vauhti on katkaissut terän perinteiseltä elvyttämiseltä. Mikäli valtion velan annettaisiin karata hallinnasta, nousevat korot ja lisääntyvä epävarmuus vähentäisivät kulutusta ja investointeja. Avoimessa markkinataloudessa valtiontalouden tasapainottaminen ja työttömyyden vähentäminen eivät ole ristiriidassa, niiden välillä ei voi valita. Työttömyyttä alentavaa talouskasvua ei voida ylläpitää, ellei valtiontalouden tasapainosta pidetä huolta. Ja toisaalta: Työttömyyden alentaminen on välttämätöntä valtiontalouden saamiseksi tasapainoon. Yhteiskunnassamme lopulliset päätökset tekee demokraattisesti valittu poliittinen järjestelmä, eivät markkinavoimat.

Jo hallituksen muodostamisneuvotteluissa selkiintyi valtiontalouden välttämättömien säästöjen suuruusluokka. Hallituksessa ovat ne puolueet, jotka ovat pystyneet sopimaan tasapuolisesta ja riittävän suuresta säästöohjelmasta. Oppositioon ajautuneilla puolueilla ei ollut tuolloin — eikä nyt välikysymystä tehdessään — tähän asiaan perusteltua, poikkeavaa näkemystä. Ne haluaisivat vain kaataa koko säästämisen taakan keskeisten sosiaalisten tulonsiirtojen menoluokkiin ja käyttää tilaisuuden ansiosidonnaisen sosiaaliturvan alasajamiseen.

Hallituksen työllisyyspolitiikkaa tehdään eri tavoitteiden ja eri tavalla vaikuttavien tekijöiden välillä tasapainoillen. Vaikeista olosuhteista huolimatta hallituksen toimenpiteiden suunta on selvä: Taistelu työttömyyttä vastaan on aloitettu. Hallituksen ensimmäinen lisämenoarvio viime vuoden keväällä sijoitti yli miljardi markkaa rakentamiseen ja muihin työllistäviin toimenpiteisiin. Ilman lisäbudjettia työvoimapolitiikan toimeenpanon määrärahat olisivat loppuneet ja rakennusalan työttömyys näyttäisi vielä nykyistäkin pahemmalta. Tämän ja tulevan vuoden varsinaiset tulo- ja menoarviot panostavat työllisyyteen ahtaiden raamien sisällä: Aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteiden tavoitteena on alentaa työttömyyttä 125 000 henkilöllä. Viisi kuudesosaa työllistämis- ja koulutuspaikoista kustannetaan kokonaan kansallisin varoin, loput EU:n tuella. Kukaan ei voi kohtuudella vaatia, että valtion suoria työllistämistoimia nykyisestä merkittävästi nostettaisiin korkeammalle tasolle. Laajamittaisempi työllistäminen törmäisi paitsi rahan puutteeseen myös tarkoituksenmukaisen tukityön järjestämisen vaikeuteen.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksessä moititaan hallitusta hidastelusta työllisyysohjelman laadinnassa ja sen toteuttamisessa.

Ensinnäkin on syytä kiinnittää huomio ohjelman syntytapaan. Euroopan unionin Essenin huippukokous vuonna 1994 velvoitti jäsenmaat laatimaan ohjelman työllisyyden edistämisestä. Suomen omaa työllisyysohjelmaa ei silti missään tapauksessa voi pitää EU-rutiinien vaatimana virkamiestyönä. Suomen 52-kohtainen ohjelma kattaa laajasti työllistämistoimien kirjon. Mainittakoon, että Saksan kristillisdemokraattien johtama hallitus on vasta viime viikkojen aikana yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa saanut aikaan saman kaltaisen suuren työllisyysohjelman.

Syytökset vitkastelusta ovat kohtuuttomia, suorastaan valheellisia, verrataanpa hallituksemme toimia kansainvälisesti tai edeltäjäänsä. Porvarillinen hallitus sai työllisyysohjelmaehdotuksen ulkopuolelta, tasavallan presidentin aloitteesta. Tämänkin ehdotuksen se merkitsi vain tiedoksi.

Hallituksen työllisyysohjelman perusteella työttömyysvakuutusmaksuja alennetaan noin 3,4 miljardilla markalla. Alennuksiin käytetään kaikki työttömyyden alentumisesta ja työttömyysturvasäästöistä kertyvät rahat. Oppositio voi tietenkin aina vähätellä toimenpiteitä ja vaatia niitä lisää, mutta tällaisiin vaatimuksiin suostuminen vaarantaisi koko työttömyysturvajärjestelmän rahoituspohjan. Hallitus on tässä asiassa tullut vastaan yrityksiä ja kuntia, niillä on velvoite toimia. Pienyritysten merkitys työllistäjinä korostuu nopean muutoksen aikoina. Valtiovallan on oltava valmis vastaantuloon, mutta toisaalta tuloksia uusina työpaikkoina on saatava näkyviin.

Välillisten työvoimakustannusten alentamisen lisäksi työllisyysohjelma sisältää voimakkaan panostuksen kouluttamiseen ja rakentamiseen. Nämä toimintalinjaukset ovat perusteltuja paitsi avoimen työttömyyden vähentämiseksi myös talouden rakenteen korjaamiseksi. Ilman

lisättyä ammatti- ja työvoimakoulutusta kasvaa työvoimapula yhtä aikaa suurtyöttömyyden kanssa. Rakentamisen, erityisesti talonrakentamisen, määrä on luonnottoman alhaalla. Lisäinvestoinnit tälle sektorille eivät mene hukkaan.

Työllisyysohjelman mukaisesti on sopimus- ja lainsäädäntötoiminta työmarkkinoiden joustavuuden parantamiseksi käynnistynyt. Työsopimuslakia on muutettu työhönottokynnyksen alentamiseksi. Työaikasäännökset on koottu yhteen selkeään lakiin, joka mahdollistaa työaikojen yritys- ja työpaikkakohtaiset joustot.

Työelämän kehittämisessä hallitus ja siellä erityisesti me sosialidemokraatit haluamme edetä harkiten. Mikäli joustojen lisääminen johtaisi lisääntyvään epävarmuuteen jo olemassa olevien työpaikkojen pysyvyydestä, se vaikuttaisi kotitalouksien kulutushalukkuuteen. Työpaikkansa menettämistä pelkäävät ihmiset eivät ole parasta käyttövoimaa esimerkiksi asuntokauppojen elvyttämisessä. Me haluamme kehittää työelämän joustoja tasapuolisesti ja tasapainoisesti. Emme halua, että työelämän uudistamisen nimissä ihmisten perusturvallisuus murretaan. Välikysymyksen allekirjoittajien puheissa joustoja tunnutaan haluttavan, jotta työntekijöitä olisi helpompi heittää ulos kuin saada heitä työmaalle sisään.

Ei ole mitään syytä kiertää sitä tosiasiaa, että me sosialidemokraatit annamme arvoa työmarkkinajärjestöille ja nk. kolmikantaperiaatteelle työelämän uudistamisessa. Meille työelämä ja työmarkkinat eivät ole ideologioiden koekenttä eikä hallituksen ja lainsäätäjien vallan korostaminen itsetarkoitus. Mielestämme työelämän pitää aina perustua osapuolten vapaaseen sopimustoimintaan. Toimivien työmarkkinoiden osapuolia ovat työntekijöiden ja työnantajien järjestöt, joilla on laillinen ja moraalinen oikeus edustaa jäseniään. Ihmisten oikeus liittyä yhteen ja puolustaa ammatillisia ja taloudellisia etujaan on länsimaissa tunnustettu perustavaksi ihmisoikeudeksi.

Periaatteellisten näkökohtien ohella tulee nk. korporatismikeskustelussa kiinnittää katse harjoitetun politiikan tuloksiin. Meidän ajamamme työmarkkinapolitiikka on tuottanut lyhyessä ajassa kiistattomia saavutuksia: Viime kevään eläkesopimus vakautti TEL-järjestelmän, ja viime syksyn tulopoliittinen ratkaisu poisti pelon työvoimakustannusten noususta ja inflaation kiihtymisestä. Vaihtoehtona olisi ollut pitkä työtaisteluiden ja rahamarkkinoiden kriisi. Nämä olisivat siivittäneet liittokohtaisia sopimuksia. Työelämän uudistuksessa tuloksia on saatu: Uudet työaikalait tuodaan eduskuntaan.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen puolue ja puolueen eduskuntaryhmä varoivat harjoittamasta poltetun maan taktiikkaa omana oppositiokautenaan. Omaa talous- ja työllisyyspoliittista vaihtoehtoa rakennettiin huolella ja vakavissaan.

Kristillisen liiton aloitteesta tehdyn välikysymyksen perusteluista toivoisi löytyvän johdonmukaisen vaihtoehdon hallituksen harjoittamalle politiikalle. Sellaisen hahmottaminen on vaikeaa. Välikysymyksessä tunnustetaan säästöjen tarve, mutta yksityiskohtiin mentäessä kaikki tehdyt säästöpäätökset ja mahdolliset säästökohteet tyrmätään. Toisaalta oppositio vaatii joustavuuden lisäämistä työelämään. Toisaalta ollaan valmiita jäykistämään talouden perusrakenteita lisäämällä maatalouden ja yritysten tukiaisia. Oppositio paheksuu hallituksen keskitettyä työmarkkinapolitiikkaa, mutta on samanaikaisesti kantavinaan huolta palkkaerojen kasvusta. Onko oppositiolla kykyä tai edes halua laatia vakavasti otettava vaihtoehto hallituksen politiikalle?

Välikysymyksen keveydestä esimerkkinä käyvät kummalliset viittaukset sosialidemokraattisten kansanedustajien aloitteisiin. Välikysymyksessä mainittu ed. Gustafssonin työvuorottelualoite jätettiin jo edellisen hallituksen toimikauden aikana. Tuolloin kristillinen liitto ja keskustapuolue eivät hyväksyneet aloitetta lainkaan. Nyt samat puolueet moittivat hallitusta hidastelusta ja vesittämisestä, vaikka vuorottelujärjestelmä on saatu hyvään alkuun muutamassa kuukaudessa työministeri Jaakonsaaren ministerinvalan vannomisesta.

Se hallitus, johon välikysymyksen esittäjät kuuluivat, piti pakkia päällä työllisyyspolitiikassa. Istuvan hallituksen politiikan liikesuunta on oikea. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee hallituksen politiikkaa antamalla sille luottamuksensa ja esittämällä omasta puolestaan aloitteita työllisyyden edistämiseksi. Korostamme varsinkin työn verotuksen ja arvonlisäverojärjestelmän uudistamisen tarpeellisuutta.

Talous- ja työllisyyspolitiikan eteneminen on vakavaa ja pitkäjänteistä työtä. Hallitusrintaman koossapitäminen vuosikausien ajan on aina vaikeaa. Nyt istuvan hallituksen osalta koossapitäviltä voimilta vaaditaan erityisen paljon: Hallituspuolueet edustavat koko maata, koko kansaa ja laitoja lukuun ottamatta lähes koko poliittista kenttää. Tiedotusvälineet etsivät uutisaiheita

hallituspuolueiden ja hallitusryhmien vähäisistäkin kiistoista. Kokonaiskuva hallitusrintamasta on silti yhä sama kuin noin kymmenen kuukautta sitten: Kansakunnan rauhanajan syvin kriisi on saattanut yhteen niitä puolueita, joilla on halu pelastaa suomalainen hyvinvointiyhteiskunta.

Oppositiolle voimme sanoa, että sen toive hallitusrintaman hajoamisesta tai hallituksen ajautumisesta paniikkiratkaisuihin on turha. Poliitikkojen viesti markkinoilla toimiville vaikuttajille on myös selkeä: Hallituspuolueet pohtivat keskuudessaan erilaisia vaihtoehtoja, mutta pelot hallituksen paniikkiratkaisuista ovat katteettomia. Yhdessä sovittua ohjelmaa on toteutettu johdonmukaisesti, ja tuloksia on nyt lupa odottaa.

Tuloksia odottavien työttömien aika on käynyt pitkäksi. On ymmärrettävää, että tulokset tuntuvat tulevan liian hitaasti. Nyt istuva hallitus on kuitenkin ollut vallassa alle vuoden ajan. Sen työllisyysohjelma on vaikuttanut vasta parin kuukauden ajan, ja sen laatima ensimmäinen tulo- ja menoarvio on ollut voimassa 51 päivää.

Arvoisa puhemies! Vastikään julkaistussa mediatiedustelussa vain 2 prosenttia suomalaisista uskoi työttömyyden puolittuvan kuluvan vaalikauden loppuun mennessä. Olisi ihmeellistä, ellei epäilyksiä olisi myös hallituksen työllisyystavoitetta tukevilla kansanedustajilla. Asiaa on kuitenkin hyvä katsella toiselta suunnalta: Entäpä jos hallitus ja me sen kannattajat luopuisimme kovasta tavoitetasosta? Mitä se edistäisi? Mikä työttömyysluku asetettaisiin uudeksi maaliksi, uudestaan kyseenalaistettavaksi ja riepoteltavaksi? Mihin saakka tavoitetasoa pitäisi alentaa, että siihen oltaisiin valmiita uskomaan? Vastaus kysymyksiin on itsestäänselvä ja johdonmukainen: Tavoitetta ei asetettu korkealle siksi, että se kauhistuttaisi, vaan jotta se kannustaisi. Meidän on yritettävä parhaamme ja annettava kansalaisten vaaleissa ratkaista, mikä arvo toimille annetaan.

Suomalaisten ja yleisemminkin eurooppalaisten ongelma on kohtuuton pessimismi. Meillä ei ole mitään syytä epäillä, ettemmekö selviäisi suurtyöttömyyden aiheuttamista taloudellisista ja sosiaalisista ongelmista.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen ryhmä kannattaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puisto, te sanoitte, että välikysymyksen tekijöillä ei ollut poikkeavaa esitystä valtiontalouden tasapainottamiseksi.

Ed. Puisto, kristillinen liitto esitti muun muassa, että televero säilytettäisiin. Se olisi merkinnyt 500 miljoonaa markkaa. Me esitimme, että pörssivero palautetaan, joka merkitsisi 900 miljoonaa. Eli me esitimme muun muassa näitä kahta, ja niiden merkitys olisi ollut 1,4 miljardia markkaa. Sillä rahalla me olisimme voineet välttyä kotihoidon tuen leikkaamisesta, lapsilisien leikkaamisesta, opintorahan leikkaamisesta. Tästä eduskunta otti kannan ja päätti, ettei näin menetellä. Me olemme täysin vakuuttuneita siitä, että sellainen ratkaisu olisi ollut paljon parempi. Se olisi vaikuttanut työllisyyteen eikä kotimaista kysyntää olisi leikattu niin paljon kuin nyt leikattiin. Eli vaihtoehto oli olemassa.

Ed. P e k k a r i n e n: Arvoisa puhemies! Pääministerin puheenvuoroksi puheenvuoro, jossa nälvitään yhden oppositiopuolueen kristillisiä arvoja ja väitetään toisen oppositiopuolueen suhtautuvan vihamielisesti johonkin väestönosaan, sananmukaisesti puhuu puolestaan.

Arvoisa puhemies! Julistautuminen työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi oli iskusanana hyvä. Lipposen hallitus käytti sitä alkumetreillään ahkerasti. Tavaran on kuitenkin oltava, tässä direktiivien maailmassa, tuoteselosteen mukaista. Viimeisten kuukausien tapahtumat taloudessa ja työllisyydessä osoittavat, että Lipposen hallitus suistui hyvin nopeasti työttömyyden puolittamisen tieltä. Eikä sen poliittisella sanomalla ole ollut mitään tekemistä yhteisvastuun kanssa. Hallitus on hukannut vakaan taloudellisen kasvun ja työttömyyden nopean laskun avaimet, jotka se edeltäjältään sai.

Vuoden 1994 alusta lukien talous oli saatu jo vakaalle nousu-uralle niin, että se Lipposen hallituksen liikkeelle lähtiessä oli noin 6—7 prosentin vuosikasvussa. Myös kaikki muut keskeiset kansantalouden mittarit näyttivät parempaa. Valtionvelan kasvuvauhtikin oli hidastumassa, vaikka oli toki liian suuri. Työttömyyden alenemisen vuosivauhti oli liian hidas, mutta silti, ed. Saario, 30 000—40 000 työtöntä vuodessa.

Nyt tiedossamme on, että kasvu on lähes pysähtynyt ja työttömyyden yhtäjaksoinen lasku sitten vuoden 1994 alun, on kääntynyt työttömyyden kasvuksi. Uusimmatkin, siis tammikuun lukemat, kertovat työttömyyden olevan edelleen liki 12 000 henkilöä korkeampi kuin huhtikuussa 1995 Lipposen hallituksen lähtiessä liikkeelle.

Pääministeri Lipposen puheet työttömyyden alentumisesta, josta hän äsken jotain puheli, ovat käsittämättömiä näiden lukujen valossa.

Uskon, että pääministeri jossakin vaiheessa nousee puhujakorokkeelle ja kertoo, millä matematiikalla hän voi väittää, että työttömyys on laskenut siitä, mitä luvut olivat hänen liikkeelle lähtiessään.

Yhtä käsittämättömiä olivat pääministerin väitteet siitä, että edellisen hallituksen loppumetreillä olisi jollakin tavalla peukaloitu tai manipuloitu tilannetta sillä tavalla, että työttömyys saatiin silloin laskemaan. Arvoisa pääministeri, työttömyys laski yli vuoden ajan yhtäjaksoisesti. Ei siinä peukalointia eikä manipulointia ollut eikä tarvittu. Mielestäni kaiken lisäksi tuollainen väite on erittäin kyseenlainen isku silloisen työministerin otteita ja myös silloisen keskeisen toisen hallituspuolueen eli nykyisinkin hallituksessa olevan kokoomuksen edesottamuksia vastaan. (Ed. Saario: Me kyllä kestämme tämän!) — Minä uskon, ed. Saario, että te kestätte. Teidän politiikallanne varmaan se kestetään, mutta uskon, että Suomen kansa on myös kiinnostunut siitä tietämään ja monet niistä ministereistä, jotka olivat kokoomuksesta viime hallituksessa. Uskon, että myöskin heille tuontapainen heittely on kyseenalainen juttu.

Talouden ja työttömyyden jyrkkiä alamäkiä, joista nyt puhun, on toki jouduttu todistamaan ennenkin. Mutta niistä talouspoliittisista ainespuista katsoen, joista käänne huonompaan suuntaan on nyt tapahtunut, muutos on hälyttävä.

Lipposen hallituksen talous- ja työllisyyspoliittinen malli ei yksinkertaisesti toimi. Hallitus on tarrautunut yhteistyöhön vahvimpien kanssa, niiden ehdoin. Vähät yhteisvastuusta välittäen se on samalla unohtanut kansan enemmistön ja sen mukana pitkän päälle kaikki.

Näin kävi, kun hallitus valitsi kumppanikseen vain korporaatiot ja vain niiden johdon ehdoin. Niinpä hallitus jo hallitusohjelmassaan valitsi joustajiksi — tätä muotisanaa käyttääkseni — ne, joiden viimeksi olisi pitänyt joustaa: lapsiperheet, perusturvan varassa elävät, kunnallisten peruspalvelujen tarvitsijat, työttömät, opiskelijat jne. Alueellisesti isku on ollut rajuin kehitysalueilla, maaseudulla yleensä ja sen peruselinkeinoissa. Mutta ahdinko on syventynyt myös kaupunkien lähiöissä. Mainittuihin ryhmiin hallitus siis kohdisti leikkaustensa kärjen, samalla kun yhteiskunnan vahvimman ja vauraimman suppean kansanosan kulutusmahdollisuuksia parannettiin eri keinoin.

Kumppaniksi hallitukselle ei ole liioin kelvannut se kansantaloutemme osa-alue, jonka nousun kautta vain uudet työpaikat voivat enemmälti syntyä, eli pienet ja keskisuuret yritykset, pk-yritykset.

Kohta vuoden ajan hallitus on pyrkinyt vaimentamaan menettävän osapuolen arvostelun markkinoimalla laajalla sateenkaarella optimismin oppia siitä, että kaikki kohta muuttuu. Kaikki muuttuu, kun jaksamme vähän vielä odottaa, kun rintamakestävyyttä vain riittää. Optimismi on elämänasenteena erinomainen asia. Mutta talouspolitiikan virallisena opinkappaleena "valtakunnanoptimismi" on vaarallinen asennelaji silloin, jos hallitus sen perustaa vielä omin toiminsa heikentää. Ja juuri näinhän nyt on käynyt.

Vielä 4.12. viime vuonna valtiovarainministeri Viinanen torjui Kauppalehden haastattelussa jyrkästi päättelyn, että kasvun osoittautuessa odotettua hitaammaksi pitäisi turvautua uusiin menoleikkauksiin jo sovittujen päälle. "Täytyy muistaa, että kysymys on myös siitä, haluammeko edelleen leikata kulutusta. Minusta meillä ei ole siihen varaa", sanoo Viinanen haastattelussa. Hän jatkaa: "Talouden perusfundamentit ovat kunnossa. Jos tässä ympäristössä ei pysty toimimaan, on katsottava itseään peiliin", tuumaili Viinanen pari kuukautta sitten!

Kuluvan vuoden budjetin perusteiden piti siis olla kunnossa. Aukkoja hallitus toki oli tarkastellut ja mielestään niitä myös havainnut. Se kertoi joulun alla eduskunnassa, että keskustan vaihtoehtobudjetissa on miljardien aukko. Mutta niin vain taisivat mennä hallituksen paperit sekaisin, kun ne miljardiaukot löytyivätkin jo kuukauden kuluttua Viinasen edellä mainitusta haastattelusta hallituksen omasta budjetista. Vastoin Viinasen vannomisia hallitus ilmoitti uusista miljardisäästöistä aukon täyttämiseksi. Valtiovarainministeri Viinanen puolestaan "katsoi peiliin".

Mutta hieman tarkemmin, miksi ja miten Lipposen hallitus ajautui sivuraiteille nopean nousun uralta?

Julkisen talouden velkakierteen taittamiseksi hallitus valitsi sille helpoimman mahdollisen tien. Se on leikannut niiltä, jotka eivät hevin pääse barrikadeille, joiden ääni on hiljaisin, niiltä joiden kulutuskysyntää olisi pitänyt rohkaista.

Hallitus on ajanut tuhansia järkevästikin työllistettyjä työttömiksi. Se on sysännyt leikkauksillaan monen kotityötä tehneen työmarkkinoille ja niiden kautta edelleen työttömäksi. Työllisyyden kannalta ratkaisevinta väärin kohdistetussa leikkauslinjassa onkin juuri sen kulutuskysyntää vähentävä vaikutus sekä tosiasiallisesti että psykologisesti.

Miten hallitus voi odottaa esimerkiksi sellaisen kolmilapsisen perheen lisäävän kulutustaan, jossa jo pelkät perheen lapsilisä- ja kotihoidontukileikkaukset ovat yli 10 000 markkaa vuodessa nettona? Tai kuinka moni kuntien palveluksessa olevista yli 400 000 työntekijästä uskaltaa lisätä kulutustaan, kun järki vaatii uusien miljardileikkausten edessä valmistautumaan tulojen tai kenties työpaikan leikkautumiseen. Sama kaava toistuu miljardileikkausten elintarviketaloudessa, samoin työttömien kohdalla, joista heikoimman turvan piirissä olevilta hallitus ottaa niin ikään noin miljardin. Tätä listaa voisi jatkaa.

Olennaista sanotun kulutuskysynnän kannalta on, että hallitus ottaa niiltä, joilta jokainen leikattu markka on poissa välttämättömyyshyödykkeitten kuluttamisesta ja sitä tietä useimmiten suomalaisten työllistämisestä.

Suurituloisimman tulonsaajaviidenneksen kulutusmahdollisuuksia hallitus on toki parantanut. Sinne suuntautui suurimpana lainaveron poistamisen anti, samoin sotu-maksun porrastuksen pienentäminen, vaikka juuri pieni- ja keskituloisten verotusta olisi kevennettävä.

Vauraimmissa tuloryhmissä, jos perheeseen ei kuulu lapsia, hallitus ei leikkaa mistään eikä siellä työttömyyttä tunneta. Näissä tulonsaajaryhmissä lisävarat eivät juurikaan kohdistu kotimarkkinakysyntään, vaan velkojen lyhentämiseen, jos niitä on, ja erilaisiin sijoituskohteisiin.

Alas isketty kotimarkkinakysyntä on puolestaan vaimentanut myös pk-sektorin investointihankkeet ja työvoiman lisäämisen. Eikä innostajaksi ole ilmestynyt liioin hallitus. Se ei ole tehnyt ensimmäistäkään mainittavaa toimenpidettä pk-yritysten, siis pienten ja keskisuurten yritysten, työllistämiskynnyksen madaltamiseksi. Työttömyysvakuutusmaksun pienen alentamisenkin, jota täällä mainostettiin, se kohdisti suurempana suuryrityksille ja pienempänä, paljon pienempänä, pienyrityksille.

Arvoisa puhemies! Huolimatta Lipposen hallituksen taloutta ja työllisyyttä vaurioittaneista virheistä Suomella on kaikki edellytykset selviytyä vakaalle talouden nousun ja nopeankin työttömyyden alenemisen tielle, ei sen tyyppisellä litanialla erilaisia temppuja, joita pääministeri luetteloi. Hän muun muassa luetteli ne toimet, joita rakennerahastojen varojen turvin on pantu liikkeelle. Ei Lipposen hallituksella niihin rahoihin ole mitään osaa eikä arpaa. Ne ovat seurausta siitä sopimuksesta, minkä Suomi teki EU:n kanssa. Ne rahat tulevat Suomelle automaattisesti, jos Suomi osaa kanavoida ne järkeviin kohteisiin. Maakunnat ovat tehneet ohjelmat, niitä ohjelmia toteutetaan, ja niiden kautta rahat tänne saadaan. Tämä on esimerkki vain siitä, ettei sellaista kannata ladella täällä, mikä on itsestäänselvää. Eivät nuo toimet ole tuoneet mitään uutta sellaista lisää, mitä välikysymyksessä tarkoitetaan.

Arvoisa puhemies! Aksen mainituista syistä talouden perusteiden edelleenkin kohtuullisessa kunnossa olemisesta johtuen valtion velan ja työttömyydenkin hallintaan saamiseksi on perusta edelleen hyvä. Keskustan mielestä työttömyyden puolittaminen vaalikauden kuluessa on edelleen välttämätöntä ja täysin mahdollista, mutta vain politiikan suunnanmuutoksella. Keskustan eduskuntaryhmän mielestä aito yhteisvastuu ja oikea yrittäjyys — itsensä likoon panevalle yrittäjälle antava ja yrittävän työntekijän palkitseva — ovat uuden nousun avainasiat.

Vaihtoehtobudjetissaan viime syksynä keskusta vaati hallituksen budjettileikkauslinjan korjaamista. Kokonaissäästöistä tinkimättä esitimme vaihtoehtoiset säästökohteet: työllistävämmät, sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisemmat ja kannustavammat. Esitimme pienten ja keskisuurten yrittäjien tien mittavaa tasoittamista ja erityisesti pk-sektorin erityistarpeet ymmärtävää työmarkkinauudistusta.

Keskusta uudistaa vaatimuksensa Lipposen hallituksen julkisten menojen epäsosiaalisen ja uutta työttömyyttä aiheuttavan leikkauslinjan muuttamiseksi. Välttämätön säästötaakka on jaettava tasapuolisesti kaikkien harteille.

Keskusta uudistaa niin ikään esityksensä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten työllistämiskynnyksen madaltamiseksi ja muiden yrittäjyyden pullonkaulojen, kuten vakuuspulmien, poistamiseksi. Keskustan mielestä näiden muutosten toteuttamiseksi tarvitaan monien vanhojen rakenteiden ravistelu ja perusteellinen työreformi.

Tarvitaan työreformi, jossa työmarkkinoiden säätelymekanismit uudistetaan osaavan henkilöstön, uuden yrittäjyyden, uuden teknologian ja sanalla sanoen uuden ajan tarpeiden mukaisiksi, jossa koko laajakäsitteisen sosiaaliturvan rahoitus ja rakenne uudistetaan, jossa sosiaaliturvan ja verotuksen viidakko perataan tuloloukut poistaen, mutta myös sosiaaliturvan vapaamatkustajien lukuisat lymypaikat hävittäen, jossa koulutuksen ja työelämän yhteensovitusta parannetaan, jossa verotus uudistetaan työhön kannustavammaksi ja jossa työn käsitesisältöä laajennetaan myös kotityön tunnustavaksi.

Arvoisa puhemies! Suomi on siirtynyt kymme-

nen viime vuoden aikana vahvasti säännellystä taloudesta markkinataloudeksi lähes kaikilla talouden lohkoilla. Asuntomarkkinat, liikenne, monet palvelualat, rahamarkkinat vapautuivat sääntelystä 80-luvun lopulla nopeasti, rahamarkkinat, kuten tiedämme, aivan liiankin nopeasti. EU-jäsenyys merkitsi vielä lisäaskeleita sääntelyn ja kilpailunrajoitusten purkamisessa.

Sääntelyn purkaminen ei kuitenkaan ole edennyt työmarkkinoilla. Työsuhteiden sääntelyä ja vapaan sopimisen esteitä jopa lisättiin 80-luvulla. Vahvan sääntelyn tarkoituksena oli suojella työntekijää ja lisätä työsuhdeturvaa sekä sosiaalista hyvinvointia, mutta lopputulos on aivan liian monesti ollut päinvastainen. Asteittain, taantuma taantumalta suureneva osa työvoimasta on pudonnut työsuhdeturvan ulkopuolelle. Kalliiksi tehty työsuhteiden purkaminen esimerkiksi on pakottanut yrityksiä luopumaan pysyvien työpaikkojen luomisesta tai edes entisten säilyttämisestä.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä sääntelytalouden jäänteiden nopeaa ja hallittua — korostan: kolmikantaista, yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa tapahtuvaa — purkamista sääntelyn viimeisistä linnakkeista, työmarkkinoilta. Asiassa onnistuminen on Suomen talouden ja työllisyyden vakaan ja kestävän nousun ehto, monien pk-yritysten suoranainen elinehto. Se on monen työttömän työllistymisen ehto. Se on yksi tarvittavan työreformin kulmakivistä.

Hallituksen kasaama ns. työaikalain kokonaisuudistus ei riitä. Monen pk-yrityksen kannalta se vie kehitystä jopa taaksepäin, kuten ed. Kankaanniemi sanoi ja kuten palvelualojen työnantajajärjestön kannanotto asiaan oli ja tv:n ajankohtaistoimituksen haastattelemat pienehkön yrityksen työntekijätkin todistivat. Heräämän kysymys, missä kokoomuksen ministerit ovat olleet silloin, kun esityksen linja on hallituksen sisällä hyväksytty.

Välttämättömän työreformin toinen tärkeä kulmakivi on tulo- ja kannustinloukkujen purkaminen. Jo pieni- ja keskituloisten kireä verotus, sosiaaliturvan tilkkutäkkimäisyys, tulosidonnaiset palvelumaksut ja näiden yhteensovittamisen puutteet ovat johtaneet siihen, että työn vastaanottaminen, lisätyön tekeminen, yrittäminen ja opiskelu on tänään kannattamatonta aivan liian monelle suomalaiselle. En syytä tästä erityisesti hallitusta. Se on pitkän historian tulos, jonka tuloksen syntymiseen me kaikki pitempään täällä olleet omalla tavallamme olemme syyllistyneet tai jossa olemme olleet mukana aikanaan kenties hyvää tarkoittaen.

Nykyiset epäkohdat on korjattava kiireesti. Jo tänä keväänä on tuotava eduskuntaan esitykset tarpeellisista uudistuksista. Keskeisimpiä niistä ovat päivähoitomaksu-uudistus, lyhyiden työsuhteiden vastaanottamisen ja tarjoamisen esteiden poistaminen, kunnallisveron alarajan korottaminen helpottamaan omalla työllä toimeen tulemista, opintorahan 20-vuotiaiden ikäporrastuksen poistaminen sekä etuuksien ja tulojen yhteensovituksen lieventäminen varsinkin työmarkkina- ja toimeentulotuissa, vähimmäisturvan yksinkertaistaminen edelleen ja myöntämisperusteiden yhtenäistäminen valtakunnallisesti.

Kokonaisuudistusta ei saa päästää lässähtämään sulkemalla verotus ja ansiosidonnainen työttömyysturva sen uudistuksen ulkopuolelle. Tästä vihjeitä on julkisuudessa kuulunut.

Kolmantena työreformin osana keskustan eduskuntaryhmä haluaa tässä yhteydessä mainita ansiosidonnaisen työttömyysturvan rakenteellisen remontin. Sekä ansioturvan rahoitukseen että etuuksien määräytymisperusteisiin liittyy kiistämättömiä, työllisyyden kannalta haitallisia valuvikoja. Rahoitusvastuun ja oikeuden etuuden saamiseen on kohdattava nykyistä paremmin. Nykyisessä järjestelmässä monien työttömyyden painamien alojen työntekijät maksavat jopa kymmenkertaisen kassamaksun paremmin menevien alojen työntekijöihin verrattuna saaden silti pienemmän työttömyysturvan.

Työmarkkinasääntelyn ohella pk-yrittäjyydelle tärkeä asia on niiden sosiaalirahoitustaakan keventäminen. Palkkaperusteisena järjestelmä rankaisee työllistämistä. Keskustan eduskuntaryhmä uudistaa kuluvan vuoden talousarviokäsittelyn yhteydessä viime syksynä tekemänsä ehdotukset pienten ja keskisuurten yritysten välillisten työvoimakustannusten tuntuvaksi alentamiseksi sekä ehdotukset pk-yritysten vakuusongelmien poistamiseksi ja myös palvelualojen arvonlisäverokannan alentamiseksi.

Esitystemme suuntaiset kannanotot ovat nyttemmin julkistaneet muun muassa Suomen yrittäjät, eräät tutkijat ja hallituksen asettama toimikuntakin. Mielenkiintoista on, että tähän linjaan yhtyi viime lauantaina myös vihreiden puoluehallitus. Taisipa saman suuntaista esittää äskettäin julkisuudessa myös SDP:n uusi ryhmäpuheenjohtaja ed. Paasio.

Vielä joulun alla hallitus — vihreät mukaan lukien — torjui ehdotuksemme. Nyt toivomme,

että edes kasvuun kimmonnut työttömyys herättäisi hallituksen torjuvasta asenteestaan pientä ja keskisuurta yrityssektoria kohtaan.

Arvoisa puhemies! Palaan vielä julkisen palvelusektorin kohteluun.

Liian nopeat ja liian suuret julkisen sektorin leikkaukset näet johtavat helposti haettua hyötyä suurempiin ongelmiin toisaalla. Hallituksen kohtuuttomista leikkauksista kuntasektorilla kärsivät erityisesti työvoimavaltaiset palvelualat: sosiaali- ja terveydenhuolto sekä koulutus. Säästämällä näistä asioista aivan liikaa hallitus on jo aiheuttanut aineellisestikin säästöjä suuremmat haitat, asian inhimillisestä puolesta puhumattakaan.

Ongelmat uhkaavat edelleen kärjistyä, mikäli hallitus toteuttaa aikomansa valtionosuuksien uudet miljardileikkaukset. Uutiset koulutuksen eriarvoisuudesta perustuvat jo tutkittuun tietoon. Eniten liiallisista säästöistä kärsivät heikoimmassa asemassa olevat väestöryhmät ja heikoimmassa asemassa olevat kunnat. Keskustan eduskuntaryhmä vastustaa jyrkästi hallituksen ilmoittamia uusia valtionosuuksien miljardisäästöjä juuri sanotuista syistä.

Myös työllisyyden kannalta rajut leikkaukset toimivat nurinkurisesti. Nyt hallitus ajaa kunnista tuhansittain ammattitaitoisia palvelusektorin ammattilaisia kortistoon ja sitä kautta monenkertaiseen koulutukseen ja kurssitukseen, jota kyllä riittää, ja tilalle otetaan työllistämistuen turvin vähemmän koulutettuja, usein puolen vuoden jaksolle.

Arvoisa puhemies! Viime päivät ovat osoittaneet, ettei hallituksella ole aikeita korjata epäonnistunutta linjaansa eikä riittävästi halua auttaa yrityksiä työllistämään ja siten työtä tarvitsevia työllistymään. Hallituksella ei ole liioin rohkeutta eikä kenties tahtoakaan käydä työllisyyttä tuhoavien vanhojen rakenteiden uudistamiseen.

Hallitus on hukannut edeltäjältään saamansa vakaan talouden kasvun ja työllisyyden parantamisen avaimet. Työttömyystavoitteissa epäonnistuminen vie eväät valtion velan kasvun pysäyttämiseksi. Se puolestaan ajaa hallituksen uusiin säästöihin, se kulutuskysynnän uusiin lisäsäästöihin. Hallitus on kierteessä. Sen päästäminen siitä on kaikkien yhteinen etu.

Arvoisa puhemies! Esitän, että ed. Kankaanniemen esittämä perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto saa myöskin keskustan eduskuntaryhmän kannatuksen. Kannatan siis hänen ehdotustaan.

Pääministeri L i p p o n e n: Arvoisa puhemies! Puhemiesneuvoston myötävaikutuksella voinen tässä vaiheessa vastata lyhyesti.

Tällä ohjelmalla, jonka ed. Pekkarinen esitti, pääomat pakenisivat Suomesta, korot nousisivat pilviin, täällä menisi kymmeniätuhansia pieniä yrityksiä nurin, jouduttaisiin valtaviin uusiin leikkauksiin. Mikä on tällainen ohjelma, jossa vedetään sosiaaliturvamaksut alas, verot alas, peruutetaan kaikki leikkaukset? Eihän tähän usko kukaan. Tämä on käsittämätöntä liturgiaa, mitä te täällä latelitte. Kertokaa jokin kunnollinen vaihtoehto sen sijaan, että täällä latelette kaikki mahdolliset epäkohdat! Nyt, kun te julistatte työreformia, mitä uskottavuutta teillä on, kun te olette viime kauden alusta lähtien öykkäröineet paitsi oppositiolle myös erityisesti työmarkkinajärjestöille? Nyt te esiinnytte täällä niin kuin pyhäkoulupojat. Ei tähän usko kukaan, ed. Pekkarinen.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan uskomaton puheenvuoro ed. Pekkariselta. Työreformi, jota te esitätte, on täysin suhteeton verrattuna todella käytökseenne viime hallituskaudella, kun ministeri Pekkarinen muotoili omia toimenpiteitään.

Sopimusvapautta pitäisi saada teidän mukaanne. Kumminkin muistaakseni olette myös niitä miehiä, jotka olivat sitä mieltä, että tupo pitää saada tähän yhteiskuntaan syntymään, että se on yksi edellytys, että yhteiskunnan mekanismeja voidaan pyörittää.

Pk-sektorista kannoitte erityistä huolta. On aivan hyvä, että huolta kannetaan, mutta muistaakseni silloin, kun toimi ministeri Pekkarinen, maassa pk-yrityksiä meni vuositasolla noin 7 000 konkurssiin, 30 000 yritystä neljän vuoden aikana. Missä ne toimet silloin olivat, kun oli mahdollisuus hallituksesta päin toteuttaa niitä?

On aivan uskomatonta jälkiviisastelua, että aletaan nyt jälkeenpäin hakea niitä ratkaisuja, joihin itsellä oli mahdollisuudet silloin, kun oli tekemässä suoranaisia päätöksiä. Tällä hetkellä niitä laskuja maksavat yritysten omistajat, niitä laskuja maksavat takaajat, niitä laskuja maksamme me kaikki pankkituen muodossa. 50 miljardia käytettiin pankkitukeen rahaa. Yhtenä isona syynä oli se, että yrityselämässä oli ongelmia, yritykset menivät konkurssiin. Silloin niitä toimia, ed. Pekkarinen, olisi tarvinnut, kun te olitte ministeri Pekkarinen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin puuttua ed. Pekkarisen pu-

heenvuoroon siltä osin, kun hän puuttui kuntien työllistämismahdollisuuksiin ja arvosteli kuntien talouden heikkoon kuntoon saattamista.

Muistuttaisin, että sisäministeri Pekkarisen aikana kunnista poistui 50 000 työpaikkaa. Tällä hetkellä kunnat pystyvät työllistämään. On totta, että kunnat ovat erilaisessa asemassa: joillakin on suurempia taloudellisia vaikeuksia kuin toisilla. Tosiasia on kuitenkin se, että tämän vuoden alusta noin kolmannes kunnista pystyi alentamaan veroäyriään, rahastoimaan ja maksamaan lainojaan pois. Tämä tehtiin niistä varoista, jotka oli tarkoitettu kuntien työllistämiseen, jotta olisi voitu taata määrällisesti ja laadullisesti ammattitaitoinen henkilökunta kuntiin. Valitettavaa on, että kuntiin kohdistetut tuet eivät ole kulkeneet samalla tavalla perässä kuin sosiaaliset ongelmat ja työttömyys etelän taajamiin.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin voin sanoa, että olen aivan tyytyväinen siihen, että edellinen hallitus sai viimeisen puolentoista kahden vuoden aikana talouden kehityksen hyvään nousuun ja myös työttömyyden alenevalle uralle. Ei se ole mikään hävettävä asia.

Mitä tulee pääministerin puheenvuoroihin, hän jatkaa samaa huitelua, jota hän harrasti täällä joulun alla ja jota ylipäänsä hän täällä esiintyessään on harrastanut, samaa perustelematonta, argumentoimatonta, huitelua, jolla hän opposition esityksiä kohtelee. Täällä on edustajia teillä, jotka sentään argumentoivat, erittelevät ja perustelevat, väitteensä, mutta te, arvoisa pääministeri, ette sitä tee.

Toistan: Oikein kohdistetut säästöt pitäen ne sen mittaisina, minkä jo välittömästi vaalien jälkeen kaikki puolueet yhteisesti totesivat — säästöjen mitan hyväksyminen tämän suuruiseksi — mutta säästöjen kohdentaminen oikeudenmukaisesti on asia, jonka varmasti teidän mainitsemanne markkinavoimat hyväksyvät. Se on oikein ja välttämätöntä.

Pienyrittäjyyden tien tasoittamiseksi ei tarvita suuria miljardimääriä, mutta se on aivan välttämätön ehto Suomen työllisyyden parantamiseksi.

Edelleen, tekin puhuitte niistä rakenteellisista uudistuksista, joihin viittasin, arvoisa pääministeri, haastattelussa Karjalaisessa muutama päivä sitten. Teidän hallituksenne ei ainakaan vielä ole tehnyt niissä asioissa mitään. Me tässä kannustamme teitä. Toivottavasti te saatte jotain aikaiseksi sillä tiellä. Tähän saakka teidän edesottamuksenne, teidän aikaansaannoksenne, ovat olleet nollan arvoisia. Plussan arvoiseksi ei kelpaa myöskään hanke, josta äsken puhuitte.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! On luonnollista, että niin vakava asia kuin työttömyys kirvoittaa kielet ja siihen liittyvän verbaalisen akrobatian. Näin siitäkin syystä, että työttömyys alenee kiduttavan hitaasti, niin kuin kaikki ovat voineet todeta. Lääkkeitä työllisyyden kohentamiseksi ovat esittäneet lukuisat tahot, mahdollisimman arvovaltaiset työryhmät alkaen presidentti Ahtisaaren työllisyystyöryhmästä. Kansliapäällikkö Sorsan johdolla puolestaan valmisteltiin pitkä, 52 kohdan, lista erilaisista toimenpiteistä, joista merkittävä osa on päätynyt hallituksen hyväksymään ja parasta aikaa toteutuksessa olevaan työllisyysohjelmaan. Taustavalmisteluissa ovat olleet mukana maamme johtavat ja varmastikin arvostetuimmat talous- ja työllisyysasiantuntijat. Maastamme ei taida enää löytyä juurikaan sellaista eturivin asiantuntijaa, jota näiden asioiden valmistelussa ei olisi kuultu.

Työttömille asioiden perusteellinen valmistelu on luonnollisestikin myönteinen asia, mutta tärkeintä on päätösten toteuttaminen ja työn käyntiin saattaminen ja työttömien työllistyminen. Talouden nopea kasvu on edellytys — se on välttämätön edellytys — työllisyyden hoitamiseksi, mutta se yksinään ei enää riitä. Talouskasvun ohella valtion omilla työllisyystoimilla on perinteisesti taltutettu työttömyyttä. Kuten täällä on jo tänään todettu, tukityö- ja koulutustoimien varassa on nytkin noin 121 000 ihmistä, mikä on varmastikin lähellä kattoa tässä asiassa. Oecd:kin totesi viime vuonna, että Suomella ei ole varaa nykyisen kaltaiseen työvoimapolitiikkaan. Valtiontalous on edelleen kuitenkin siinä kunnossa, että verovarojen varaan ei työllisyyden hoitoa voida rakentaa. Kuluvanakin vuonna tasapainotamme valtion budjettia yli 40 000 miljoonan markan lisävelalla.

Mitä sitten jääkään jäljelle? Kaikkien työllisyysasiantuntijoiden viesti on varsin yksiselitteinen: Tarvitaan rakenteellisia uudistuksia. On toki niin, että eri tahot tarkoittavat rakenteiden uudistamisella eri asiaa.

Eräs tällainen taho on merkittävä elikkä Suomen Pankin ekonomistiryhmä, ja sieltä aivan erityisesti Timo Tyrväinen on laatinut oman listan mielestään välttämättömistä uudistuksista. Hänen esityksistään voidaan myöskin olla monta mieltä, mutta yhdestä asiasta lienemme samaa

mieltä: Keskustelua niistä on uskallettava käydä. Tyrväisen remonttilistalla on muun muassa seuraavia asioita: verokiila, työehtosopimusten yleissitovuus, työllistämistukijärjestelmä, työhalukkuuden kontrollointi, kannustinloukut, irtisanomissuojat, määräaikaiset työsuhteet, työajat, neuvottelujärjestelmät, palkkajoustot ja aktiivinen työvoimapolitiikka.

Rakenteiden uudistamista olemme myös kokoomuksessa peräänkuuluttaneet. Meidän mielestämme työmarkkinoiden rakenteellinen uudistaminen tarkoittaa työn antamisen ja työn tekemisen kannattavuuden lisäämistä. Työn tekemisen ja työn antamisen edellytysten kohentaminen voidaan kiteyttää kolmeen keskeiseen tavoitteeseen: työelämän joustojen lisääminen, tuloloukkujen poistaminen ja verokiilan kaventaminen. Nykyisen hallituksen olemassaolon oikeutus ja tavoite puolittaa työttömyys toteutuvat juuri näiden rakenteellisten uudistusten kautta. Tässä suhteessa olisin toki odottanut pääministeriltä vastauksessaan hieman laajempaa ja syvällisempää rakenteellisten uudistusten pohdiskelua, johon esimerkiksi viikonvaihteen lehtilausunnot antoivat viitteitä.

Työelämän joustojen ohella tuloloukkujen poistaminen ja työttömyysturvauudistus kuuluvat tämän kevään työlistalle. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tekeekin kuluvan kevään päätteeksi oman arvionsa siitä, kuinka näissä työllisyyden hoidon kannalta välttämättömissä asioissa on edistytty. Keskeistä ei ole, riittävätkö jotkin uudistukset jollekin hallituspuolueelle. Olennainen kysymys on, riittävätkö ne työttömyyden puolittamiseen eli työttömille ja työllistäjille.

Viime syksyn tulopoliittisella kokonaisratkaisulla oli ilmeiset perusteensa ja etunsa. Pitkässä juoksussa valtakunnalliset ratkaisut tekevät kuitenkin tilaa yrityskohtaisuudelle. Keskitetyn järjestelmän vaarana alkaa olla, että työlliset sopivat asioista siten, että työttömien työllistyminen vaikeutuu entisestään. Työelämän joustojen lisääminen merkitsee juuri paikallisen sopimusvapauden lisäämistä. Tuotannon edellytykset ja työntekijöiden yksilölliset tarpeet voidaan parhaiten sovittaa yhteen juuri työpaikoilla. Työmarkkinajärjestöille on tässä uudistustyössä Suomessa asetettu ensisijainen valta ja vastuu.

Keskusjärjestöjen kyky sopia työaikalakiin tarvittavista joustoista oli valitettavan heikko. Erään viisauden mukaan etujärjestöt ovatkin haitallisia silloin, kun ne ovat riittävän suuria vaikuttaakseen ja riittävän pieniä välttääkseen vastuun. Hallitus tulkitsi kansanvaltaa aivan oikein ja otti tässä suhteessa ohjat omiin käsiinsä. Kolmikantainen valmistelu on hyvä renki mutta huono isäntä. Hallitus ei saa jäädä kolmikantaisen valmistelun panttivangiksi.

Kolmikantainen valmistelu ei välttämättä ole kovinkaan edustavaa. Perinteisesti mukana ovat olleet työnantajatahot, jotka edustavat lähinnä suuria yrityksiä. Pienten yritysten edunvalvonta näistä neuvotteluista on puuttunut, mutta tässä suhteessa voisin todeta ed. Kankaanniemelle, että on huomattava se tosiasia, että ensimmäistä kertaa tämän hallituksen työskentelyn aikana pientyönantajayrittäjien edustuksellisuus on oleellisesti painottunut ja he ovat päässeet mukaan neuvottelumekanismiin.

Viime aikoina tässä suhteessa on todellakin, kuten sanottu, tapahtunut edistystä, mutta voi myös kysyä, missä on ollut työttömien edustus? Perustellusti voidaan puhua tietynlaisesta demokratiavajeesta. Professori Kanniaisen taannoinen viittaus sisäpiiriläisiin onkin varsin osuva.

Kolmikannalla on ollut helppo jakaa etuisuuksia, mutta vaikeiden säästöpäätösten tekemiseen ja rakenteiden korjaamiseen se ei näytä ihan helposti kääntyvän. Etujärjestövallasta irrottautuminen ei ole kaikille puolueille vaivatonta. Keskustalle elo ilman MTK:ta oli edellisessä hallituksessa lähes mahdotonta. Näyttää siltä, että sama uhkaa nyt toistua akselilla SDP — SAK.

Ratkaisu uudeksi työaikalaiksi on oikean suuntainen, vaikka olisi toki voinut olla rohkeampikin. Ehdottoman myönteistä on, että yleissitovuuden velvoitteisiin tai puhtaasti lakiin sidotut järjestäytymättömät yrittäjät saavat vihdoin myös oikeuksia velvollisuuksien rinnalle. Tällöin tasapuolisuus toteutuu ja joustavuus lisääntyy.

Jatkossa kokoomuksen eduskuntaryhmä odottaa järjestöiltä valmiutta merkittävään työllistymistä estävän säädösviidakon purkamiseen erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta. Tämä työ on mielestämme aloitettava helpottamalla määräaikaisten työsuhteiden solmimista uusien työtilaisuuksien luomiseksi. Määräaikainenkin työ on parempi kuin ei työtä lainkaan. Tässä mielessä ja tässä työttömyystilanteessa tulisi olla rohkeutta kokeilla vaikkavapa väliaikaisia ratkaisuja tässä asiassa.

Tuloloukkuongelman ratkaisemisesta on hallituksessa käynnissä selvitystyö. Tarkoitus on, että eduskunta saa kuluvan kevään aikana käsiteltäväkseen tarvittavat lakiehdotukset. Erityisesti vasemmisto on pyrkinyt vähättelemään tu-

loloukkuongelmaa. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimus osoitti viime vuonna, että tuloloukut ovat todellinen ongelma. Ne ovat ongelma myös työllisyyden hoidon kannalta. Ihminen on tuloloukussa, kun palkankorotus pienentää käteen jäävää ansiota tai kun työnteon sijaan on kannattavampaa olla erilaisten sosiaalisten tukien varassa. Tuloloukkuongelma muodostuu progressiivisen verotuksen, sosiaalisten tulonsiirtojen ja tulosidonnaisten maksujen yhteisvaikutuksesta. Tuloloukkuongelman poistamiseksi joudutaan puuttumaan kaikkiin näihin.

Hallitus sopi viime syksynä rakenteellisten säästöjen tekemisestä ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan niin, että valtion menoissa säästetään 600 miljoonaa markkaa. Hallituksen tahto on ollut kaikkien osapuolten tiedossa. SAK on nyt valitettavasti, mutta varsin odotetusti vielä kerran lähtenyt lypsämään hallitukselta pienennystä tehtävään säästöön. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä enää ei ole kysymys pelkästään tehtävän säästön markkamäärästä, vaan hallituksen tekemien päätösten uskottavuudesta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei näe muuta mahdollisuutta kuin pitäytyä jo tehdyissä päätöksissä.

Ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta on löydettävissä säästöjä, jotka parantavat järjestelmän toimivuutta ja työntekoon kannustavuutta. Eräs tällainen on estää mahdollisuus uusia 500 päivän korvausjakso hyvinkin vanhaan työsuhteeseen perustuvan palkan mukaan. Muutos palauttaisi ansiosidonnaisen työttömyysturvan perimmäisen tarkoituksen toimia väliaikaisena toimeentulon turvaajana. Muutoksen toteuttaminen ei polje kenenkään perusteltuja etuja. Työttömyysturvajärjestelmän tulee kaikkinensa olla myös sellainen, että se ei vaikeuta lyhytaikaisten töiden vastaanottamista. Tässä suhteessa esimerkiksi hallintobyrokratiaa purkamalla asioihin voitaisiin nopeastikin vaikuttaa.

Myös jyrkästi progressiivinen tulovero aiheuttaa tuloloukkuongelmia. Pitkällä tähtäimellä tuloveroasteen alentaminen ja progressiivisuuden lieventäminen on välttämätöntä. Työllistäminen on merkittävästi riippuvainen työn hinnasta. Verokiila on eräs työn hintaa ja työn antamista vaikeuttava tekijä. Esimerkiksi perheen palkatessa remonttimiehen on perheen ansaittava yli kolminkertaisesti siihen nähden, mitä remonttimies lopulta saa käteensä.

Verokiilaa voidaan alentaa kahdella tavalla: keventämällä tuloverotusta ja huojentamalla välillisiä työvoimakustannuksia. Tälle tielle on jo hitaasti lähdettykin. Palkansaajan verot ja maksut kevenevät jo tehdyillä päätöksillä lähes 5 miljardilla markalla. Pienten yrittäjien työttömyysvakuutusmaksu on pudotettu puoleen. Tällä tiellä on jatkettava edelleen.

Vielä tulisi harkita, voidaanko työllistävien pienten ja keskisuurten yritysten sosiaaliturvamaksuja alentaa ja rahoittaa tämä alennus ympäristöveroilla, kuten EU:n kasvua ja työllisyyttä koskeva Valkoinen kirja esittää. Myös kotimaiset laskelmat pitävät tällaista uudistusta tehokkaana työllisyyden parantajana.

Verotuksen keventäminen ei kuitenkaan ole irrallaan muusta valtiontaloudesta, kuten kaikki hyvin tiedämme. Ei pidä unohtaa, että tuloilla katetaan menoja. On helppoa, mutta epärehellistä huutaa kurkku suorana veroja alas, jos samalla vastustaa säästöjä. Verojen alentaminen ja säästöjen tukeminen kulkevat selvästikin käsi kädessä.

Työelämän joustoilla, verokiilan kaventamisella ja tuloloukkujen poistamisella ei ratkaista koko työllisyysongelmaa yksinään. Niillä alennetaan kuitenkin ratkaisevasti kynnystä hakeutua työhön ja yrittää enemmän.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksen tekijät penäävät hallitukselta "poikkeuksellisia" toimia työttömyyden nujertamiseksi. Mikäli näillä toimilla tarkoitetaan erilaisia hätäisiä temppuja, toivottavasti näiden temppujen aika on jo ohi. Työttömyyden syyt ovat syvällä rakenteissa, joten myös keinojen tulee olla sen mukaisia.

Työmarkkinapolitiikassa on monia pyhiä asioita. Mikään ei saa olla kuitenkaan lopullista pyhää, kun ratkotaan 500 000 työttömän tulevaisuuden mahdollisuuksia. Rakenteelliset uudistukset ovat hankalia, koska niissä puututaan olemassa oleviin etuihin. Näin on valitettavasti kuitenkin tehtävä. Enää meillä ei toimi vanha sananparsi: "Kahta en vaihda: hyvinvointia ja saavutettuja etuja!" On välttämätöntä puuttua saavutettuihin etuihin, jotta työllisyyden ja hyvinvoinnin perusta voidaan turvata.

Tärkeää on varmistaa kansantalouden kestokyky ja luoda edellytykset työttömien työllistymiselle. Työttömyyden nujertaminen on ja sen tulee olla kansallinen tehtävä. Puoluepoliittisen nujakoinnin on väistyttävä vastuullisen työllisyyden hoidon tieltä.

Arvoisa puhemies! Tämä on varmastikin myös jokaisen suomalaisen työttömän harras toive ja odotus.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa rouva puhemies! Välikysymystä lukiessa ja miettiessä sen motiiveja ja päämääriä tuli monta kertaa mieleen kerettiläinen ajatus, että välikysymyksen tekijät ovat tehneet puhdasta populistista politiikkaa.

Minä yritin kyllä työntää ajatuksen syrjään aivan tosissani. Miksi yritin työntää syrjään? Siksi, että työttömyys on niin iso ja koko kansakuntaa koskettava asia, ettei sen pelkästään pitäisi olla puhdas populismin ja politiikan tekemisen väline. Lisäksi myös tuolla Pohjan perillä kotimaisemissani on välikysymyksen ensimmäisenä allekirjoittaneen puolueen ihmisiä pidetty, meillä päin sanotaan, tolkkuina ihmisinä, ihmisinä, jotka huolehtivat lähimmäisistään kantaen samalla vastuullista huolta heistä ja heidän hyvinvoinnistaan. Tähän katsantokantaan ei ole tähän mennessä kuulunut kovinkaan suuresti markkinahenkisyys ja populismi puhtaimmillaan.

Mutta oli pakko uskoa, että välikysymys on silkkaa populismia, kun aamulla luin keskustan pää-äänenkannattajan Suomenmaan juttua välikysymyksestä. Toimittaja kuvaa välikysymystä pikkunäppäräksi, mitä se todellakin on. Todelliset vaihtoehdot puuttuvat siitä nimenomaan täydellisesti ja kokonaan. Lisäksi toimittaja toteaa, että kristilliset hallitsevat hyvin kaikki oppositiopolitiikan metkut. Tämäkö on nykypäivän kristillisyyttä, tähänkö on tultu? Vastuun kantamista ja lähimmäisestä huolehtimista on populismi ja metkuilu. Tämä ei ole edes sitä vastuullista oppositiopolitiikkaa, jota he itse ovat peräänkuuluttaneet viime kaudella ja arvostelleet muita populistisesta politiikasta.

Samalla kyllä herää ihmetyksen ajatus, miksi keskustasta osa on lähtenyt tähän kuoroon mukaan. Tästä syystä päädyin tarkastelemaan edellä mainittua lähihistoriaa, jossa myös kristillinen liitto on ollut erittäin tiiviisti mukana luomassa sitä yhteiskunnallista pohjaa, minkä vaikeuksia tässä yritetään nyt korjata kaikin keinoin. (Ed. Kankaanniemi: Asiaan, ed. Korhonen!)

Ahon hallituskauden aikaiseen lamaan vaikuttivat Suomesta riippumattomat tekijät, kuten idänkaupan romahdus; se on todettava. Laman syvyyden ja tuhoisuuden kannalta kotimaiset tekijät olivat kuitenkin huomattavasti paljon merkittävämpiä. Tuolloin yritykset ja kotitaloudet olivat velkaantuneet voimakkaasti. Kummankin sektorin mahdollisuudet pitää yllä kasvua olivat saavuttaneet täysin rajansa. Yritysten kilpailukyky oli rapautumassa ja markan yliarvostus käymässä niille täysin kestämättömäksi. Tässä vaiheessa, siis keväällä 1991, Ahon hallitus päätti markan kytkemisestä yksipuolisesti ecuun tarkistamatta silloin yliarvostettua markan kurssia. Ecupäätöstä tukivat silloin kaikki muut puolueet paitsi vasemmistoliitto. Kohtalokasta ecupäätöstä tuki myös Ahon hallituksen ministeri Kankaanniemi, joka nyt on välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja. — Tässä silloiselle ministerille, nykyiselle edustajalle, sitä asiaa.

Viennin takia silloin olisi ollut välttämätöntä hallitusti tarkistaa markan ulkoista arvoa. Kestämätöntä kurssia hallitus ja Suomen Pankki ryhtyivät kuitenkin puolustamaan tappavan korkeilla koroilla. Devalvaatio ja kellutus tulivat, tosin pakosta ja aivan liian myöhään. Siihen mennessä oli jo huomattavan paljon ehtinyt tuhoutua. Hallituksen vastaanpanon takia kurssimuutos oli liian raju sellaisten yritysten kannalta, joilla oli valuuttamääräistä lainaa ja velkaa.

Vasemmistoliitto vaati silloin tiukasti elvytystä laman pahetessa. Mutta Ahon hallitus vauhditti syöksyä lisäämällä palkansaajien verotusta. Heidän veroasteensa nousi silloin noin 5 prosenttiyksikköä. Lisäksi hallitus korotti työnantajamaksua sekä supisti samalla julkisia menoja.

Ahon hallitus, jossa myös oli välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan puolue, oli innolla mukana juuri kohtalokkaan kauden, joka loi tähän maahan ennennäkemättömän puolen miljoonan työttömien joukon. Ahon hallituksen talouspolitiikka kaatoi tarpeettomasti tuhansittain yrityksiä. Ahon hallituksen politiikka tuhosi peruuttamattomasti työpaikkoja, se tuhosi peruuttamattomasti yrityksiä. Työpaikkoja on erittäin helppo tuhota, mutta niitä on vaikea saada takaisin, niitä on vaikea luoda uudelleen.

Ahon hallituksen politiikka johti valtion nopeaan velkaantumiseen. Valtio ei silloin velkaantunut siksi, että se olisi yrittänyt pitää yllä työllisyyttä, vaan siksi, että hallituksen pahentama lama ja työttömyys velkaannuttivat valtion.

Ahon hallituksen hylännyt ministeri Eeva Kuuskoski on kertonut omana havaintonaan tuosta kohtalokkaasta kaudesta näin: "Aika pian minulle kävi ilmi, että työttömyyteen, sen kasvuun, suhtauduttiin täysin välinpitämättömästi." Mikä mahtaa olla ensimmäisen allekirjoittajan käsitys työttömyydestä ja työttömyyden hoitamisesta silloin?

Sitten eräitä kohtia, nimenomaan yksityiskohtia, välikysymystekstissä.

Millainen muisti mahtaa olla välikysyjällä, joka toteaa työllisyyden heikentyneen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden syventyneen Lipposen hallituksen aikana? Työllisyyden osalta väite

on väärä. Joulukuussa 1995 työvoimasta työllisiä oli noin 6 000 henkeä enemmän kuin joulukuussa 1994. Ja minne on kysyjien muistista kadonnut Ahon hallituksen aika, minne avoimen työttömyyden nousu runsaasta sadastatuhannesta puoleen miljoonaan työttömään?

Välikysymystekstissä on muitakin täysin alkeellisia virheitä. Heti toisessa kappaleessa tehdään väärä vertailu. Kausivaihtelujen takia joulukuun lukuja voidaan verrata vain edellisen tai sitä edeltävän joulukuun lukuihin, kevään lukuja kevään lukuihin. Minä oletan väärin tehdyn vertailun tapahtuneen nimenomaan propagandasyistä, sillä pahempi olisi se tilanne, että välikysymyksen tekijät eivät ollenkaan ymmärtäisi tätä asiaa. En siis pidä kysyjiä asiantuntemattomina, vaan oletan virheen tahalliseksi. Oikaiskaa toki, jos olen väärässä tässä.

Kolmannen kappaleen työllistämistoimia kuvaavissa luvuissa ei ole mukana koulutuksessa olevia. Hallitus on pyrkinyt muuttamaan painopistettä koulutukseen päin, jolloin kaikkiaan toimenpiteiden kohteena tammikuussa 1996 oli 9 000 enemmän kuin tammikuussa vuotta aikaisemmin.

Neljännessä kappaleessa hallitusta syytetään tuloratkaisun sisällöstä. Siitä vastaavat kuitenkin työmarkkinajärjestöt, kuten niin meillä kuin muuallakin markkinatalousmaissa on tapana. Hallitus sen sijaan pyrki tukemaan keskitetyn ratkaisun syntymistä. Edellisellä kerralla sopimukset tehtiin liittokohtaisina, mikä merkitsi erittäin suuria tuloeroja, jos ed. Kankaanniemi sattuu muistamaan.

Mitä tulee leikkausten kohdentumiseen, ne voivat luonnollisesti kohdistua vain niihin, jotka jotakin valtion talousarviosta saavat. Kysyjät sanovat, että leikkaukset on kohdistettu väärin, mutta ei heiltä tullut yksilöityä ja aitoa vaihtoehtoa, vain kaunista puhetta siitä, miten olisi pitänyt tehdä.

Kysyjät vaativat selvittämään leikkausten työllisyysvaikutukset. Kun Ahon hallitus lamaan mentäessä säästi voimakkaasti ja kiristi verotusta, se ei selvittänyt tämän työllisyysvaikutusta. Sellaista selvitystä edellyttävät nyt välikysyjät. Tekninen laskelma säästöistä ei kuitenkaan ole niin olennainen kuin kysymys siitä, milloin, miten ja miksi säästetään.

Ahon hallitus säästi silloin, kun velkaa ei vielä ollut ja kun elvyttämällä olisi pitänyt tukea ja lisätä työllisyyttä. Velkaa olisi silloin pitänyt ottaa elvyttämiseen eikä sillä tavoin, että sitä kertyi jälkikäteen työttömyyden hoitoon. Ahon hallituksen aikaan verrattuna tilanne on nyt tyystin toinen. Valtiolle on kertynyt sellainen velkataakka, että sen kasvuvauhtia on hillittävä. Se on yksinkertaisesti pakko tehdä.

Muutama vuosi sitten välikysyjät syvensivät veronkiristyksillä ja säästöillä lamaa. Nyt te samat ihmiset kehtaatte luetella eri kohteita, joissa valtion tuloja pitäisi vähentää ja menoja pitäisi lisätä. Hyvät herrat, te olette auttamatta neljä vuotta myöhässä ja teidän myöhäisherännäisyytenne takia edellytykset vaatimuksienne toteuttamiseen ovat nyt olennaisesti heikommat.

Kysyjät puhuvat joustoista sillä tavalla, että he eivät selvästikään tunne työehtosopimuksiin tällä hetkellä sisältyviä joustoja. Viimeksi on päätetty uudistaa työaikalakia niin, että myös järjestäytymättömät työnantajat voisivat soveltaa näitä joustoja.

Jotta tässä voitaisiin yksilöä suojata vahvemman yksipuoliselta sanelulta, on kuitenkin lähdetty siitä, että työnantajan on tällöin otettava henkilöstön mielipiteet huomioon sen sijaan, että kukin työntekijä joutuisi yksitellen kohtaamaan työnantajan. Tällä tavoin menetellen ja neuvotellen työpaikoilla säilyy henki hyvänä, ja se taas on edellytys jokaisen yrityksen menestymiselle.

Joustokeskustelussa on muutenkin jotakin merkillistä. Niinpä Nykypäivässä kokoomuksen varapuheenjohtaja sanoo, että kokoomuksen tulee harkita hallituksesta lähtöä tämän kevään aikana, jos joustoissa ei tapahdu etenemistä. Kysyjätkin puhuvat joustoista, ja moni muu puhuu joustoista. Useammin kuin kerran tässäkin salissa on vannottu samaisten joustojen nimiin. Esitetään aina, että joustot tuovat ratkaisun siihen, joustot tuovat ratkaisun tähän. Kukaan ei kuitenkaan yksilöi, mitä ne joustot ovat. Kai ne varmaan ovat tärkeitä, jos niiden toteutumatta jättäminen johtaa jopa siihen, että hallituksesta erotaan.

Minä olen sitä mieltä, että joustoista on tullut mantra, jota hoetaan ymmärtämättä, mitä hoetaan. Tästä kertoo eilen julkistettu palvelutyönantajien suhdannebarometri, suhdannekatsaus. Tälle alallehan työpaikkojen odotetaan syntyvän. Palvelutyönantajista pitää suurimpana työllistämisen esteenä kysynnän vähyyttä 34 prosenttia, välillisiä työvoimakuluja 23 prosenttia, fuusioita 21 prosenttia, epävarmuutta tulevaisuudesta 9 prosenttia, työlainsäädäntöä 8 prosenttia ja palkkoja 6 prosenttia, joten pitäisi nyt jo alkaa uskoa, niin että höpöttäminen niistä joustoista voisi loppua. Pohjois-Suomessa lukemat työlainsäädännön ja palkkojen osalta olivat noin puolet

eli eivät ne ole mikään ongelma eikä este työllistämiselle. Kuitenkin luulen, että myös tässä keskustelussa kahden päivän aikana lukemattomia kertoja tulee sana "joustot" esille ja joustojen nimiin hoetaan ja joustojen nimiin sanotaan hoidettavan työttömyysongelmaa.

Välikysyjät sanovat, että ylitöitä ei ole rajoitettu. Työaikalain uudistamisen yhteydessä ylitöiden määrää rajoitetaan, ei kuitenkaan niin paljon kuin ay-liike ja vasemmistoliitto olisivat tahtoneet. Huomautan kuitenkin myös, että nykypäivän varastoon tuottamista karttava, juuri oikeaan tarpeeseen perustuva tuotanto ei salli kovin pitkälle menevää ylitöiden lopettamista kokonaan. Ilmeisesti tähän perustuu laskelma noin 30 000 työpaikan saamisesta sitä kautta, että ylityöt lopetettaisiin kokonaan. Kun ed. Pekkarinen on esimerkiksi kantanut syvää huolta pk-yrityksistä, voi kysyä yrittäjiltä, toimiiko täydellinen ylityökielto. Nousihan poru jo tästäkin rajoituksesta, joka nyt saatiin aikaiseksi. Osa-aikatyön ja työvuorottelun tehokas käyttöönotto riippuu työnantajien ja työntekijöiden kiinnostuksesta. Hallitus ei voi siitä ukaasilla päättää, ei ainakaan markkinatalousmaissa.

Välikysyjät vaativat pörssiveroa tarkoittaen ilmeisesti leimaveron perimistä pörssissä myytävien osakkeiden kaupassa. Vaatimus on oikea, ja me olemme itsekin sitä aikaisemmin kannattaneet. Aika on kuitenkin ajanut sen ohi. Ikävä kyllä, niin kuin monessa muussakin asiassa, aika näkyy ajavan ohi kristillisen liiton. Jo Eta-sopimuksen yhteydessä Suomi sitoutui pääomaliikkeiden vapauteen. Mikäli vero otettaisiin käyttöön nyt, siirtyisi suomalaisten osakkeiden kauppa aluksi todennäköisesti Tukholmaan mutta tulevaisuudessa yhtä hyvin osaksi vaikkapa Tallinnaan tai Pietariin, mikäli Viron tai Venäjän talouskehitys loisi sille pohjaa. Hyvät herrat, te olette tässäkin asiassa auttamatta myöhässä, myöhäisheränneitä!

Kysyjät kiinnittivät huomiota pk-yrityksiin. No, jo oli aikakin. Muistamme täydellisen hyvin konkurssien huikeat määrät niiltä vuosilta, jolloin kysyjät olivat hallituksessa. Mitä pk-ohjelman laatimiseen tulee, sellaista laaditaan tällä hetkellä. Malttakaa odottaa, se tulee kohta!

Kysyjät toteavat, että vasemmistovetoisen hallituksen aikana on työttömyys riistäytynyt yhä pahemmaksi. Tähänastisten lukujen valossa tämä ei pidä paikkaansa, mutta toki kannamme syvää huolta siitä, että talouden kasvu on heikentynyt, mikä vaikeuttaa työllisyyden paranemista.

Välikysyjät sanovat kuluvan vuoden talousarvion pohjan pettävän ja kertovat tämän johtavan korkojen nousuun. Kun kysyjät kuitenkin ehdottavat samanaikaisesti menonlisäyksiä ja veronalennuksia, he siis haluavat korkeampia korkoja, siitä on johtopäätös suoraan se.

Hyvät herrat, mitä te olette panneet paperille, se ei yksinkertaisesti toimi, ja te olette unohtaneet edellisen hallituskauden, josta te vastaatte. Minä ymmärrän erittäin hyvin, ettei edellisen hallituksen pääministeri, joka ei tälläkään hetkellä ole paikalla, ole allekirjoittanut teidän tekemäänne välikysymystä.

Lipposen hallitus on asettanut tavoitteeksen työttömyyden puolittamisen. Se on vaativa tavoite, kun ottaa huomioon sen perinnön, jonka edellinen hallitus tälle hallitukselle jätti. Onnistuminen tarvitsee tuekseen myös suotuisan ulkoisen kehityksen. On hyvä asettaa itselleen haastava tavoite ja pyrkiä siihen tietäen hyvin, että Ahon hallituksen takia Suomi jäi 20 prosenttia mahdollisen kokonaistuotannon alapuolelle eikä tätä menetystä saada näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa kiinni.

Ulkomaisen kehityksen kannalta on oleellista todeta, että EU:n pyrkimys Talous- ja rahaliittoon hidastaa talouskehitystä koko Euroopassa tuottaen myös meille vaikeuksia. Tästä näkökulmasta EU-maiden olisi viisainta lykätä hanketta. Me emme toki pahastu, jos Eurooppa hieman tässä asiassa järkiintyisi. Toinen asia on se, että Talous- ja rahaliiton syntyessä eduskunta joutuu päättämään osallistumisesta. Olisin kuitenkin tässä vaiheessa varovainen ennakkoon julistamaan tässäkään asiassa ainoaa oikeaa totuutta. Julistuksilla yleensäkään ei hoideta asioita.

Hallituksen myötävaikutuksesta työmarkkinoilla solmittu keskitetty ratkaisu on antanut vakaata pohjaa talouden kehitykselle. Oli oleellisen tärkeää, että nyt ei menty liittokohtaiseen kilpailuun palkankorotusten suuruudesta.

Valtio ei voi työllistää tai kouluttaa kaikkia työttömiä. Siihen ei tällä velkakehityksellä yksinkertaisesti ole mitään edellytyksiä. Työllisyys voi parantua vain työpaikkojen syntymisen kautta, mikä on kuitenkin vaikeaa, jos lama on peruuttamattomasti tuhonnut työpaikkoja ja yrityksiä. Lipposen hallitus on pyrkinyt talouden kasvun ylläpitämiseen hidastamalla velkaantumista, jotta korkotaso alenisi. Korkotason alenemisessa on onnistuttu.

Lama on pitkäksi aikaa muuttanut kotitalouksien käyttäytymistä. Kotitalouksien säästämisaste kasvaa muun muassa siksi, että uutta lainaa ei oteta vaan entistä lyhennetään. Yksilön

kannalta tämä on perusteltua, jos työsuhde ei tunnu turvalliselta. Nämä nimenomaan psykologiset tekijät valtiontalouden rahoituksen ohella on otettava huomioon silloin, kun pohditaan veronalennuksia elpymisen välineenä.

Vasemmistoliitto pitää ansiotuloihin kohdistuvaa verotusta liian korkeana, mutta me emme halua tässä vaiheessa ruveta katteettomaan huutokauppapolitiikkaan. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä pienituloisten verotusta on kevennettävä. Sen helpottaminen poistaisi suuren osan tuloloukkuongelmasta, ja heidän verotuksensa keventämistä pidämmekin ensisijaisen tärkeänä.

Hallituksen tulee edistää mahdollisuutta ottaa vastaan lyhytaikaisia työsuhteita, sillä laman jäljiltä syntyvissä työsuhteissa on yhä useammin kyse tilapäisistä, vasta vähitellen vakiintuvista työsuhteista. Vasemmistoliitto pitää tärkeänä, että epätyypillisessä työsuhteessa työskentelevien asemaa parannetaan saattamalla heidät tasavertaiseen asemaan. Tällaisia kohtia ovat muun muassa lomakorvauksen kertyminen, sairausajan palkka ja eläkkeen karttuminen. Ongelmia liittyy myös työvoiman vuokraukseen ja itsensä työllistämiseen.

Laman takia työttömiksi kirjautuneita lienee tällä hetkellä joitakin tuhansia, joiden alhainen työkyky edellyttäisi työttömyyseläkkeelle siirtymistä. Kun korkean työttömyyden aikana näille ihmisille ei ole tullut työtarjousta, jonka yhteydessä työkyky tulisi todetuksi, on löydettävä muut keinot heidän selvittämisekseen. Työkyvyttömiä ei ole siis syytä roikottaa kortistossa.

Vasemmistoliitto haluaa muistuttaa, että kuntien verotulot ovat kasvaneet odotettua enemmän, joten kunnilla on edellytyksiä huolehtia nykyistä enemmän asukkaidensa työllistämisestä. Siitä asukkaiden tulee myös huolehtia ja muistuttaa kuntansa päättäjiä ja edellyttää sitä heiltä.

Työntekijät ja työnantaja voivat yhdessä kehittää työnvuorottelua ja muita työaikajärjestelyjä, kuten siirtymistä 6 tunnin työvuoroihin. Monissa kunnissa ja joissakin yrityksissä on jo ehditty olla ennakkoluulottomia näissä kokeiluissa. Vasemmistoliitto peräänkuuluttaa solidaarisuutta työnantajilta ja työntekijöiltä.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä hallituksen työllisyystavoitetta nurjista olosuhteista huolimatta. Hallituksen on jatkuvasti peilattava tätä tavoitetta vasten omaa toimintaansa.

Vasemmistoliitto pitää työllisyyttä niin tärkeänä ja painavana asiana, että on edelleenkin valmis ponnistamaan kaikin mahdollisin keinoin työllisyyden puolesta. Me olemme panostaneet erityisesti erilaisten vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien hakemiseen. Olemme jatkuvassa liikkeessä hakien uusia muotoja, uusia työn areenoja työllistää ja kouluttaa ihmisiä.

Kaikilla pitää myös olla vastuu ja tahto hoitaa työttömyys. Mitään vapaamatkustajia ei ole mahdollisuus enää kuljettaa siivellä. Valtio yksinään ei voi hoitaa työttömyyden puolittamistavoitteeseen pääsyä. Siihen tarvitaan kansallinen tahto, siihen tarvitaan mukaan kunnat, työnantajat ja työntekijät, koululaitos, lyhyesti sanottuna: meidät kaikki. Tehtävissä se on. Onnistuuko se, se on meistä jokaisesta kiinni.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. T i i l i k a i n e n : Arvoisa puhemies, ärade talman! Föreliggande interpellation är ingen överraskning. Att oppositionen riktar in sig på regeringens verkligt ömma punkt går inte heller att bestrida. Sysselsättningsläget förbättras inte tillnärmelsevis så som det borde.

Interpellationen skulle ändå ha vunnit i trovärdighet om den varit mera selektiv. Nu räknar man upp de flesta viktiga beslut som regeringen fattat som orsaker till den fortsatt dåliga sysselsättningen. I vanlig ordning låter man naturligtvis också förstå att alla svåra frågor där olika intressen kolliderar skulle ha lösts lättare och bättre om interpellanterna haft säte i regeringen. Absolut ingenting talar för detta.

Men som sagt, situationen ger inte skäl till hurrarop. Svenska riksdagsgruppen ställde för ett par veckor sedan i ett uttalande en diagnos av nuläget. De planerade inbesparingarna har verkställts på ett föredömligt sätt, men regeringsprogrammet är en helhet. Det är med andra ord för tidigt att förundra sig över att sysselsättningseffekten är för liten, så länge de delar av regeringsprogrammet som skall öka viljan att erbjuda och ta emot jobb är oförverkligade.

Att en överenskommelse om arbetstidslagen kunde nås är bra, men inte heller den räcker till. Oförverkligat är t.ex. ännu att lagstiftnings- och avtalsmässigt jämställa atypiska och upprepade tidsbundna anställningsförhållanden med sådana vi fortfarande envisas med att kalla normala. Glömmas skall inte heller målet att få till stånd längregående arbetstidsexperiment i kommuner-

na. Staten har ett speciellt ansvar för förhandlingarna om detta nu efter beslutet att ytterligare skära i statsandelarna. Vår grupp hade gärna sett en klarare koppling till ett kommunalt ansvar för sysselsättningen, t.o.m. som ett alternativ till nedskärningen.

Arvoisa puhemies! Merkittävin toteuttamaton tavoite hallitusohjelmassa on kuitenkin kokonaisveroasteen edelleen alentaminen eli toteutetun verovaihdon lisäksi tulevat toimenpiteet. Ei voida kieltää, etteikö ohjelman vero-osassa olisi tällaista tavoitetta. Tämän vuoksi voidaan hyvin perustein väittää, että hallitus poikkesi ainakin ohjelmansa hengestä valitessaan merkittäviltä osin budjettikehysten rahoittamisen luopumalla luvatusta elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisesta. Näin siitä huolimatta, että on parempi perua lupaukset veronalennuksista kuin päättää veronkorotuksista.

Syy siihen, että arvonlisävero valittiin useiden leikkausten asemesta, oli poliittinen eikä perustunut arvioihin taloudellisista kerrannaisvaikutuksista. Tällä ei tarkoiteta, etteivätkö leikkaukset olisi ongelmattomia työllisyysnäkökulmasta. Sen sijaan päätös on merkkinä siitä, että käyttämättömät vaihtoehdot alkavat olla todella harvassa.

Epäilemättä korkea veroaste estää tehokkaasti uusien työpaikkojen syntymisen. Yhdessä progressiivisen tuloveron kanssa työnantajan palkkasivukulut, jotka ovat suhteessa palkanansaitsijoiden bruttotuloihin, johtavat siihen, että pienikin ansiotason korotus leventää entisestään ns. verokiilaa ja tekee uusien työntekijöiden palkkaamisen kannattamattomaksi. Jotta veronhuojennukset houkuttelisivat riittävästi uusien työntekijöiden palkkaamiseen, ne olisikin kohdistettava myös progressiiviseen tuloveroon. Korkean työllisyyden edellytyksenä ovat kannattavat yritykset, mutta niin kauan kuin useimmat yritykset taistelevat korkeiden työvoimakustannusten kanssa peläten niiden vielä nousevan, tällaista edellytystä ei ole. Niin tärkeitä kuin joustavammat vaihtoehdot ovatkin, ne eivät voi horjuttaa taloudellisia perustotuuksia.

Toisena mahdollisuutena vaihtoehtojen puutteen valaisemiseen on sellaisen ajatuskokeen tekeminen, jonka mukaan hallitus edelleen ilmaantumattomien työllisyysvaikutusten vuoksi kaatuisi tai sen ohjelma joutuisi kirjoitettavaksi uudelleen. Voitaisiinko uudessa ohjelmassa välttyä radikaaleilta toimenpiteiltä veropuolella?

Följaktligen slog också svenska folkpartiets centralstyrelse för en knapp månad sedan fast att arbetslösheten ytterst är en fråga om efterfrågan på arbetskraft, för vilken arbetsinsatsens pris är central. Man noterade att de åtgärder regeringen vidtagit varit riktiga, men otillräckliga för att åstadkomma en halvering av arbetslösheten under valperioden. Man efterlyste nya åtgärder på skattepolitikens område med början från arbetsgivarnas lönebikostnader, vilket vid behov finansieras genom motsvarande nedskärningar av utgifter. Krav på att dra av lönebikostnader för personer som anställs inom hushållen framfördes.

Svenska riksdagsgruppen omfattar partiets linjedragningar. Det bör speciellt noteras, att vi alltså inte utesluter att regeringen utöver skatteväxlingstänkandet i högre grad måste våga beakta att skattesänkningar leder till ökad aktivitet i ekonomin och därmed också till växande skatteintäkter.

Någon kanske säger att detta skulle innebära risktagning. Motfrågan lyder: Hur ser den linje ut idag som inte innehåller risker? T.o.m. en halverad arbetslöshet är ett stort problem för vårt samhälle, det betyder risk.

Edellä oleva pohdiskelu ei merkitse sitä, että ruotsalainen eduskuntaryhmä olisi luopunut hallituksen talouspoliittisesta linjasta. Samoin kuin ruotsalainen kansanpuolue teki edellä mainitussa päätöksessä, tulemme määrätietoisesti torjumaan sen kaltaiset elvytysvaatimukset, jotka horjuttaisivat valtiontalouden tasapainottamista. Haluamme kuitenkin käydä mahdollisimman avointa keskustelua. Se, joka ei ole tänään valmis kaikkeen, ei ole oikeastaan valmis mihinkään, tai entistä puoluejohtajaa lainatakseni: "Vain eri tavalla ajatteleva vie kehitystä eteenpäin."

Eduskuntaryhmämme luottaa siihen, että hallituksen äskettäin sopima lisäbudjetti on niin hyvin laadittu, että suunnitellut työllisyysvaikutukset näkyvät nopeasti. Vaatimuksemme siitä, etteivät uudet menot saa heikentää valtiontalouden tasapainoa, johtavat päätelmään, että eduskunnan on kiinnitettävä erityisen suurta huomiota siihen, että lisäbudjetin rahoitus on kestävällä ja uskottavalla pohjalla.

Nykyisen ja tulevan määrärahajaon osalta emme voi sulkea silmiämme siltä, että maatalouden työllisyystilanne heikkenee hyvin huolestuttavaa vauhtia. Hallitus toimiikin viisaasti harkitessaan vielä kerran muutosnopeutta ja tulevaa tilojen määrää ja tutustumalla tarkemmin niihin

ehdotuksiin uusien työpaikkojen luomisesta maaseudulle, joita tuottajajärjestö esitteli pääministerin järjestökierroksen yhteydessä.

Jos palaamme hallitusohjelmaan, toteutumattomien toimenpiteiden joukosta on vielä mainittava ns. kannustinloukkujen poistaminen ja työttömyysturvasäännösten muuttaminen. Arvostelijathan tapaavat väittää, etteivät nämä ratkaise työttömyysongelmaa. Tällaista emme ole koskaan väittäneetkään, mutta ilman näitä osia ei synny sellaista kokonaisuutta, joka johtaisi työllisyyden paranemiseen. Lähdemme siitä, etteivät hallituksen jäsenet eivätkä puolueet ala tinkiä nopean toteuttamisen tavoitteesta.

Järjestelmissä on nimittäin aivan selvästi vuotokohtia, jotka ovat korjattavissa ilman, että ratkaisevalla tavalla horjutettaisiin näihin liittyvää tulojen tasaamistavoitetta, pohjoismaisesta mallista kokonaisuutena puhumattakaan. Rajojen vetäminen on joskus vaikeaa, mutta mielestämme kannustusloukkujen osalta valmistelutyössä on onnistuttu hyvin. Olemme erityisesti ajaneet sitä, että opiskelijoille tarjottaisiin mahdollisuus omien tulojen hankkimiseen vaihtoehdoksi velkaantumisen tuomalle epävarmuudelle. Järjestelmän tulee myös kannustaa työttömiä hankkimaan lisätuloja lyhytaikaisista työsuhteista. Ylipäänsäkin yhteensovittamisen tavoitteena tulee olla toimeentuloturvan jääminen selkeästi viimesijaiseksi päinvastoin kuin nyt, jolloin se monen kohdalla on saanut palkkatulon luonteen.

Uutisia harmaan talouden kuriin saamisen yhteydessä esiin tulleista paljastuksista on tervehdittävä tyydytyksellä. Arviot harmaan talouden laajuudesta ovat kuitenkin sitä suuruusluokkaa, että tähän saakka esiin tullut on vain jäävuoren huippu. Sekä valtiontalouden että yhteiskuntamoraalin kannalta tutkimuksia on tämän vuoksi tehostettava ja ulotettava suuremmassa määrin myös yksilötasolle, jotta kaikki nykyään harmaan talouden piirissä toimivat saataisiin mukaan vastaamaan yhteiskunnan kuluista.

Ärade talman! Oppositionens kritik spänner som sagt över ett så brett spektrum av regeringsbeslut, från sabbatsledighet till motorvägar, att alternativet vad gäller själva linjen förblir högst oklart. Man kan t.o.m. läsa mellan raderna att det, i motsats till vad som just här slagits fast, skulle finnas någon kombination av beslut som skulle vara mera riskfri än någon annan. I så fall borde interpellanterna verkligen göra klart vad det är fråga om.

I jämförelse med 80-talet har villkoren för framgångsrik politik förändrats totalt. Då gick det att köpa understöd genom löften om nya förmåner, nu genomskådar väljarna sådant direkt. Och just 80-talets bekymmerslöshet är orsaken till att det nu inte finns riskfria alternativ. Både inom oppositions- och regeringsblocket finns det ännu behov av att inse detta.

Tilanne houkuttelee eräisiin ideologisiin huomautuksiin, jos nyt joku enää muistaa tällaista käsitettä kuin ideologia. Yhteistä eri ideologioille on kai aina ollut se, että kunkin ideologian kannattajat ovat vakuuttuneita siitä, että juuri heidän ideologiansa toteuttaminen johtaisi suurimpaan mahdolliseen onneen yhteiskunnassa. Talous- ja poliittinen historia osoittavat kuitenkin, että yritykset hyvinvoinnin tai ainakin sen edellytysten jakamiseen ennen niiden luomista ovat tuomittuja epäonnistumaan ja johtavat ainoastaan tasapainottomuuden lisääntymiseen yhteiskunnassa.

Ei ole kyse uusliberalismista vaan eloonjäämisestä, jos tänään puhuu pienemmän säännöstelyn, alhaisemman verorasituksen ja suuremman palkkajouston puolesta. Ongelmat eivät sitä paitsi ole vain Suomen omia vaan koko Euroopan unionin ongelmia, minkä unionin sisäinen työllisyyskehitys osoittaa. Tämän vuoksi ei myöskään kannata opposition välikysymyksessä tekemällä tavalla nähdä Emua suurena haamuna. Sen jälkeen kun talouden sääntely on poistettu, ainakin pienet maat joutuvat jokseenkin pakosta noudattamaan Emun kaltaista politiikkaa täysin siitä riippumatta, mitä itse valuuttaunionille tapahtuu.

Hyvin vähän jos ollenkaan tällaista näkemystä on löydettävissä välikysymyksestä. Tämän vuoksi ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy puhemiehen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Mycket litet eller ingenting av dessa insikter kan hittas i interpellationen. Därför omfattar Svenska riksdagsgruppen talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Suomen talouden tervehdyttämiseksi on oikeastaan tehty kaikki se, mitä suunniteltiin. Inflaatio on saatu alas, vaihtotase on ylijäämäinen. Talouden veturiksi valjastetun teollisuuden tuotanto ylittää roimasti lamaa edeltäneen tason. On tehty erittäin maltillinen palkkaratkaisu. Valtion me-

noja on karsittu parikymmentä miljardia markkaa erilaisin säästötoimin jne. Kaiken siis pitäisi olla kunnossa, paitsi että työllisyys ei ole. Ja kun työllisyys on kuralla, myös valtiontalous on kuralla. Hoito on edennyt suunnitelmien mukaisesti, mutta potilas ei ole parantunut. Olisiko siis vika taudin määrityksessä? Meillä ei ole paljon aikaa jäljellä.

Meillä on tosiasiallisesti noin neljännesmiljoona pitkäaikaistyötöntä eli 10 prosenttia työvoimasta kuuluu pitkäaikaistyöttömiin, kun mukaan luetaan myös ne pitkään työttöminä olleet, joiden työttömyyskauden on katkaissut ainoastaan sairaus, koulutus tai tukityöllistäminen, mutta jotka eivät ole varsinaisesti olleet yli vuoteen töissä. Muiden maiden kokemuksesta tiedämme, että pitkään työttöminä olleilla on suuri riski syrjäytyä lopullisesti työelämästä. Näin ei kertakaikkiaan saa päästää tapahtumaan.

Talouden tervehtymisen piti noudattaa kahden askeleen politiikkaa, jossa ensimmäisessä vaiheessa nostetaan lamasta vientiteollisuus. Toisena askeleena piti sitten viennin vetää kotimarkkinat nousuun. Ensimmäinen askel on sujunut kuin tanssi, mutta toinen ei ole seurannut perässä. Vaikka toinen askel on epäonnistunut, ei kannata ryhtyä ottamaan ensimmäistä askelta uudestaan. Teollisuutta ei pidä ryhtyä tukemaan siten, että otetaan resursseja kotimarkkinoilta ja annetaan vientiteollisuudelle. Sellainen vain pahentaisi tilannetta.

Luopuminen suunnitelman mukaisiin poistoihin siirtymisestä merkitsisi parin miljardin markan tulonsiirtoa työvaltaisilta aloilta pääomavaltaiselle teollisuudelle. Hyväksymme kyllä investointien rohkaisemisen, mutta se on tehtävä teollisuuden verotusta muuttamalla, ei sitä alentamalla. Jos poistoja helpotetaan, sama veromäärä on perittävä teollisuudelta muulla tavoin, esimerkiksi energiaveroina.

Teollisuudelle annettavat helpotukset energiaverotuksessa olisivat nekin tulonsiirto kotimarkkinoilta vientiteollisuudelle ja siten pahentaisivat entisestään työttömyyttä. Eikä sellainen kelluvien valuuttakurssien oloissa muutenkaan olisi järkevää.

Hallituksen toissaviikkoinen talouspaketti oli hyvää talouspolitiikkaa, mutta taiteellisessa vaikutelmassa oli toivomisen varaa. Pidämme tärkeänä, että päätökset tehdään sellaisella aikataululla, että niitä voidaan laajasti käsitellä eri näkökohdat huolellisesti punniten. Kiire on sekä kansanvallan että sivistyneen hallinnon vihollinen.

Nyt, kun suhdanteet ovat vähän notkahtaneet hallitus ryhtyy, aivan oikein, elvyttämään. Kun rahaa käytetään elvytykseen, on samalla päätettävä, miten syntynyt aukko täytetään. Tässä suhteessa lyhytaikaisen elvytyksen ja pitkäaikaisten säästöjen yhdistelmä on aivan hyvää talouspolitiikkaa.

Me emme kuitenkaan pitäneet kuntien valtionapujen leikkausta viisaana. Emme edes yritä väittää, etteikö kunnilla olisi tähän leikkaukseen varaa. Saivathan ne tavallaan tuon miljardin lahjaksi työttömyysvakuutusmaksun alentamisen yhteydessä. Ei tämä valtionapujen leikkaus mikään järisyttävä vääryys ole, mutta tuo miljardi olisi pitänyt ottaa kunnilta toisella tavalla.

Kuntaliittohan esitti vastatarjouksena, että kunnat sitoutuisivat työllistämään noin 10 000 ihmistä enemmän, jos saisivat pitää miljardinsa. Tämä tarjous olisi pitänyt ottaa neuvottelujen pohjaksi. Näin myös ministeri Haavisto esitti hallituksen neuvotteluissa. On aivan varmaa, että olisi ollut löydettävissä ratkaisu, joka on nykyistä parempi sekä valtion että kuntien kannalta. Jos näin olisi tehty, tuhansia opinnoistaan valmistuneita sairaanhoitajia, opettajia, sosiaalityöntekijöitä ja muita olisi päässyt töihin, jolloin heidän kalliilla rahalla ja kovalla työllä hankkimansa ammattitaito olisi päässyt jalostumaan, kun se nyt uhkaa rapistua käyttämättömänä.

Työtahti sairaaloissa ja päiväkodeissa olisi tullut inhimillisemmäksi. Sairaaloissa olisi taas saanut kunnon hoitoa, kouluissa olisi annettu parempaa opetusta jne. Valtio olisi saanut melkein kokonaan tuon miljardin säästönä työttömyysturvamaksuissa ja kasvaneina verotuloina. Vähän neuvotellen olisi varmaan päädytty tilanteeseen, jossa palautus olisi ollut täydellinen.

Valtiovarainministeriössä saattaa olla niitä, joiden tulevaisuuden visioihin kuuluu kunnallisten palvelujen roima supistaminen. Meidän visioihimme tämä ei kuulu. On vaikea ymmärtää, miksi opettaminen kouluissa ja vanhusten hoito olisi huonompaa työtä kuin tavaroiden valmistaminen. Mitä tavoiteltavaa on sellaisessa elämässä, jossa tavaroita on paljon, mutta koulut ja sairaalat ovat huonoja? Kunnallinen palvelutuotanto on hyvää ja arvokasta työtä eikä mikään yhteiskunnan säälittävä elätti.

Palvelujen supistamisen sijasta on pohdittava sitä, miten ne saataisiin rahoitetuksi, miten esimerkiksi asiakkaiden ostovoimaa saadaan kanavoiduksi palvelujen parantamiseen. Vieläkään ei ole myöhäistä tehdä kuntien kanssa työllistämissopimusta, on ajatus sen verran hyvä.

Arvoisa puhemies! Miksi se toinen askel epäonnistui? Miksi meillä kotimarkkinat ovat yhä lamassa, vaikka kaiken pitäisi olla kunnossa?

Eräs syy tähän on siinä, että yksityinen sektori säästää vimmatusti. Kun valtio on 60 miljardia alijäämäinen ja vaihtotase 15 miljardia ylijäämäinen, jonnekin kansantaloudessa täytyy kertyä 75 miljardin markan edestä säästöjä.

Mistä tällainen säästövimma? Kotitaloudet säästävät maksamalla pois velkojaan. Kun ei voi luottaa työsuhteiden pysyvyyteen eikä sosiaalisen suojaverkon kestävyyteen, on järkevää maksaa pois velat ja kerätä talletuksia pahan päivän varalle. Kun kaikki tekevät näin samanaikaisesti, kotimarkkinat pysyvät lamassa. Tätä vasten oli valitettavaa, että hallitus käytännössä hylkäsi selvitysmies Risto Rankin esityksen asuntotuotannon elvyttämisestä.

Siihen, että yrityksetkään eivät investoi entiseen malliin, on korkean reaalikoron ohella toinenkin selitys. Suomalaisia yrityksiä on haluttu vahvistaa helpottamalla yritysverotusta niin, että yritykset voivat paremmin vahvistaa taseitaan. Aiemmin mahdolliset voitot oli välittömästi investoitava, koska muuten verottaja vei ne. Nyt yritykset sitten maksavat pois velkojaan eivätkä investoi. Tähänhän pyrittiinkin, haluttiin vahvistaa suomalaisten yritysten asemaa ja vakavaraisuutta, mutta siirtymäkauden vaikeuksia ei ehkä tultu ajatelleeksi. Investointeja on vaikea saada liikkeelle ennen kuin yritykset ovat saavuttaneet tavoittelemansa uuden ja paremman vakavaraisuuden.

Arvoisa puhemies! Kaikissa kehittyneissä teollisuusmaissa on meneillään rakennemuutos, jossa teollisuudesta vapautuu työvoimaa palvelualoille. Tämä kehitys on vääjäämätön seuraus teknologian kehityksestä. Teollisuustyö vähenee samalla tavoin kuin muutama vuosikymmen sitten väheni työ maataloudessa. Yhteiskuntien palveluvaltaistumisessa ei sinänsä ole mitään pahaa: Runsaat ja monipuoliset palvelut ovat myös hyvää elintasoa, todellista rikkautta, joka vielä toteutuu ekologisesti varsin hyväksyttävällä tavalla.

Meillä tämä rakennemuutos yskii. Teollisuudesta vapautuva työvoima ei pääse sijoittumaan palvelualoille. Miksi se rakennemuutos, joka muualla sujuu kitkattomasti, ei suju Suomessa eikä oikein Ruotsissakaan?

Eräs syy tähän on se, että suomalainen palveluyhteiskunta rakentuu julkisten palvelujen varaan. Tämä toimi hyvin teollisuuden kasvuvaiheessa. Kun teollisuuteen syntyi yksi työpaikka, sen tuomien verotulojen varaan voitiin synnyttää toinen työpaikka palveluihin. Nyt, kun teollisuuden palveluksessa olevien määrä vähenee, yhteys toimii väärin päin. Kun teollisuudesta menetetään yksi työpaikka, julkisista palveluista on vähennettävä toinen työpaikka talouden tasapainottamiseksi, vaikka työllisyyden kannalta olisi tietysti järkevää toimia toisin päin. Korkea verotus estää uusia työpaikkoja syntymästä myöskään yksityisiin palveluihin, koska korkea verotus tekee palveluyhteiskunnasta itsepalveluyhteiskunnan.

Jälkiteollisessa yhteiskunnassa ei ole varaa näin korkeaan ansiotulojen verotukseen. On joko karsittava hyvinvointiyhteiskuntaa erittäin kovalla kädellä tai etsittävä verotuloja muualta: kiinteistö-, omaisuus- ja ympäristöveroista.

Työttömyydestä on helppo syyttää automaatiota. Tuottavuuden kasvu ei kuitenkaan ole viime vuosina olennaisesti noussut. Miksi siis 70-luvulla tuottavuuden kasvu johti talouden kasvuun, mutta 90-luvulla se näyttää vain pahentavan työttömyyttä?

Uudenlaisen mikroelektroniikan tulo tehdassaleihin ja toimistoihin vähentää työtä epätasaisesti. Rutiinityö vähenee erittäin nopeasti. Uudet työpaikat, joita toki myös syntyy, ovat aivan erilaisia kuin ne, joita menetetään, eivätkä ihmiset noin vain voi siirtyä niihin esimerkiksi rutiininomaisesta vaihetyöstä.

Teknologinen muutos kohtelee eri väestöryhmiä hyvin eri tavoin. Joidenkin kohdalla aiempi hyvinkin kysytty ammattitaito on menettänyt markkina-arvonsa. Toisten osaamisesta on taas tullut entistä kysytynpää. Pääsääntöisesti voimme sanoa, että huonosti koulutetun työvoiman suhteellinen asema yhteiskunnassa on nopeasti huonontunut ja että hyvästä koulutuksesta ja lahjakkuudesta vastaavasti palkitaan entistä runsaskätisemmin. Mutta huonosti on käynyt myös monelle hyvin koulutetulle, jonka ammattitaito on vanhentunut. Voimme myös kysyä, onko edessämme eräänlainen älykkyysrasismi, jossa työelämä asettaa työvoimalle sellaisia lahjakkuusvaatimuksia, etteivät kaikki niitä täytä, vaikka heitä kuinka koulutettaisiin. Suosiessaan toisia ja syrjiessään toisia teknologinen kehitys tekee yhteiskunnasta väistämättä eriarvoisemman.

Tilannetta vaikeuttaa se, että maassa viimeisten viiden vuoden aikana noudatettu talouspolitiikka on suosinut samoja väestöryhmiä, joita myös teknologian muutos on suosinut. Tällaisissa oloissa perinteiset keinot lisätä kysynnän

kautta työllisyyttä eivät voi toimia eivätkä myöskään ole toimineet.

Teknologisesta muutoksesta tekee niin vaikean Suomessa se, että yksityiset palvelualat ovat täällä alikehittyneitä. Tämä on hyvin harmillista juuri siksi, että palveluissa voitaisiin käyttää hyväksi hyvin erilaisten ihmisten taitoja, kun pätevyys teollisuudessa painottuu kapea-alaisesti vain joihinkin osaamisen alueisiin.

Ihmistä ei voi tuotantoelämässä käsitellä kuin raaka-ainetta tai konetta, joka voidaan heittää syrjään, jos se ei tuota tarpeeksi, tai ei ainakaan pitäisi voida käsitellä siten. Emme voi ajatella, että jos kansa ja työelämä eivät sovi yhteen, on kansaa vaihdettava.

Tuotantoelämän pelisäännöt on muokattava sellaisiksi, että vähäinenkin työpanos voidaan ottaa arvokkaana vastaan. Jos vain parhaimmat ja tuottavimmat kelpaavat, sysäämme suuren osan kansaa toimettomuuteen ja köyhyyteen. Kuitenkin tämä maa on niin rikas, ettei kenestäkään tarvitse tehdä täällä köyhää.

Suomen talouden pelisäännöt asettavat hyväksyttävälle työpanokselle liian korkean kynnyksen. Nuo pelisäännöt ovat muotoutuneet nykyisenlaisiksi 80-luvun aikana, jolloin torjuttiin työvoimapulaa. — Jos muistatte, sellainenkin aika on ollut. — Työvoimapulan oloissa oli omalla tavallaan järkevää tehdä matalapalkkaalojen asema hankalaksi, jotta niukkaa työvoimaa riittäisi tuottavimmille aloille. Nämä työvoimapulaa torjuvat säännöt ovat jääneet voimaan, ja nyt ne ovat jakamassa suomalaisia raa'asti selviytyjiin ja putoajiin.

Pelisääntöjä on nopeasti ja voimaperäisesti muutettava heikko-osaisen työvoiman hyväksi. On nopeasti alennettava pienten ansiotulojen verotusta sekä alennettava tai poistettava kokonaan henkilökohtaisten palvelujen arvonlisävero.

Järkevää olisi porrastaa työantajan sosiaaliturvamaksu palkkatason mukaan. Asiaa selvittänyt professorikomitea totesi tämän hyvin tehokkaaksi keinoksi, vaikka heidän selvityksessään tutkittiin mallia, jossa maksu määräytyisi koko alan palkkatason mukaan. Vielä huomattavasti tehokkaampaan tulokseen päädytään, jos porrastus muutetaan alakohtaisesta henkilökohtaiseksi. Miksi esimerkiksi paperitehtaista pitäisi karkottaa kaikki aputyövoima vain sen takia, että alan keskimääräinen palkkataso on korkea?

Nämä toimet kuitenkaan tuskin riittävät. Meidän on jollakin tavoin nykyistä järkevämmin sovitettava yhteen tulonsiirrot ja ansiotulot. On tehtävä mahdolliseksi se, että henkilö voi saada osan tuloistaan ansiotuloina ja osan tulonsiirtoina, kun nykyisin käytännössä ollaan joko ansiotulojen varassa kokonaan tai sosiaaliturvan varassa kokonaan. Tällainen kaksijakoisuus on voitava poistaa.

Tiedän, että tällaisen vajaatyöllisyyden hyväksyminen on monelle kova pala, koska se merkitsee alistumista sen edessä, että kaikki eivät olekaan pääsemässä takaisin hyvään, turvalliseen ja tuottoisaan työsuhteeseen. Niiden, jotka eivät vajaatyöllisyyden hyväksymistä sulata, olisi kuitenkin voitava osoittaa jokin realistinen visio siitä, miten täystyöllisyyteen muulla tavalla voidaan palata.

On sanottu, että jos osa-aikatyön kannattavuutta suhteessa työttömyyteen parannetaan, voi käydä niin, että kokopäivätyö ei enää ole riittävän houkuttelevaa osa-aikatyöhön nähden ja nykyiset kokopäivätyötä tekevät siirtyvät suurin joukoin osa-aikatyöhön. Tämä riski lienee aika pieni. Pienten lasten vanhempien olisi jo kauan ollut kannattavampaa olla mieluummin osa-aikatyössä kuin kokopäiväisessä, mutta näin he eivät ole menetelleet. Työmarkkinoilla nimenomaisesti kaivataan niitä, jotka haluaisivat tehdä osa-aikatyötä, koska monella palvelualalla ei riitä asiakkaita koko päiväksi. Lisäksi tämä ongelma, jos se ylipäätänsä on mikään ongelma, koskee vain matalapalkkaisia aloja, niitä joilla muutenkin on työttömyyttä ja joilla työn jakaminen sinänsä olisi järkevää.

Kannustinloukkuja purettaessa kyse ei ole vain pienistä teknisistä korjauksista sosiaaliturvaan ja verolainsäädäntöön. Kyse on hyvin pitkälti siitä, minkälaiseen yhteiskuntaan pyritään. Tästä tavoitteesta meillä on keskusteltu aivan liian vähän; teknisiin yksityiskohtiin riittää kyllä runsaasti ideoita.

Vaikka ihmisiä onkin kannustettava ja rohkaistava muutoksiin elämässään uuden työpaikan saamiseksi, on syytä varoittaa myös siitä, että edessämme saattaa olla hallitsemattomia aluepoliittisia ongelmia, sillä talouden muutos ei kohdistu epätasaisesti vain eri ihmisiin, vaan myös eri alueisiin. Edessä saattaa olla suuret väestötappiot syrjäseuduilla, mutta myös monella vanhalla teollisuuspaikkakunnalla.

Työttömyysongelman on aiheuttanut työn kysynnän rakenteellinen muutos. Vaikka talous kuinka elpyisi, entiset työpaikat entisenlaisina eivät tule takaisin. Jotta emme joutuisi kokemaan ja kustantamaan ikääntyvien työntekijöi-

den kasvavaa työttömyyttä, on tehtävä mahdolliseksi ja motivoiduksi vaihtaa uraa ja paikkakuntaa.

Työttömäksi jääneelle ammattilaiselle potentiaalisesti tarjolla oleva työ on valitettavasti usein myös huonommin palkattua kuin se työ, jonka hän on menettänyt. Tällaista työtä ansiosidonnaisella työttömyyskorvauksella olevan ei kannata ottaa vastaan, vaikka työministeriön virkamiehet sitkeästi muuta väittävät. Uudesta pienempipalkkaisesta työstä saatava palkka on kyllä yleensä työttömyyskorvausta korkeampi, mutta jos tästä uudesta työstä sitten joutuukin työttömäksi, uusi työttömyyskorvaus on aiempaa selvästi pienempi ja kaiken kaikkiaan työn vastaanottamisesta koituukin silkkaa taloudellista tappiota. Ihmiset ovat kantapään kautta oppineet laskemaan.

Tällaisten sääntöjen kanssa emme voi jatkaa. On kertakaikkisesti mahdoton tilanne, että työttömyysturva pysyy parempana, kun välttää työntekoa, siihen verrattuna että ottaa riskin ja menee töihin. Joko työttömyysturvan pitää pysyä ennallaan, vaikka olisi välillä pienempipalkkaisessakin työssä, jopa yli sen maagisen 6 kuukautta, tai sitten työttömyysturvan on pikkuhiljaa heikennyttävä, kun työttömyys jatkuu pitkään. Kumpaan ratkaisuun mennään, riippuu siitä, kuinka solidaarisia olemme työttömiä kohtaan ja mihin meillä on ylipäänsä varaa, mutta näin me emme voi jatkaa.

Onhan meillä tietysti periaatteessa olemassa se 500 päivän yläraja ansiosidonnaiselle työttömyyskorvaukselle. Jotain outoa on siinä, että yhteiskunta yhdellä kädellä on määrännyt tällaisesta säännöstä ja toisella kädellä käyttää valtaosan työllisyysresursseistaan saman säännön kiertämiseen. Molemmat toimet eivät voi yhtä aikaa olla järkeviä. Joko 500 päivän sääntö joutaa romutettavaksi tai sitten on lopetettava julkisten varojen käyttö sen kiertämiseen.

Kuntien työllistämistoimet eivät useinkaan tähtää lainkaan todelliseen työllistymiseen, vaan ainoastaan tuon 500 päivän uusintamiseen. Sama tavoite on valitettavasti myös suurella osalla työvoimapoliittista koulutusta. Tämä käytäntö on kertakaikkisesti lopetettava. On kohtuullista edellyttää, että kolmikantaneuvotteluista lopultakin tulee pikaisesti jokin toimiva esitys työttömyysturvan kokonaisuudistukseksi. Kovin merkittävää ei itse asiassa ole se, paljonko tämä malli laskennallisesti säästää, kun oletetaan käyttäytymisen pysyvän ennallaan. Olennaisinta on, että uusi malli kannustaa nykyistä järkevämpään käyttäytymiseen ja siten säästää valtion menoja ja edistää työllistymistä.

Tukityöllistäminen ei myöskään toimi toivotulla tavalla. Tukityöpaikkoja on käytännössä vain julkisessa hallinnossa. Budjettikäytäntö merkitsee, että tukityöjakson jälkeen työntekijää ei voi ottaa pysyvään työsuhteeseen, vaikka tämä osoittautuisi kuinka hyväksi ja tarpeelliseksi hyvänsä. Tämä ei voi olla järkevää, mutta kuntien on toisaalta pakko toimia näin. Tämän käytännön lieventämisestä esimerkiksi voisi kuntien kanssa sopia vastapainoksi siitä miljardista.

Eräs mahdollisuus olisi, että kun puolen vuoden työllistymisjakso on tullut täyteen, sitä voisi seurata välittömästi uusi jakso, jolloin kuitenkin valtion antama tuki olisi pienempi. Kun ensimmäisen puolen vuoden jälkeen työntekijä on oppinut talon rutiineihin ja hänestä on näin tullut työnantajalle hyödyllisempi, työnantaja varmaankin suostuisi korottamaan omaa maksuosuuttaan. Jos tällainen mahdollisuus jatkoon on olemassa, sekä työntekijä että työnantaja suhtautuvat jo ensimmäiseen työjaksoon vakavammin. Työntekijän kannattaa yrittää parastaan ja työnantajan kannattaa ohjata työntekijää vaativampiin tehtäviin. Tämän jälkeen moni tukityöllistämisjakso päätyisikin pysyvään työsuhteeseen, kuten kai joskus oli tarkoitus.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona totean:

1) Hallituksen toimenpiteet ovat sinänsä olleet oikeita ja välttämättömiä työllisyyden parantamiseksi, mutta tapahtunut kehitys osoittaa, ettei perinteisessä mielessä hyvä talouspolitiikka yksin riitä työllisyyttä kohentamaan, vaan on paneuduttava työttömyyttä aiheuttaviin rakenteellisiin ongelmiin.

2) Työllisyysongelma on kotimarkkinoiden ongelma, ja siksi on tullut aika helpottaa kotimarkkinoiden, ei vientiteollisuuden, veroja. Pääoma- ja energiavaltaisen teollisuuden tukeminen kotimarkkinoiden kustannuksella olisi näissä oloissa tuhoisaa.

3) Hallituksen tulisi toteuttaa ehdotettu työllistämissopimus Kuntaliiton kanssa.

4) Palvelualojen kehitystä ehkäisevää verotuksen rakennetta on uudistettava ennakkoluulottomasti.

5) Verotuksen ja tulonsiirtojen yhdessä muodostamia talouden pelisääntöjä on uudistettava siten, että myös huonosti tuottava työ tulee elinkelpoiseksi.

6) Työttömyysturvaa on kiireesti uudistettava siten, että työn vastaanottaminen todellakin kannattaa aina.

7) Työllistämistukia on kehitettävä sellaisiksi, että ne parantavat mahdollisuutta siirtyä tukijakson jälkeen pysyvään työsuhteeseen.

Vihreät haluavat monia syvällisiä muutoksia harjoitettuun talous- ja työllisyyspolitiikkaan. Näitä tavoitteita olemme ajaneet niin eduskunnassa kuin maan hallituksessa joskus paremmalla, joskus huonommalla menestyksellä. Emme näe nykyiselle hallituspohjalle realistista ja nykyistä parempaa vaihtoehtoa. Siksi kannatamme puhemiehen esitystä yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Voin hyvin yhtyä suurimpaan osaan ed. Soininvaaran johtopäätöksistä. Halusin vain kiinnittää huomiota siihen, että kotimarkkinoiden elpyminen on täysin mahdollista. Kotimarkkinat tarvitsevat talouden vakautta. Sitä tarvitsevat kotitaloudet. Sitä tarvitsevat yritykset. Ne tarvitsevat varmuutta, näköalaa siitä, että korot pysyvät alhaalla. Vuodenvaihteen tutkimusten perusteella kotitalouksissa on vahvistunut kulutusalttius, kuten valmius hankkia asuntoja. Tämä on erittäin tärkeätä. Sen vuoksi minusta on liian aikaista todellakin tehdä niin pitkälle meneviä johtopäätöksiä kuin monet ovat tehneet edes meidän taloutemme yleisestä tilasta, koska tiedot ovat jossakin määrin ristiriitaisia, esimerkiksi se, että metsäteollisuus on alhaalla suhteellisesti ottaen, mutta metalliteollisuus vetää.

Korkojen alentaminen on edellyttänyt sitä, että valtion menoja supistetaan, leikataan. Jos ei leikata kuntien valtionosuuksia, pitäisi leikata joitakin tulonsiirtoja. Vihreät ovat kyllä innokkaasti vastustaneet erityisesti sellaisten tulonsiirtojen leikkaamista, jotka menevät suurituloisille kotitalouksille. Nämä asiat on jollakin tavalla pantava järjestykseen. Ei kaikkea voi saada yhdellä kertaa.

Työllistämissopimus kuntien kanssa on hyvä idea, mutta tänä vuonna kunnat saavat kaikki hyväkseen ja jatkossa ne voivat sopeutua. Kysymys on kokonaisuudesta julkisessa taloudessa, eikä ole lainkaan varmaa, että jos Kuntaliiton kanssa tehdään jokin sopimus, se käytännössä johtaa kuitenkaan suunniteltuun työllistämiseen. Ne edellytykset, joista on sovittu raamipäätöksissä, ovat sellaiset, että aivan hyvin kunnat voivat myös jatkossa sopeutua ja työllistää entistä paremmin.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies, ärade herr talman! Haluan ensin hieman kommentoida ed. M. Korhosen puheenvuoroa. Ed. Korhonen sanoi, että kristillinen liitto on syyllistynyt populismiin, kun se on tehnyt välikysymyksen. Ed. Korhonen, kristillinen liitto on koko historiansa aikana tehnyt neljä välikysymystä ja aina hyvin vakavista asioista. Nämä välikysymykset ovat yleensä johtaneet myös jonkinlaiseen tulokseen. Me teimme 70-luvulla välikysymyksen aborttilaista. Se johti siihen, että sitä tiukennettiin ja aborttien määrä laski rajusti. Me olemme tehneet korosta välikysymyksen. (Ed. M. Korhonen: Laskiko korko?) — Laski. — Viime kaudella me teimme Matti Pekkasen työllisyysaportista välikysymyksen, kun silloinen hallitus ei mielestämme pannut sitä täytäntöön sillä tavalla kuin me olimme odottaneet. Ed. M. Korhonen, jos maassa on lähes 500 000 työtöntä, minusta on edesvastuutonta, mikäli eduskuntaryhmä ei sellaiseen asiaan puutu.

Ed. M. Korhonen, te sanotte, että aika on ajanut kristillisen liiton ohi eikä pörssiveroa voi palauttaa. Me olemme aina askeleen muita edellä. Me olemme esittäneet, miten pörssivero voidaan palauttaa, vaikkakin on olemassa nämä sopimukset, mihin te viittasitte. Me olemme varsin hyvin tietoisia niistä ja sen takia olemme esittäneet, että pörssiveron sijasta tehdään arvo-osuusjärjestelmän merkintä maksulliseksi. Näin yksinkertaista se on. Me olemme askeleen muita edellä!

Herra puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän tekemä välikysymys koskee yhteiskunnan vakavimpia asioita. Ankara työttömyys ei rasita ainoastaan Suomea, vaan koko Europpaa. Keskimääräinen työttömyysaste Euroopassa on 10,9 prosenttia ja Suomessa lähes kaksinkertainen. Aiemmin tilanne on ollut päinvastainen. Suomen työttömyys on yleensä ollut vain noin puolet Keski-Euroopan maiden työttömyydestä.

Mistä syystä tällainen 180 asteen muutos päätöksenteon arvojärjestyksessä on päässyt syntymään? Emmekö me enää pidä hyvää työllisyyttä talouspolitiikan keskeisimpänä tavoitteena? Poliitikot antavat tähän jyrkän kielteisen vastauksen, mutta on turha väittää, ettei harjoitettu politiikka olisi keskittynyt muuhun kuin työllisyyden hoitamiseen. Puheissa työllisyyskysymykset nostetaan kyllä ykköskysymykseksi, mutta käytännön politiikassa muut asiat ajavat ohi.

Johtavana tähtenä on ollut Emu-kriteerien täyttäminen. Niihin ei työllisyys kuulu. Tätä kristillinen liitto on vastustanut ja korostanut sitä, että työllisyys olisi ainakin kansallisella tasolla otettava yhdeksi Emu-kriteeriksi.

Arvoisa puhemies! Viime presidentin- ja eduskuntavaalien keskeinen vaaliteema oli työllisyys. Presidentti Ahtisaari voitti vaalit lupaamalla tehdä kaikkensa työllisyyden parantamiseksi. Sosiaalidemokraattien vaalivoitto eduskuntavaaleissa perustui SDP:n lupauksiin tarttua työllisyyskysymyksiin. Pontevasti Paavo Lipponen jyrisi eduskunnassa 6.9.94: "Me sosialidemokraatit lupaamme, jos kansa antaa SDP:lle valtuudet olla vaikuttamassa Suomen politiikkaan, nostaa työllisyyden talouspolitiikan ykkösasiaksi." (Ed. Puisto: Näin on tehtykin!)

Kansa antoi SDP:lle valtuudet. Nyt kysyn: Onko työllisyys nostettu ykkösasiaksi? (Ed. Puisto: Kyllä!) — Jos vastaus on myönteinen, ed. Puisto, on silloin todettava, että tätä ykköskysymystä ei ole osattu hoitaa. Korostan: ei ole osattu. Jos vastaus on kielteinen eli työllisyyttä ei ole nostettu talouspolitiikan ykkösasiaksi, on taas todettava, että kansaa on petetty eikä vaalien edellä annettua lupausta ole täytetty.

Ärade talman! Det centrala temat vid senaste president- och riksdagsval var sysselsättningen. President Ahtisaari vann valet genom att lova att göra sitt yttersta för att förbättra arbetssituationen. Socialdemokraternas stora valseger för knappt ett år sedan var resultatet av att arbetslösheten ökade kraftigt under senaste riksdagsperiod samt av SDP:s löften om att åtgärda sysselsättningsfrågorna.

Statsminister Paavo Lipponen höll ett kraftfullt tal i riksdagen den sjätte september 1994, då han yttrade bl.a.: "Vi socialdemokrater lovar, ifall folket ger SDP sin fullmakt att påverka Finlands politik, att lyfta upp sysselsättningen till den primära frågan inom den ekonomiska politiken."

Folket gav SDP sin fullmakt. Nu frågar jag om sysselsättningen är en första rangens fråga? Ifall svaret är positivt måste man konstatera att regeringen inte kunnat sköta denna viktiga fråga. Ifall svaret är negativt, dvs. sysselsättningen har inte lyfts upp till den viktigaste frågan inom den ekonomiska politiken, måste man å andra sidan notera att folket har blivit lurat. Det löfte som gavs före valen har inte uppfyllts, den viktigaste frågan i den ekonomiska politiken har inte varit sysselsättningen. Viktigast av allt har varit att uppfylla EMU-kriterierna.

Herra puhemies! Työttömyys on synnyttänyt monia työllisyysohjelmia. Presidentti Ahtisaari asetti työryhmän laatimaan Matti Pekkasen johdolla ohjelman työllisyyden parantamiseksi. Monista asiantuntijoista koostunut ryhmä antoi tiiviin työskentelyn jälkeen ohjelman, jonka piti siirtää työttömyyskortistosta noin 300 000 työtöntä työelämän piiriin. Ohjelma on jäänyt pääosin toteuttamatta.

Myös SAK, MTK ja Suomen Yrittäjät ovat laatineet työllisyysohjelmansa. Hallitus on 52 kohdan ohjelmassaan asettanut työttömyyden puolittamisen tavoitteeksi. Kristillisen liiton työllisyysohjelmaan palaan myöhemmin.

Kun yhteiskunnan korkeimmissa asemissa olevat henkilöt nostavat työllisyyskysymykset politiikan tärkeimmäksi tavoitteeksi, antavat nämä puheet uutta uskoa työttömille. Tasavallan presidentti ja arkkipiispa ovat jo kauan yrittäneet vaikuttaa poliittisiin tahoihin.

Näiden valtiopäivien avajaisissa eduskunnan puhemies totesi: "Työttömyyden vaikutukset heijastuvat syvällisesti koko yhteiskuntaan. Kyse ei ole pelkistä surullisen suurista luvuista, vaan yksilöistä, joiden toimettomuus ja toivottomuus vaikuttavat pitkittyessään heidän elinympäristöönsä ja sitä kautta koko Suomen ilmapiiriin. Hallituksen ja eduskunnan vaativana tehtävänä alkavilla valtiopäivillä on löytää ratkaisut, joilla edistetään työllisyyttä merkittävästi."

Arvoisa herra puhemies! Juuri näistä syistä kristillisen liiton eduskuntaryhmä on välikysymyksen tehnyt. Kristillisen liitto tarjoaa myös ohjelman, jolla edistetään työllisyyttä merkittävästi.

Tilastot osoittavat, että hallituksen leikkauslinjan vaikutus on ollut kielteinen eli työttömyyttä lisäävä. Hallituspuolueiden kansanedustajia ja kansaa on johdettu harhaan, kun heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuneita sosiaalileikkauksia on väitetty välttämättömiksi, jotta työllisyys saataisiin paranemaan. Lopputuloksena toimeentulotuesta riippuvaisten ihmisten määrä on koko ajan lisääntynyt ja lisääntyy jatkossakin, mikäli hallituksen linja ei muutu.

Tämä kritiikki ei merkitse sitä, etteikö kristillinen liitto pitäisi valtiontalouden tasapainottamista välttämättömänä. Esitimme vaihtoehtomme tämän vuoden talousarviokäsittelyn yhteydessä. Esityksessämme budjetin alijäämä oli saman suuruinen kuin hallituksen esityksessä ilman edellä mainittuja kielteisiä vaikutuksia.

Esimerkki työttömyyttä lisäävästä politiikasta on hallituksen harjoittama maatalouspolitiikka. Hallitus tunnustaa avoimesti, että tavoitteena on yli 40 000 toimivan tilan lopettaminen muutamassa vuodessa, mikä merkitsee noin tu-

hannen työpaikan menettämistä kuukausittain, päivittäin kolmenkymmenen. Maatalouspolitiikka on alueellisesti ja ajallisesti kovin rajattua. Katseet rajoittuvat vain Eurooppaan ja muutaman vuoden eteenpäin.

Maailmassa ruokapula kuitenkin jatkuvasti kasvaa ja sen myötä myös hintataso. Viljan maailmanmarkkinahinta on lyhyessä ajassa kaksinkertaistunut, ja nousupaine jatkuu. Kymmenet miljoonat, ehkä sadat miljoonat ihmiset kärsivät nälästä ja jopa kuolevat sen vuoksi. Kun Worldwatch-instituutin johtaja viikko sitten kommentoi instituutin varoitusta tulevasta ruokapulasta, hän neuvoi suomalaisia viljelijöitä miettimään, miten tuotantoa voitaisiin lisätä.

Harjoitettu maatalouspolitiikka johtaa kuitenkin aivan päinvastaiseen suuntaan. Vielä 60- ja 70-luvulla raivatuille, hyvin tuottaville pelloille raivaajien lapset ovat nyt valtion tuella istuttamassa metsää. Kun globaalisesti tuotantoa pitäisi lisätä, maksetaan meillä siitä, että sitä vähennetään. Tämä ei voi olla oikein. Mikäli tätä hallituksen väärää linjaa maatalouspolitiikassa perustellaan maatalouden kannattamattomuudella, tarkoittaa se samanaikaisesti sitä, ettei nälkää näkeviä kannata auttaa. Väitän, ettei löydy maailmasta yhtäkään valtiota, ei yhtäkään yritystä, ei yhtäkään yhdistystä eikä yhtäkään ihmistä, joka olisi joutunut vaikeuksiin sen vuoksi, että on muita auttanut.

Arvoisa puhemies! Talouspolitiikan keskeisimpiä tehtäviä on huolehtia kotimaisten tuotteiden kilpailukyvystä. Kilpailukyvyn heikkeneminen näkyy välittömästi työllisyystilanteessa. Paremman kilpailukyvyn seurauksena on talouskasvu, jota työllisyyskeskustelussa on syystäkin korostettu.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on kaikissa talouspoliittisissa keskusteluissa korostanut kilpailukyvyn merkitystä työllisyydelle. Kilpailukyvyn paranemisen vaikutukset työllisyyteen ovat kuitenkin valitettavan hitaita, ja siitä syystä on talouspolitiikassa ryhdyttävä selviin työllistämistoimiin. Nämä toimet edellyttävät aina verovaroja.

Arvoisa puhemies! Tavat, joilla verovaroja käytetään työllistämiseen, vaihtelevat. Poliittinen oikeisto, niin kuin tänäänkin olemme kuulleet, on yleensä katsonut, että veroalennuksilla, jotka merkitsevät käytännössä verojen perimättä jättämistä, parannetaan kansalaisten ostokykyä tai yritysten kilpailukykyä ja näin myös työllisyyttä. Poliittinen vasemmisto on perinteisesti ollut enemmän ns. lapiolinjalla, eli veroja kerätään valtion kassaan ja niitä käytetään sitten työllistämiseen. Molemmissa vaihtoehdoissa on hyviä ja huonoja puolia, joihin en tässä yhteydessä puutu. Istuva hallitus on soveltanut molempia linjoja huonoin kokemuksin.

Kristillisen liiton linja sisältää vain edellä mainittujen vaihtoehtojen hyvät puolet. Se vaikuttaa välittömästi eikä vääristä kilpailua.

Olemme esittäneet, että yrityksille annetaan verohelpotuksia sillä edellytyksellä, että ne vastaavalla summalla työllistävät.

Emme vastustaneet työnantajien työttömyysvakuutusmaksun alentamista tälle vuodelle, vaikka sen vaikutuksen työllisyyteen tiedettiin olevan vain marginaalinen. Tämähän oli esimerkki oikeistolaisesta linjasta. Vakuutusmaksun alentamisella valtio luopuu nyt noin 4 miljardin markan tulosta, ilman että työllisyys kovin paljon paranee.

Mikäli alennuksen vaihtoehtona olisi ollut entisen suuruisen maksun suorittaminen taikka vaihtoehtoisesti alennuksen käyttäminen työllistämiseen, uskomme, että valtaosa työnantajista olisi valinnut jälkimmäisen vaihtoehdon. Edellä mainitulla summalla olisi voitu työllistää esimerkiksi 40 000 työntekijää 100 000 markan vuosipalkalla.

Mikäli sosiaaliturva- ja työttömyysvakuutusmaksut olisivat edellä mainittujen vaihtoehtojen kohteena, valtio menettäisi verotuloja noin 10 miljardia markkaa. Työllisyystilanteen huomattava paraneminen merkitsisi lähes saman suuruista säästöä valtion menoissa. Toivon, että työministeri kumoaa nämä meidän väitteemme, mikäli ne eivät pidä paikkaansa.

Kuntaliiton esittämä vaihtoehto hallituksen miljardin markan lisäleikkaukselle kuntasektorille tukee välillisesti kristillisen liiton edellä esittämää mallia. Kunnat pitävät parempana vaihtoehtona rahasumman käyttämistä suoraan työllistämiseen. Kuntaliiton ja kristillisen liiton mallia vastaan esitetyt väitteet koskevat valvonnan vaikeutta. Tähänkin meillä on yksinkertainen, tehokas ja toimiva malli.

Monet mielipidemittaukset osoittavat, että työntekijät pitävät työpaikan säilymistä kaikkein tärkeimpänä asiana. Samaa mieltä ovat ilmeisesti myös päätöksentekijät kaikilla tasoilla. Tehdyt päätökset ovat kuitenkin ristiriidassa tavoitteiden kanssa. Miksi työmarkkinajärjestöt vaativat mieluummin palkankorotusta kuin palkankorotusvaran käyttämistä työllisyyttä edistäviin tarkoituksiin?

Viime vuonna sovitut palkankorotukset mer-

kitsevät vähintään 3,1 prosentin korotusta eli noin 6:ta miljardia markkaa, ja verohelpotukset ovat lähes samaa suuruusluokkaa. Pelkästään valtion menoja nämä ratkaisut lisäävät lähes miljardilla markalla. Siis verohelpotukset ja palkankorotukset merkitsevät valtion kassaan miljardi markkaa lisämenoa. Tätä miljardia olisi kipeästi tarvittu muuhun. Yrityksille korotukset merkitsevät huonompaa kilpailukykyä ja sen seurauksena huonompaa työllisyyttä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä edellä mainittu palkankorotusvara ja verohelpotukset olisi pitänyt käyttää Suomen kansan toivomalla tavalla eli työllisyyden parantamiseen. Olemme aiemmin todenneet, että tämä rahasumma olisi hyvin riittänyt pysyvän sapattilain rahoittamiseen. Jos sapattilaki antaisi työntekijälle aina kuuden vuoden välein kuuden kuukauden vapaan 50 prosentin korvauksella, lain teoreettinen vaikutus työllisyyteen olisi lähes 200 000 työpaikkaa.

Kun ed. Tiilikainen viittasi siihen, että välikysymyksen tekijät haluavat antaa joitakin uusia etuja sapattilain ja sapattivapaan muodossa, voisin sanoa, että sapattivapaa merkitsee oikeastaan työttömyyden jakamista. Meidän mielestämme jokaisen työntekijän pitäisi olla valmis siihen, että hän kuuden vuoden välein kuusi kuukautta pois työelämästä työttömyysrahan suuruisella eli noin 50 prosentin korvauksella. Niin kuin totesin, palkankorotukset viime vuonna ja tulevat verohelpotukset olisivat varsin hyvin riittäneet tällaisen lain rahoittamiseen ja työllisyys olisi parantunut.

Herra puhemies! Mikäli työllisyystavoite aiotaan nostaa politiikan ykköskysymykseksi, pitäisi aina päätöksenteon yhteydessä tutkia ratkaisujen työllisyysvaikutukset. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä esitti viime eduskuntakaudella, että hallituksen esityksiin pitäisi aina sisältyä tällainen selvitys. Monet päätöksen olisivat olleet toisen sisältöisiä ja työllisyys parempi, jos näin olisi menetelty.

Otan yhden pienen esimerkin: Olisiko Kelan johtajan virka täytetty vai olisiko samalla summalla palkattu neljä viisi toimistovirkailijaa Kelan paikallistoimistoihin? Arvostamme ed. Puhakkaa, ja hän tulee varmasti hoitamaan johtajan virkaa hyvin, mutta paljon järkevämpää olisi ollut saada lisää työvoimaa Kelan paikallistoimistoihin. Yhtä tärkeää kuin uusien työpaikkojen luominen on vanhojen säilyttäminen. Leikkausten vaikutusten tarkastelu työllisyyteen olisi myös johtanut toisenlaisiin leikkauksiin.

Arvoisa puhemies! EU:n asettamia neljää Emua-kriteeriä ei mikään poliittinen taho ole vastustanut. Alhainen inflaatio ja korot ovat yhtä tärkeitä tavoitteita kuin se, että valtion tulot ja menot ovat tasapainossa eikä ylisuuresti velkaannuta. Jos Emu-tavoitteet saavutetaan, ollaan kestävällä pohjalla edellyttäen, että myös työllisyystilanne on hallinnassa. Mikäli näin ei ole, elämme keinotekoisessa tilanteessa, joka ei ole kestävä. Valtiontalous ei kestä suurta työttömyyttä, eikä työttömyysturvaa ole mahdollista eikä oikein huomattavasti heikentää.

Työllisyyskriteeri on saatava ainakin kansallisessa päätöksenteossa yhdeksi Emu-kriteeriksi. Olen huomannut, että tämä vaatimus on poliittisissa keskusteluissa monessa EU-maassa noussut pinnalle. Jo edellisellä eduskuntakaudella kristillinen liitto puhui asiasta ja sai välillisesti taustatukea silloiselta oppositiolta. Totesihan ed. Paavo Lipponen eduskunnassa syyskuussa 1994 muun muassa näin: "Työllisyyden paraneminen Suomessa on keskeinen edellytys Suomen osallistumiselle Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen."

Työllisyyttä koskeva vastaavanlainen kriteeri, kuin on korossa ja inflaatiossa, merkitsisi, että Suomen tavoitteena olisi työttömyyden pudottaminen noin 7 prosenttiin. Tämä ei ole ylioptimisten tavoite, mikäli työllisyys ei vain puheissa vaan myös teoissa nousee ykköskysymykseksi. 7 prosenttia oli työttömyys muuten silloin, kun Ahon hallitus aloitti, eli ei se nyt ihan mahdoton tavoite voi olla.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä viitata muun muassa pääministeri Lipposen, ed. Paasion ja ministeri Anderssonin eräisiin lausuntoihin.

Pääministeri totesi keväällä 1995, että hallitukselle marraskuu 1995 on ratkaiseva. Silloin pitäisi näkyä selvää parannusta työllisyydessä. Olimme samaa mieltä. Kun marraskuussa viitattiin tähän lausuntoon, pääministeri totesi, että asiaan palataan tammi — helmikuussa 1996, ja nyt on siis tähän palattu.

Ed. Paasio antoi hallitukselle hieman enemmän aikaa, kun hän viime vuoden marraskuussa halusi antaa lisäaikaa hallitukselle maalis — huhtikuuhun saakka.

Ministeri Andersson sanoi keväällä 1995, että hallitus on epäonnistunut, mikäli työttömyys ei ole vuodenvaihteeseen mennessä alittanut 400 000:n rajaa.

Arvoisa puhemies! Työllisyystilanne ei ole parantunut vaan pikemminkin huonontunut, joten viitaten edellä lainattuihin lausuntoihin kanna-

tan ed. Kankaanniemen ehdotusta perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Työllisyystilanne on parantunut. Työttömyys on laskusuunnassa, kun kausipuhdistetaan tilastot. Tässä on myös vastaus ed. Pekkariselle, joka voi argumentoida tätäkin.

Olen sanonut, että työttömyyttä on saatava alas, jotta Suomi voi mennä Emuun. Mutta edellinen hallitus esitti EU-jäsenyyttä niillä Emu-kriteereillä, jotka silloin olivat. Ei niitä noin vain muuteta, se vaatii sopimusta. Työllisyys on tärkeä asia näiden Emu-kriteerien rinnalla Emuun mentäessä.

Mitä tulee kuntiin, joista täällä paljon puhutaan, kuntien rahoitusasema on reilusti parantunut viime vuosina, erityisesti 1—3 kantokykyluokan kuntien. Nyt kunnat sijoittavat näitä varojaan papereihin, markkinoihin, tekevät finanssisijoituksia miljardikaupalla, sen sijaan että panisivat rahojaan työllisyyteen. Täällä yhdestä ainoasta miljardista nyt puhutaan. Se on kipeä leikkaus, mutta jos se peruutettaisiin, tekisivätkö nämä kunnat yhtään mitään sen enempää, jotka nyt fuskaavat tällä tavoin työllistämisvelvoitteissa? Kyllä nyt on kunnilla kaikki mahdollisuudet parantuneen rahoitusaseman turvin sijoittaa huomattavasti enemmän työllisyyteen, nimenomaan niillä kunnilla, joissa keskusta, ehkä joissakin myös kristilliset, ovat vahvoja.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee työttömyyden vähentymiseen vielä kertaalleen, se on tällä hetkellä 12 000 työtöntä korkeammalla tasolla kuin silloin, kun Lipposen hallitus lähti liikkeelle. Jos taas mittapuuksi otetaan se, että verrataan tammikuuta 1996 tammikuuhun 1995, siinä ollaan toistakymmentätuhatta pienemmällä tasolla tällä hetkellä. Mutta siitäkin nämä työllisyyskoulutustoimenpiteet selittävät lähes 10 000 henkilöä. Eli se työttömyyden alenemisen vuosivauhti, joka oli parhaimmillaan 45 900, on supistunut käytännöllisesti katsoen suurin piirtein nollaan äsken mainitun matematiikan perusteella.

Mitä vielä tulee siihen, että te, arvoisa pääministeri, aika kovin sanoin käsittelette myöskin asennetta, mikä täällä on monissa puheenvuoroissa suhtautumisessa kuntaleikkauksiin, kiinnitän huomiota siihen, että myös ed. Soininvaara erittäin hyvin argumentoiden, perustellen, osoitti ne, sanoisiko, heikkoudet, ne työllisyyden kannalta ikävät puolet, ne palveluvarustuksen kannalta huonot seuraukset, mitä on siitä, että mennään tällaisiin lisäleikkauksiin, jotka erityisesti, arvoisa pääministeri, kohdistuvat kipeästi joihinkin kuntiin.

Myönnän, että osan kunnista talous on hyvässä kunnossa ja ne pärjäävät. Mutta merkittävässä osassa, suurimmassa osassa, lukumääräisesti ylivoimaisesti suurimmassa osassa, ollaan tiukoilla, ja siellä sekä palvelutaso heikkenee että myöskin henkilökunnan määrä vähenee.

Pääministeri Lipponen: Herra puhemies! Ed. Pekkarinen ei vastannut siihen, mitä sanoin näistä kunnista, jotka sijoittavat miljardikaupalla finanssisijoituksiin, nimenomaan keskustajohtoisia kuntia. Samaan aikaan te olette täällä protestoimassa näitä leikkauksia vastaan. Jos valtion menoja pitää leikata — tekin olette asettaneet tavoitteeksi tietyn tason — jostakin pitää leikata. Jos ei leikata kuntien valtionosuuksista, pitää hakea jostain muualta. Maataloudesta, niinkö? Lapsilisistä, niinkö? Kotihoidon tuesta, niinkö? Vai maanpuolustuksesta, sitäkö te haluatte?

Teillä ei ole mitään uskottavaa vaihtoehtoa tälle leikkausohjelmalle. Teidän ohjelmanne on sitä, että jostakin kasvusta löytyy ikään kuin ihmeen kautta rahaa valtiontalouden tasapainottamiseen. Tällaisella ohjelmalla ei ole mitään uskottavuutta. Rahat on leikattava valtion menoista, ja te ette ole sanoneet, mistä ne on leikattava, jos niitä ei leikata lapsilisistä, jos niitä ei leikata kuntien valtionosuuksista. Tästä te ette pääse yhtään mihinkään, ed. Pekkarinen. Ennen kuin te tähän vastaatte, teidän ohjelmanne on todella vaarallinen vaihtoehto Suomen politiikassa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin äsken todellakin ed. Soininvaaran puheenvuoron. Minä listasin seitsemän kahdeksan sellaista kohtaa, joissa hän kritiikissään yhtyi siihen, mitä keskustan kritiikki viime vuoden lopulla ja nyt tässä ja tänään sisältää. Meidän analyysimme, meidän toimenpiteemme, leikkausten uudelleenkohtaannot eivät ole pelkästään keskustan kannalta oikeita ja perusteltuja. Minä huomaan, että teidän hallituksessanne asuu poliittinen ryhmä, joka jakaa monilta osin meidän näkemyksemme.

Mitä tulee siihen, että kunnilla on nyt sijoittaa jnp., viime lauantaina kävin seikkaperäisesti entisen erityisavustajani, joka on Pihtiputaan kunnanjohtaja, kanssa läpi muutaman tapauksen,

tässä tapauksen erityisen tarkasti Pihtiputaan kunnan tapauksen, jossa myös pääministeri tietää olevan varsin vaikutusvaltaisia sosialidemokraattejakin. Tilanne siellä on se, että Pihtiputaan tapaiset kunnat joutuvat velkaantumaan ja rajusti tällä menolla, jos hallitus aikoo nämä lisäleikkaustoimensa vielä suorittaa. Jo niillä leikkauksilla, mitkä nyt ovat satamassa, on kunnan pakko leikata, ja nämä uudet leikkaukset johtavat lisäleikkauksiin kunnassa.

Myönnän, että on kuntia, joilla menee hyvin. Ne ovat suurimmat ja kauneimmat. Niillä on sitä, mitä te sanotte: sijoittaa. Mutta ylivoimaisesti valtaosalla Suomen kuntia ei ole.

Mitä vielä tulee keskustan leikkauksiin, niiden uudelleen kohtaantumiseen, tässä on mahdotonta yksityiskohtaista luetteloa niistä kertoa. Sanon yhden ainoan niistä tässä yhteydessä. Työttömyysturvan rahoitus, sen perin epäoikeudenmukainen kohtaantuminen nimenomaan niille, jotka itse asiassa ovat suurimmissa vaikeuksissa, on yksi esimerkki. Tämän taakan jakaminen kaikille kansalaisille, meille kaikille, joilla on työtä, hyvä toimeentulo, on yksi esimerkki siitä, missä rakenteellisia muutoksia, korjauksia, pitäisi tehdä.

Toinen varapuhemies: Huomautan edustajille, että ryhmäpuheenvuorojen välillä voidaan vain poikkeuksellisesti myöntää hallituksen ja opposition välistä debattia varten vastauspuheenvuoroja.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Suomalaisen sosiaalivaltion taloudellinen ja henkinen selkäranka on murtunut. Ne valitukset, joita me kansanedustajat kuulemme työttömiltä ja ylityöllistetyiltä, ovat suomalaisen sosiaalivaltion kuolinkorinaa.

Lipposen hallitus on toteuttanut ohjelmaansa tehokkaasti ja nopeasti. Silti työttömyys ei ole parantunut. Mistä tämä kertoo? Tämä kertoo siitä, että hallituksen ohjaama juna on hyvässä kunnossa, mutta kulkee väärillä raiteilla. Veturin vauhti kiihtyy, ja edessä oleva rotko lähestyy. Pahinta on, että siltaa ei ole. Ainoa vaihtoehto on suunnanmuutos, vanhan radan hylkääminen ja uuden rakentaminen. Ellei tähän ryhdytä, löydämme kohta itsemme rotkon pohjalta.

Hallituksen suurin ongelma on, ettei se ole ymmärtänyt, kuinka suurta murrosta elämme. Nyt käynnissä oleva taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja teknologinen murros on verrattavissa siihen murrokseen, jonka teollinen vallankumous aiheutti viime vuosisadalla. Ihmiset muuttivat kaupunkeihin, heidän arvonsa muuttuivat, tuli uusia ammatteja, uusia työtapoja, uusia poliittisia aatteita, tuli myös tarve luoda uudenlaista sosiaalipolitiikkaa ja koulutusta.

Nyt käynnissä oleva murros on siis yhtä suuri murros kuin se, joka synnytti modernin Suomen. Silti hallitus jatkaa 70-luvun toimintamalleilla ja, mikä pahinta, 70-luvun asenteilla. Hallitus käy inflaation vastaiseen taisteluun, vaikka deflaatio on ollut Euroopan suurin uhka jo vuosia. Hallitus kääntyy kolmikannan puoleen, vaikka kolmikannasta on tullut työttömyyden takuujärjestelmä. Hallitus keksii uusia verotuksen kohteita, vaikka suomalaiset on verotettu lähes kuoliaiksi. Hallitus kieltää talouspoliittisen keskustelun, koska se ei kestä arvostelua. Hallitus haluaa lisää säästöjä, koska se ei mitään muuta keksi. Ainoa asia, mihin hallitus ei ryhdy, on radikaalit rakenteelliset uudistukset.

Kun puhun radikaaleista rakenteellisista uudistuksista, en puhu joustoista. Puoli miljoonaa suomalaista työtöntä ja liki miljoona osa-aikatyössä käyvää on joustanut jo aivan tarpeeksi. Minä puhun sellaisista verotus-, sosiaaliturva- ja työmarkkinaratkaisuista, jotka mahdollistavat täystyöllisyyden. Kuulette aivan oikein: täystyöllisyyden. Mikään muu kuin täystyöllisyys ei ole moraalisesti hyväksyttävä tavoite millekään suomalaiselle hallitukselle. Niin kauan kuin puhutaan työttömyyden puolittamisesta tai työllisyyden merkittävästä parantumisesta, ei puhuta itse ongelmasta, siitä että nykyinen politiikka ei pysty parhaimmillaankaan antamaan työtä kaikille suomalaisille edes 10—15 vuoden päästä. Millaista kylmää suhtautumista suomalaisten elämään tämä on?

Myönnän auliisti ja vilpittömästi, ettei työttömyyden puolittaminen, saatikka sen poistaminen, tapahdu nopeasti, kenties ei meidän elinaikanamme. Se, mitä haluan sanoa, on, että nykypolitiikalla se ei tapahdu koskaan. Jos nykymeno jatkuu, jäämme kiinni tähän kurjistumisen kierteeseen, joka syö suomalaisten henkisen ja fyysisen terveyden ja tuhoaa kaiken sen, minkä edelliset sukupolvet ovat rakentaneet.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Nähdäkseni hallituksella on vain kaksi mahdollisuutta: Joko sen on nostettava kädet pystyyn ja tunnustettava neuvottomuutensa tai sitten tehtävä jotakin täysin ennenkuulumatonta, sillä nyt ollaan ennenkuulumattomassa tilanteessa. Ennenkuulumatonta ja ennakkoluulotonta, nämä ovat periaatteet, joilla Suomen uudistus on toteutettava.

Ed. Soininvaara listasi joukon ennakkoluulottomia ja ennenkuulumattomia asioita. Tämä todistus osoitti, että kyllä ajattelukykyä hallituksesta löytyy, ei vain löydy toimeenpanokykyä.

Ensimmäisenä uudistuslistalla tulee olla verotuksen. Suomalainen verotus suosii automaatiota ja rankaisee työnteosta. Lisäksi se kohtelee palkkatuloa ja pääomatuloa eri tavoin. Aatos Erkko maksaa sijoituksistaan 28 prosenttia veroa, kun tavallinen keskiluokkainen palkansaaja maksaa 40, helposti 50 prosenttia palkastaan veroina. Tämän lisäksi Suomessa on yli 130 000 ihmistä, joille maksetaan avustuksia, jotta he pystyisivät maksamaan veronsa. Onko hullumpaa kuultu?

Eri puolueiden kansanedustajien muodostama verokopla on ryhtynyt toimenpiteisiin työn kilpailukyvyn palauttamiseksi. Olemme esittäneet radikaaleja ajatuksia, jotta voisimme avata ihmisten silmiä. Tulemme lähiaikoina esittämään laskelmia siitä, kuinka ensimmäisiä askelia kohti uudenlaista verojärjestelmää voidaan ottaa.

Laskelmia ja prosenttilukuja tärkeämpää on oivaltaa, mistä verouudistuksessa on kysymys. Siinä on kysymys ihmisten motivaation parantamisesta ja työn kilpailukyvyn parantamisesta. Ellei näihin asioihin saada korjausta, paha meidät perii.

Verouudistuksen ohella tarvitsemme työmarkkinauudistuksen. Meillä on ollut 25 vuotta kolmikantajärjestelmä, jonka nimiin nykyinen hallitus vannoo. Kolmikantajärjestelmä on koomisuuden huippu. Miksi? Siksi, että Suomen suurin työnantajaryhmä ei ole koko kolmikannan historian aikana ollut siinä edustettuna. Tämä ryhmä on pientyönantajat.

Suomen työantajista 90 prosenttia on pieniä yrittäjiä, sellaisia jotka työllistävät korkeintaan yhdeksän henkeä. Heidän ääntään ei ole koko kolmikannan historian aikana kuunneltu. He ovat saaneet mukautua suurteollisuuden ja suurten etujärjestöjen sanelemiin ratkaisuihin. Nyt heiltä — yllätys yllätys — vaaditaan suurta panosta suomalaisten työllistämisessä.

Minun käsitykseni on, että pienet ja keskisuuret yritykset eivät pysty työllistämään oleellisesti enempää, ennen kuin nykyistä työmarkkinarakennetta on muutettu ja siirrytty järjestelmään, jossa päätökset työn paikallisista ehdoista tehdään yrityksissä. Kansallisella tasolla voidaan edelleen sopia minimipalkasta ja työn yleisistä ehdoista, mutta palkkausta ja työaikaa koskevista asioista tulee tehdä päätökset yritystasolla. Ensimmäinen askel tähän suuntaan olisi se, että sallitaan työehtosopimuksesta poikkeava toiminta sellaisissa tapauksissa, joissa sekä työntekijät että työnantaja yksimielisesti haluavat poiketa yleisistä työehdoista.

Ay-liikkeelle työmarkkinoiden uudistus tarkoittaisi paluuta juurilleen: verstaisiin ja tehtaisiin, sinne mistä koko ammattiyhdistysliike sai alkunsa. Jos ay-liike hajasijoittaa itsensä, sille voi alkaa uusi kukoistuksen aika. Siitä saattaa uudelleen tulla yhteiskunnan rakentamisen instituutio. Nykymenolla sitä uhkaa vain katastrofi.

Kolmas välttämätön rakenteellinen uudistus on sosiaaliturvan uusiminen. Tämä remontti tulee suorittaa periaatteella: parempi perusturva, vähäisempi ansiosidonnainen turva. Ansiosidonnaiseen turvaan puuttumisen tulee tapahtua yhtä aikaa verouudistuksen kanssa. Näin tulee menetellä siksi, että verouudistus tarjoaa lisää työmahdollisuuksia ja varmistaa sen, etteivät nettotulot vähene kohtuuttomasti niiltä, jotka eivät pääse töihin. Kaiken kaikkiaan tavoitteena tulee olla siirtyminen sellaiseen perustuloon, joka ei rankaise lyhytaikaisista työsuhteista tai siitä, että työtön opiskelee.

Näiden suurten rakenteellisten remonttien lisäksi tarvitaan räätälöityjä toimenpiteitä, joilla saadaan nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä töihin. Tällä saralla hallitus ei käsittääkseni ole saanut aikaan muuta kuin tilastojen siivoamista uusilla keinotekoisilla koulutusohjelmilla.

Ajatellaan vaikka nuorten tilannetta. Tällä hetkellä nuoret ovat äärimmäisen epäoikeudenmukaisessa tilanteessa työmarkkinoilla. Heidän työeläkkeensä alkaa kertyä vasta 23 ikävuoden jälkeen. Kuitenkin työnantajat joutuvat maksamaan eläkemaksuja myös alle 23-vuotiaista. Tämä tarkoittaa sitä, että alle 23-vuotiaiden palkkaa rasittaa työeläkemaksu, joka ei kartuta heidän omaa eläkettään. Ehdotukseni on, että poistetaan alle 23-vuotiailta työeläkemaksu. Tällä tavalla tehdään alle 23-vuotiaiden palkkaaminen työnantajalle halvemmaksi. Ehdotus suosii nuoria työttömiä muiden kustannuksella. Se on sen tarkoituskin. Nuoret ovat erikoisasemassa. Ellei heitä saada työelämään, vaarana on, että menetämme heidät työmarkkinoilta kokonaan.

Arvoisa puhemies! Tällä menolla nykyinen hallitus jää Suomen historiaan. Se jää Suomen historiaan hallituksena, joka vakautti valtiontalouden mutta tuhosi kansantalouden. Se jää historiaan hallituksena, joka ei ymmärtänyt maailman muutosta.

Olen optimistinen luonne. Siksi jaksan yhä toivoa, että hallitus vastoin tämänpäiväisiä puheitaan päättäisi korjata kurssia ja toteuttaa verotuksen, työelämän ja sosiaaliturvan perusteellisen remontin. Ellei tällaista remonttia ryhdytä heti valmistelemaan, on parasta ryhtyä valmistelemaan uusia vaaleja. Pelkkä hallituspohjan muuttaminen tuskin riittää.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ehkä ed. Penttilä teki aivan viisaasti, kun hän lähti liikkeelle siitä, että ei pitäisi tuijottaa laskelmia ja lukuja. Hänen esityksensä ei sitä tuijottamista kestäisi.

Aivan selvä väärinkäsitys on nyt tapahtunut ed. Penttilälle siinä suhteessa, että Suomen Yrittäjiähän nimenomaan nyt ensimmäistä kertaa kuultiin. He osallistuivat aktiivisesti työaikalakiprojektiin, jopa aivan sen viime sekunneille asti, olivat varsin hyvin informoituja ja kykenivät myös varsin hyvin ymmärtääkseni vaikuttamaan.

Peräti outoa on se, että ed. Penttilä olisi valmis poistamaan tuloverotuksen. Täällä kuultiin malli siihen: Tehtäisiin verouudistus, joka rahoitettaisiin leikkaamalla ansiosidonnaista turvaa, ja puolestaan ansiosidonnainen turva kompensoitaisiin verouudistuksen tuomalla kevennyksellä. Minä luulen, että ed. Penttilä on nyt keksinyt kiihtyvän ikiliikkujan.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin puuttunut samaan asiaan ed. Penttilän puheenvuorossa: verohelpotuksiin ja jopa verotuksen poistoon. Haluaisin saada vastauksen mielelläni siihen, mistä leikkaukset nyt sitten tehdään. Kun puhuitte perustoimeentuloturvasta, mikä on se summa, minkä tasoinen se nyt sitten on? Kun ansiosidonnaista leikataan, mitä te tarjoatte kansalaisille? Mitkä ovat tarkat luvut? Kun puhutte paikallisesta sopimisesta ja joustoista, on syytä muistaa, että työtön on tällä hetkellä yhteiskunnan suurin joustaja ja työpaikoilla olevat joustavat määräaikaisilla työsopimuksilla, monet terveytensäkin uhalla työpaikan menettämisen pelossa. Toivon, että olisitte mukana siinä, että löytäisimme työnantajia, koska työtä tässä maassa on.

Ed. P e n t t i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin joustokysymykseen. Luen sanatarkasti, mitä sanoin: "Kun puhun radikaaleista rakenteellisista uudistuksista, en puhu joustoista. Puoli miljoonaa suomalaista työtöntä ja liki miljoona osa-aikatyössä käyvää on joustanut jo aivan tarpeeksi. Minä puhun sellaisista verotus-, sosiaaliturva- ja työmarkkinaratkaisuista, jotka mahdollistavat täystyöllisyyden". Eli kyse on rakenteellisista muutoksista.

Mitä tulee ministeri Niinistön kaipaamiin lukuihin, ilmoitin, että verokopla, johon viittasitte, tulee tuomaan lähiaikoina ehdotuksen, jossa on luvut ja prosentit. Tarkentaisin sitä, että kysymys ei suinkaan ole verotuksen poistamisesta vaan työn verottamisen keventämisestä, verotuksen painopisteen siirtämisestä.

Käsittääkseni minulla ei ole aikaa pitää puolen tunnin esitelmää aiheesta, mutta kun verokopla tulee julkisuuteen, olen valmis käymään tämän keskustelun ministeri Niinistön kanssa. Toivon, että tulette tiedotustilaisuuteen silloin.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Jokseenkin tasan neljä vuotta sitten, helmikuussa 1992, eduskunnassa käytiin myös välikysymyskeskustelu, ja silloinkin välikysymyksen aiheena oli työttömyys. Silloin pääministeri Esko Aho sanoi vastauspuheenvuorossaan optimistisesti laman selän taittuvan yhdessä talven selän kanssa. Aho näki myös myönteisiä merkkejä uusimmissa työttömyysluvuissa.

Helmikuussa 1992 työttömiä työnhakijoita oli 343 000. Nyt uusimpien tietojen mukaan tammikuun lopussa 1996 työttömiä työnhakijoita oli 472 000. Kokoomusta lukuun ottamatta hallitus- ja oppositiopuolueitten paikat ovat vaihtuneet, mutta työttömien kannalta asetelma ei ole ainakaan yhtään suotuisampi kuin neljä vuotta sitten. Lisäksi Lipposen hallitus on nyt leikannut työttömyysturvaa ansiosidonnaisen osalta ja suunnittelee uusia leikkauksia työttömien toimeentuloon edelleen. Meillä ei ole perusteita sanoa, että suurtyöttömyys olisi nyt taittunut tai jäämässä onnellisesti taakse.

Hallitusohjelmassa asetetaan juhlallisesti tavoitteeksi työttömyyden puolittaminen vaalikauden loppuun mennessä. Jokainen kuitenkin näkee, että työttömyys on pysytellyt kaukana tällaisesta työttömyyden puolittamisen urasta. Kenties työttömyys puolittuu, mutta nykyvauhdilla se ei tapahdu tämän vaalikauden aikana ja tuskin vielä seuraavankaan eduskunnan aikana. Tämä on sellainen peli. Tämä ei ole jääkiekko, jossa voidaan puhaltaa peli poikki ja pysäyttää kello. Tässä aika kulkee kaiken aikaa, ed. Törnqvist.

Viime vuoden lopulla työttömyyden alentumisvauhti selvästi hidastui. Se, että hallituskausi

on vasta alussa, ei enää kelpaa selitykseksi. Jokainen kuukausi tekee puolittamislupauksen toteuttamisen entistä vaikeammaksi, sillä aika yksinkertaisesti hupenee. Työttömyyden alentamisvauhdin pitäisi nyt kiihtyä tuntuvasti, mutta valtiovarainministeriö on nostanut tämän vuoden työttömyysennusteen 14,5 prosentista 16 prosenttiin. Se merkitsee lähes 40 000 työttömän lisäystä aikaisempaan arvioon. Ennusteissakin työttömyyden puolittamisesta on asiallisesti ottaen luovuttu.

Työttömyyslukujen tarkempi tutkiminen osoittaa eräitä ryhmiä, joiden tilanne ei ole vielä mitenkään parantunut. Yli kaksi vuotta työttöminä olleiden lukumäärä on kasvanut kuukausi kuukaudelta. Tammikuun lopussa heitä oli jo 59 400. Mitään käännettä parempaan ei ole tässä suhteessa tapahtunut tämän hallituksen aikana vaan joka kuukausi on saavutettu tällä alalla uusi ennätys.

Niiden työttömien lukumäärä, jotka putoavat 500 päivän rajan jälkeen työmarkkinatuelle, kasvaa myös joka kuukausi. Tammikuun lopussa tällaisia työttömiä oli 108 500. Työttömyys kasautuu vanhempiin ikäryhmiin. Esimerkiksi 40 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden lukumäärä on edelleen kasvanut. Joulukuun lopussa heitä oli 212 000, mikä on uusi ennätys sekin.

Merkillepantavaa on myös se, että kuluneen vuoden aikana työttömyys on kasvanut edelleen Lapin, Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Kuopion työvoimapiireissä. Nämä alueet eivät ole päässeet osallisiksi, kun työttömyys on hienoisesti alentunut.

Työministeriön tilastojen mukaan avoimien työpaikkojen määrä on kääntynyt laskuun. Sekin on yksi huolestuttava ja pahaenteinen merkki. Sitä paitsi työttömyyslukujen kaunistuminen on viime aikoina perustunut suurelta osin työllisyyskoulutuksen laajentumiseen. Työllisyyskoulutuksen oppilaiden lukumäärä on ollut viime lokakuusta lähtien ennätystasolla. Tammikuun lopussa työllisyyskoulutuksessa oli 10 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aikaisemmin, mikä selittää valtaosan työttömien työnhakijoiden määrässä tapahtuneesta 13 500 henkilön supistumisesta. Työllisyyskoulutus on varmasti yleensä toimettomuutta parempi vaihtoehto, ed. Mikkola, joka parantaa työllistymisen edellytyksiä. Työttömän toimeentulo-ongelmia se ei kuitenkaan ratkaise, korkeintaan lievittää, eikä se anna takeita työpaikan löytymisestä kurssin päätyttyä.

Suurtyöttömyys johtaa siihen, että erilaiset toimeentulo-ongelmat ja sosiaaliset riskit kasaantuvat ja suurentuvat. Esimerkiksi toimeentulotuesta riippuvaisten perheiden lukumäärä kasvoi edelleen viime vuonna. Niiden ihmisten määrä, jotka syrjäytyvät kokonaan työmarkkinoilta, kasvaa. Pelastusarmeijan leipäjonot eivät ole lyhentyneet, eivät myöskään jonot velkaneuvonnassa ja velkajärjestelyssä. On lisäksi merkkejä rikollisuuden sekä päihde- ja mielenterveysongelmien kasvusta sekä joidenkin alueiden ja kaupunginosien slummiutumisesta. Kauhukuvia ei ole syytä maalata. Olemme ehkä vasta tällaisen kehityksen kynnyksellä. Ellei työllisyydessä tapahdu nopeasti käännettä parempaan, sosiaaliset ongelmat voivat kärjistyä vielä paljon pahemmin.

Suurtyöttömyys rapauttaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion kivijalkoja ja luo edellytyksiä eriarvoisuuden pysyvälle syventymiselle. Köyhyys on palaamassa uudelleen yhteiskunnan keskeiseksi ongelmaksi.

Talousnäkymien heikentymistä on selitetty suhdanteiden huonontumisella Keski-Euroopassa. On kuitenkin yksipuolista nähdä ongelmat vain maan rajojen ulkopuolella. Kotimarkkinat eivät ole elpyneet luvatulla tavalla. Viime vuonna rakennustoiminta supistui edelleen. Valtiovarainministeriön ennusteissa työttömyyttä on säännöllisesti aliarvioitu. Työttömyys oli ennustettua korkeammalla tasolla jo viime keväänä, jolloin vientisuhdanteet näyttivät vielä valoisilta. Vaikka viennin kasvu on vuodesta toiseen ylittänyt ennusteet, työttömyys ei ole juuri hellittänyt. Pitäisi vähitellen tunnustaa, että työttömyyttä ei voida hoitaa pelkästään vientivetoiseen kasvuun luottamalla.

Hallituksen entistä tiukemmaksi raamitettu budjettipolitiikka, jossa Emu-kriteerien täyttäminen on päällimmäisenä tavoitteena, ei anna toivoa työllisyyden parantumisesta. Miljardin markan työllisyyslisäbudjetit eivät paljon auta, jos toisella kädellä julkisia menoja leikataan useilla miljardeilla. Sosiaaliturvan leikkaukset supistavat pienituloisen väestön kysyntää ja pitävät yllä epävarmuutta laajemminkin.

Nyt puhutaan paljon ja kauniisti rakenteellisista uudistuksista, joilla työttömyys muka saataisiin alentumaan. Näiden hienoilta kuulostavien sanojen takaa paljastuu kuitenkin työntekijöiden suojaksi rakennettujen säännösten purkaminen ja köyhät kyykkyyn -ajattelu. Kenties työelämän sääntelyä purkamalla saataisiin luotua jonkin verran matalapalkkaisia ns. roskatyö-

paikkoja, mutta toisaalta tuloksena olisi tuloerojen kasvu, työntekijöiden entistä suurempi turvattomuus ja köyhyyden lisääntyminen.

Ison-Britannian kokemus osoittaa, että laaja työttömyys ja ns. joustavat työmarkkinat eivät ole toistensa vaihtoehtoja, vaan pikemminkin täydentävät toisiaan. Joustavat työmarkkinat tarkoittavat käytännössä osittaista työttömyyttä, jossa työttömyys, lyhytaikaiset työsuhteet ja erilainen matalapalkkainen osa-aikatyö vuorottelevat pienituloisten ihmisten elämässä. Samalla työmarkkinat lohkoutuvat ja vahvassa asemassa olevat linnoittautuvat pysyviin, täysaikaisiin ja parempipalkkaisiin työsuhteisiin.

Herra puhemies! Ministeri Jaakonsaari täällä huuteli niitä ehdotuksia ja kyseli. Nyt muutamia ehdotuksia, jotka olisi syytä toteuttaa, jotta työttömyyttä voitaisiin alentaa:

Meidän mielestämme työttömyyttä vastaan pitäisi käydä päättäväisesti uusin ja toisenlaisin keinoin, kuin mitä hallitus on tähän asti toteuttanut.

Emu-kriteerien orjallisesta noudattamisesta olisi luovuttava, jolloin muun muassa asunto-, työllisyys- ja rakentamismäärärahoja tuntuvasti lisäämällä voitaisiin elvyttää kotimarkkinoita. (Ed. Bryggare: Mistä rahaa?) — Todella vähän on laitettu rahaa.

Pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisessä olisi ryhdyttävä sanoista tekoihin, mikä ei voine onnistua ilman työllistämisvelvoitteen palauttamista työllisyyslakiin.

Kuntien palvelujen säästölinjasta on luovuttava. Palvelujen tarve ei ole supistumassa, vaan kasvaa edelleen. Terveydenhoidossa, päiväkodeissa, kouluissa ja sosiaalipalveluissa on ylikuormitettua henkilökuntaa, joka nääntyy, samalla kun palvelujen laatu heikkenee.

Työn uudelleenjakamisessa olisi siirryttävä näpertelystä laaja-alaiseen toimintaan, jolloin muun muassa työnvuorottelulla, aikuisopiskelua kehittämällä, sapattivapailla, osa-aikaeläkkeillä ja 6+6 tunnin työaikajärjestelyillä luotaisiin entistä laajemmin mahdollisuuksia työn uudelleenjakoon. Työn uudelleenjakamista tarvitaan sekä työttömyyden helpottamiseen että ylikuormitettujen, uupumassa olevien työntekijöiden työkyvyn turvaamiseen.

Työttömyyden helpottamiseen tarvitaan myös eläkejärjestelyjä. On kuitenkin tehtävä kaikki voitava myös ns. ikääntyneiden työttömien työmahdollisuuksien hyväksi. Pelkästään työnantajien asennekasvatus ei siihen riitä. Kuka sellaisen asennekasvatuksen tekee, joka poistaa työmarkkinoilta keinotekoiset ikärajat? Ovatko eläkejärjestelyihin penseästi suhtautuvat työnantajat todella valmiita palkkaamaan kymmeniätuhansia 50 vuotta täyttäneitä pitkäaikaistyöttömiä, kun he usein pitävät jo jopa 35-vuotiaita liian vanhoina työhön otettaviksi? Joulukuun lopussa 50 vuotta täyttäneitä työttömiä työnhakijoita oli yli 100 000.

Työttömyyseläkkeen ikärajan väliaikainen alentaminen 55 vuoteen sekä 55 vuotta täyttäneiden työntekijöiden vapaaehtoinen luopumiseläke olisivat järkeviä ja inhimillisiä keinoja pitkäaikaistyöttömien ja kauan työelämässä olleiden aseman helpottamiseksi. Tällaiset ratkaisut olisivat myös yksi työn uudelleenjakamisen malli. Rahat löytyvät tästä maasta, jos poliittista tahtoa vain löytyy; sitä ei valitettavasti ole löytynyt.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! (Ed. Apukan välihuuto) — Ed. Apukka, luja usko vie läpi vaikka harmaan kiven, sanotaan vanhassa sananlaskussa. — Samanlaista vankkumatonta ja härkäpäistä uskoa omaan päämääräänsä tuntuu olevan myös Lipposen hallituksella, kun se puhuu tavoitteistaan puolittaa noin puolen miljoonan suuruinen työttömyys tämän vaalikauden aikana. Onhan tietysti hyvä, jos hallitus EU-innossaan haluaa säilyttää edes yhden suomalaiskansallisen perinteen eli Saarijärven Paavon asenteen. Mutta näin suurta mittakaavaa olevan yhteiskunnallisen ongelman suhteen olisi mielestäni parempi kuunnella myös järjen ääntä ja ottaa huomioon tosiasiat. Tosiasia on puolestaan se, ettei hallitus ole ensimmäisen vaalikausineljänneksensä kuluessa pystynyt alentamaan työttömyyttä käytännössä yhtään.

Huolimatta yksiselitteisistä tilastoista, joiden mukaan työttömyys pysyttelee pieniä kausivaihteluita huomioon ottamatta noin 470 000—480 000 työttömän tasolla, jaksavat hallituspiirit työministeri Jaakonsaaren johdolla jatkuvasti toistaa kansalaisille samaa valheellista viestiä hallituksen aikeesta puolittaa työttömyys tämän vaalikauden aikana. Hallituksen taholta ei tähän päivään mennessä ole pystytty selkeästi edes teoriassa kertomaan, kuinka tämä ihmetemppu tehdään. Ne suunnitelmat, joita hallituksen toimesta on kerrottu tai yritetty toteuttaa, ovat osoittautuneet tehottomiksi ja kohtuuttoman kalliiksi. Suomen massatyöttömyyttä ei voida poistaa rakentamalla muutama kymmenen kilometriä moottoritietä, korjaamalla jokunen virastotalo

ja koulu tai avustamalla asunto-osakeyhtiöiden korjaustoimintaa muutamalla sadalla miljoonalla markalla, ei todellakaan. Tarvitaan aivan toista suuruusluokkaa olevia, rakenteisiin pureutuvia toimenpiteitä uusien työpaikkojen luomiseksi sekä muutosta myös vero-, sosiaali- ja talouspolitiikassa.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten eduskuntaryhmä on toistuvasti varoittanut hallitusta ja hallituspuolueita nykyisen kaltaisen kehityssuunnan jatkamisesta. (Ed. Skinnari: Yksimielisesti!) — Ja yksimielisesti, ed. Skinnari. — Mikäli työttömyyden annetaan jatkuvasti vielä muutaman vuoden pysyä 450 000—500 000 työttömän tasolla, tulee suomalainen yhteiskunta muuttumaan melkoisesti. Puolen miljoonan suuruinen työttömien määrä merkitsee käytännössä sitä, että Suomeen muodostuu yli neljännesmiljoonan suuruinen pitkäaikais- ja pysyväistyöttömien ryhmä.

Tämä ryhmä tulee muodostamaan rungon kehityksen seurauksena syntyvälle c-kansalaisluokalle, joka varsin lyhyessä ajassa syrjäytyy ja eristäytyy. Haluammeko todella tällä tavoin uhrata osan kansalaisista, jotta muilla menisi hyvin tai edes siedettävästi? Mikäli hallitus on todella suunnitellut näin tekevänsä, haluan selkeästi ilmoittaa, etteivät perussuomalaiset tule tähän suostumaan. Päinvastoin tulemme käyttämään kaikki yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot sen puolesta, että jokainen suomalainen voisi tuntea olevansa yhtä arvokas.

Tämän lisäksi hallituksen valitsema linjaus johtaa siihen, että syrjään sysätyn c-kansalaisjoukon lisäksi Suomeen muodostuu erittäin suuri, todennäköisesti yli miljoonan kansalaisen b-luokka. Tämä ihmisryhmä muodostuu kohtuuttoman pienellä palkalla osapäiväisissä tai tilapäisissä työsuhteissa olevista sekä usein toistuvista työttömyysjaksoista kärsivistä kansalaisista. Ryhmään kuuluvat myös lukuisten etuusleikkausten takia toimeentulon alarajalle ajautuneet eläkeläiset, opiskelijat ja lapsiperheet. Heistä hallituspuolueet suunnittelevat saavansa nöyrän ja vähään tyytyvän työmuurahaisjoukon, jolla voidaan teettää mitä tahansa työtä mihin tahansa hintaan. Joustoja ja joustoja, niitähän hallitus yhdessä suuryritysten omistajapiirien kanssa perää.

Näiden kahden surkeasti ja huonosti elävän kansalaisryhmän lisäksi Suomeen hallituksen linjan mukaisesti tulee vielä kolmas: hyvin toimeentulevien kansalaisten a-valiojoukko. He ovat korkeasti koulutettuja, pysyvän työpaikan ja usein SDP:n jäsenkirjan omaavia työntekijöitä tai toimihenkilöitä sekä pääomaa omistavia varakkaita kansalaisia. He tulevat omimaan yhteiskunnallisesta vallankäytöstä suurimman osan, sillä heidän valtansa ulottuu yrityksistä politiikkaan ja ay-liikkeeseen. Heitä ei kiinnosta alempien väestöryhmien ongelmien korjaaminen, varsinkaan mikäli se vaatisi omien etujen ja elintason alentamista. Tätä väestöryhmää näyttää nykyinen hallitus yksituumaisesti ruokkivan kokoomuksesta kommunisteihin eli siis vasemmistoliittoon.

Mikä on nykyisen hallituksen ja oli myös edeltäjänsä eli keskustavetoisen Ahon hallituksen perusvirhe? Perussuomalaisten mielestä suurimmat virheet ja samalla pääsyyt massatyöttömyyden jatkumiseen ovat seuraavat:

Kotimaisen kulutuskysynnän elvyttämiseksi ei ole tehty mitään. Päinvastoin kansalaisten ostovoimaa on jatkuvasti leikattu sosiaalisia etuuksia alentamalla.

Työllisyystoimet ovat olleet entisten, jo tehottomiksi todettujen keinojen toistamista, ilman että uusia, mittasuhteiltaan merkittäviä keinoja olisi edes kokeiltu tai työllistämisvelvoitteen palauttamista työllisyyslakiin olisi edes vakavasti harkittu.

Verohelpotukset on suunnattu vääriin väestöryhmiin, niin etteivät ne ole olennaisesti lisänneet tavallisten kansalaisten ostovoimaa.

Työn teettämistä ei ole haluttu suosia, vaan on itsepintaisesti tuettu suurta ja pääomavaltaista, tuottonsa suurelta osin ulkomaille tulouttavaa vientiteollisuutta.

Kansantaloutemme ja yritystoimintamme perustana olevien pk-yritysten edellytyksiä työllistämiseen ei ole parannettu esimerkiksi alentamalla riittävästi välillisiä työvoimakuluja ja helpottamalla niiden pääoman saantia.

Tämän lisäksi hallitus on jo kaksi kertaa onnistunut tyrimään elpymisen merkkejä näyttäneen asuntokaupan olennaisen piristymisen omilla toimillaan. Viimeksi näin tapahtui, kun hallitus täydellisesti vesitti nk. Rankin paperin, jossa esitettiin joukko uusia ja merkittäviä asunnon hankintaa helpottavia toimia. Jostain kumman syystä hallitus kuitenkin silpoi toimenpideehdotuksista suurimman osan pois, niin että jäljelle jääneillä toimilla ei ollut enää käytännössä merkitystä. Tämä on mielestäni varsin erikoista. Olihan kyseisen Rankin paperin takana myös joukko arvovaltaisia ministereitä valtiontalouspatruuna Viinasesta lähtien. Ilmeisesti siinä kävi niin, että samalla paljastui, kuka todellisuudessa

määrää hallituksen talouspolitiikasta. Se ryhmä on valtiovarainministeriön virkamiehet, joiden punakynä veti viivan useimpien Rankin esittämien toimien yli. Joka tapauksessa hetkeksi innostuneet ja positiivisia merkkejä osoittaneet asuntokauppasuhdanteet lässähtivät kuin kohokas kokkikisällin käsissä. Siinä meni samalla todennäköisesti tuhansia työpaikkoja rakennustoiminnassa ja lukuisten suomalaisten unelma omasta omistetusta kodista haihtui kuin kangastus.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten mielestä nykyistä talous-, sosiaali-, vero- ja työllisyyspolitiikkaa tulisi nopeasti korjata ainakin seuraavilla tavoilla:

Pienituloisten kansalaisten ostovoimaa tulee lisätä korottamalla pieniä eläkkeitä, poistamalla työttömyysturvan pahimmat epäkohdat, korottamalla lasten kotihoidon tukea sekä opintotukea.

Verohelpotuksia tulee toteuttaa, ja ne on suunnattava yksinomaan pieni- ja keskituloisille kansalaisille.

Pk-yritysten välillisiä työvoimakuluja on merkittävästi alennettava, jotta niiden mahdollisuus työllistää selvästi paranisi.

Yritysten pääoman hankintaa on helpotettava määräämällä pankit löysentämään vakuusvaatimuksiaan ja alentamaan korkomarginaalia. (Ed. Hämäläinen: Lisää riskejä veronmaksajille!) — Kyllä sinne on mennyt jo riittävästi muutenkin.

Työllisyystoimissa on uskallettava kokeilla uusia, mittaviakin työllistämisideoita, ja valtion ja kuntien työllistämisvelvoite pitkäaikaisten nuorisotyöttömien osalta on ainakin määräaikaisena palautettava.

Loppuunpalaneiden ja työkykynsä käytännössä menettäneiden on päästävä halutessaan eläkkeelle, ja tilalle on otettava nuoria työttömiä.

Pienessä mittakaavassa kokeiltuja vuorotteluvapaa-, osapäivätyö- ja sapattivapaa- sekä 6+6-työpäiväkokeiluja on laajennettava.

Niin kutsutun Rankin paperin merkittävimmät talouspoliittiset toimet on heti toteutettava.

Edellä lueteltuja toimia on mahdollisuus rahoittaa muun muassa korottamalla suurten pääomatulojen verotusta, lisäämällä koneiden ja automaation varassa toimivien yritysten verotusta tai säätämällä nk. robottivero, muuttamalla työnantajan sosiaaliturvamaksut ainakin osittain liikevaihdon mukaan määräytyviksi, säätämällä korkeille eläkkeille ja muille etuuksille katto sekä perimällä parhaiten menestyviltä suurilta vientiyrityksiltä erillistä veroa. Lisäksi edellä mainittujen toimenpiteiden tuloksena tulisivat valtion työttömyysturvamenot nopeasti supistumaan ja verotulot kasvamaan.

Perussuomalaisten mielestä hallituksen on nyt keskityttävä perusteellisemmin kotimaan talouden ja työllisyyden hoitamiseen ja jätettävä vähemmälle huomiolle Suomen liittyminen ensimmäisten joukossa Euroopan talous- ja rahaliitto Emuun. Perussuomalaisten mielestä koko hanke saa jäädä mieluummin toteutumatta, sillä mielestämme Suomen tulee jatkossa pystyä riittävästi ohjailemaan omaa talouttaan ja valuuttamme arvoa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on pahasti epäonnistunut pyrkimyksissään alentaa joukkotyöttömyyttämme. Sen yritykset työllisyystilanteen parantamiseksi ovat olleet sekavia, ponnettomia ja jopa ristiriitaisia. Varsinkin työministeriön toiminta on jäänyt surkuhupaisaksi tilastojen kirjaajan tehtäväksi todellisen työllisyyspolitiikan puuttuessa ja ministeriön johdon ollessa taitamattomissa käsissä.

Ministeri on ristiriitaisilla lausunnoillaan ja katteettomilla lupauksillaan vain pahentanut tilannetta ja lisännyt epävarmuutta ulkomailla, yrityksissä ja ennen kaikkea kansalaisten keskuudessa. Usko siihen, että jotain alkaisi työttömyyden alentamiseksi tapahtua, on mennyt. Tämän takia tulisi pikaisesti vaihtaa työministeriä ja antaa hallitukselle vielä jonkin aikaa mahdollisuus pätevän ja taitavamman ministerin johdolla yrittää toteuttaa tehokkaampaa, järkevämpää ja tasa-arvoisempaa työllisyyspolitiikkaa. Jos hallitus ei siihen tämän vuoden aikana pysty ja saa työttömien määrää selvään laskuun, on koko hallitus vaihdettava.

Edellä olevan perusteella ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

"Hallitus on epäonnistunut yrityksissään alentaa työttömyyttä aiheuttaen näin mittavia sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Tämä on väärän talous-, vero-, sosiaali- ja työllisyyspolitiikan ohella johtunut ennen kaikkea työministeriön puutteellisesta kyvystä luoda keinoja tilanteen ratkaisemiseksi. Vastuun tästä kantaa ministeriön johto ja työministeri.

Tämän takia eduskunta toteaa, ettei työministeri Jaakonsaari nauti eduskunnan luottamusta, ja

siirtyy päiväjärjestykseen."

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Kollegat! Ensinnäkin tähän alkuun kertoisin, miksi en allekirjoittanut kyseistä sepitelmää. Ehkä tärkein asia siinä oli se, että siinä aika paljon korostettiin tämmöistä vasemmistohallituksen pahantekoa. Olen monta kertaa aikoinani sanonut, että tämä vasemmisto — oikeisto-jako on sairainta, mitä suomalaisessa politiikassa tänä päivänä edelleen on mukana, ja keskusta on ehkä sairain muoto siitä koko käsitteistöstä.

Eli jos nyt puhutaan siitä, että vasemmisto jatkuvasti on pehmennyt ja ettei oikeastaan äärivasemmistoa olekaan, niin meidän on aina otettava huomioon työllistämis- ja työttömyyskysymyksessä myös se, että edellisen hallituksen aikana äärioikeisto sai lopultakin kauan odotetun revanssinsa Suomen ja Suomi-neidon kannalta pahimpaan mahdolliseen aikaan.

Eli pokkani ei riitä siihen, että syyllistäisin yhden hallituksen, jonka vaikutus on kestänyt 51 päivää. Enkä välttämättä halua syyllistää edellistäkään hallitusta kokonaan, koska kyllä näkyy aikojen alussa siitäkin taaksepäin hallituksessa, mistä tässä aika pitkälle on kyse.

Eli joskus on tullut sanottua, että on tämmöinen demokratiasta luopuminen. Oli tällainen mediapeli vähän aikaa sitten, taisi olla eilen tai toissapäivänä, jossa kysyttiin, onko meillä demokratia vai hallitseeko meillä markkinavoimat. Tietysti se on naurettava kysymys, varsinkin nyt kun televisiointi on jo taas loppunut.

Mutta tosiaan tämä koko tilanne kytketään soppaan, jossa näitä kokkeja on: tiedotusvälineet, markkinavoimat ja sitten kansanedustuslaitos. Sattui itselläni siinä mielessä mielenkiintoinen kohtalo olemaan, että pääsin tähän kansanedustuslaitokseen juuri silloin, kun sen valta kahdelta taholta romahti. Ensin oli tämä markkinavoimille antautuminen edellisen hallituksen aikana. Oikeastaan näin tapahtui kolmelta taholta. Täällä olevat kansalaisetkaan eivät tiedä, että lehdistön suhteen, joka tällä hetkellä mukamas ei sekoita asioita oikeastaan, vaan ainoastaan ministerit sekoilee, niin kyllä sitäkin voi ajatella, ketkä niitä lehtiä yleensä omistavat. Minähän olen ainoa sitoutumaton kansanedustaja täällä. Minusta harvemmin näkee näissä sitoutumattomissa lehdissä juttuja eli sinänsä minusta ei niin kauheasti panetella.

Esimerkiksi vähän aikaa sitten tapahtui kaaos siinä, mitä ministerit sanoivat, sitten notkahti Suomen markka ja kuulemma työllistämismahdollisuudetkin kapenivat. Sitten otetaan tämä EU-juttu. Kuulun itse työasiainvaliokuntaan.

EU:ssahan sanotaan tai direktiiveissä, että Euroopassa tulee vallitsemaan noin 13 prosentin tai 12,5—14 prosentin työttömyys joka paikassa. Sen takia tuntuvat vähän ääliömäiseltä jopa tällaiset välikysymykset, jotka uhoavat alle 10 prosentin työttömyydestä, eli tämän näytelmän, oikeastaan komedian/tragikomedian tietysti minä uskon kiihtyvän tämän eduskuntakauden loppuun mennessä. Jollei Suomen kansa tästä viisastu, niin sitten meillä tulee olemaan erittäin surullinen loppupäätelmä.

Työttömyydestä haluaisin sanoa oman alani puolesta, että ainakin aivot ovat ilmeisesti jo työttömillä ja osalla tuuliviiriäänestäjäkuntaa olleet työttöminä. Ei ole ehkä kuin viitisensataa päivää tai 400 siitä ajasta, kun eräskin hallitus teki Suomeen lähes 500 miljardin valtionvelan, 500 000 työttömän määrän ja kaikkea muuta, varasti siinä Suomen kansallisomaisuuden ja pisti vielä Sammon siihen kuntoon, että se ei enää jauha edes kunnolla. Sitten yksinkin Sammon ryöstäjistä lähti Pohjolaan, mutta en tiedä minne se Sampo unohtui, koska se ei varmaan mitään sen kummallisemmin jauha. Mutta osa näistä joukahaisista ja lemminkäisistä ja muista narreista, jotka Suomen henkeä nykyään ylläpitävät, on vielä täällä onneksi jonkun verran kuulolla, ainakin jos on jotain hyvää varastettavaa oppositiojohtajien puheissa.

Mutta se, mitä tulee tästä työllistämiskysymyksestä eniten mieleen, on, että työasiainvaliokunta on sivuutettu yllättävän törkeästi demokratiassa kaikesta päätöksenteosta. Minä jostain lehdestäkin luin, että nyt lähdetään — nimitin sitä kadonneen työn metsästykseksi — tuonne Kauko-itään täystyöllistettyihin maihin, mitä niitä nyt on: Etelä-Korea, Malesia ja kaikkea tämmöistä, ja oppositiolla siinä on aika kiva lyömäase. Varsinkin kun itsekin kuulun oppositioon, minut otettiin varmuuden vuoksi mukaan ilmeisesti juuri sen takia, että jos minua olisi päästy haastattelemaan eikä olisi päästetty sillekään matkalle, olisi voinut käydä vielä köpelömmin.

Mutta tosiaan työasiainvaliokunnan yli käveli tämä kolmikanta. Mitä minä olen nähnyt — en viitsi kertoa kuitenkaan kaikkea — työministeriön ja työasiainvaliokunnan puheenjohtajankin suhde on esillä aina välillä ja kaikkea tämmöistä; ovat sentään samasta puolueesta.

Tulehtumisen määrä, kun se tapahtuu puolueitten sisälläkin, on kyllä sen verran rankka, että en kyllä lähtisi syyttelemään. Opposition tietyt tahot ovat onnellisia ja iloissaan siitä, kun Suomessa ei saada työttömyyttä korjattua. Tietysti onhan se säälittävää, jos jotkut ihan oikeasti nauttivat siitä, että hallitus epäonnistuu tärkeimmässä tavoitteessaan eli työttömyyden poistamisessa, varsinkin kun nämä voimat ovat ns. kristillisiä voimia juuri Pohjois-Suomessa ja muualla. Tietty puolue ja sen hännystelijät, tietyt Herramme nimen väärinkäyttäjät, ilmeisesti tässä asiassa varmaan rukoilevatkin, että työttömyys edelleen säilyisi muutaman vuoden. Mutta se on tietysti toista asiaa.

Se, mikä on vaikuttanut työttömyyden säilymiseen ehkä eniten, on aika pitkälle vähän saman kaltaista kuin nykyinen työasiainvaliokunnan kohtelukin. Sillä ei ole ollut valtaa, vaan valta on ollut kolmikannalla. Syynsä on edellisen hallituksen totaalisella epäonnistumisella tässä asiassa. Jos edellinen hallituskin teki päätöksiä ohitse eduskunnan, ehkä ne olivat vielä dramaattisempia, koska nyt esimerkiksi pankkituki osoittaa, että Suomen kansalta on häipynyt 100 miljardia ja enemmänkin häipyy. On pystytty aika hyvin osoittamaan, että pääministeri ja valtiovarainministeri eivät edes saaneet eduskunnan suostumusta, saati sitten neuvotelleet yksityisten firmojen tukemisesta. Eilisissä Ilta-Sanomissa oli pieni juttu, kun yksi fiksuimmista kyseisen lehden päätoimittajista vähän taas valaisi näitä asioita.

Uskon aika pitkälle siihen, että meidän oikeistomme ja vasemmistomme kytkykauppa tällä hetkelläkin on yllättävän paljon yhdessä vastuussa siitä tilanteesta, ja toivon, että tulevaisuudessa meidän näillä tahoillamme tajuttaisiin se, että teidän aikanne alkaa olla kohtapuoliin ohi. Eurooppa ainakin tulee mahdollistamaan meille ulospääsyn niin, että teikäläisillä ei enää ole niin paljon valtaa. Mutta kyllä minä uskon, että kansalaisetkin alkavat pikkuhiljaa tajuta asioita.

Minä itse uskon työllistämisessä sen kaltaisiin ratkaisuihin kuin eräällä saunaretkellä tulin sanoneeksi eräällekin tyypille tai kollegalle: Kun tämmöiset Soroksen kaltaiset tyypit tulevat Suomen markkinoille juuri samaan aikaan, kun sitoutumattomat lehdet ja oppositio hyökkäävät juttuihin käsiksi, niin voisikohan esimerkiksi herra Sorokselle, siis suurelle rahantekijälle, joka pystyisi miljardeillaan kukistamaan Suomen valtion koska tahansa ja sen verran on oppinut, ettei tietenkään tätä kuuluisaa lehmää saa kokonaan heruttaa, lähettää vaikka Kalevala. Vaikka pääministeri tai joku muu ministeri muistuttaisi Sorosta siitä, että me olemme kärsineet niin paljon jo Itä-Euroopan ja Neuvostoliiton takia.

On olemassa vanha suomalais-ugrilainen ystävyys. Kun meikäläinen menee Unkariin tai kun te menette Unkariin, unkarilaiset kohtelevat meitä yllättävän ihmisinä ja sivistyneenä kansana. Mutta sitten joku amerikkalaistunut, ilmeisesti myös äärioikeistolaistunut ja mukamas solidaarinen herra Soros tulee Suomen markkinoille, vetää meidänkin vähistä rahoistamme välistä ja vie ne sitten meidän vanhalle ystävällemme, nykyiselle Venäjälle, avustuksiin. Ehkä tässä tapauksessakin voisi sen kaltainen keino, veljeyteen ja pitkäaikaiseen ystävyyteen vetoaminen, juuri tässä Kalevala, kun se kerran unkariksikin on, rouva puhemies, käännetty, havahduttaa ja ehkä lähettää jopa semmoisen viestin, että mekin tarvitsemme niitä miljoonia ja voisi lakata kynimästä, kun meillä on ihan tarpeeksi omia vuorineuvoksia ja muita kepun kannattajia, jotka hoitavat kynimiset otollisella hetkellä.

Olen kirjoittanut, että seuraava aihe on investointi-idiotismi.

Norjassa tietysti pankkituki tietyistä syistä ja Ruotsissa on jo hoidettu. Meillä meidän ressukat päättäjämme eivät pystyneet esimerkiksi pankkeja sitomaan tietyn kaltaiseen päätökseen tai velvoitteeseen. Kun kansalaiset ja me täällä — mehän emme ole oikeitten kansalaisten kanssa tasavertaisia, koska saamme valtiolta palkkaa ja viemme vähiä verovaroja, vaikka mekin maksamme veroa, mutta kuitenkin pankkitukea varoistamme maksamme — maksamme pankkituen, minkä vuoksi näitä pankkeja ei voi velvoittaa samalla työllistämään? Kun täällä on niin paljon paperimiehiä ja muita vastaavia tähtiä, jotka ovat myös päässeet välillä tänne vaikuttamaan, niin minkä vuoksi siihen ei voitu sitoa jonkinlaista sen kaltaista inhimillistä investointikytkentää, että se investointi tarkoittaisi työllistämistä ja valtion sisäisen kysynnän ja kulutuksen lisäämistä?

Minkä vuoksi minä tänä päivänäkin jossain Aamutelevisiossa näen näitä toivottomia vanhan kansan, en kehtaa edes sanoa mitä, tyyppejä, jotka vannovat edelleen ja silmät hehkuen hokevat, että mehän investoimme koko ajan, investoimme? Täälläkin on monta tyyppiä, jotka koko ajan vain hokevat: investoidaan, investoidaan.

Mitä se tarkoittaa? Se tarkoittaa sitä, että koko ajan työpaikat vähenevät. Sekin on sitä pohjaa, millä edelliset neljä vuotta rakennettiin

tämän kaltaista järjestelmää, jossa päti täysin Esko Ahon legendaarinen lause, että Suomen kansa tulee tukemaan pankkeja hänen kuolleen ruumiinsa ylikin — tai kuinka se nyt meni, en muista sitä — mutta se vannoi, hän vannoi, anteeksi, koska hän on kunnianarvoisa kollega, että pankkeja tuetaan.

Mihin se liittyy? Se liittyy juuri tähän sikailuun, mikä tässä maassa menee täysillä, arvoisa puhemies, jollette ole huomannut. Kun niitä rahoja ei anneta siihen, mikä käynnistäisi koneiston, heittäisi hiivaa ja puskua lisää, niin pankkien toiminta moraalittomuudessaan työllistämisen suhteen ja muutoinkin ihmisten lannistamisen ja masentamisen suhteen on hyvä esimerkki siitä, mikä on se negatiivinen psykologia, mitä pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen edellisen hallituksen aikana peräänkuuluttivat. Hehän sanoivat, että tässä ei psykologia auta. Olen viitannut siihen ennenkin. Se psykologia vallitsee tässä maassa edelleen.

Kun työttömät tehtiin, totta kai hekin oivaltavat jotain, vaikka ovat ikänsä työtä tehneet. Mutta vaikka yrittäjienkin aivot toimivat koko ajan mukana, kun he uhkarohkeudellaan ovat hommia aina tehneet, tuli 50 000—70 000 raatoa. Kun näissä asioissa oikein petetään, kun viedään luottamus kaikkeen siihen, mihin on uskonut, kyse on vähän samanlaisesta asiasta kuin aviopetoksessa tai jossain todella rankassa pettämisessä. Ei se potenssi niin helposti palaa sen jälkeen, kun mennään ja otetaan uusi heila ja uudet suuret sulhot, vaan siinä on aika rankka toipumisaika. (Ed. Kautto: Potenssia yhtä kaikki!) — Potenssi tarkoittaa kykyä ja voimavaroja, mitä teillä on. — Eli eivät nämä yrittäjät niin helposti mene uudelleen perustamaan firmoja ja ryhdy uudestaan työllistämään ihmisiä, jos heidät on jo kerran todella, voisiko sanoa, epätodella puheella viety siihen tilaan, jossa mikään ei pitänyt paikkaansa.

Tietysti näin käy, jollei, voisiko sanoa, tiedotuskoneisto ja muu vastaava ryhdistäydy ja jollei edes jotenkin löydy suomalaista perinteistä moraalia. Minulta on aika monta kertaa kysytty maailmalla, jäikö Suomelle Neuvostoliitto-yhteydestä ainoastaan neuvostoliittolainen vallankäytön valhe. Olen sanonut, että aika pitkälle ilmeisesti jäi. Siitä, mitä meidän perinteiset siveys- ja henkisyyskäsitteemme edustivat, ei kyllä kovin selkeästi näy, niin että kukaan nykyisistä poliittisista ihmisistä rakentaisi sen varaan. Päinvastoin irtipäässyt peto, tämä mässäilevä ja vielä tavallaan irvaileva hillittömyys, jos lainaisi vielä M. A. Nummista eikä koko ajan itseään, toimii tässä yhteiskunnassa.

On todella naurettavaa ryhtyä vain puhumaan joustoista ja mitä näitä nyt onkaan. Olen itsekin puhunut, mutta se on sitä sananhelinää, mitä yleensäkin on näissä jutuissa.

Minä lopetan Rinteen mallin hylkäämiseen.

Meillä on tällainen vanha teema ollut: Täällä nyt jotkut teistä hurskastelevat, jotka olivat viime hallituksessa ja saivat Rinteen-mallin pois. Nyt te puhutte lorvivista työntekijöistä ja niistä, jotka eivät halua työllistyä. Jos teillä olisi yksikin ihminen, meikäläistä vähänkin rehellisempi, hän olisi sanonut maailman yksinkertaisimman totuuden ääneen: vuosi on sellainen raja, kun ihminen ehdollistuu, kun ihminen laitostuu siihen tilaan, missä on. Vuosi on esimerkiksi työttömälle sellainen raja, 9—14 kuukautta, jos annetaan vähän tilaa, jonka jälkeen on älyttömän vaikea motivoida uudestaan esimerkiksi jonkin kaltaista rytmiä seitsemästä neljään tai jotain tällaista. Vaikka ne palkinnot olisivat vähän parempiakin, ihmisen psyyke löytää siitä sen oman rytminsä. Se ei ole todellakaan enää silloin samalla viivalla. Täällä jotkut sanovat, että nämä eivät halua töihin tai vain kiertävät työnteon. Ihminen (Äänentoisto katoaa) oppii tulemaan vähemmällä toimeen, oppii sitä vapauden rytmiä. (Äänentoisto palaa) — Minkä vuoksi täällä ääni häipyy välillä? Sensuuri? (Ed. Kekkonen: Pitäisi puhua asiaa!)

Olen joskus ihmetellyt sitä, onko poliittinen ideologia sittenkin myös Suomessa edelleen voimassa ainakin tietyillä tahoilla, koska juuri nyt, kun Rinteen malli romutettiin, me saimme ne pitkäaikaistyöttömät, joilla nyt hurskastellaan siinä porukassa, joka nämä sai aikaan. He todella alkavat olla aika veltostuneita ja saamattomia ja kykenemättömiä monessakin mielessä.

Jos voisin ehdottaa arvoisalle työministerille ja muille jotain, niin mielestäni yksi tärkeimpiä asioita olisi jonkin sovelletun Rinteen mallin palauttaminen. Vaikka se kuulostaa kalliilta, periaatteessa se on aika halpa hinta kaiken tämän sekoilun jälkeen, mitä tässä on ollut. Siinä olisivat psyykkiset tekijät mukana, mitä olen kuullut kuulutettavan myös muualta kuin itseni taholta. Mutta siinä olisi myös ne tekijät, jotka mahdollistaisivat nuorten mukaanoton tähän elämään ja tähän työntekoon.

Vielä yhden kauniin asian haluan tähän todeta. Joko jotkut teidän ideologeistanne ovat niin tyhmiä, etteivät tajua, miten kansaa passivoidaan, tehdään apaattiseksi ja syntipukiksi, tai

sitten, arvoisa puhemies, he ovat niin pahoja. Ja tämä on se, mitä minä peräänkuulutan: Ehkä tässä sittenkin on alkamassa se, mistä Raamatussakin sanotaan, että lopun aikoina alkaa taistelu hallituksia ja muita pimeyden voimia vastaan.

Ed. Partanen: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi haluaisin sanoa muutaman sanan näille edustajatovereille, jotka vaikuttivat edellisessä hallituksessa.

Tämä kristillisten ja keskustan tekemä työllisyysvälikysymys Paavo Lipposen hallitukselle on osoitus näiden puolueiden silmien aukeamisesta vihdoin ja viimein, välikysymys on siitä hyvä merkki. Mikäli tällä välikysymyksellä pyritään vain peittelemään niitä kauheita jälkiä, joita edellinen hallitus sai aikaan, on välikysymys täysin torso. Saihan edellinen hallitus maamme melkein konkurssitilaan.

Ahon hallituksen saavutukset olisikin syytä kirjata Guinnessin Ennätyskirjaan, sillä niin ennätyksellisiä ja turmiollisia sen tulokset olivat. Neljän vuoden aikana hallituksen toimenpiteillä päästiin yli puolen miljoonan työttömän lukuun, kun hallituksen aloittaessa työttömiä oli reilusti alle 200 000. Valtion velka kolminkertaistettiin; kun hallitus aloitti työskentelynsä valtion velan määrä oli alle 100 miljardia markkaa, hallituksen työn päätyttyä oltiin yli 300 miljardissa. (Ed. Aittoniemi: Punapääoma romahti!) — Pitää varmaan paikkansa. Hallituksen oma pääoma.

Edellisen hallituksen bulvaanina toiminut Skop omalla pörssipelillään käynnisti ennennäkemättömän pankkien tukimiljardien syytämisen pohjattomaan kaivoon. Näistä tukiaisista noin 50—60 miljardia markkaa on kankkulan kaivossa. Tähän maan johtivat silmittömällä yhden ainoan oikean politiikan puolustamisella ja käyttäen täsmäaseena korkoa hallitus ja Suomen pankki aiheuttaen tuhansien konkurssin ja vararikkojen vyöryn. Tällä korkopelleilyllä aikaansaatiin varovaistenkin laskelmien seurauksena maahan 150 000—170 000 työtöntä.

Samaan aikaan palkanansaitsijoiden ja eläkeläisten verot nousivat Euroopan ennätyslukuihin. Pääomatulojen verotus sitä vastoin laskettiin alimpaan mahdolliseen prosenttiin. Näin Suomesta oli tullut Ahon hallituksen perinnön kautta palkanansaitsijoiden verohelvetti ja pääomalla porskuttelijoitten veroparatiisi.

Olipa tämä taitamattomuutta tai ei, mutta tällä pyrittiin purkamaan kolmikannassa sovittu ja vuosikymmenien aikana rakennettu työttömyys- ja sosiaaliturvaverkostomme. (Ed. Pekkarinen: Silloin sitä ei purettu, nyt se puretaan!) — Ed. Pekkarinen, tällä nimenomaan pyrittiin. (Ed. Pekkarinen: Sillä pyrittiin, nyt se puretaan!)

Ammattiyhdistysliikkeen ja ennen kaikkea teollisuuden ammattiliittojen kautta ja johdolla pyrittiin Ahon hallituksen kanssa useita kertoja aikaansaamaan kolmikantaneuvottelut, joissa yhdessä olisi sovittu niistä toimenpiteistä, joilla maa olisi saatettu uudelleen kasvu-uralle. Teollisuuden ammattiliitot esittivät useita kertoja eri ohjelmakokonaisuuksia, joilla olisi nyt päällämme oleva katastrofi pystytty estämään. Todellinen ja monien talousasiantuntijoidenkin mukaan viimeinen yritys pelastaa maa konkurssilta, johon Ahon hallituksen talouspolitiikka oli johtamassa, tuli Metallityöväen Liiton, Puuliiton ja Kirjaliiton esityksenä 16.7.1992. Nämä kolme liittoa tekivät seuraavat esitykset:

Ensinnäkin, palataan kolmikantajärjestelmään eli palautetaan maahan konsensus, jonka maan hallitus oli ensi työkseen omalla kolmiopillaan rikkonut. Tehdään kolmen vuoden vakautussopimus, jossa työvoimakustannukset eivät olisi nousseet kuin 2—3 prosenttia. Nimellispalkkaratkaisut olisivat olleet pieniä.

Näihin ehdotuksiin otti kyllä positiivisen kannan silloinen kokoomuksen puheenjohtaja ed. Pertti Salolainen. Kolme kertaa julkisuudessa kesän aikana hän ilmoitti, että tämä on tarjous, josta ei voi kieltäytyä. Mutta Ahon hallitus ajoi Salolaisen mielipiteen yli. Näissä yhteyksissä oltiin myös valmiit sopimaan tuottavuuden nostamisesta ja maan teollisuuden uudelleenkäynnistämisestä.

Näillä synkillä luvuilla, jotka edellinen hallitus maahan loi, ei tänä päivänä tulevaisuutta rakenneta. (Ed. Ala-Nissilä: Arkeologiaa, ed. Partanen, tähän asti!) — Tämä on varmasti sitä niin kauan kuin puhutaan siitä, mitä olette tehneet. Eihän siitä mihinkään pääse.

Tästä päivästä eteenpäin, arvoisa rouva puhemies, minusta tulevaisuutemme on kuitenkin kiinni siitä, millä tavalla kykenemme harkitsemaan ja katsomaan mahdollisuutemme suomalaisen kansantalouden ja tätä kautta työllisyyden parantamiseksi.

Hallitus on tehnyt 52 kohdan ohjelman. Tämä ohjelma työllisyyden parantamiseksi on erittäin hyvä. Siinä käydään läpi kaikki yhteiskunnan alueet, joilla voidaan keskipitkällä ja nopealla aikavälillä käynnistää työllisyyttä parantavia toimenpiteitä. Myös lisäbudjetissa tullaan lisää rahaa antamaan tähän. (Ed. Vanhanen: Asiahan on sitten kunnossa!) — Anteeksi, ei ole vielä.

Eduskunta ja hallitus joutuvat kyllä tekemään lähitulevaisuudessa myös sellaisia päätöksiä, joita ei minun mielestäni ole kirjattu oikein kunnolla hallitusohjelmaan. Hallitusohjelmaa saatetaan joutua myös tarkistelemaan tätä taustaa vasten.

Tämän maan perusasioita on se, että meillä on turvattu energiansaanti, ja turvattu energiansaanti tarkoittaa sitä, että meillä ovat perusvoima-asiat kunnossa. Tätä kautta on pakko lähestyä myös ainoata oikeata, puhdasta energiatuotantomallia, ja se on ydinvoima.

Ydinvoima tulee olemaan myös tämän kevään keskustelunaihe, haluttiinpa sitä tai ei. Mutta tämän päätöksenteon edellytyksenä on tietysti se, että ne, jotka haluavat tämän maan työllisyyttä todella parantaa, ovat myös sitä mieltä, että tähän maahan pitää perusenergiapäätös saada aikaan. Jos se päätös tulee eduskunnasta, että ydinvoiman lisärakentaminen sallitaan, se tietää tähän maahan seurannaisineen 50 000—55 000 työpaikan lisäystä pitemmällä aikavälillä. (Ed. Pekkarinen: Pankaa vähän paremmaksi!) — Ei tarvitse panna. — Ydinvoimalan rakentaminen ei työllisyyttä tuo, mutta sen seurannaiset tuovat. Tässä maassa on nimittäin puunjalostusteollisuudella menossa tai suunnitteilla 13,5 miljardin investoinnit, jotka tarvitsevat energiaa. Sen lisäksi täällä on metalliteollisuudella, perusteollisuudella, valmiita suuria investointeja, jotka tarvitsevat energiaa. Jos edustajatoverit luulevat, että nämä pyörivät tuulimyllyillä, niin luulkaa. Ne eivät muuten pyöri ja hankaussähköllä vielä vähemmän.

Tämä päätös ei vaadi valtiolta yhtään rahaa. Markkaakaan ei kulu valtiolta päätöksenteossa eikä kulu senkään jälkeen eikä hallitukseltakaan. Sen jälkeen voidaan arvioida myös tässä maassa olevat vesivoimavarat uudelleen. Esimerkiksi pohjoisessa Kemi- ja Ounasjoen ympäristössä olevien vesistöjen suojelupäätöksiä voidaan tarkentaa niin, että sinne voidaan jo rakennettuihin jokiin rakentaa lisää voimaa. Tämä tarkoittaa sitä, että jo olemassa olevien suunnitelmien puitteissa on mahdollista rakentaa 2,5 miljardia kilowattituntia uutta energiaa 40 pennin kilowattihinnalla. Se on säästöä tuontienergiaan nähden miljardi markkaa. Kyllä näitä pitää miettiä Lapin työllisyyden kannalta. Minulla on tässä myös Rovaniemen maalaiskunnan käsittely eiliseltä päivältä. He ovat näillä linjoilla.

Edelleen Lapin työllisyyttä ajatellen kaivosten avaaminen siellä mahdollisimman nopeasti antaa sinne runsaasti lisää työpaikkoja ja siellä mahdollinen jatkojalostus myös. Näillä seurannaisineen on mahdollista synnyttää noin tuhat työpaikkaa Lappiin myös kaivostoiminnan alueella. Edelleenkään ei valtiolta mene paljon rahaa.

Energiapolitiikan sisällä tapahtuva kehitys, ydinvoima, mahdollistaa meille erittäin hyvin tässä maassa puun ja turpeen käytön lisäämisen ja alueellisen puunkäytön lisäämisen, mutta se on käytännöllisesti katsoen ainut mahdollisuus lisätä tällä puolella käyttöä energian hinnoittelun kautta.

Nämä ovat ehdotuksia, jotka eivät vaadi valtiolta rahaa. Niitä pitää täällä harkita.

On sellaisia suurempia kansallisia hankkeita, jotka todella vaativat rahaa. Ensinnäkin meiltä on karkaamassa oman toimintamme seurauksena Venäjän huolinta. Täällä aliarvioidaan Venäjän tulevaisuutta, mutta olen sitä mieltä, että Venäjä tulee nousemaan. Siellä tapahtuu vielä valtava kehitys ja he tarvitsevat runsaasti kaikenlaista tavaraa, investointi- ja käyttöhyödykkeitä. Käsitykseni mukaan Suomen kautta olisi mahdollisuus huoltaa Venäjällä noin 40—50 miljoonan ihmisen alue, mutta meillä ei ole siihen tällä hetkellä suoria linjoja, millä se toteutettaisiin. Tämähän tarkoittaa sitä, että Kotkan ja Haminan satamat pannaan ajanmukaiseen kuntoon ja niitä laajennetaan, (Ed. Tiusasen välihuuto) rakennetaan kunnon terminaalit Suomen puolelle ja autetaan Tacis-ohjelmien kautta ja muodossa venäläisiä rakentamaan omalta puoleltaan nämä.

Ed. Tiusaselle sanoisin, että ajanmukaisuus ei riitä, jos ei ole kuin yksi tie. Tämähän edellyttää myös sitä, että menee monta baanaa rekkoja varten Venäjälle ja vastaavasti tännepäin. Se tarkoittaa myös monta raidetta Venäjälle ja vastaavasti tännepäin. Sen lisäksi, kun Venäjällä on myös valtavan hyvin hoidetut vesitiet, se tarkoittaa myös kanavien rakentamista. Tämähän tuntuu tietysti utopialta, kun ei näköalaa ole pitemmälle kuin metrin nenän eteen ja kun rillit ottaa pois, ei senkään vertaa.

Minusta pitäisi saada hallituksen toimesta tutkittavaksi, mitä edellytyksiä on kymmenientuhansien työpaikkojen luomiseen myös huolinnan puolella. Ellemme me sitä tee, tilannehan on joka tapauksessa se, että Viron kautta ovat jo menossa muut eurovaltiot ja sieltä keskemmältä ajavat saksalaiset sisään. Sitten muutaman vuoden päästä todetaan, että missäs me oltiin. (Ed. Dromberg: Aivan!) Kyllä täällä pitää nyt pikkuhiljaa ruveta myös näkemään se, että toisetkin

osaavat kuin suomalaiset. Meillä on yksi yhteinen asia venäläisten kanssa nyt: Raja on yhtä pitkä molemmin puolin. (Ed. P. Leppänen: Ostetaan lisää rillejä!) — Ei näy auttavan.

Tämä kanavapuoli on myös erittäin merkittävä. Jos tälle puolelle päädytään, suomalainen joki- ja kanavalaivateollisuus on silloin saanut uuden ruiskeen. Täällä tarvitaan nimittäin valtavasti uutta kuljetuskalustoa tällä puolella. Metalliteollisuus tulee tästä nauttimaan. Se siitä.

Sain hallitukselta, kun kysyin pitkän tähtäyksen unelmasta, epämääräisen vastauksen, mutta olen varmasti sen ansainnut, kun kysyin epämääräisiä. Nyt puhun sellaisista asioista, jotka ovat vuoden 2000 tuolla puolella. Puhun lineaarikiihdyttämisestä. Se on tänä päivänä sitä, mitä meille kerrottiin, mutta asia on myös mielestäni tälle kansakunnalle tavoittelemisen arvoinen. Miksi? Se on 40 miljardin investointi, jos se tulee Suomeen.

Mitä se tarkoittaa? En halua Keski-Suomea mainostaa, mutta siellä on yksi hyvä paikka. Sehän tarkoittaa sitä, että jos tällainen investointi tulee Suomeen, samalla sinne korpeen pitää rakentaa 30 000—40 000 ihmisen yhteisö ja kaupunki sitä varten, että 3 000—5 000 kansainvälistä tiedemiestä perheineen elävät myös niin, kuin kansainväliset tiedemiehet elävät. Heille pitää järjestää kaikki olotilat sinne, koulutus perheille ja sellainen elämä kuin se näissä keskuksissa on, missä he nyt tätä harrastavat. (Ed. Pekkarinen: Hyvä, ed. Partanen!)

Tämä on minusta tavoittelemisen arvoinen asia sen takia, että siinä on Suomen osuus vain 10 prosenttia, tällä hinnoittelulla se on 4 miljardia. Se on pikkuinen raha siihen nähden, mitä 40 miljardia on. Jos tällainen tulee, niin ajatelkaa: Onhan näillä tuhansilla ulkomaalaisilla sukulaisia. He kun tulevat, niin millä tavalla vihreys sitten markkinoidaan matkailussa ja muuta? Meillä on elävä maaseutu, kun ne koluavat navetanperiä ja nauttivat vapaasta rauhasta ja luonnosta. (Ed. Pekkarinen: Tulevat laumoittain tänne!) — He tulevat, koska ne tiedemiehet asuvat täällä. Heidän perheensä haluavat kerran ainakin nähdä, missä poikani, tyttäreni tai perheeni ja nuoriso meillä työskentelee. — Tämän maan matkailumarkkinointi tulee saamaan tästä miljardiruiskeen. Tämä tuntuu teistä huvittavalta, niin kuin moni muukin asia, mutta ettehän te vakavasti näytä ottavankaan sellaisia, mihin meidän pitäisi todella paneutua. (Ed. Aittoniemi: Ensin Joulupukinmaa!) — Älkää heittäkö huulta tällä kohtaa. Osa joutaa Joulupukinmaahan.

Lopuksi, jos saisin, rouva puhemies, pari sanaa vielä esittää. Ensinnäkin, olen täältä puhunut monessakin yhteydessä, myös julkisuudessa siitä, että meillä pk-sektorin ja kotimarkkinateollisuuden osuutta valitetaan, ettei mikään toimi eikä meillä ole työtä kotimarkkinoilla. Jos ei meillä kerran ole, mitä tekee semmoinen yhteisö, jos ei sillä ole työtä? Työtön lähtee etsimään työtä, mutta jos sitä ei ole tarjota, mitä pitäisi meidän tehdä? Luoda edellytykset. Jos kerran ollaan sitä mieltä, että pk-sektori on se sektori, joka työllistää, luodaan valtiovallan toimenpitein edellytykset tälle sektorille ja pannaan 500 tai 1 000 vientimiestä maailmalle. (Ed. Pekkarinen: Ei Lipposen hallitus tällaista, ei!) — Ed. Pekkarinen, tämä on Keski-Suomen pienten poikien asia.

Kysymys on siitä, että jos todella halutaan investoida pk-sektorin menestymiseen, jos todella halutaan hoitaa tällä puolella asioita, niin eihän niillä itsellään ole siihen varaa, kun tämän maan suurin energiantuotantomuoto on kateus ja sitä on siinä yritysryppäässä riittävästi. Emme me ydinvoimaa tarvitse, jos kateus muutettaisiin energiaksi tästä kansakunnasta ja näistä yrittäjistä. Niiden pitää verkostoitua ja vienti-ihmiset panna hakemaan töitä ympäri Itämeren aluetta.

Meillä on, ed. Pekkarinen voi tämän todistaa, kokeilu Jyvässeudun kehitysyhtiön ympärillä. Sieltä pantiin kieltä taitamaton entinen pankkiiri Pietariin hakemaan työtä paikallisille pienyrittäjille. Hän on toiminut siellä reilut puolitoista vuotta ja kyennyt 220 miestyövuotta hakemaan sieltä. Tänä vuonna tulee noin 100 miljoonan liikevaihto hänen toimintansa kautta. Hän on ilmainen tällä hetkellä, koska yritykset maksavat pienet bonukset siitä, että hän hoitaa.

Siis valtion toimesta, meillähän on 11 000 akateemista työtöntä, koulutetaan nämä ja jaetaan maailmalle ja annetaan yrityksille käyttöön. Tätä kautta syntyy kymmeniätuhansia työpaikkoja, jos tämä pannaan käytäntöön. Mikä täällä laitoksissa ja ministeriöissä on se este, että tämä ei ole mennyt kenenkään kaaliin eikä täällä ole kukaan ruvennut asiaan? (Eduskunnasta: Lipposen hallitus!) — No, ei hallituksen vika kaikki ole.

Suurempiin hankkeisiin, mistä olen muutaman esitellyt, aina täällä on huudettu, mistä rahoitus. Meillä on tällä hetkellä varaa 18—19 miljardia myös velkaelvytykseen. Sen verran on varaa, jos halutaan katsoa asioita oikein. Rahaa tässä maassa on työeläkekassoilla. Ne ovat silloin, jos ne valtion kautta pitkäaikaisina sijoituksina lainataan työllistämisen eteen, oikeassa pai-

kassa ja turvallisesti sijoitettu. (Vasemmistoliiton ryhmästä: Tämän jos kepulaiset kuulevat!) — No, kepulaiset kuulevat tämän.

Tällaisia hajanaisia asioita pari rouva puhemies vielä antaa minun sanoa, kun niin harvoin teitä häiritsen.

Elvytysvara pitää käyttää täällä käytettyjen puheenvuorojen perusteella jo myös yhteiskunnan palvelujen hoitamiseen. Siihen on varaa kohtuullisessa määrin.

Oliko ed. Kallis, joka totesi palkkaratkaisusta, että pennejä siirtelemällä voidaan hoitaa työllisyyttä? Tämä on täyttä puppua. Esimerkki: Kun tehtiin ensimmäinen nollaratkaisu palkansaajajärjestöissä työllisyyden nimissä, oli vähän päälle 180 000 työtöntä. Kun neuvoteltiin toisesta, oli 300 000 työtöntä. Kun tehtiin kolmas matala ratkaisu työllisyyden nimissä, oli jo melkein 450 000 työtöntä. (Ed. Pekkarinen: Sanokaapa, paljonko on nyt, kun on tehty uusi!) — Saman verran, tämä oli nimittäin Ahon hallituksen aikana noudatettu politiikka. — On valetta, että tätä kautta työtä syntyy.

Jos jää jollekin kapitaalia, se on joidenkin muiden taskussa kuin työllistämisessä. Me olemme tehneet monta nollaratkaisua. Olen itse ollut silloin ay-liikkeen puolella tekemässä niitä siinä uskossa, että tämän maan työllisyys paranee. Mutta ei ole käynyt näin. Tällä valheella on turha enää sille porukalle perustella, joka palkkaa nostaa. Ostovoimastahan se on pois. Jos nämä rahat olisi otettu kunnon palkankorotuksina, olisi ollut veronkiertokin vähän toisenlaista yhteiskunnassa ja ostovoimaa vähän toisella tavalla. Meitä on joko huijattu tai huijataan edelleenkin.

Sitten Emun perässä juoksemiseen vielä, arvoisa rouva puhemies. Minusta siinä voi tahtia hidastaa ja joka toisella askeleella miettiä, kuinka tässä maassa hoidetaan työllisyyttä.

Viimeiseksi: Onkohan meillä, hyvät edustajatoverit, aivan oikeat perusteet yhteiskunnassa tällä hetkellä tarkastella pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä, mitä me oikein täällä teemme esimerkiksi vuonna 2005? (Ed. Kokkonen: Ne, jotka valitaan!) — Ne, jotka valitaan. — Haluan vain tällä sanoa sen, että edistyksellisimmät, pisimmälle päässeet yhteiskunnan tulevaisuudentutkijat antavat ymmärtää, että tuohon aikaan, vuonna 2005, kaiken sen työn, rihkaman ja roinan, mitä maailma tarvitsee, tekee 20 prosenttia tämän maailman väestä. Nyt kysytään: Mikä on meidän tulevaisuudenkuvamme, tulevaisuusennusteemme ja tulevaisuuden rakenne kokonaisuudessaan? Puhummeko me oikeista asioista edes tänä päivänä? Mikä on työn sisältö, kun 20 prosenttia tekee kaiken? Minkälainen on niiden ihmisten kohtalo, jotka eivät ole tämän 20:n sisällä? Mikä on koulutustaso? Millä tavalla hoidetaan näiden ihmisten asiat tulevaisuudessa? Minusta näihin meidän pitäisi syventyä ja nähdä myöskin, mihin tämä menee.

En tarkoita, että Pohjois-Karjala on jotenkin takapajuinen paikka, mutta meille suomalaisille on ajan saatossa iskostunut tällainen mielikuva. Samaa taustaa vasten voidaan kuvata, että Pohjois-Karjala on Suomen mittakaavassa hiukan takapajulaa. Ei se ole, mutta tällainen kuva on. Hyvät edustajatoverit, me olemme ja Suomi on nyt Euroopassa "Pohjois-Karjala". Muutaman vuoden päästä koko Eurooppa on globaalisesti "Pohjois-Karjala. Tämä on kehityksen suunta.

Millä tätä voi perustella? Sitä voi perustella sillä, kun tarkastelee, mihin korkean teknologian tuotteet tästä maasta, ne vähät, joita täällä vielä tehdään, menevät. Ei niitä Eurooppaan mene eikä niitä mene lähialueillekaan kovin paljon. (Ed. Bryggare: Kyllä niitä menee aika paljon Eurooppaan!) Ne menevät aika paljon kauemmaksi, se viimeinen teknologia. Maailman tuleva taloudellinen keskus on jossakin muualla kuin Euroopassa. — Tätä taustaa vasten myöskin, ed. Bryggare, voitte varustautua hyppäämään korkeamman aidan yli, ennen kuin päästään pidemmälle näissä asioissa.

Haluaisin, hyvät edustajatoverit, teille vielä lopuksi sanoa, että minusta meidän ei kannata näperrellä nyt kikkailemalla näiden asioiden kanssa eikä nähdä yhteiskunnan tulevaa kehitystä minkäänlaisena kikkailuna ja paikkailuna. Vaikein asia, mikä meillä edessä on, on tietysti meidän kaikkien sidonnaisuus siihen lähialueeseen, joka on meille ääniä antanut. Mutta tämän maan työllisyyden hoito ja tämän maan kokonaisvaltainen asioiden hoito ei voi olla kiinni lähipiirin äänestäjistä silloin, kun käsitellään koko valtakuntaa koskevia asioita. Jos sillä painoarvolla väännetään valtakunnan asioita, me olemme ikuisia kyläpoliitikkoja. Sen seurauksena ei synny kokonaisuuksia eikä synny mitään ehjää tulevaa Suomea.

P u h e m i e s : Koska keskustelun tässä vaiheessa voin todeta, että lukuisat pidetyt puheenvuorot ovat ylittäneet kirkkaasti suosituksen, joka toki on vain suositus, sallin nyt harvinaisen pitkän debatin tässä vaiheessa, koska puheenvuoroja on pyydetty runsaasti. Toivon

arvoisien edustajien todella miettivän, mikä on vastauspuheenvuoro, ja sähäkästi käyttämään ne.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin oikeastaan vastauspuheenvuoron voidakseni vastata pääministeri Lipposelle, joka juuri poistui, kuntia koskevasta kysymyksestä.

Niin kuin puheenvuorossani sanoin, on totta, että kuntien rahoitustilanne on tällä hetkellä aika hyvä. Sen takia pitäisi kehittää jokin järjestelmä, jolla velvoitetaan kuntia käyttämään varojaan työllistämiseen. Minusta se ratkaisu, jota Kuntaliitto tässä itse esitti, oli aika hyvä. On totta, että monelle kunnalle, jopa omalle kotikunnallenikin, näidenkin leikkausten jälkeen vielä jokin killinki jää kassaan, mutta sitä ei uskalla käyttää, kun ei tiedä, mikä seuraava leikkaus on tulossa. Sen takia valtion ja kuntien välillä pitäisi pystyä sopimaan selkeistä ja turvallisista pelisäännöistä, jotka samalla velvoittavat kuntia työllistämään.

On myös epäilty, onko Kuntaliitto pätevä sopimuskumppani tässä ja mitä merkitystä Kuntaliiton tekemillä sopimuksilla on. Mutta tässähän on sanktiomahdollisuus:Sovitaan, ja jos kunnat eivät työllistä, valtionosuuksia leikataan. Jos kunnat noudattavat yhteistä sopimusta, jos Kuntaliitolla on näitä keinoja käytettävissään, sitten ei leikata. Mutta todellakin tilanne, jossa kunnat eivät uskalla käyttää rahojaan, joita niillä on, on julkisen talouden kokonaisuuden kannalta aivan järjetön.

Pääministeri Lipponen myös epäili vihreiden kannattaneen kovin suurituloisten tulonsiirtoja tai vastustaneen niiden leikkausta. Me olemme vastustaneet asumistuen leikkausta, lapsilisien leikkausta ja kotihoidon tuen leikkausta. Minusta nämä ryhmät eivät niin kovin etuoikeutettuja tässä yhteiskunnassa ole.

Ed. J. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikanaan pyysin tämän ed. Pekkarisen puheenvuoron takia. Mutta kun toinen Keski-Suomen suurmies, ed. Partanen, puhui, voi verrata ed. Partasen energia- ja kiihdytinreformia Pekkarisen työreformiin. Molemmissa on aika lailla jalat ilmassa maasta, mutta kuitenkin ed. Partasen esittämät hankkeet ovat lähempänä kai todellisuutta kuin keskustan työreformi-käsite. Pidetään mielessä se, mitä keskusta teki viime vaalikaudella. Se juuri loi niitä ongelmia, joita se nyt väittää tällä työreformilla purkavansa, eli nostettiin työnantajan välillisiä työvoimakustannuksia, kaadettiin yrityksiä konkurssikierteen myötä. Ei ainakaan keksitty niitä lääkkeitä, joilla tuota synkkää kehitystä olisi oikaistu vähimmässäkään määrin.

Kun maalaisliitto aikoinaan lanseerasi maareformi-käsitettä, josta Aho on työreformin lainannut, silloinhan maalaisliitto tuli silloisen työväenliikkeen rinnalle taistelemaan torpparien ja mäkitupalaisten puolesta. Nyt tässä kehityksessähän keskusta oli kartanonherrojen puolella ajamassa maantielle ihmisiä yrityksistä. Se ei katkaissut työttömyyden kierrettä, joka vuosina 1990—91 lähti vyörymään. On tietysti hyvä, että tehokasta katumista harrastetaan ja koetaan miettiä niitä keinoja, joilla tästä vakavasta massatyöttömyydestä päästään eroon.

Ne konkreettiset keinot, joita tämän työreformi-nimikkeen alla on sanottu, ovat kaikki jo tuttuja muualta, eivätkä varsinkaan vastaa niitä käytännön toimia, joita keskusta viime vuosina on tehnyt. Tässä suhteessa odottaisi hiukan todellisuudentajuisempaa ja vähemmän poleemista lähestymistapaa niihin syviin ongelmiin, jotka yhdessä joudumme ratkaisemaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen sekä pettynyt että ihastunut ed. Partasen puheenvuorosta. Pettynyt olen siitä tietämättömyydestä, mitä hän osoitti poliittista historiaa koskevassa alkuosassa. Tuo tietämättömyys oli niin suuri, että se vähän pilaa ihastukseni kohteena olevan loppuosan, jossa hän esitteli aika virkistävästi tulevaisuuden visioita.

Ed. Partanen, teidän täytyy tottua siihen tosiasiaan, joka on täällä monet kymmenet kerrat sanottu ja hävettää sanoa, että sinipuna tuhosi. Ahon hallitus rakensi uudelleen, myös kolmikantaa yritti käyttää, mutta se kaatui Sorsan paperiin. Nyt tässä välikysymyskeskustelussa ollaan keskustelemassa siitä, tuhoaako sinipuna jälleen, ja jos näin on, pitääkö sinipuna siirtää syrjään epäluottamuslauseen kautta. Siitä tässä, ed. Partanen, on kysymys. Teidän pitäisi nämä historialliset tosiasiat painaa mieleen. Silloin muutkin asiat ovat uskottavia.

Nämä visiot olivat virkistäviä: ydinvoima, Lapin kosket, Joulumaakin siinä vilahti, tosin minun sanomanani jne., samaten hiukkaskiihdyttimet, olivat virkistäviä visioita, mutta aikaisemminkin esillä olleita, jo SMP:n aikaisina esityksinä, toisaalta jossain määrin utopistisia, mutta kuitenkin, niin kuin sanottu, virkistäviä.

Jos ette olisi niin pahasti pilannut alkuosalla puheenvuoroanne, se olisi ollut todella illan puheenvuoro tämän loppupuolen osalta.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella ed. Partasen puheen alkuosa — arkeologinen, vanhoja kaiveleva osuus — tuli edellä oikaistua. Kun on ollut erinäköisiä työllisyyskäsityksiä, on velkatyöllistäjiä ja rakenneuudistustyöllistäjiä, ed. Partanen on jonkinlainen hanketyöllistäjä. Totta kai nämä ovat hyviä hankkeita, ydinvoimakin. Minäkin kannatan sitä, jos hallitus tuo vain eduskuntaan esityksen.

Mutta mitä tulee itse lähtökohtaan, ed. Partanen pääsi lopulta siihen ajatukseen, että yhteiskunta voimakkaasti muuttuu. Kuitenkin, ed. Partanen, se vakauttaminen, josta te puhuitte viime kaudella, jota te olitte edustamassa ja ammattiyhdistysliike, se vanhoillisuus, jota tänä päivänä edustatte, on juuri yksi työllistämisen peruseste. Ed. Partanen, kun te pidätte näistä vanhoista rakenteista ja vakauttamisesta kiinni, istutte koko painoarvolla jarrupolkimen päällä. Me tarvitsemme nyt rakenteellisia uudistuksia, totta kai, työmarkkinoille, verotuksen alueelle, sosiaaliturvassa. EU:ssa tästä keskustellaan hyvin pitkälle myös työmarkkinajärjestöjen piirissä ja aika laajalti.

Olisi korkea aika nyt, että suomalaisessa työväenliikkeessä nähdään, että maailma todella muuttuu. Jotta me voisimme palkansaajan asiaa ja työllisyyttä hoitaa, meidän on muutettava politiikkaa. Lipposen konsepti ei toimi tämän ajan työllistämisen hyväksi, ed. Partanen. Teidän on korkea aika tunnustaa se.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuoroissa muun muassa ed. Kantalainen kävi läpi laajan ja aika perusteellisen listan toimista, joilla yritystoiminnan edellytyksiä parannettaisiin. Ne kuulostivat erittäin hyviltä. Samoin ed. Soininvaaran puheenvuoro piti sisällään mielenkiintoisia ja hyviä ehdotuksia. Mutta kysymään vääjäämättä jää, onko tämä hallitus liian suuri pohjaltaan pystyäkseen minkäänlaista uudistuspolitiikkaa toteuttamaan, koska näyttää siltä, että hallituksen sisällä samoista asioista on niin kovasti ristiriitaiset näkökulmat ja se näyttää johtavan siihen, että kaikki toimenpiteet ovat loppuun kulutettuja kompromisseja, jotka eivät saa mitään liikahdusta meidän työmarkkina- taikka työllistämispolitiikassamme aikaiseksi. Ed. Partasen puheenvuoro omalta osaltaan vielä täydentää näkemystä sisäisestä ristiriidasta, joka hallituspuolueissa ja -puolueiden välillä on.

Yhtenä konkreettisena kysymyksenä haluaisin nostaa esille pääomapanoksen, pääomavaltaisen työllistämisen, idean, joka ei näytä toimivan, koska pääoma tarvitsee oman korvauksensa ja 15 prosentin tuotto pääomalle merkitsee sitä, että työllisyyteen jaettavaa ei jää ja siitä ei ratkaisua löydy.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partasella on ilmiselvästi ihan oikeaa tsemppiä ja visioita tulevaisuutta varten, ja se on erinomaisen hyvä asia. Kaikkiin näkökohtiin ei toki voi yhtyä, niin kuin on helppo arvata, kun hän oli kaikki Lapin vedetkin valjastamassa energiatalouden käyttöön.

Mutta erittäin arvokkaana pidän esimerkiksi sitä, että hän ammattiyhdistysliiketaustaisena omaa ilmeisen oikean käsityksen automaation merkityksestä ja sen sosiaalisista vaikutuksista. Se on hyvin merkittävä toteamus pöytäkirjaan juuri tässä ja nyt.

Varsinaisesti kommentoin hänen puheensa energiapoliittista osaa. Siinähän hän lähti siitä ilmeisestä lähtökohdasta, että meillä olisi jollakin tavalla sähköstä pula ja se rajoittaisi kaikenlaista toimeliaisuutta. Meillä on 15 000 megawattia sähköä tarjolla. Sille vain ei ottajia löydy, kun suuret valtionyhtiötkin ostavat sähkönsä ulkomailta, kun olemme yhteisessä sähkömarkkinatodellisuudessa. Jos nyt tuollaisia laitoksia rakennettaisiin, joita ed. Partanen ehdotteli, nykyisessä kansainvälisessä tarjousjärjestelmässä saattaisipa käydä niin, että yhtään suomalaista ei olisi tekemässä niitä laitoksia tänne Suomeen. Eli minkäänlaista työllistämisvaikutusta ei olisi, korkeintaan kuppilan pitäjälle ydinvoimapaikkakunnalla ja siinä kaikki. Se hänen energiapoliittisista linjauksistaan tässä ja nyt.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partanen, ystäväni hyvä, on suurten visioiden mies, ja niitä visioita tuli. Kuitenkin kiinnitin huomioni siihen, että hän toi puheenvuorossaan kovan kritiikin palveluiden heikkenemistä vastaan ja puhui pienyritysten puolesta mielestäni aivan oikealla tavalla. Sen lisäksi hän sanoi, että on 18—19 miljardia markkaa lisää elvytyksen varaa. Minusta kaksi ensimmäistä asiaa ovat sellaisia, jotka erinomaisen hy-

vin sopivat myös keskustalle. Mutta ei edes keskustassa likimainkaan uskalleta esittää tällaisia elvytysvaroja. Minä huomaan, että pääministeri ei ole paikalla nyt. Tekisi mieli kuulla, mitä pääministeri sanoo.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkinensa tämä keskustelu niiden 17 vuoden aikana, jotka minä olen eduskunnassa ollut, on monella tavalla eriskummallinen välikysymyskeskustelu. Hallituspuolueesta ed. Kantalainen toi esille monta asiaa, kritiikin kohdetta, hallituksen nykyisen politiikan tiellä, erityisesti liittyen pk-yrittäjyyden huonoon kohteluun. Ed. M. Korhonen vasemmistoliitosta kritisoi sitä, kun pienituloisten verotusta ei ole vielä kevennetty ja niin pitäisi tehdä, mutta hallitus keventää suurituloisten verotusta jnp. Ed. M. Korhosen kritiikki suuntautui selvästi vastoin hallituksen politiikkaa. Oma lukunsa jo todetusti oli ed. Soininvaaran erinomainen puheenvuoro, josta minä keräsin kahdeksan sellaista kohtaa, joissa hän oli selkeästi hallituksen politiikkaa vastaan. Kiinnostaa kovasti, mikä on se hetki, jolloin pääministeri tulee ja tekee analyysin ei vain oppositiopuolueiden ryhmäpuheenvuoroista vaan myös siitä, mitä hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroissa on sanottu. Odotamme.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin joutuu toteamaan, että tämä hallitus ei kykene pitämään oikeastaan mistään lupauksistaan kiinni. Kun hallitus aloitti työskentelyn, se vannoi, ettei puutu menneeseen, ja kun kuuntelee nyt puheenvuoroja, pääosin se yrittää kaivaa vanhoja. Tähän vanhan kaivamiseen liittyykin yksi huomio ed. Partasen puheesta. Hän sanoi, että heinäkuussa 1992 tietyt liitot peräänkuuluttivat laajaa sopimista, ja jos nyt oikein sen listan kuulin, siellä oli myös yksi liitto, joka oli torppaamassa vuoden 1991 loppupuolella Sorsan esittämää ns. yhteiskuntasopimusta, jota pääministeri Aho ja hallitus ajoivat erittäin voimakkasti. Silloin tehtiin voimakas yritys yhteisestä laajasta sopimisesta ja se kaatui itse asiassa hyvin pienten ryhmien vastustukseen.

Mitä tulee ed. Partasen lennokkaaseen puheenvuoroon, hän varmalla äänensävyllä kertoi, että tänä keväänä me ydinvoima-asian tulemme tässä salissa käsittelemään. Kun energiaministerikin on nyt läsnä, joudun kysymään: Oliko hänellä nyt jotakin sellaista uutta tietoa, että hän näin saattoi puhua? Vai onko tilanne edelleen levällään hallituksen sisällä, niin kuin tähän asti olemme ymmärtäneet?

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin erittäin iloinen siitä, että ed. Partanen puheenvuorossaan käsitteli pitkään Lapin työllisyyttä. Onhan se yksi niistä alueista tässä maassa, missä työttömyysaste ja myös työttömien lukumäärä on noussut, siis noussut, suhteessa vuoden takaiseen aikaan. Tähän on syynä ensinnäkin tietysti hallituksen säästölinja, joka on kohdistanut säästöt pääasiassa syrjäisemmille alueille. Mutta ennen kaikkea syynä on se, että hallitus ei ole rohjennut lähteä uudistamaan työelämää, työelämän säännöstöä, verotusta, sosiaaliturvaa, sen rahoitus mukaan lukien, niin että kannattaisi tehdä työtä, kannattaisi tarjota työtä, kannattaisi yrittää ja kannattaisi opiskella. Minusta hallituksen suurin virhe työllisyyden hoitamisessa tai työttömyyden puolittamisessa onkin se, että se on hyvin radikaali säästäjä, säästöjä on löytynyt tänäkin keväänä useita miljardeja lisää, mutta se on hyvin arka uudistaja. Se ei rohkene lähteä niihin syvällisiin reformeihin, joita tämä aika vaatisi, ja se tulee johtamaan tämän maan syvälliseen kahtiajakautumiseen: köyhiin ja rikkaisiin, niihin joilla on ja niihin joilla ei ole.

Oli mielenkiintoista seurata ryhmäpuheenvuoroja, koska näyttää siltä, että eduskunnassa on näitten asioitten suhteen ilmeisesti kolme linjaa, jotka eivät mene suinkaan hallitus — oppositio-linjan mukaan. On niitä uudistajia, jotka tunnustavat, että maailma on muuttunut ja tarvitaan hyvinkin radikaaleja reformeja, jotta työllisyys voisi parantua. On vakauttajia, mikä on ilmeisesti hallituksen virallinen linja, jossa vain odotellaan, että kunhan talous kasvaa ja vähän aktiivista työvoimapolitiikkaa harjoitetaan, tilanne paranee. On vielä velkaelvyttäjiä, jotka haluaisivat purkaa Emu-kriteerit ja ottaa velkaa, laittaa valtion rahoilla talouden pyörimään ja jotka vastustavat lisäksi rakenneuudistuksia. Myös hallituksen sisällä on kaikkia näitä kolmea linjaa. Minusta on mielenkiintoista nähdä, mikä näistä tulee voittamaan, vai onko tilanne se, niin kuin ed. Korkeaoja sanoi, että ei tapahdu muutoksia?

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Aula!

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen ja ed. Aula juuri edellä ihmettelivät sitä, että hallituspuolueiden sisällä on erilaisia näkemyksiä. (Eduskunnasta: Myös ryhmäpuheenvuoroissa!) — Myös

ryhmäpuheenvuoroissa. — Minusta tässä ei ole mitään ihmeellistä. Kun on viisi puoluetta hallituksessa, on päivänselvä asia, että erilaisia näkemyksiä on. Hallituksessa, totta kai, sovitetaan yhteen näkemykset, joista tulee yhteinen hallituksen esitys. Ei ainakaan sosialidemokraateilla ole tarvetta sanoa muille hallituspuolueille, mistä saa puhua ja mistä ei.

Mutta kun välikysymys on tarkoitettu kaatamaan hallitus, olisi mielenkiintoista tietää välikysymyksen allekirjoittaneiden taholta: Millainen hallituspohja olisi uskottavampi kuin tämä viiden puolueen hallitus, joka nyt on? Pystyisikö uusi hallituspohja, mikä olisikin, paremmin hoitamaan työllisyyttä kuin nykyinen hallitus? Pystyisikö se tekemään päätöksiä paremmin? Olisiko se uskottavampi markkinoilla? Miten kävisi korkojen? Miten kävisi markan arvon? Tämä olisi mielenkiintoista tietää tulevassa keskustelussa, koska siitä ei ole käyty vielä keskustelua.

Itse olen sitä mieltä, että nykyisellä hallituspohjalla, viiden puolueen hallituspohjalla, on tarpeeksi leveät hartiat vastuun kantamiseen näinä vaikeina aikoina. Sillä tavalla Suomi nostetaan ylös tästä suosta, johon neljän edellisen vuoden aikana hyvin syvälle on Suomi laitettu. Siinä on monia rakenteellisia ym. tekijöitä, mutta aika suuri osa oli edellisen hallituksen politiikkaa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partasen mielenkiintoinen ja myös ikään kuin hauska puheenvuoro sisälsi sen ajatuksen, että Kotkan ja Haminan satamat pitäisi laittaa kuntoon. Ne ovat kunnossa. Tarkoititteko ehkä sitä, että Etelä-Suomessa on kylliksi satamia eikä uusia pitäisi rakentaa? Jos hän sitä tarkoitti, mielestäni ed. Partanen oli lähempänä oikeaa.

Hän puhui myös siitä, että Kotkan ja Haminan satamiin pitäisi saada lisää raiteita. Jos hän tarkoitti sitä, että tarvitsemme nykyaikaista, uutta pääkaupunkiseudulta itään suuntautuvaa ratalinjausta, mielestäni hän oli oikeassa. Kouvolan ja Kotkan välille me saimmekin lisäbudjetissa uuden raidepätkän.

Mitä tulee kanavointiin, Saimaan kanava todella pitäisi saada nykyaikaiseen kuntoon.

Edelleenkin ydinvoima. Kun käsittelemme välikysymystä, joka on tehty työttömyyden vähentämisen näkökulmasta, on selvää, että ydinvoimaratkaisu olisi sellainen, kuten jo todettiin, että se kaikkein vähiten lisäisi työllisyyttä, ja nimenomaan vaihtoehtoiset energiamuodot, kuten puu, maakaasu, biomassa jne., ovat työvoimaa tarvitsevia ja työttömyyttä vähentäviä.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partanen värikkäässä puheenvuorossaan lupasi Lappiinkin satoja työpaikkoja. Hänen esittämänsä ratkaisut eivät hyvin lyhyellä aikavälillä auta Lapin kroonistunutta työttömyyttä. Lapissa on tällä hetkellä 22 kunnasta 7:ssä työttömyys yli 30 prosenttia.

Ounasjoen suojelu on kahden eduskunnan takana. Se ei tuo työpaikkoja hetkessä. Tuoko koskaan? En usko, että muutos on edes tarpeen.

Vuotoksen rakentaminen siirtynee varsinaiseen vesioikeuskäsittelyyn toukokuussa. Sekään ei lyhyellä tähtäyksellä tuo työpaikkoja, pitkällä tähtäyksellä toivottavasti.

Sitten hän mainitsi kaivosalan työpaikat. Niistä on todettava, että ne ovat todella suurten epävarmuustekijöiden takana, johtuen luonnonsuojelulaista sekä myös mahdollisesti säädettävästä jäteverosta. Jos jätevero säädetään sellaisena, kuin on suunniteltu, se tulee olemaan kaivostoiminnalle erittäin suuri rasite.

Ed. Partanen ei kuitenkaan puheenvuorossaan, en ainakaan kuullut, maininnut mitään vanhojen metsien suojeluasiasta, joka Lapin kannalta on erityisen tärkeä. Jos suojelu toteutetaan siinä mittakaavassa, kuin on suunniteltu, jopa 1 400 metsätalouden työpaikkaa tulee Lapista häipymään. Henkilökohtaisesti kannan huolta tietysti uusista työpaikoista, mutta myös niistä, jotka pystytään säilyttämään, eli jo olemassa olevista työpaikoista.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Partanen otti monta hyvää visiota esille ja niihin kannattaa varmasti tarttua myös hallituksen omalta osaltaan.

Eräs asia, minkä hän otti esille puheenvuorossaan, on lineaarikiihdytin. Muistan, kun syksyllä 91 ed. Osmo Polvinen teki raha-asia-aloitteen asiasta ja esitti kyseistä kiihdytintä Sotkamoon. Sitten mietin, että ei pidä maan sisällä kiistellä siitä, mihin se sijoitetaan, jos me sen tänne saisimme, joten tein rinnakkaisaloitteen ryhmätoverini aloitteelle, että sijoitetaan se Suomeen. Sehän sai vastakaikua muun muassa valtiovarainvaliokunnassa niin, että siihen tuli pikku pesämuna.

Minä uskon, että asia menee pikkuhiljaa eteenpäin. Toivottavasti Suomi on asiassa aktiivisesti mukana, ettei jäätäisi niin sanotusti jalkoi-

hin, vaan ollaan ainakin niin pitkälle mukana, kuin meidät hyväksytään, ja mietitään sitten paikkakuntaa. Mutta en vastusta, vaikka se rakennettaisiin Keski-Suomeen, sitten kun lupa siihen saadaan.

Ed. B r a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Pekkarinen aikaisemmin ihmetteli, kuinka viidellä puolueella on hallituksessakin jonkin verran eriävät mielipiteet. Tämän keskustelun ja keskustan ryhmäpuheenvuoron jälkeen rohkenen sanoa, että niitä yhdistää kuitenkin syvä epäusko keskustan ns. vaihtoehtoiseen linjaan.

Varsinaisesti pyysin puheenvuoron ed. Partasen puheenvuoron ristiriitaisuuden vuoksi. Omalta osaltani yhdyn niihin kiitoksiin, joita hän selvästikin perehtyneenä tulevaisuudentutkimukseen esitti visioina vuoteen 2005 puhuen muun muassa siitä, kuinka automaatio mitä ilmeisimmin tulee kiihtymään ja lisäämään työttömyyttä. Tämä visio oli jyrkässä ristiriidassa sen näkemyksen kanssa, että ns. energiaparatiisin rakentaminen tässä ja nyt muka lisäisi pysyvästi työllisyyttä. Päinvastoin se olisi juuri entistä nopeutetumpi askel sille tielle, joka johtaa juuri sinne vuoteen 2005 ja hyvin pieneen joukkoon työllistettyjä.

Sen sijaan tästä näkökulmasta olen todella iloinen ed. Kantalaisen kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa ottamasta näkökulmasta. Olen iloinen, että hekin ovat lukeneet EU:n Valkoisen kirjan työllisyydestä ja löytäneet sieltä sen vanhan viisauden, että verotuksen painopisteen siirtäminen työn verottamisesta ympäristöhaittojen verottamiseen johtaa parempaan työllisyyteen.

Ed. M. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen, että täällä hymähdeltiin ed. Partasen puheenvuorolle. Eduskunnassa tarvittaisiin huomattavasti laajemmaltikin sitä ennakkoluulottomuutta, jota ed. Partanen puheessaan esitti. Eduskunnan tulisi uskaltaa ideoida ja debatoida, etsiä vastauksia kysymykseen, mitä ovat ne uudet kannattavat työpaikat, joita me haluamme tähän maahan syntyvän. Nyt tarvittaisiin asenteiden uudistamista, ja tässä mielessä kommentoinkin lyhyesti kahta esimerkkiä ed. Partasen puheesta.

Ensinnäkin meillä on jo pitkään ollut 10 000 akateemista, tai pitäisikö sanoa erikoiskoulutettua, työtöntä, osaavia henkilöitä, joiden henkiset voimavarat ovat myös yhteiskunnan kannalta tällä hetkellä käyttämättömiä. Heihin on uskallettava investoida, heidän ideoitaan on uskallettava tukea. EU:hun sen selvitysten mukaan syntyy jo vuoteen 2000 mennessä yhteensä jopa lähes 5 miljoonaa uutta tietoyhteiskunnan työpaikkaa. Minkä osan me haluamme näistä syntyvän suomalaisille?

Ed. Partasen toinen hyvä esimerkki on se, että on uskallettava mennä maamme rajojen ulkopuolelle. Nimittäin 5 miljoonan suomalaisen kansa on niin pieni, että me tässä globaalissa markkinataloudessa kyllä teemme täsmälleen sitä, mitä me itse haluamme. Viive toki on muutaman vuoden mittainen, mutta kun lähdemme määrätietoisesti töitä hakemaan maailmalta, niin kyllä niitä löytyy.

Sata vuotta sitten suomalainen insinööri oli huomattavasti kansainvälisempi kuin tänä päivänä. Töitä haettiin silloin Pietarin markkinoilta, mentiin Bakuun öljykentille, mentiin Klondykeen Kanadaan ja Yhdysvaltoihin. Töitä löytyy, kunhan lähdetään niitä hakemaan. Haetaan se rooli, joka meille luontevasti Suomeen kuuluu.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siitä osasta tätä keskustelua, joka liittyi ensimmäiseen osaan eli työhön totean, että ei kuitenkaan kannata työtä tässä maassa muumioida. Sehän voidaan monella tavalla tehdä. Nimittäin niin kauan kuin se on meille itseisarvo, kyllä pitää olla myöskin mahdollisuus tehdä sitä. Kyllä meillä asenteellisesti erilaisilla veroilla — täällä on tänään ollut monta puheenvuoroa siitä, minkä muotoisilla veroilla — on tapettu työnteon mahdollisuus. Jos nyt vielä lisätään veroja, niin käsite "työ" on valmis muumio. Herätkää! En viitsi sanoa sitä loppua, rouva puhemies, se olisi ollut niin rumaa.

Ed. Tiusaselle sanoisin, että Kyminkin voi muumioida asenteella, joka ed. Tiusasella on, hyvin äkkiä. Ei sieltä Kotkasta kohta mene mihinkään mitään, kun ei ole, mitä kautta viedä. Satama täyttyy äkkiä, kun laivat ovat siellä. Nimittäin pitää ymmärtää se, mitä äsken yritin viestittää. Pitää olla joustava ja riittävä kapasiteetti kuljetusväyliä naapuriin silloin, kun tarve herää ja niin, että suomalaiset hoitavat sen, ettei tätä ideaa meiltä viedä eikä maantieteellistä mahdollisuutta. Mutta kyllä kyläpolitiikalla tämäkin tuhotaan ja ed. Tiusanen osaa tämän varmasti.

Sitten rakenteisiin kun viitattiin, niin minä en halua puuttua siihen, mitä ed. Ala-Nissilä sanoi. Minä olen hyvin vähän kaivanut, vähän perunoita. Siinä on minun arkeologian taitoni. Ja viime

kesänä sain aika hyviä perunoita. Ei tarvitse tälle puolelle viitata. Yleensä en sontakasoja tongi ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Partanen!

P u h u j a : ... mutta tässä yhteydessä halusin sen sanoa. Kun kerran keskustelu alkoikin sontakasoista, niin päätetään siihen.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Se mikä on ollut tässä keskustelussa mielenkiintoista, on se, että oppositio ei ole esittänyt omaa vaihtoehtoaan. (Keskustan ryhmästä: Kyllä on!)

Valtiontalouden tasapainottamisen keskusta esitti taas hohtimilla ... (Ed. Pekkarinen: Lipposen mielestä ainakin tuli äsken vaihtoehto!)

P u h e m i e s : Anteeksi, ministeri Jaakonsaari, saanko pyytää puhujakorokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tasapainottamisen keskusta esitti jälleen kuin hohtimilla. Etsittiin vaihtoehdoksi työttömyysturvan vielä radikaalimpi säästäminen siihen nähden, mitä hallitus joutuu tekemään.

Toinen asia, mihin oppositio on esittänyt vaihtoehdon ja vaatinut radikalismia, on se, että välillisiä työvoimakustannuksia on radikaalisti leikattava. (Ed. Pekkarinen: Ministeri vetää johtopäätöksiä nyt vähän toisella tavalla!) Mielenkiintoista! Samalla kyllä pitäisi, kun esitetään tämä ajatus, esittää, jos halutaan olla rehellisiä, vastaus siihen, miten rahoitetaan syntyneet eläkevajeet. Nimittäin kaikkein suurin osa radikaaleista työvoimakustannusleikkauksista tulisi eläkemaksuihin, niin että tämä kysymys täytyy kohdata sitten eläkkeellä olevien ja tulevien eläkkeensaajien kanssa silmästä silmään.

Se mikä on ollut toinen radikaali vaatimus monissa puheenvuoroissa, on se, että työelämään pitää saada radikaaleja muutoksia. Työelämään ollaan saamassa radikaaleja muutoksia. Kuusi vuotta suunniteltu, kahden yleislakkouhkan takia esittämättä jäänyt työaikalaki on tulossa maaliskuussa eduskunnan käsittelyyn. Minusta mielenkiintoista on se, että vaikka tuon lain päälinjat vedettiin hallituksen toimenpitein, niin sen kanssa ovat työmarkkinajärjestöt ilmoittaneet pystyvänsä elämään. (Ed. Huuhtanen: Mitkä järjestöt?) Se on erittäin paljon sanottu.

Mielenkiintoisinta on juuri se, mitä keskustakin on esittänyt, että Suomen Yrittäjiä ja yleensä pk-yrittäjiä pitäisi enemmän kuulla. Heitä on nyt ensimmäistä kertaa vakavasti kuunneltu, ja mikä arvokkainta, heillä on myös ollut, sanon sen suoraan, eniten annettavaa. Sitä, sanoisinko suoraan, vähän vouhkaamista, mitä esimerkiksi työelämän joustoista on poliitikkojen keskuudessa ollut, ei ole yrittäjien eikä työmarkkinajärjestöjenkään piirissä enää. Ymmärretään ja hyväksytään se hallitusohjelman lähtökohta, että työelämää uudistettaessa toteutetaan sekä työelämän joustot että työntekijöiden suojelu; itseisarvoisella joustamisella ei ole arvoa. Joustojen pitää palvella hyvää työelämää ja hyvää työllisyyttä. Helsingin Sanomissa tänään oli juttu vuokratyöstä, joka säänneltynä sekin on hyvä ja jossa ihmisiltä aamulla kysytään, tuletko tänään tunniksi töihin tai kahdeksi tunniksi. Sellaista itseisarvoista joustoa, joka minusta on tiettyä oikeistoradikalismia ja jota on poliitikkojen piirissä, ei ole yrityksissä, ei työmarkkinaelämässä. Mutta poliitikot vielä nostavat tätä itseisarvoista joustamista, vaikka sen takana on vain köyhyyttä ja kurjuutta ja ihmisten välisten erojen jyrkkää kasvamista. Minusta on erittäin mielenkiintoista se, että työmarkkinakentässä yrittäjät mukaan lukien on uusi, keskinäisesti ymmärtävämpi ja maltillisempi ote koko työelämän kysymyksiin.

Esimerkiksi viimeisessä Finanssi-lehdessä Suomen Yrittäjien uusi johtaja Jussi Järventaus kirjoittaa: "Joustojen pitää olla tasapuolisia työnantajien ja työntekijöiden välillä. Myös palkansaajien pitää hyötyä siitä, että he ovat valmiita joustamaan työsuhteissaan." Hän jatkaa: "Tuotannon ja palkansaajien toiveet eivät saa käydä ristiin. Siksi ei pidä missään tapauksessa olla mitään sellaisia yksipuolisia järjestelmiä, jotka vievät väärään suuntaan, vaan nimenomaan järjestelmiä, jotka joustavat molempiin suuntiin." Tästä oli kysymys työaikalain uudistamisessa. Tästä on kysymys hallituksen tahdosta työelämän kehittymisessä.

Viime aikoina on myös esitetty sitä, että koko työehtosopimusjärjestelmä pitäisi purkaa. Ensinnäkin se kuuluu länsimaiseen sopimusvapauteen. Aivan niin kuin sananvapaus sekin on asetettu kyseenalaiseksi. Kokoontumisvapautta ei ole vielä kukaan kyseenalaistanut. Olisi työllisyyden kannalta hyvä, jos kokoontumisvapautta vähän rajoitettaisiin. Työehtosopimukset ovat todellakin työnantajien ja työntekijöitten vapaassa sopimusoikeudessa tapahtuvaa toimintaa, ja kaikissa länsimaissa on työehtosopimusjärjestelmä.

Keskustakin on täällä ja nuorsuomalaiset ja joku muukin esittänyt, että yleissitovuus pitää purkaa, kun se on se viimeinen suuri lääke työllisyyden parantumiseen; sitäkin kannattaa miettiä vähän tarkemmin. Työehtosopimuksillahan on kaksi tehtävää. Toinen on se, että niillä taataan minimiehdot työntekijöille. Ne ovat varsin kohtuullisia Suomessa. Työehtosopimuksissa maksetaan hyvin usein palkkaa työnantajan ja työntekijän kanssa sopien yli näitten TES-ien.

Toiseksi, mikä minusta on erittäin tärkeä ja hyvin ajankohtainenkin asia, niillä taataan työnantajille työrauha, eli lakot ovat kiellettyjä sopimusten voimassa ollessa. Tämä on asia, joka on Suomessa viime aikoina unohdettu, mutta nyt on jo muistutuksia siitä, kuinka arvokas asia on työrauha. Silloin kun työrauha menetetään, niin Suomessa menetetään yksi vahvuus. Sen takia työehtosopimusjärjestelmän ja yleissitovuuden ja sopimusyhteiskunnan alasajo työllisyysviikunanlehtenä johtaa kyllä aivan toisenlaiseen toimintaan, kuin monesti halutaan.

Vielä näistä joustoista, joihin työaikalain lisäksi hallitus tänä keväänä paneutuu muutenkin huolellisesti. Irtisanomisaikoja on lyhennetty, ja vireillä on myös yhteistoimintalain uudistaminen ja neuvotteluaikojen lyhentäminen. Joustojen kannalta on minusta erittäin tärkeää, että ns. epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien asemaa korjataan, koska ihminen pystyy helpommin hyppäämään työelämän muutokseen mukaan silloin, kun hänelle tulee eläkettä, vuosilomaa jne., niin että elämä on turvatumpi, kuten kokoaikaisessa työsuhteessa. Tässä minusta testataan myös ihan lähiaikoina, halutaanko myös keskustasta ja muualta joustoja vaatineista piireistä inhimillisiä, ihmiskasvoisia joustoja.

Määräaikaisten työsopimusten toistumisen yksinkertaistamista ollaan selvittämässä. Tätä ovat työnantajat pitäneet erityisen tärkeänä. Samoin on tärkeää työntekijöitten koulutus ja uusien työnjakomallien kehittäminen, ja ennen kaikkea esillä on suuri hanke, oikeastaan vuosisadan hanke työelämän uudistamisessa: työsopimuslain uudistaminen. Kaikki nämä etenevät niissä aikatauluissa, joita hallitusohjelmassa ja työllisyysohjelmassa on esitetty.

Sen verran näistä joustoista, että aivan hiljakkoin ilmestyi tutkimus, joka yhden asian valotti aikaisempaa tarkemmin. Teollisuuden ja työnantajain ja Palvelutyönantajien jäsenyritysten johtajilta kysyttiin, miten he katsovat työelämän kehittyneen, tarvitaanko muutoksia, mitä tehdään. TT:n osalta enemmistö johtajista eli noin 70 prosenttia katsoi, että jo nyt on työelämässä tarpeeksi joustoja. Palvelutyönantajien osalta vastaavasti vain 8 prosenttia vastaajista pitää työlainsäädäntöä työllistämisen esteenä. Eli esteiden työnantajienkin taholta koetaan olevan muualla.

Ne ovat luonnollisesti kysynnässä ja siinä, menevätkö suomalaisen työn tulokset maailmalla ja kotimaassa kaupaksi. Siihen tarvitaan ilman muuta entistä enemmän osaamista ja kilpailukykyä, vakaata taloutta ja sellaisen pelon poistamista, että korot heilahtelevat ja joudutaan pakkodevalvaatioon. Tämä loi ilmapiirin niin perheille, kotitalouksille kuin yrittäjillekin, että ei oikeastaan uskalla enää yrittää, ei uskalla ottaa riskejä eikä uskalla tehdä arkipäivän hankintoja. Tämän muuttumiseen hallitus pyrkii talouspolitiikallaan, ja siinä me olemme onnistumasa. Työllisyys ei ole parantunut niin nopeasti, kuin olisimme kaikki toivoneet. Työttömyyden ja velan routa on todella vahva ja syvä, mutta Esko Ahon hallituksen ennätys, 540 000 työtöntä, ja pitkäaikaistyöttömyyden 40-kertaistuminen ovat niitä ikäviä ennätyksiä, joista ollaan onneksi pääsemässä parempaan suuntaan.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Luotan kyllä siihen, että ministeri Jaakonsaari on lukenut kristillisen liiton 14-kohtaisen ohjelman. Mutta kun hän sanoi, ettei oikein olisi esitetty, kuitenkin paria kohtaa haluan alleviivata. Tähän asiaan pääsee parhaiten, kun hieman vielä kommentoi ed. Partasen puheenvuoroa, jossa hän totesi tulevaisuudesta, että 20 prosenttia ihmisistä tekee työt, joita tarvitsemme. Silti hän oli puolustamassa palkankorotuksia niille, jotka ovat etuoikeutettuja eli saavat työtä. Todella nyt hallitus tarvitsee uusia eväitä. Tässä ihan myönteisessä tarkoituksessa olemme välikysymyksen tehneet, ja haluan tässä ikään kuin alleviivata paria kohtaa, jotka ministeri tässä vältti, kun hän lähti puhumaan joustoista.

Olemme vaatineet, että välillisiä työvoimakustannuksia, työttömyysmaksuja ja eräitä muita, kohdennettaisiin sillä tavalla, että yrityksille, työnantajille, tulisi velvollisuus työllistää. Nythän hallitus kyllä näitä kustannuksia 4 miljardia markkaa helpotti, mutta käytännössä ei tuo näy ihmisten työllistymisenä.

Toinen asia, josta olemme paljon puhuneet, on sapattivapaa. Jos tämä käytetty 3 prosentin palkankorotusvara ja käytetty 2 prosentin veronkevennysvara olisi kohdennettu tähän järjes-

telmään, todellakin onnistuisi se,että joka seitsemäs vuosi jokainen meistä voisi olla puoli vuotta puolella korvauksella vapaalla, on se sitten työttömyyttä tai vapaalla oloa, kummin päin halutaan sanoa.

Haluan tällä, kun lähdin ed. Partasen kommentista, lähteä juuri siihen, että nyt tarvitaan uusia eväitä. Nämä purjeet, jotka valtion laivalla on, pitää asettaa uudenlaiseen asentoon. Emme voi mennä vanhan ajan malleilla tässä tilanteessa, vaan pitää katsoa purjeet uuteen asentoon. Tätä varten välikysymys on tehty, ja toivon, että peruskysymyksiä ei vältetä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoro oli analyyttinen, jos tätä sanaa edelleen käytetään, sen oikeellisuudesta monin kohdin voidaan olla tietysti eri mieltä.

Ministeri Jaakonsaari moitti siitä keskustaa, että keskusta vaatii pienten työvaltaisten yritysten välillisten työvoimakustannusten laskemista. Teidän moitteidenne jälkeenkin, arvoisa ministeri, olemme edelleen samalla kannalla. Iloksemme havaitsimme, että ed. Kantalainen kokoomuksen puheenvuorossa puhui samasta asiasta, samoin ed. Soininvaara.

Arvoisa ministeri, tekin joudutte tulemaan tälle tielle mukaan, jos aiotte ja haluatte työttömyyttä todella saada alaspäin. Me olemme esittäneet myös, millä tavalla pk-yritysten välillisten kustannusten alentaminen kompensoitaisiin, viime syksynä ja monessa eri käänteessä ennenkin, hyvin konkreettisin erilaisin konstein.

Täällä muun muassa tuotiin esille ympäristöverot. Me äänestytimme eduskuntaa jo viime syksynä ympäristöveroista. Olimme jo silloin valmiita ympäristöverotuksen kiristämiseen. Näin on.

Mitä tulee muihin uudistuksiin, mitä työelämän suunnalla rakenteiden uudistamiseksi tarvitaan, kuten todettiin monessa puheessa, esimerkiksi sosiaaliturvan ja työn tekemisen yhteensovitus on pakko suorittaa aivan uudella tavalla. Tässäkin, ministeri Jaakonsaari, jos te tulettekin viimeisenä, taatusti tulette kuitenkin mukana. On pakko näin menetellä työttömien kannalta ennen kaikkea.

Te tunnustitte, että ongelmana on kulutuskysyntä; olette oikeassa siinä. Se oli teidän puheenvuoronne sattuvin osa, ja juuri siksi kulutuskysyntä on alamaissa, kun on juuri niiltä leikattu teidän toimillanne, jotka olisivat kaivanneet rohkaisua, joiden kulutuskysyntää mieluummin olisi pitänyt lisätä. Sinnehän leikkaukset ovat kohdentuneet.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaarelle voisi todeta, että välikysymyksessä on todella pelkistetysti kysymys siitä, että hidastuvan talouskasvun oloissa hallituksen konseptio ei riitä viemään tavoitteeseen; työttömyyden puolittamiseen. Talouskasvun hidastuminen, totta kai, johtuu osin ulkoisista tekijöistä eli Euroopan ja USA:n hidastuvasta talouskehityksestä, osin rahapolitiikan vuosi sitten tapahtuneesta ylimitoitetusta inflaation vastaisesta taistelusta ja kolmanneksi hallituksen virheistä. Näissä hidastuvan talouskasvun oloissa tarvitaan uusia keinoja, uutta konseptiota. Itse asiassa hallitusohjelma pitäisi kirjoittaa tältä osin uusiksi.

Ongelma näyttää olevan se, että hallitus on niin laajapohjainen ja se on tietyt valttikortit antanut työmarkkinajärjestöjen käsiin kolmikantaneuvotteluihin. Ei pystytä kuin laihoihin haaleisiin kompromissiratkaisuihin, jotka eivät tuo sellaisia rakenteellisia uudistuksia työmarkkinoille, verotuksen alueelle ja sosiaaliturvaan, joita nyt välttämättä tarvittaisiin.

Arvoisa puhemies! Ehkä parhaiten tämä ilmenee kuitenkin palvelualojen työllistämistilanteessa. Sinne ei ole syntynyt talouskasvunkaan oloissa juuri uusia työpaikkoja. Se johtuu juuri siitä, että meillä on verokiila niin voimakas ja toisen ihmisen työllistäminen, verollisen työpanoksen ostaminen, ei kerta kaikkiaan ole meillä kannattavaa, vaan meillä on kehitys mennyt kohti itsepalveluyhteiskuntaa. Juuri matalapalkkaisille palvelualoille nopeimmin tarvittaisiin rakenteellisia muutoksia, ministeri Jaakonsaari. Näitä hallituksen pitäisi saada aikaan, jos se aikoo tavoitteesta pitää kiinni.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari penäsi jostain syystä edelleen keskustan vaihtoehtoa, ikään kuin hän ei olisi ollenkaan kuunnellut ryhmäpuheenvuoroa, joka täällä esitettiin. Keskustahan on korostanut sitä, että tässä tilanteessa ei riitä pelkkä säästämisinto, jos ei ole tahtoa tehdä rakenteellisia uudistuksia. Jos on pelkkää säästämisintoa, ajaudutaan jatkuvaan leikkauskierteeseen, josta tällä hetkellä on jo merkkejä, eli hallitus on oikeastaan tuhlannut jo vuoden etsikkoaikaansa, mikä sillä olisi ollut tehdä uudistuksia, purkaa tuloloukkuja ja kannustinloukkuja, korjata työttömyysturvaa niin, että lyhyetkin työ-

suhteet työttömille kannattaisivat ja olisivat mahdollisia. Ministeri Jaakonsaari esiintyi täällä hyvin vanhoillisena. Hän ikään kuin sanoi, että mitään ei voi muuttaa, koska asiat ovat näin.

Esimerkiksi sosiaaliturvamaksuissa olemme esittäneet sitä, että sosiaaliturvamaksuja pitäisi myös porrastaa yritysten kesken eri tavalla, niin että pääomavaltaisempi teollisuus maksaisi sosiaaliturvarahoituksesta nykyistä suuremman osan. Jos jatketaan nykyisellä, pelkästään työtä verottavalla mallilla ja automaatio etenee sitä rataa kuin etenee, me tulemme hinnoittelemaan työn kokonaan pois markkinoilta.

Tässä asiassa tietysti hallituksen pitäisi olla aktiivinen myös Euroopan unionin suuntaan. Tässä tarvittaisiin koko Euroopan laajuisia ratkaisuja, samoin kuin tarvittaisiin EU:n piirissä aktiivisuutta arvonlisäveron uudistamiseksi niin, että työvaltaisimmille palveluille voitaisiin löytää alempi verokanta.

Samaten, jos ajatellaan vielä työnantajain kustannuksia, myöskin suuntaamalla veroalennusvaraa kaikkein matalapalkkaisimmille aloille, pienituloisimmille, voitaisiin kaventaa sitä verokiilaa ja niitä työnantajain kustannuksia, jotka estävät tällä hetkellä uusien työpaikkojen luomisen.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työministeri Jaakonsaari minusta otti tärkeän näkökulman esille joustoista. Työelämän joustojen pitää palvella sekä työnantajaa, yrittäjää että työntekijää. Minusta liittokohtaiset sopimukset, joissa on annettu mahdollisuus paikalliseen ja yrityskohtaiseen sopimiseen esimerkiksi työajoista, ovat osoittaneet varsin myönteisellä tavalla sen, että on löydetty sellaiset ratkaisut, jotka toisaalta ottavat huomioon esimerkiksi yrityksen sesonkiluonteisuuden, ruuhkahuiput, ja toisaalta työntekijöiden yksilölliset perhe-elämään, opiskeluun tai ikääntymiseen liittyvät tarpeet tehdä muunlaista kuin normaalia kahdeksan tunnin viisipäiväistä työviikkoa.

Ihmettelenkin sitä, että esimerkiksi Ilkka-lehdessä viime viikolla paheksuttiin suorastaan sitä myönteistä suhtautumista, jota Suomen Yrittäjien uusi toimitusjohtaja osoitti työaikalain suhteen, joka sekin oli kompromissi. Siinä ei tietystikään voitu ottaa huomioon vain yhden tahon toiveita. Ilkka-lehden kolumnisti katsoi, että Suomen Yrittäjät näin lunastivat hovikelpoisuuttaan ja ikään kuin antoivat ymmärtää olevansa tyytyväisempiä kuin itse asiassa olivatkaan. Minusta tämä tapa suhtautua asioihin petaa vaikutusmahdollisuuksia jatkoa ajatellen paljon paremmin kuin se vanha kulttuuri, jota Syklissä jossain määrin edustettiin.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti tulee se tuntu, että Titanic uppoaa, mutta salongissa tanssit jatkuvat, kun kuunteli työministerin puheenvuoroa. Mehän keskustelemme työttömyydestä. Minusta sen tasoinen keskustelu, jossa kysytään, tarvitaanko joustoja, tämä kliseekeskustelu, tai puhuminen jostakin uudesta työaikalaista on aivan eri ulottuvuudella arkielämän kanssa; työttömyyden tai työllisyyden kanssa niillä kysymyksillä ei näin vaikeassa tilanteessa ole juuri mitään tekemistä.

Meidän pitäisi, jos yksinkertaisesti sanon, purkaa säätelyä, ei tehdä lisäsäätelyä niin kuin uudessa työaikalaissa. Se ei tee yhtään työtöntä toivottavasti, mutta ei varmasti tee yhtään työpaikkaa. Me haemme ihan vääriä keinoja, pykäliä, järjestöissä, mukaan lukien yrittäjien järjestöt, poliitikkojen keskuudessa, kun meidän pitäisi entisiä pykäliä purkaa. Kyllä ihmiset työpaikoilla, työnantajat ja työntekijät, osaavat sopia ilman holhousta ja opastusta. Se on myös ns. joustoa. Täältä nyt katsotaan ylhäältäpäin ja määrätään, että tällä ja tällä tavalla saatte sopia, ja se on muka joustoa. Sehän on lisää säätelyä, lisää byrokratiaa. Tietenkin tarvitaan joitakin perussääntöjä, mutta perusongelma pitäisi kääntää kokonaan toisin päin, ruveta katsomaan sieltä työpaikalta, työnantajan, yrittäjän, työntekijän näkökulmasta. He nääntyvät siellä, kun heillä on päällä omat järjestöt, poliitikot, eduskunnat; kaikki pistävät sormensa arkipäivän työelämään. Ei ole ihme, kun siellä on muitakin vaikeuksia, jos ei työttömyys parane.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari tunnusti, ettei työttömyys ole parantunut niin hyvin, kuin olisi toivonut. Hän pohti syitä ja asetti sanansa kysynnän elpymisen puolelle. Mutta ehkä tätä analyysia kannattaisi todella jatkaakin myös siitä, miksi mikään ei tunnu tepsivän. Tulee mieleen, onko analysoitu esimerkiksi tämän työllisyysohjelman tepsivyyttä siinä mielessä, että esimerkiksi yritykset ovat voineet jo pitkään ennakoida, mitä on tulossa, ja tavallaan olisivat voineet mitata sen sisältöä jo pitkään työllistääkseen väkeä. Siitä huolimatta näitä positiivisia tuloksia ei ole löytynyt.

Minä pahasti pelkään, että taloudellisten toimijoiden, kotitalouksien ja yritysten, käyttäytymismuutoksiin ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota, kun on arvioitu toimenpiteiden vaikutuksia. Täälläkin on tänään tullut esiin se, että puhutaan yhtä aikaa valtiontalouden tasapainottamisesta ja työllistämisestä. Mutta ei yksittäinen kansalainen, työtön kansalainen, koe valtiontalouden tasapainottamista sellaiseksi houkuttimeksi, että hän jaksaa odottaa. Eikö, ministeri Jaakonsaari, pikemminkin ole niin, että hän odottaa henkilökohtaiselle tasolle lupausta siitä, että hänet turvallisesti työllistetään, ennen kuin hän lupaa puolestaan ryhtyä kuluttamaan? Pelkään, että tämä on nyt jäänyt liian vähälle huomiolle.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen ja erityisesti sosialidemokraattien käsitys ja kannanotot työelämään lähtevät hyvin pitkälti suurten, tavaratuotannon piirissä olevien yritysten näkökulmasta, suurten yritysten näkökulmasta, joissa ongelmat ovat tyystin erilaisia. Niin kuin täällä on todettu, kehitys näyttää menevän siihen, että tavarantuotanto pääomavaltaistuu eikä työntekijöiden määrä sillä sektorilla lisäänny.

Todelliset työllisyyttä parantavat kysymykset ratkaistaan pienten yritysten kohdalla, ja jos jossain tarvitaan radikaaleja uudistuksia, niin nimenomaan palvelusektorilla ja pienissä yrityksissä, sanoisin, alle viiden hengen yrityksissä tai jopa yhden ihmisen yrityksissä. Siellä pitää purkaa byrokratiaa. Yhden ihmisen palkkaaminen johtaa siihen, että kaikki nämä vaikeat työehtokysymykset pitää opetella. Siellä tullaan irtisanomissuojakysymyksiin, tullaan erilaisiin työnantajavelvoitteisiin, byrokratiaan. Tällä puolella tarvitaan todella radikaaleja uudistuksia niin, että voidaan maksaa yhdelle luukulle se työnantajakulu, mikä pitää maksaa. Tai ehkä ei yhden ihmisen yrityksissä tällaisia lisäkuluja pitäisi olla ollenkaan jne. Siis nimenomaan kaikkein pienimpiin yrityksiin tarvitaan aivan omantyyppistä politiikkaa niin työajan kuin sivukulujen ja kaikkinaisen byrokratian suhteen. Tässä minusta on avain työllistämiseen.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voin pitkälle yhtyä työministerin arvioon opposition opeista työllisyyden alentamiseksi. Paljon on ollut porua, mutta vähän villoja, uutta ei ole juurikaan tullut. Väittäisin, että kyllä innovatiiviset avaukset ovat tulleet pääasiassa hallitusryhmien piiristä tämän päivän keskustelussa.

Täällä on eräissä opposition puheenvuoroissa mielestäni hieman vähätelty tai pidetty jollakin tavalla vääränä politiikkana sitä, että hallitus pyrkisi tukemaan ja ylläpitämään taloudellista kasvua. Taloudellisesta kasvusta puhuminen saattaa tuntua joidenkin mielestä vanhanaikaiselta, mutta kyllä se vieläkin on yksi keskeinen edellytys, osatekijä, jos me aiomme pyrkiä ulos tämän päivän korkean työttömyyden kurimuksesta.

Ongelma tänä päivänä on tietysti se, että kasvun tukeminen on aika vaikeaa johtuen siitä, että meidän vientimarkkinoidemme, vientimaidemme, taloudet yskivät. Esimerkiksi kasvu Saksassa ja Ranskassa on erittäin alhaista. Vaikuttaakin siltä, että juuri tällaiset ulkoiset tekijät ovat painamassa alaspäin meidän kasvumahdollisuuksiamme. Tästä huolimatta entistä ponnekkaammin meidän pitäisi pyrkiä sellaiseen politiikkaan, jolla me pyrimme kasvua tukemaan.

Toki myönnän, että kasvu yksin ei ole mikään ratkaisu. Kyllä me tarvitsemme paljon muitakin toimenpiteitä. Me tarvitsemme toimenpiteitä, jotka kohdistuvat pieneen ja keskisuureen yritys-sektoriin, ja toivon, että erityisesti tuleva pk-ohjelma näitä toimenpiteitä sisältää.

Täällä on puhuttu myös paljon verokiilasta, ja on selvää, että sitä on pakko jollakin tavalla alentaa. Sehän on kohonnut viime vuosina kohtuuttoman korkealle. Meillä pitäisi olla tietysti myös keinoja vaikuttaa työvoiman tarjontaan.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Olisi hieno asia, jos olisi kirkas vaihtoehto. Sitten hallituksen politiikkaa ja tätä vaihtoehtoa voisi punnita keskenään ja siitä jännitteestä syntyisi vielä parempaa politiikkaa, mutta keskusta ei ole esittänyt mitään vaihtoehtoja. Kaikki ne ajatukset, mitä te olette esittäneet työn tekemisestä ja teettämisestä, verotuksen keventämisestä tai välillisistä työvoimakustannuksista, sisältyvät hallituksen ohjelmaan, työllisyysohjelmaan. Se työ on aloitettu. On selvästi ilmoitettu se kirkas linja, että finanssipolitiikan puitteissa kaikki se liikkumavara, joka on käytettävissä työn tekemisen ja teettämisen verotuksen keventämiseen, tullaan käyttämään hyväksi.

Mutta valitettavasti kristillisen liiton ja monen muun hyvää tarkoittavat esitykset täällä toimisivat toiseen suuntaan. Ne selvästi syventäisivät ja lisäisivät verokiilaa ja sitä kautta olisivat, kun velan katto on olemassa, omalta osaltaan kiih-

dyttämässä huonompaa talouden kehitystä. Voisi olla, niin kuin pääministeri puheenvuorossaan sanoi, että lyhyellä tähtäimellä näillä olisi parempia työllisyysvaikutuksia, mutta sanotaan kahden kolmen vuoden kuluessa olisimme entistä vaikeammassa työllisyystilanteessa.

Raamatusta on tuttu kertomus ymmärtäväisestä miehestä, joka rakensi talonsa kalliolle. Se toinen rakensi hiekalle, ja kyllä tässä on työllisyystalo tarkoitus rakentaa kalliolle.

Mitä tulee rakenteellisiin uudistuksiin, työelämän osalta ne ovat alkaneet, kannustinloukkujen osalta ne ovat siinä vauhdissa, kuin on alun perin ajateltu. Sieltäkin tulee uutisia, ja työttömyysturvan osalta yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa tähän vaikeaan hankkeeseen on käyty käsiksi. Minusta on hyvä, että viime aikojen kokemukset ovat osoittaneet, että yhteistyön politiikka työmarkkinajärjestöjen kanssa jatkuu.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä tähän asti käyty keskustelu on aika hämmentävää. Hallituksen vastauksessa pääministeri ei kertonut mitään sellaista uutta, mitä ei olisi kerrottu jo viime syksyn alussa. Hän kertasi tuolloin sanotun. Ehkä uutta oli ainoastaan se, että hallituksen toimien vaikutukset työllisyyteen ovat nyt siirtyneet jopa lupailuissa yhä kauemmaksi tulevaisuuteen.

Vaikka tilanne on selvästi vaikeutunut viime syksyn alusta, mitään uutta ei ollut enää esitettävänä. Se tuli oikeastaan ymmärrettäväksi, kun kuunteli hallitusryhmien puheenvuoroja, joissa linjat risteilivät sinne tänne. On aika helppo käsittää, että hallitus ei ole päässyt yhteisymmärrykseen siitä, mikä sen linja tästä eteenpäin on. Lopputulokseksi tulee kompromissi, jossa pyritään asioiden vakiinnuttamiseen paikalleen ja ennalleen.

Hallitusryhmien ryhmäpuheenvuoroissa itse asiassa esitettiin hyvin paljon samaa kritiikkiä ja samoja näkemyksiä, joita keskustan puheenvuoroissa on pitkin viime vuotta ja tänään pidetyssä ryhmäpuheenvuorossa esitetty. Siitä huolimatta täällä on käyty valtavaa mekkalaa keskustan ryhmäpuheenvuoroa vastaan. Sitä on vaikea ymmärtää.

Hallitukselta puuttuu selvästikin linja tästä eteenpäin. Se oli miettinyt asiat viime syksyyn asti valmiiksi: ankarat leikkaukset, laaja tupo ja 52 temppua sisältävä työllisyysohjelma, mutta siitä eteenpäin linja näyttää tyhjältä. Pelkät leveät hartiat eivät riitä, jos sisältö puuttuu. Ed. Törnqvist puolusteli nykyistä hallitusyhteistyötä juuri leveillä hartioilla. Meidän pitäjässämme asui aikoinaan seitsemän veljestä, joista erityisesti Tuomaksella ja Timolla oli myös leveät hartiat, mutta eivät he silti olleet porukan fiksuimmasta päästä.

Ed. Partasen varsinainen puheenvuoro päätyi vuoden 2005 visioon, mikä minusta oli oikean suuntainen pelkovisio siitä, millä tiellä ollaan. Mutta mikä tästä oivalluksesta on johtopäätös? Onko johtopäätös se, että pyritään vakiinnuttamaan työelämä entiselleen? Jos se pidetään johtopäätöksenä, se johtaa vain suhteellisen asemamme jatkuvaan heikentymiseen ja sen jatkuvan heikentymisen jatkumiseen.

Arvoisa puhemies! Suomen talouden ja työttömyyden kannalta ehkä valitettavinta sateenkaarihallituksen tähänastisessa talous- ja työllisyyspolitiikassa on ollut oikeastaan se, että politiikan vaikutukset saattoi nähdä jo etukäteen heti hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen. Ennustaminen oli yhtä helppoa kuin kelata videoelokuvaa pikakelauksella eteenpäin. Erityisesti kahdessa asiassa hallitus teki harkitusti vakavan virheen.

Ensin sille oli kiire järkevää tulosta tärkeämpi. Hallitus teki kiireellä leikkauspäätöksiä selvittämättä leikkausten sosiaalisia, työllisyys- tai alueellisia vaikutuksia. Valitulla linjalla aikaansaatiin itse asiassa lisää työttömyyttä ja aiheutettiin sellaista epävarmuutta, joka on nyt heijastunut kielteisesti sekä kuluttajien että kotimarkkinayrittäjien käyttäytymiseen. Nämä psykologiset vaikutukset korostuvat nyt entistä enemmän, kun hallitus joutui syömään keskeisen lupauksensa leikkausten riittävyydestä. Uusia leikkauksia tehdään näemmä uudelleen ja uudelleen eikä kukaan voi luottaa hallituksen sanaan. Pikakelaus tulevaisuuteen näyttää lisäksi sen, että on hyvin suuri vaara siihen, että nyt tehtävät uudetkin leikkaukset on laskettu liian kovan kasvuodotuksen varaan.

Toinen valitettava historiallinen virhe liittyy hidasteluun työllistämisesteiden raivaamisessa. Keskusta totesi syksyn alussa hallituksen julkaistessa työllisyysohjelmansa, että hallitus on hukkaamassa työllistämisen kultaisen hetken hidastellessaan työelämän muutosten kanssa. Hallituksen olisi pitänyt käyttää parhaan talouskasvun aika välittömiin toimenpiteisiin työelämän uudistamiseksi. Linjanvetojen ja päätösten sijasta hallitus valitsi tuolloin odottelun ja selvittelyjen tien. Se jättäytyi tietoisesti etujärjestöjen panttivangiksi.

Nyt on saatu ensimmäinen näyttö, todellinen näyttö, työaikalain uudistamisen yhteydessä. Järjestöjen kyky sopia asioista osoittautui liian heikoksi. Aikaa valui, ja talouskasvu kääntyi matalaksi kasvuksi. Hallituksen sorvaamasta lopputuloksesta näyttää tulevan entistä vaikeammin tulkittava. Voidaan kysyä, mitä tulee edessä olevasta työttömyysturvajärjestelmän uudistamisesta, jonka valmistelulle ja päätöksenteolle on annettu ruhtinaallisesti aikaa koko tämä vuosi. Eilinen Kauppalehti uutisoi, että tätäkin uudistusta ollaan lykkäämässä. Entä miten käy työsopimuslainsäädännön uudistamiselle, jonka valmistelulle annettu aika on vielä puolitoista vuotta tästä eteenpäin? Moni työtön ehtii muuttua pitkäaikaistyöttömäksi, ennen kuin hallitus ottaa edes alkutahteja työelämän uudistamisessa.

Viime vuoden voimakas talouskasvu olisi pitänyt kääntää työpaikoiksi antamalla yrittäjille vahva viesti siitä, että työllistämisen byrokraattisia ja taloudellisia kynnyksiä todella madalletaan. Yrittäjien esitykset liiaksi säädellyn työelämän muuttamiseksi ovat olleet perusteltuja. On oikeastaan aika helppo ymmärtää yrittäjää, joka epäröi ottaa uutta työvoimaa. Pienyrittäjä, jonka pitää keskittyä oman alansa osaamiseen, tuskastuu satasivuisten sopimusten ja ohjeistojen äärellä. On ymmärrettävää, että etujärjestöjen juristit löytävät päätyötään tehdessään sopimusjärjestelmästä aukkoja, jotka tukitaan taas uusilla ja uusilla määräyksillä. Mutta pitäisi muistaa, että sellaistenkin pitäisi osata elää noiden sopimusten kanssa, joille sopimusten tulkinta ei todellakaan ole päätyö.

Jos viimeaikaista keskustelua tulkitsee, niin mitään merkittävää työmarkkinoilla ei haluta tehdä. Määräaikaiset työsuhteet on moneen kertaan torjuttu. Yleissitovuudesta ei haluta edes keskustella. Välillisten työvoimakustannusten laskemisella ei uskota olevan työllistävää vaikutusta. Työaikoihin ei saa puuttua, ellei palkka pysy ennallaan. Ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta ei saa tinkiä. Kaikki halutaan pitää ennallaan. Ei se ainakaan työllisyyttä paranna. Itse asiassa työministerikin äsken käytti paljon aikaa ja vaivaa osoittaakseen, että kyllä joustoja on jo tarpeeksi.

Olojen vakiinnuttaminen paikalleen pitää palkkatyön samassa asemassa, joka on johtanut palkkatyöstä luopumiseen automaation ja itsepalvelun hyväksi. Työelämän sääntöjen pitäminen ennallaan jatkaa tendenssinomaista palkkatyöstä luopumista. Saattaa käydä niin, että Lipposen hallitus ei ohjelmallaan kamppailekaan enää työttömyyden puolittamiseksi, vaan tosiasiassa sillä on täysi työ sen estämiseksi, ettei yrityselämä vähennä työvoimaa entisestään. Tälläkin hetkellä Suomen kansantulo on selvästi korkeammalla tasolla kuin vuosi sitten, mutta työllisyydessä se ei näy.

Hallitus on jo käyttänyt liian monta kertaa lupaustaan, että kohta asiat paranevat. Jo viime keväänä ilmoitettiin, että työllisyyslisäbudjetti, joka rahoitettiin lapsilisiä, opintotukea ja pintaalalisiä leikkaamalla, parantaa työllisyyttä. Tulosten piti näkyä viime syksyn alussa. Korkojen laskun vaikutustenkin olisi pitänyt jo näkyä sekä yrityselämässä että asuntomarkkinoilla. Säästöpäätösten ja tupon yhteisvaikutuksen piti heijastua myös jo elävään elämään. Parhaiten lienevät muistissa uutenavuotena pidetyt puheet ja lupaukset.

Luultavaa on, että jossakin suhdannekäänteessä hallituksen lupaukset kerran toteutuvatkin. Mutta kysymys kuuluu, kuinka kauan sitä pitää odottaa, ennen kuin hallituksen uskollisissa tukijoukoissa hallituksen linja asetetaan kyseenalaiseksi. Nyt tukijoukot seuraavat pääministerin perässä luottaen siihen, mikä on oikeaksi väitetty. Tärkeintä on hokea, että kunhan vain pönttö kestää. Olisi hyvä joskus katsoa tuon pöntön ulkopuolistakin maailmaa.

Vasemmistoliitto ja SDP eivät mielestäni ole oivaltaneet, mikä on heidän historiallinen velvollisuutensa ja tehtävänsä viime vaalien suurvoiton jälkeen. Viime vaalikaudella keskustan tehtävänä oli tunnustaa myös itselleen se, että entisen kaltaista rajasuojaa ei voida enää säilyttää kotimaisen elintarviketuotannon hintatason suojana, vaan rajasuoja ja vanha tukijärjestelmä joudutaan muuttamaan. Se tapahtui EU-jäsenyyden kautta, mutta ilman sitäkin muutoksia olisi tullut.

Samanlaista historiallisen muutoksen tajua odottaisi nyt vasemmistopuolueilta, joilla on merkittävää suoraa vaikutusvaltaa työmarkkinajärjestelmään. Tulevaisuuden työelämä on siten järjestettävä, että suomalainen työ on laadun ja hinnan osalta kilpailukykyinen. (Ed. O. Ojala: Se on muuten jo tällä hetkellä!) Tähän muutokseen on mentävä pitkälti yrittäjävetoisesti. Tässä muutoksessa, työreformissa, joudutaan muuttamaan sekä palkkojen muodostumista, palkkoihin liittyviä sivukuluja että työn muita sääntöjä.

Vanha korporaatioiden luoma järjestelmä toimi hyvin massatuotantoyhteiskunnassa, mutta nykyaika vaatii toisenlaista joustavuutta. Palk-

kojen muodostumisessa kiinteällä peruspalkalla pitää olla oma osansa, mutta henkilökohtaiset lisät ja yrityksen kannattavuuteen sidotut lisät muodostavat tulevaisuudessa tärkeimmän osan palkkauksesta. Vain siten saadaan sellaista joustoa, joka reagoi riittävän nopeasti muutoksiin.

Meissä jokaisessa pitää asua pieni yrittäjä riskeineen ja palkintoineen. Samanlaista uutta ajattelua tarvitaan pikaisesti työelämän muissakin asioissa. Vasemmistopuolueiden olisi juostava tämän muutoksen kärjessä. Ellette sitä tee, teette valtavan vahingon koko maalle, josta vahingosta viime kuukausina on saatu jo esimakua hidastelunne takia.

Vastustus muutoksia kohtaa on tavattoman kovaa; siitä esimerkkejä on riittämiin. Metalliliiton puheenjohtaja totesi taannoin, että yleistyvät määräaikaiset työsopimukset merkitsevät palkansaajille epävarmuutta ja epävarmuus heijastuu kielteisesti kotimarkkinoille. Näin luonnollisesti käy, varsinkin jos omat miehet siihen yllyttävät. Metalliliitolta ja kaikilta muilta näin väittäviltä pitää kysyä, mikä on esimerkiksi määräaikaisuuden vaihtoehto. Vastaus on ilmeisesti: pysyvä työsuhde. Mutta mikä on pysyvää puolen miljoonan työttömän maassa? Monella heistä oli aikanaan pysyvä työpaikka ja takeena pysyvä työsopimus. Pysyväkään ei takaa työpaikkaa, jos palkansaajalta loppuvat rahat kesken. Eivät edes kuntien ja valtion pysyvät virat ole pysyviä kuin siihen asti, kunnes toisin päätetään.

Turvallisuus ja varmuus onkin haettava kunkin omien korvien välistä. Meillä on Suomessa jo satojatuhansia ihmisiä, joiden on haettava varmuus ja pysyvyys, luottamus tulevaisuuteen työpaikkansa työntekijöinä tai yrittäjinä joka päivä. Työn tulos, myynnin määrä, sadon suuruus, kulujen pienuus jne. ovat tekijöitä, joita sadattuhannet jo nyt joutuvat suorassa tulosvastuussa jatkuvasti seuraamaan. Ne ratkaisevat työn pysyvyyden ja taloudellisen turvan perheelle, eivät paperille kirjoitetut pysyvät työsuhteet. Tämän ymmärtäminen vie koko kansalta aikaa, kunnes oivalletaan, että koko kansa on nyt samassa asemassa heidän kanssaan.

Hallitus voisi hakea EU:n huippukokouspapereista ideoita ja suuntaa itselleen. Osan EU:n työllisyyssuosituksista hallitus onkin omaksunut työllisyysohjelmassaan, mutta osasta on vaiettu. EU:han suosittelee muun muassa palkkaneuvottelujen hajauttamista ja välillisten työvoimakustannusten alentamista erityisesti tiettyjen työntekijäryhmien ja pienipalkkaisten osalta. Samoin suositellaan työjärjestelyjen lainsäädännöllisten puitteiden tekemistä joustaviksi sekä toimenpiteitä työajan joustavuuden ja lyhentämisen liittämiseksi työpaikkojen säilyttämiseen ja luomiseen.

Arvoisa puhemies! Minusta hallitus tekisi nyt viisaasti, jos se itsekriittisesti tunnustaisi, mitä virheitä tähänastisella tiellä on tehty. Virheiden avoin ja rehellinen tunnustaminen on tärkeää. Olisi tunnustettava, että vaalien alla ihmisille luvattiin muutosta liian helpoin perustein. Olisi tunnustettava, että parin päivän kiireessä tehty leikkauslista johtui hallitusinnosta ja osaamattomuudesta ja että tehdyt päätökset ovat nyt syventämässä taantumaa. Olisi tunnustettava, että korporaatioille annettiin liian suuri sanansija politiikan sisältöön ja että nyt on ryhdyttävä uudistamaan työelämän pelisääntöjä yrittäjien ja työttömien ehdoilla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen kiitteli puheenvuorossaan ed. Partasen aikaisemmin käyttämää puheenvuoroa ja totesi nimenomaan, että ed. Partasen visiot olivat arvokkaita. Ed. Vanhanen kyseli, mikä on johtopäätös näistä visioista. Hän ei itsekään sitä kovin selkeästi tuonut esiin.

Mitä ed. Partanen sanoi? Hän viittasi tulevaisuudentutkijoihin ja totesi esimerkin, että 20 prosenttia työvoimasta tulee vuonna 2005 tekemään ne työt, mitä elintasomme ylläpitämiseksi tarvitsemme. En ota kantaa konkreettisiin lukuihin, mutta visiohan tässä oli olennainen, mihin ed. Vanhanenkin viittasi.

Mistä itse asiassa on kysymys? Kysymys on tietenkin työn tuottavuuden noususta, joka lisää voimavaroja ja joka on myös taustalla taloudellisessa kasvukehityksessämme. Työn tuottavuuden nousun eräänä seurauksena on myös vapaa-ajan lisääntyminen. Nythän yhteiskunnassamme vapaa-ajan lisääntyminen on jaettu jo tässä vaiheessa epätasaisesti siten, että osa väestöstä on työttömänä, osa jopa tekee ylitöitä. Työn tuottavuuden nousuhan on selittävä tekijä, kun puhumme rakenteellisesti työttömyydestä.

Mikä on johtopäätös, sitä ed. Vanhanen kyseli. Historia kertoo meille, mikä johtopäätös on ollut. Teollinen yhteiskuntahan on reagoinut työn tuottavuuden nousuun työaikaa lyhentämällä. Se on ollut se tapa, millä on sopeuduttu.

Tällä hetkellä meillä luonnollisesti on myös erilaisia vaihtoehtoja, joilla työajan lyhennys toteutetaan. Viikoittainen, päivittäinen, vuosittainen ja elinkaarenkin pituinen työajan lyhennys voivat tulla vaihtoehtoina vastaan. Kuten pääministeri tänään täällä toi esille, hallitus on hyvin vakavasti suhtautunut työajan lyhentämisvaihtoehtoihin ja eräitä kokeilujakin ollaan tekemässä. Jos vuosisadan alussa tunnuksena oli kahdeksantuntinen päivittäinen työaika, niin ehkä johtopäätös tänä päivänä on, että meidän tulisi asteittain siirtyä kuusituntiseen työpäivään.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen totesi, että silloin kun Paavo Lipposen hallitus alkoi hallita, keskusta olisi helposti osannut ennustaa, miten tulee työttömyyden kehityksen käymään. Ihmettelen, mihin keskustan ennustajantaidot jäivät edellisen hallituskauden aikana, jolloin työttömyys nousi lähes 500 000:een ja valtion velka nelinkertaistui.

Kun kiirehditään Lipposen hallituksen toimenpiteitä työllisyyden eteen, haluan muistuttaa myös siitä, että Ahon budjetti oli voimassa viime vuoden loppuun ja Lipposen budjetti vasta tämän vuoden alusta. Työllisyysohjelma on annettu syksyllä ja nyt annetaan lisäbudjetti, eli voimme hyvin odottaa tuloksia tämän kevään aikana.

Jatkuvasti puututaan siihen, että työvoimakustannukset ovat kalliit. Ne ovat ihan hyvää eurooppalaista keskivertotasoa. Niihin on turha puuttua tältä puolelta vaatien, että niitä pitäisi jatkuvasti alentaa.

Sen sijaan minusta on alkanut tuntua siltä, että nyt yrittäjät ja työnantajat käyttävät nimenomaan hyväkseen suurtyöttömyyttä ja yrittävät lypsää valtiolta niin paljon kuin mahdollista erilaisia tukiaisia. Tuntuu siltä, että työnantajat eivät työllistä muuta kuin ns. nyyttikesteillä, eli työttömän on tuotava rahat tullessaan yritykseen, ennen kuin työllistetään.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhasen puheeseen voin todeta sen, jotta ilmeisesti edellisellä hallituksella ja tällä hallituksella on ollut samat ennustajaeukot, koska ennusteet eivät näköjään pidä paikkaansa, edellisellä hallituksella vielä huonommin.

Senkin voin todeta, että jollakin tavalla ed. Vanhanen paheksui sellaista sopimusyhteiskuntamallia, jossa voidaan sopia asioita. Toinen vaihtoehto on tietysti rähinäyhteiskunta, jossa verissäpäin tapellaan. Siitäkin on näyttöjä edelliseltä hallituskaudelta.

Mitä tässä on tapahtunut oikeastaan neljän vuoden aikana? On kasvanut tällaisen pätkätyön suosio hyvin vahvasti. Noin miljoona ihmistä on menettänyt pysyvän työpaikan, ja se on tehnyt epävarmuuden. Eiväthän ihmiset tänä päivänä voi hankkia mitään. He jemmaavat sukanvarteen, käyvät kirpputorilla ostoksilla, koska kaikki on hyvin epävarmaa. Mikä on se ihanne sitten, jota ed. Vanhanen kuvasi, siihen suuntaanko pitää koko yhteiskunnan mennä?

Entä ansiosidonnainen työttömyysturva? On hyvä kun sekin karva taas paljastui tässä, mihin suuntaan ollaan Suomen keskustassa ajattelemassa: että sieltä löytyy autuus. Sekö on työllistämisen este? Se on toimeentulo työttömille ihmisille, eikä sitäkään määrättömästi jatku. Siinä mielessä ... (Ed. Huuhtasen välihuuto) — Perusturvasysteemi on yhä voimassa ja se tullaan pitämäänkin.

Ed. J. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vanhasen puheenvuorosta käy kyllä hyvin ilmi se, että keskustassa on viisaus lisääntynyt oppositiokautena, ja se on sikäli terveellistä.

Hän moitti kovasti hallitusta hitaudesta työelämän sääntelyn muutosten liikkeelle panemisessa. Nyt kuitenkin Lipposen hallitus on neljässä kuukaudessa viime vuonna pannut liikkeelle enemmän kuin Ahon hallitus neljässä vuodessa juuri työelämän sääntelyä koskevia muutoksia, joissa erityisesti lähtökohtana on työllistämisedellytysten parantaminen. Tässäkin ehkä hiukan kannattaa vanhoja muistaa, vaikka tietysti yhteisen huolemme pitää olla, miten näissä edetään.

Keskustassa näyttää nyt olevan harrastusta thatcherilais-nuorsuomalaiseen työehtosopimusten alasrunttaamiseen. Varoittaisin hiukan tästä linjasta. Jos vähänkin järkevästi ajattelemme, miten Suomessa tai yleensä Pohjoismaissa työelämää kehitettäisiin paremmin työllisyyttä tukevaksi, meillä kattava työehtosopimusjärjestelmä on voimavara. Meidän pitää kehittää sitä. Esimerkiksi pienillä yrityksillä voi olla yksinkertaisemmat systeemit. Pitää rakentaa erityyppisiä työpaikkoja eri lailla kohtelevia säännöksiä työehtosopimusten sisään. Varmastikin se pitää paikkansa, että työehtosopimuksissa riittäisi yk-

sinkertaistamista. Valtaosa säännöksistä, esimerkiksi sosiaalimääräyksistä, voisi olla yhteisiä eri aloilla. Tässä suhteessa työmarkkinaosapuolilla olisi paljonkin tekemistä, jolloin voitaisiin myös yksinkertaistaa tavallisen yrittäjän kannalta säännösten soveltamista. On järkevää kuitenkin uudet työajat, uudet työmuodot ottaa käyttöön yhteisesti sopimalla työpaikoilla ja työmarkkinajärjestöjen kesken. Ei niitä saada ohjelmallisilla julistuksilla liikkeelle.

Ed. Vanhanen kysyi, milloin hallituksen linja työllisyyspolitiikassa asetetaan kyseenalaiseksi hallituspuolueiden eduskuntaryhmissä. Me ainakin sosialidemokraattien osalta vastaamme, että me teemme sen joka viikko. Joka viikko edellytämme uusia toimia ja linjan tarkistamista.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen puheenvuorossaan syytti hallitusta asioista, jotka ovat edellisen hallituksen syntitaakkana. Ed. Vanhasen vaatimus siitä, että Lipposen hallituksen tulisi nyt tunnustaa syntinsä ja virheensä, voisi kuulostaa uskottavalta, jos keskustapuolue tässä salissa meille kaikille tunnustaisi omat syntinsä, sen että keskustan aikana, keskustajohtoisen hallituksen aikana, työttömyys räjähti lähes 500 000:een ja Suomen valtio velkaantui ennätysmäärin. Se oli se perintö, minkä Lipposen hallitus sai kantaakseen, ja se perintö ei totta tosiaan ole helppo. Se on se tekijä, joka on vaikeuttamassa myös hallituksen tavoitetta työttömyyden puolittamiseksi.

Ed. Vanhanen myös jatkoi puheenvuoroa, jota salissa on kuultu viime vuosina mielestäni tavan takaa. Kuten ed. M. Korhonen vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa totesi, joustopuheista on tullut eräänlainen mantra. Sitä hoetaan kuin loitsua ymmärtämättä, mitä sillä tarkoitetaan. Ed. Lahtela osuvasti sanoi, että kai keskusta nimenomaan haluaa sellaista rähinäyhteiskuntaa, jossa ei voida sopia. Itse kutsuisin sitä villiksi länneksi, sellaiseksi, jossa vahvat porskuttaisivat mutta heikot jäisivät todella jälkeen.

Ed. Vanhanen ei ilmeisesti tiedä, mitä työelämässä on tapahtunut viime vuosina, kun hän syyttää jatkuvasti siitä, että siellä on jäykkää ja ammattiyhdistysliike vastustaisi muutoksia. Jos ed. Vanhanen tietäisi, mitä työelämässä on tapahtunut niin yksityisellä sektorilla kuin julkisella sektorilla, niin teollisuudessa kuin palvelualoilla, hän tietäisi myös sen, että muutokset ovat jokapäiväistä elämää siellä. Siellä joustetaan, siellä sovitaan, siellä neuvotellaan, muutetaan työmenetelmiä, kehitellään uusia työtapoja ja muita vastaavia. Ei se, ed. Vanhanen, ole jäykkää. Siellä muutosvauhti on niin luja, että siellä eivät tahdo enää terveetkään pysyä perässä.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä väkisinkin jäi tietty jälkiviisauden maku, kun te, ed. Vanhanen, totesitte, että viime keväänä tiesitte, missä tilanteessa me olemme tällä hetkellä. Tietysti on myönnettävä, että eiväthän ennusteet silloin menneet kohdalleen, ja niitähän on nyt jouduttu tarkentamaan sekä työllisyyden että kasvun osalta. Mutta väitän kyllä, että tämä tarkkuus on aivan eri luokkaa kuin oli tarkkuus muutama vuosi sitten, jolloin sekä kasvu- että työllisyysennuste heittivät toteutuneesta lähes 10 prosenttiyksikköä, ja tämä on kyllä aika lailla ainutlaatuista suomalaisten ennusteiden historiassa.

Ed. L a a k s o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tietysti asia on niin, että eteenpäin voi mennä vain peruutuspeiliin katsomatta. Mutta olen tavattoman pettynyt ed. Vanhasen puheenvuoron johdosta sen vuoksi, että ed. Vanhasen pitäisi työelämän asioita keskustan eduskuntaryhmässä johtaa.

Mitä tulee määräaikaisiin työsopimuksiin, todella nehän ovat lisääntyneet valtavasti, ja siitä tulee koko joukko ongelmia, minkä johdosta niitä on vastustettava. Ne aiheuttavat työntekijöille ongelmia sosiaaliasioitten osalta, eläkeasioitten osalta sekä työttömyysturvan, työaikojen osalta muun muassa.

Mitä tulee joustoihin, sehän on todella hokema. Niillä ei asioita ratkaista.

Ed. Vanhanen kysyi, mikä on vaihtoehto näille, kun nyt näyttää olevan niin, että työsuhteet tänä päivänä tehdään pääsääntöisesti määräaikaisina. On tietty vaihtoehto: pysyvät työsuhteet. Eikä ole todella mitään mieltä siinä, että nyt näitä määräaikaisia työsopimuksia tehdään lyhytaikaisesti vain puolen vuoden työsuhteina. Eihän siinä voi tulevaisuutta rakentaa. Ed. Vanhanen tietää tämän varsin hyvin. Siinä lisääntyy työnantajan mielivalta, koska ei ole sopimuksessa mitään irtisanomisia eikä edellä mainittuja etuisuuksia, joita muihin työsuhteisiin liittyy. Tässä mielessä työntekijät ovat erittäin huonossa asemassa.

Näyttää olevan niin, että keskusta pyrkii omalta osaltaan muuttamaan työelämää sillä tavalla, että joustot ajatuksena pitävät sisällään sen, että ei ole työsuhdeturvaa eikä riittävää palkkaturvaa eikä työntekijöillä ylipäätänsä oi-

keuksia siinä vastakkainasettelussa, joka luonnollisesti on työpaikalla. Työntekijä, joka myy työvoimaansa, vaatii siitä hinnan, vaatii siitä ne edut, jotka voidaan sopia. Mutta te, ed. Vanhanen, keskustassa edustatte sitä uusliberalistista linjaa, että kaikki nämä edut, jotka on, pois vain.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielelläni huutaisin hurraata ed. Vanhasen ajatuksille, mutta jokin nakkaa vastaan, kun hän syyttää hallitusta historiallisesta verolinjausvirheestä. Kun puhutaan historiallisesta verolinjausvirheestä, on näet mahdotonta unohtaa, ketkä synnyttivät tuulilasitarraveron, juuri kun oli saavutettu laajapohjainen parlamentaarinen yhteisymmärrys siirtymisestä kulutuksen verotukseen. Se oli silloinen pääministeri Aho ja keskustapuolue. Kun nyt kuuntelee keskustapuolueen viisaita sanoja, on ihan mahdotonta uskoa, että he vastasivat vielä alle vuosi sitten maan menosta.

Ed. Kiljunen muun muassa puhuu erittäin yksipuolisesti työaikojen kehityksestä nykyisessä markkinamekanismissa. On syntynyt uusi etuoikeutettujen ryhmä, joka tekee yhä vähemmän työtä yhä suuremmalla palkalla: ay-suojatit. Sitten on syntynyt uusi sorrettujen ryhmä: yksityisyrittäjät, työnantajat, jotka tekevät sitä vastoin työtä vuorokauden ympäri ja korvaavat yhä lyhenevän työajan näitten etuoikeutettujen puolesta.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Bremerille: En puhunut verovirheistä. Tässä on joku väärinkäsitys.

Tässäkin keskustelussa vasemmisto käytti aika paljon ruutia sen todistamiseen, että joustavuutta työelämässä ei tarvitse lisätä, sitä on jo kentällä tarpeeksi. Mutta ei tämän todistelu muuta sitä tosiasiaa, että siinä vuoden 2005 visiossa, jonka ed. Partanen nosti esille, on meidän yhteiskuntamme kannalta kaksi ehkä vakavinta taustatekijää: teknologian raju muutos, jota on jatkuvasti tapahtunut ja tapahtuu nopealla tahdilla, ja toisaalta se, että me käymme myös maailman laajuista kilpailua aika lailla toisenlaisten järjestelmien kanssa. Tässä kilpailussa pitkässä juoksussa me olemme jo menettäneet selvästi osuuksia, suomalainen työ on menettänyt osuuksiaan maailmassa. Ellemme uskalla sitä johtopäätöstä tehdä, että vanhalla konseptilla jatkamalla me emme pärjää, me menetämme suhteellista osuuttamme jatkossakin. Tämän oivaltaminen ilmeisesti vie aikaa, mutta se on pakko Suomessa todeta, jos haluamme selvitä tästä paremmille vesille.

Kolmikantasopiminen ja sopimusyhteiskunta ovat tavoiteltavia, hyviä asioita. Hallitukselle täytyy antaa tunnustus laajan tupon synnyttämisestä. Tähän asti on sovittu palkkojen korottamisesta. Palkkojen laajalla pohjalla tapahtuneesta korottamisesta kahden vuoden jaksolla on kyetty sopimaan. Mutta heti kun mentiin muihin kysymyksiin, työaikalain puolelle, jonka ei pitänyt olla kovin vaikea asia, siinä jo koneisto tökkii. Yhteisymmärrystä ei tunnu löytyvän, vaan hallitus on joutunut ajamaan lävitse omaa kompromissilinjaansa, joka saadaan eduskuntaan aikanaan arvioitavaksi.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen maalasi kovin tummin värein suomalaista taloutta ja suomalaista kyvykkyyttä. Pääministeri muistutti tänään siitä, että jopa ruotsalainen lehti Dagens Nyheter, sen päätoimittaja, on katsonut asiakseen otsikoida juttunsa toteamuksella "Liioiteltua huolta Suomen taloudesta". Varmasti hän tarkoittaa juuri noita keskustalaisia puheenvuoroja, joista on aika vaikea päästä perille, mihin niillä pyritään, miksi pitää mustamaalata omaa pesää.

Työelämän säännöksiin tekeekin mieli palata. Kyselin täällä syksyn aikana useasti keskustalaisilta, miten te haluatte työelämää muutettavan. Vastauksen muistan hyvin elävästi paristakin suusta: siten kuin yrittäjät haluavat. Se oli teidän ohjelmanne. Mitä yrittäjät halusivat? He halusivat olla prosessissa mukana. He halusivat, että heille kuljetetaan niitä oikeuksia, joita työehtosopimuksessa on, kun he järjestäytymättöminä tähän asti ovat saaneet vain velvollisuuksia. Näin myös tapahtuu. Siis keskustan ohjelma tältä osin on toteutunut. Teillä ei ollut mitään muuta mielessänne silloin. Pitääkö nyt palata todella siihen Ahon hallituksen aikaiseen nollalinjaan, jolloin ei saada aikaiseksi yhtään mitään, ei edes kunnon rähinää?

Täällä ovat myös ed. Vanhanen ja monet muut keskustalaiset kiinnittäneet huomiota leikkauksiin. Viime hallituksenkin aikana leikattiin, 30 kertaa sillä tavoin, että perustuslakivaliokunta joutui puuttumaan perusturvaan. Silloin lainattiinkin, silloin lainattiin 60—70 miljardia vuositasolla. Sinnekö pitäisi taas palata, huolimatta siitä, että leikattiin perusturvaa, lainattiin 60—70 miljardia markkaa? Minä joudun vain kertomaan, että sinne ei ole valitettavasti paluuta enää, ei niille tasoille. Tänä vuonnakin lainataan

45 miljardia markkaa, joka on huikea määrä. Ei tässä ole mitenkään valtiontalouden lainanottohana vielä sulkeutunut.

Ed. Kokkonen: Arvoisa puhemies! Elämä on mielialakysymys. Liisa kehottaa meitä: kuluttakaa, ja Sirkka sanoo: säästäkää. Tässä tulee mieleen, ovatkohan sirkan ja muurahaisen roolit sekaisin. Ihmisiltä puuttuu nyt uskallusta viettää kulutusjuhlaa, vaikka kuinka vaatimatontakin, myös silloin kun siihen olisi todellinen mahdollisuus.

Tilanne muistuttaa 1930-luvun käsikirjoitusta sellaisena, kuin muistan sen isovanhempieni kertomuksista. Lainaa ei uskallettu ottaa, takauksia ei annettu, velat maksettiin pois. Joku muukin on tätä tänään täällä muistellut. Maailma kuitenkin muuttui. Ilman historian opetuksia me toistamme menneisyyden virheet. Mikään muu ei tänään ole varmaa kuin se, että maailma muuttuu, ja se muuttuu kiihtyvällä vauhdilla.

Kuten pääministeri totesi, tarvitaan työllisyyden parantamiseksi johdonmukaista ja määrätietoista toimintaa kaikilla lohkoilla. Hallitus on tehnyt useita toimenpiteitä työttömyysongelman lievittämiseksi. Monet toimenpiteet ovat menossa. Useat keinoista ovat sellaisia, että ne vaikuttavat uuvuttavalla viiveellä, ja me alamme kaikki käydä kärsimättömiksi. Ne saattavat myös vaikuttaa toisin kuin hallitus olettaa.

Monet keinoista osoittavat, ettei maassamme vielä laajasti ymmärretä sitä, miten suuresta maailman laajuisesta mullistuksesta työelämässä ja kansantalouksissakin nyt on kysymys. Samanaikaisesti kun me Suomessa keskustelemme ja kiistelemme vaikkapa ylityön rajoittamisesta 330 tuntiin, kun se EU:ssa on 418 tuntia, ja kiistelemme irtisanomisajoista, työsuhteen vakinaistamispakosta, maailma ympärillämme muuttuu. Se pitäisi niidenkin kyetä näkemään, jotka omaksuvat eduskuntarepliikkinsä ammattijärjestöjen käsikirjoituksista. Insidereiden eli yritysten ja työllisten on ymmärrettävä, että tulo-, vero- ja kannustinloukut ovat johtamassa tilanteeseen, jossa tuotanto hintakilpailukyvyn heikkenemisen seurauksena siirtyy ulkomaille ja työllisyys heikkenee yhä. Julkinen hallintokin on jo työvoimatoimistojen kautta muuttumassa reppufirmaksi, vuokraa työntekijöitä, kuten ministeri Jaakonsaari hetki sitten mainitsi ja siteerasi hänkin tämänpäiväistä Helsingin Sanomaa.

Teknologian muutos on tuonut mahdollisuudet aivan uusiin liiketoiminnan muotoihin. Firmat verkostoituvat ja ostavat työn, ottavat työvoiman sieltä, mistä omasta mielestään edullisimmin saavat. Jos emme näe muutosta riittävän ajoissa, joudumme varmasti sopeutumaan siihen, että tulevaisuudessa on verkostotalouden paratiisisaarekkeita aivan samalla tavalla, kuin tänä päivänä on pääomaparatiiseja eri puolilla maailmaa. Ei riitä, että me mietimme, miten asiat voidaan järjestää Suomessa, EU:ssa, USA:ssa. Meidän on pidettävä koko maailma tässä tähtäimessä ja erityisesti Aasian kasvava mahti. Työt tehdään paratiisisaarekkeissa viis veisaten meidän kolmi- tai nelikantaneuvotteluistamme ja niissä sovituista ehdoista.

Nämä ovat mielestäni niitä tulevaisuuden linjauksia, joista on aiemminkin puhuttu. Mahdollisia tulevaisuuksia on pyrittävä hahmottamaan tänään, ja se on minusta erityisesti nähtävä työelämän tiimoilla. Työttömistä puhutaan lähes koko ajan objekteina, mitä heille tehdään ja yleensäkin vain puolelle heistä. Kysymys on tuntevista ja elävistä ihmisistä, eivät he ole vain numeroita. Pitäisikö asiaa tarkastella välillä muustakin näkökulmasta, pitäisikö ottaa työttömät mukaan keskusteluun? Mielestäni pitäisi. Pitäisikö välillä keskustella työnantajapolitiikasta, saataisiinko näin menetellen ehkä enemmän työpaikkoja? Mielestäni kaikkia niitä keinoja, joilla tässä historiallisessa tilanteessa voidaan Suomessa työllistää ihmisiä, ei ole vielä käytetty. Meillä on suhteellisen hyvä infrastruktuuri, paljon työhön valmiita, suorastaan työnahneita ihmisiä ja kosolti tyhjää liiketilaa.

Eikö nyt pitäisi uskaltaa yrityksille suunnattujen työllistämistukien sijasta järjestää halpakorkoista lainaa ja/tai valtiontakauksia yrittäjille yleensä ja myös niille yrittäjille, joita on useita kymmeniätuhansia, jotka ovat laman myötä tehneet pankkikriisin yhteydessä rehellisen konkurssin, vaikkapa vain likviditeettisyistä? Näitäkin yrittäjiä nimittäin on. Nyt jaetaan ilmaista rahaa, vaikka ei olisi mitään takeita yrittäjyyden sisäistämisestä tai kunnollista liikeideaa. Se on haaskausta ja vääristää kilpailua. Riskirahan saaminen on osoittautunut tänä päivänä erittäin vaikeaksi, kiitos pankkikriisin traumojen!

Mielestäni kateus ei saisi estää meitä tekemästä välttämättömiä muutoksia työn kannattavuuden lisäämiseksi. Joku jo tänään totesi, että jos kateus voitaisiin valjastaa energiakäyttöön, silloin meillä ei olisi Suomessa minkäänlaista energiapulaa. Yhdyn tähän näkemykseen. Se on tullut monissa keskusteluissa esille. Kun puhutaan veroalennuksista, aina puhutaan suurituloisista

ja kadehditaan heitä. Ei katsota lainkaan siihen, onko heidän verotuksensa tänään kannustavaa. Monet ovat valmiita suuntaamaan veroalennukset vain taulukon alapäähän eivätkä mieti, mikä motivoi ihmistä, jolta jo menee 70 prosenttia tuloveroa tietyissä tapauksissa. (Ed. Gustafsson: Millä tulolla menee niin paljon?) — Ei tarvitse olla kovinkaan suuri tulo. (Ed. Gustafsson: Tulee toimeen hyvin kuitenkin!)

Kuitenkin on niin, että ankara veroprogressio aiheuttaa meille erittäin suuret harmaat markkinat. Kuunnelkaapa keskustelua tuttavapiirissänne, tai yrittäkääpä ostaa siivous-, remontti- ym. palveluita yksityiseltä henkilöltä ilmoittaen, että pimeä maksutapa ei tule kysymykseen. Ei oikein tahdo onnistua, vaikka maassamme on ennätystyöttömyys. Kannattaa myös huomata, että harmaan työn tekijät ovat usein työelämässä mukana olevia, eivät suinkaan aina työttömiä. Olisi aika tehdä selvä muutos nykyiseen tuloverotaulukkoon kautta linjan. Lisäksi olisi aika hyväksyä se, että kotitaloudet saisivat vähentää tuloverotuksessa yksityiselle henkilölle maksamansa palkan, asia, josta on paljon keskusteltu mutta joka on yleensä kateusaspektiin kompastunut. Palkansaaja maksaisi luonnollisesti normaalisti veroa tulostaan. Tätä kannattaisi kokeilla vaikkapa määräaikaisena.

Kun maassamme on nyt hyväksytty ulkomaisten johtajien ym. kevennetty verokohtelu, kannattaisi kokeilla ulkomaisten yritysten määräaikaista verovapautta tai kevennettyä verokohtelua sijoittajien ja työnantajien houkuttelemiseksi Suomeen. Heidän mukanaan siirtyisi myös taitoja ja teknologiaa. Suomi voisi olla houkutteleva sijaintipaikka kansainvälisesti kilpailukykyisille yrityksille.

Toivon, että erilaisia vaihtoehtoja ennakkoluulottomasti pystytään tarkastelemaan, ja toivoisi eräissä yhteyksissä, että hallituksen sanojen ja tekojen välimatka lyhenisi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kokkosen puheenvuoron alkuosaan totean sen, että maan taloutta ja työllisyyttä ei saada pysyvään positiiviseen kasvuun ja nousuun toimenpiteillä, joita hallitus suorittaa. Toisin sanoen se, että annetaan 500 miljoonaa markkaa rakennusten ulkoseinien rappaamiseen, ei auta mitään, koska kun ne on rapattu, ollaan samassa vanhassa tilanteessa.

Maan talouden ja työllisyyden kehityksen täytyy lähteä liikkeelle luontaisesta kehityksestä, joka on varmasti meille kaikille tuttua. Siihen liittyy yhtenä osana inflaatio, joka on yhteiskunnan rattaiden rasva, deflaatio taas hiekkaa yhteiskunnan rattaissa. Valitettavasti vain on tilanne se, että inflaatiota meillä ei saada, ministeri Niinistö, liikkeelle räjäyttämälläkään, vaikka te jakaisitte kadunkulmissa ihmisille ilmaista rahaa. He eivät enää osta sillä mitään vaan kiertävät korttelin, menevät pankkiin ja maksavat ylimääräisen lyhennyksen lainastaan. Näin huonoon tilanteeseen maa on mennyt.

Miksi esimerkiksi asunnot eivät mene tällä hetkellä kaupaksi? Siitä syystä, että jos ostaa tänä päivänä asunnon 500 000:lla, on melko varmaa, että vuoden kuluttua sen hinta on 450 000. Eivät ihmiset tällä tavalla osta. Mutta jos he ovat melko varmoja, että hinta on vuoden kuluttua 550 000 tai 580 000, rahat otetaan pankista ja ostetaan. Tämä on selvää systeemiä. Ei tilapäisellä keinottelulla mitään tehdä, vaan saamalla inflaatio liikkeelle. Mutta sitä ei saa. Se ei lähde räjäyttämälläkään. Sanokaapa, ministeri Niinistö, keino, jolla saatte Suomessa inflaation liikkeelle. Ette millään.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemellä ovat mielenkiintoisia talouspolitiikan välineet, joilla hän hoitaa kansantalouden kuntoon unohtaen täysin, että sitä mallia, jolla keskusta — SMP-linjalla aikaisemmin asiaa hoidettiin, yritetään nyt tasapainottaa jollakin konstilla.

Vastauspuheenvuoron pyysin ed. Kokkosen puheenvuoron perusteella. Ed. Kokkonen kiinnitti huomiota aivan oikeaan asiaan mielestäni: verkostoitumiseen ja siihen, että verkostoituminen on tulevaisuutta yrityselämässä. Näin tulee tapahtumaan ja on tapahtunut. Yrityksistä tulee yhä enemmän monikansallisia. Suunnittelu siirtyy, pääomat siirtyvät, rajat ovat ikään kuin hukkuneet. Siihen ongelmatiikkaan Suomi joutuu vastaamaan. Se on uhka, mutta se on myös mahdollisuus.

Mielestäni erittäin tärkeä osa-alue jäi käsittelemättä ed. Kokkosen puheenvuorossa, ja se on mielestäni koulutus ja koulutuksen merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa, jos halutaan verkostoitumiseen vastata todella sillä tavalla, että se on mahdollisuus eikä uhka. Se on mielestäni oikeastaan ainut tie, jolla verkostoitumisesta pystytään hakemaan ne hyödyt ja mahdollisuudet, joita se pitää sisällään. Tänä päivänä ei oikeastaan kukaan juuri pysty hahmottamaan isoa monikansallista yritystä. Sen lonkerot ulottuvat kymmeniin kymmeniin maihin, ja verotus tapahtuu hy-

vin pitkälle eri järjestelmien kautta, jolloin verotulojen saaminenkin sitä kautta on ongelma ja jolloin ainoa mahdollisuus on kouluttaa osaavaa väestöä, jolloin edes jotakin tuotantoa myös säilyy kotimaassa.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. M. Korhoselle: Kokematon kun olen, olen pyrkinyt rajoittamaan puheeni vain sellaisiin osiin, joita muut eivät niinkään ole käsitelleet. En ollut ajatellut, että minun aivoistani syntyisi välittömästi sellainen ohjelma, jolla koko kansa heti työllistettäisiin.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Välikysymys kysyy tärkeän ongelman perään: "Millä - - toimenpiteillä hallitus aikoo aktivoida työllisyyspolitiikkaa työttömyyden puolittamiseksi ja estää työttömyyden aiheuttaman syrjäytymisen kasvua?" Sinänsä tietysti välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja kuten myös keskustapuolueen ryhmäpuheenvuoron käyttäjä ovat olleet vaikeassa asemassa. Juuri heidän ollessaan maan hallituksessa tähän maahan tulivat mielettömät korot, markan arvo romahti, tuli pankkikriisi ja puoli miljoonaa työtöntä.

On selvää, että yhteiskunnallinen eriarvoisuus on tässä maassa kuitenkin lisääntynyt ja syventynyt, mutta tätä on tapahtunut vuosien ajan. Huhtikuun lopussa 91 — ja mielestäni tällaiset asiat sopii niin useaan kertaan toistaa, että muistaakin ulkoa — edellisen hallituksen aloittaessa toimintaansa maassa oli 180 000 työtöntä ja vuoden 95 huhtikuussa 460 000 työtöntä eli noin kaksi ja puoli kertaa niin paljon.

Mutta tekeekö hallituksemme tällä hetkellä kylliksi työttömyyden hoitamiseksi? Vastauksena voimme todeta, että hallitus on työllisyysohjelmallaan ja lisäbudjeteillaan lähtenyt oikeaan suuntaan, mutta ei ole kulkenut kyllin pitkälle. Kristillisen ryhmän ja keskustapuolueen puhujien kuitenkin ehdottama perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen ei ole pienituloisille ongelmiensa kanssa kamppaileville suomalaisille mikään vaihtoehto.

Vaihtoehto löytyy siitä kamppailusta, jota käydään hallituksen sisällä olevien eri mielipidesuuntien välillä. Emme voi olla tyytyväisiä niiden toimintojen määrään, joita hallitus on saanut aikaan. Mistä johtuu, että hallitus ei ole pystynyt kyllin aktiiviseen toimintaan? Mielestäni se johtuu siitä asenteellisesta ja myös, voisi sanoa, ideologisesta esteestä, jota nähdäkseni nimenomaan tämänkin salin oikealla laidalla on valtiovallan aktiivisen työllistämisen suhteen.

Olkoon tästä vaikka vaatimaton esimerkki eilinen keskustelumme Kotkassa; siihen osallistui myös valtioneuvoston jäsen, ministeri Häkämies. Kävimme läpi samaa ongelmatiikkaa, miten työllisyyttä voitaisiin lisätä. Tuossa keskustelussa tulivat esiin hallituksen toimenpiteet: rakennusten peruskorjaustoiminta, joka toki on muutakin kuin vain ulkoseinien rappausta, telakoiden tuki, valtion maksama asunto-osakeyhtiöiden peruskorjausavustus jne. Tässä kohdassa hallituksemme ministeri piti tämän tyyppistä työllistämistä "itänaapurin 70-luvulla kokeilemana ideana". Jos tuolla tavalla suhtautuu hallituksen aktiivisiin työllistämistoimenpiteisiin, siinä on ikään kuin tällainen ideologinen este, koska ilman tämän tyyppistä aktiivista liikkeellelähtöä ei todellakaan saada suurempia rattaita liikkeelle eli koko yhteiskunnan ja meidän sisämarkkinoidemme, kansantalouden, rattaita, jotka viime kädessä kuitenkin työllistävät. Tietenkään työllistämisvelvoitetta ei voi jättää ainoastaan yhteiskunnalle, valtiolle tai kunnille, vaan yksityinen sektori kantaa tässäkin asiassa tietysti päävastuun.

Kuitenkin tässä yhteiskunnassa on ikään kuin sellainen ilmapiiri, että hyvä työnantaja on sellainen, joka mahdollisimman vähällä työntekijämäärällä selviytyy työtehtävistään. Tämän tyyppiseen ajatukseen syyllistyvät omalla puolellaan niin kunnat kuin valtiokin ja valtion omistamat yritykset. Työnantajat käyttävät viimeiseen saakka ylityömahdollisuuksia, kieltäytyvät uusien työntekijöiden palkkaamisesta jne.

Toiseksi, olemme todenneet täälläkin salissa useaan otteeseen, että viennin kasvu ei sinänsä yksin riitä työttömyyden madaltamiseen. Kotimarkkinoiden aktivoiminen on välttämätöntä. Tämä toteutuu omalta osaltaan helpottamalla pienituloisten verotusta. Kunnallisverotuksen alkamisen rajan nostaminen on yksi tällainen tapa. Näin myös kunnat pääsisivät toimeentulotukimenoista ja niiden lasku jälleen kompensoituisi kunnille. Nehän menettäisivät tällä mallilla jonkin verran verotuloja. Arvoisa puhemies! Jokainen pienituloisen lisämarkka menee kulutukseen aktivoiden kotimarkkinoita.

Kolmanneksi, työttömyyskortistossa on 58 000 ikääntynyttä pitkäaikaistyötöntä. Heidän joukossaan on tuhansia, jotka tosiasiassa ovat menettäneet työkykynsä. Nämä työttömät, kuten myös työnantajat ja työvoimaviranomaiset tietävät, eivät todellisuudessa enää omaa sitä

työkykyä, jonka perusteella he kuitenkin ovat päivittäin, niin kuin kutsutaan, työmarkkinoiden käytössä.

Työkykynsä menettäneiden ihmisten säilöminen työttömyyskortistoon on sekä järjetöntä että epäinhimillistä. Työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäämisprosentti on kasvanut koko vuoden 91 jälkeisen ajan. Samalla työkyvyttömyyseläkehakemusten määrä on laskenut. Ihmiset tietävät, ettei eläkkeelle kuitenkaan pääse, ja ovat vaivoineen ja kulumineen työttömyyskortistossa. On hyvä muistaa, että tyypillisesti nyt 50—60-vuotias suomalainen on aloittanut oman työntekonsa jo 13—16-vuotiaana, usein raskailla ruumiillisilla töillä pientilallisen tyttärinä ja poikina. Kysymyksessä ei ole työttömyyslukujen siistiminen vaan kymmenientuhansien suomalaisten saaminen oikeudenmukaiseen eläkeratkaisuun. Tällä hetkellä heitä kohtaa epäoikeudenmukaisuus.

Neljänneksi, koko Euroopan taloutta on todettu uhkaavan Emu-kuntoisuuden. Se uhkaa viedä Suomenkin ylikuntoon. Tämä merkitsee tänään täällä jo useasti toistettua liian tiukkaa kotimarkkinapolitiikkaa, liian tiukkaa budjettia.

Viidenneksi, hallituksen tulisi toimia niin, että nyt miljardivoittoja tehnyt vientiteollisuus olisi todella mukana talkoissa suomalaisen yhteiskunnan puolesta. Se voi tapahtua esimerkiksi yhdessä sovituin vientitalletuksin, joilla aktivoidaan kotimarkkinoita. Verotus tulee kääntää ja suunnata pääomavaltaiseen tuotantoon ja samalla helpottaa työntekijävaltaista pientä ja keskisuurta yritystoimintaa.

Kuudenneksi ja myös lopuksi, yksityisen sektorin tulisi lopettaa odottaminen ja jatkuva työntekijöiden irtisanominen, josta on jo tullut pitkälti itsetarkoitus. Sen tulee työllistää ja käyttää myös voittojaan työllisyyden parantamiseen. Viimeaikaiset valtionhallinnon toimenpiteet ovat todella luoneet tähän myös lainsäädännön takaamia ja antamia edellytyksiä.

Kysymys on myös isänmaallisuudesta, Suomen ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan pelastamisesta. Arvostakaamme kaikkia niitä, jotka todella haluavat olla mukana tämän yhteiskunnan pelastamisessa, mikä on samaa kuin työttömyyden voittaminen.

Mutta samalla sopii tuomita ne, jotka käyttävät työttömyyttä hyväkseen poliittisen mission välineenä. Tämä missio merkitsee yhteiskuntamme amerikkalaistamista, palkkatyöläisten painamista polvilleen ja Yhdysvalloissa ilmenevää, lähinnä presidenttiehdokas Forbesin ideologian kaltaista oikeistolaistumista ja oikeistolaisuutta, mikä merkitsee veromalleja, joita Suomessakin on tarjoiltu. Tosin meillä tässäkin salissa esillä olleet veromallit lyövät tuon amerikkalaisen tasaveronkin laudalta.

Mitä tulee kansainvälisyyteen ja kansainvälisiin visioihin, mitä esimerkiksi ed. Kokkonen ja muutkin täällä ovat kosketelleet, itse näkisin Suomen roolin sellaisena, että EU:n osana meidän tulisi omalta puoleltamme olla vaikuttamassa kansainväliseen yhteistyöhön niin, että työsuojelu, työtä tekevien ihmisten sosiaalinen asema jne., ympäristökysymykset, ympäristöterveydenhoito tulisivat myös Aasian maissa, kolmannen maailman maissa yleensä, ajankohtaiseen keskusteluun. Kun siellä sosiaalinen tasa-arvoisuus ja ihmisoikeudet kehittyvät, ympäristölainsäädäntö kehittyy, se tuo jälleen kilpailun normaalille tasolle, eikä niin että jossakin muualla voidaan ympäristön ja ihmisten kustannuksella tuottaa halvemmalla ja me täällä pohjoisessa Euroopassa sitten ikään kuin kärsisimme tästä. Normaali tilanne on se, että ympäristö ja ihminen otetaan huomioon.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Hyvät viimeiset entusiastit täällä salissa! Jo viime marraskuussa harakatkin nauroivat hallituksen työllistämispuuhille. Jokainen, joka vaivautui oikein rukkaset käsissä suomalaisille työmaille, tajusi jo kuukautta aikaisemmin lokakuussa, että elinkeinoelämä oli kääntynyt alamäkeen ja että hallituksen työttömyyden puolituspuuhat olivat, sanoisinko, amatöörityöllistäjien näpertelyä. Ei tiennyt, pitikö itkeä vai nauraa, kun hallitus ja ministerit vielä joulun alla tähtisilmin vakuuttivat eduskunnalle ja omille ryhmilleen, että työttömyys oli puolittumassa ja suhdanteet noususssa.

Ja onneton toveri Ahtisaarikin, tasavallan presidentti, vielä uudenvuodenpuheessaankin vakuutteli koko kansalle, että käänne parempaan on tapahtunut. Mahtoi toveri presidenttiä harmittaa, kuten tänään pääministeri Lipposta, että pitikin mennä puhumaan potaskaa vain jäädäkseen kiinni heti rysän päältä. En itse tahdo uskoa, että presidentti Ahtisaari puhui uudenvuodenpuheessaan vastoin parempaa tietoa. Hän varmasti ei tieten tahtoen antautuisi kiinni otettavaksi rysän päältä, kuten tapahtui.

Ehkä hallituksen naiivit puheet vielä joulukuussa vain todistavat, että ministerien oma osaaminen on johtavien virkamiesten käsissä. Ne osoittavat, että ministerimme näkevät työmark-

kinat ja elinkeinoelämän vain työhuoneidensa ja autojensa ikkunoista. Tästä seuraakin kauhunäkymä, jota hallituksen näpertelytasoinen työllistämispuuha eduskunnalle vahvistaa. Todelliset osaamattomat ovatkin asiantuntijakaapuun pukeutuneet hallituksen esitysten laatijat, avainministeriöiden ja vallankin valtiovarainministeriön johtavat virkamiehet. He eivät ole nähneet oman työhuoneensa ikkunoita edemmäksi suomalaisen työelämän todellisuuteen. He elävät omissa pörssi-, indeksi- ja teoriamaailmoissaan ja ovat kirjoittaneet hyväuskoisille ministereille totuudelle kovin vieraita tilanneselvityksiä ja ennusteita.

Kovassa liike-elämässä tällaisille yhtä pahasti erehtyneille neuvonantajille annettaisiin 15 minuuttia aikaa tyhjentää työpöytä ja poistua. Kovassa liike-elämässä, johon Suomi on joutunut EU-kilpailussa, Oy Suomi Ab:n hallituksen tulisi tähän asti jatkuneiden väärien neuvojen ja presidenttinsä uskottavuutta pilanneen uudenvuodenpuheen jälkeen vetää ihan sama johtopäätös neuvonantajistaan ja näyttää heille ulko-ovea. Tulkitsen hallituksen johtavan ekonomistin Raimo Sailaksen puheen ministerien puheoikeuden rajoittamisesta eräänlaiseksi johtavien valtiovarain ekonomistien hätähuudoksi. Ehkä jakkarat alkavat kuumottaa valtiovarainministeriön virkamiesten takapuolen alla. Syytä olisikin.

Kuluneen syksyn hallituksen esitykset verotulojen maksimoimiseksi ovat olleet leimallisesti vailla alkeellisinta liikemiestaitoa, kuin suoraan huru-ukkojen tietokirjasta, miten tapetaan lypsävä lehmä. Sen on jokainen joutunut huomaamaan sekä hallituspuolueissa että oppositiossa, että lyhytnäköinen kuoliaaksi verottaminen on ollut valtion liikemiestaidon mitta. Sama koskee leikkauksia. Hallituksen esitykset ovat suorastaan kiusallisen säännönmukaisesti leikanneet oikealla kädellä siten, että vasemmalla on saman tien jouduttu antamaan vielä enemmän ulos.

Yhteenvetona todetaan nyt liki vuoden hallitusäherryksestä, että Suomi seisoo kuin täi tervassa aivan samojen ongelmien edessä kuin vuosi sitten. Työttömyys on samassa pisteessä. Ainoa, mikä sille todellisuudessa on tapahtumassa, on sen muutto kaupunkeihin, kaupunkilaistuminen. Verokiilat ja tuloloukut ovat samanlaiset kuin vuosi sitten. Soutaminen ja huopaaminen on kyllä lisääntynyt. Pääministeri Lipposen luettelemat toimenpiteet, ylitöiden rajoittamiset, joustorajoitukset jne., ovat samanlaisia kuin kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia rajoittaneiden verolakien muuttaminen: pikku näpertelyä, yhtä tyhjän kanssa.

Selvät, suorat, yksiselitteiset, jämäkät signaalit elinkeinoelämälle, että työllistäminen todella kannattaa, että yritystoiminta saa ja että sen pitää kannattaa, että työnantajat ovat valtion erityisessä suojeluksessa, ne signaalit puuttuvat yhä. Niitä ennen mitään ratkaisevaa käännettä parempaan ei Suomessa tule tapahtumaan.

Kuinka syvälle Suomen pitää sukeltaa, ennen kuin työnantajille ja yritystoiminnalle tässä maassa annetaan nämä välttämättömät signaalit uskoa nykyistä varmempaan tulevaisuuteen? Pitääkö meidän sukeltaa yhtä syvälle kuin Uusi-Seelanti, jossa taloudellinen nousu pohjasta vaati käytännössä ay-liikkeen riisumisen hampaita myöten? Vai riittääkö yhtä syvä sukellus kuin se, minkä Tanska teki 1980-luvulla, kun kaikki muut Pohjoismaat nauroivat säälitellen Tanskan taloudenpidolle ja pääministeri Anker Jørgensen totesi julkisesti: "Tanska ajaa suoraan helvettiin, mutta komeasti ensimmäisessä luokassa"? Vasta kun ay-liikekin joutui myöntämään Tanskassa, että päätepysäkki on helvetissä, se korjasi kurssiaan perusteellisesti ja Tanska alkoi nousta. Komeasti se onkin noussut sen jälkeen.

Näkee sen nyt jo sokeakin, että pääministeri Lipponen on hallituksineen puun ja kuoren välissä omassa demaripuolueessaan. Näkee sen sokeakin, että ay-liike kaataa tai nostaa Suomen ja Oy Suomi Ab:n täydellisen vararikon raja kulkee Suomen sosialidemokraattisen puolueen halki, sen sisällä. Olisi tärkeää tietää tarkalleen, missä se kulkee. Välikysymyksen tekijätkään eivät ole osanneet antaa mitään ratkaisua Suomen avainongelmaan: ay-liikkeen järjen selventämiseksi. Totuus on karu ja yksiselitteinen. Jos ei sosialidemokraattinen puolue tule toimeen ay-liikkeen kanssa Suomessa tänään, ei sitä kukaan muukaan tee.

Työmarkkinalevottomuudet ja rettelöinnit olisivat lopullinen sinetti Suomen tiellä helvettiin. Nykyinen sos.dem.-johtoinen hallituspohja on kyllä ainoa, joka voi pelastaa Suomen nykytilanteesta. Mutta sitä, ovatko nykyiset ministerit oikeita henkilöitä paikallaan, kyllä sopii epäillä.

Pääministeri Lipposen pitäisi vetää oikeat johtopäätökset vuoden ajon perusteella ja tuulettaa kabinettiaan perusteellisesti ja sen lisäksi ensi tilassa lukea lähtöpassit avainministeriöiden ja erityisesti valtiovarainministeriön "huruteoriaekonomisteille", lukea ääneen joka ilta ay-liikkeelle Ruotsin entisen, pitkäaikaisen valtiovarainministerin, sosialidemokraatti Kjell-Olof

Feldtin tuoretta paimenkirjettä historiansa ehkä pahimmassa pinteessä olevalle Ruotsin sosialidemokraattiselle puoluekongressille näin kuuluen: "Yritysten pitää saada rikastua. Sosialidemokraattien tulisi hyväksyä, että menestyvät ja kasvavat liikeyritykset tuottavat kasvavia tuloja ja varakkuutta myös niiden omistajille. Nämä seuraukset ovat todella tärkeä houkutin, että kansalaiset ylipäätään haluavat perustaa ja kehittää yritystoimintaa."

Koska Suomenkaan valtio ei itse kykene luomaan uusia työpaikkoja ja joutuu lainaamaan rahaa suoriutuakseen työttömyyskorvauksista, on joka ikinen työpaikka ja myös joka ikinen työnantaja kullanarvoinen. Se olisi uskallettava myöntää myös ay-liikkeen taholta julkisesti ja virallisesti.

Tänä vuonna Suomen valtio joutuu lainaamaan enemmän rahaa, kuin se kerää kaikilla tuloveroillaan. Kauanko vielä kestää, ennen kuin ay-liike tunnustaa ja kantaa vastuunsa, ei ainoastaan omasta, vaan koko Suomen nykytilasta? Ilmeisesti ay-liikkeen pitää Suomessakin hukkua omaan mahdottomuuteensa, ennen kuin Suomi pääsee nousemaan takaisin pinnalle.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Haluan ed. Bremerille vähän muistella vanhoja. 80-luvun loppupuolella tässä salissa usein kuului todistelua siitä, miten kaikki järki asuu elinkeinoelämässä. Erityisesti pankeissa oli silloin väkeä, jota pidettiin älykkäänä, dynaamisena ja eteenpäin katsovana visionääreinä. Sittemmin ei olekaan heistä paljon puhuttu.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Odotin, että täällä käydään hyvin tiukka välikysymyskeskustelu, jossa toisena osapuolena on välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittajaryhmä eli kristillinen liitto ja toisaalta hallitus kaikkine hyvin värikkäine mielipiteineen.

Nyt totean, että odotukseeni liittyy myös se, että oppositiojohtaja Aho olisi käyttänyt tilaisuutta hyväkseen ja tullut debatoimaan pääministerin kanssa, joka antoi hallituksen vastauksen. Mutta täällä onkin ollut "Kinnulan lahja maailmankaikkeudelle show", joka sinänsä on aina ihan jännää kuunnella ja katsella.

Hallituspuolueitten taholta on esitetty väite, että tällainen välikysymys on populismia. Olen jyrkästi eri mieltä. Kun olemme siirtyneet enemmistöparlamentarismijärjestelmään, tällaiset välikysymykset kuuluvat ehdottomasti asiaan. Tässä suhteessa kristillisen liiton välikysymys on mielestäni aivan oikeaan paikkaan tullut. Perustelen vielä tarkemmin.

Tilanteessa, jossa markkinavoimat pyrkivät heiluttelemaan sillä tavalla istuvia hallituksia, kuin viime viikkojen aikanakin on tapahtunut, ei vain Suomessa, vaan Länsi-Euroopassa muutoinkin, ja kun pääministeri meilläkin joutuu toteamaan, että mediavoimat liikuttelevat tasapainoa, silloin täytyy mielestäni tukeutua parlamenttiin. Itse asiassa, jos oppositio ei tällaisessa tilanteessa tulisi esittämään välikysymystä, hallituksen ja pääministerin ja arvoisan valtiovarainministerin, joka on paikalla täällä parhaillaan, tai heistä toisen täytyy tulla esiin ja käyttää juuri tätä foorumia hallituksen senhetkisen politiikan esittelyyn. Silloin kukaan eikä mikään mediavoimista pääse rusikoimaan ja tuhoamaan mitään aatetta. Ei täällä tänä päivänä yksikään mediavoima ole tuhonnut mitään, ei hyviä eikä huonoja ajatuksia. Toisin sanoen mielestäni parlamenttia pitäisikin käyttää erittäin tehokkaasti hallitsemisen välineenä ja siirtää tämä keskustelu kuppilan puolelta ison salin puolelle.

Oppositiolla tällaisessa tilanteessa on erinomaisen hyvä mahdollisuus tukeutua myös klassiseen marksilaiseen lehdistöteoriaan käydessään debattia hallituksen kanssa. Sehän tarkoittaa sitä, että vaietaan siitä, mikä on ideologialle vierasta. Tällaisessa välineen käytössä ei kuitenkaan ole hyvä jäädä kiinni. Tällä kertaa oppositio jää kiinni.

Minusta tämä kristillisen liiton välikysymysteksti on taiteelliselta vaikutelmaltaan aivan kelpo paperi ja myös erinomaisen hyvä teksti hallituksen kannalta.

Arvoisa puhemies! Luetaanpas tästä alusta. Tässä lukee näin: "Nopeasta talouskasvusta, korkojen alenemisesta, EU-jäsenyydestä ja laajasta tulosopimuksesta huolimatta - - ." Siis tämä hallitus on pystynyt ainutlaatuiseen koalitioon toimenpiteitä lyhyen istumiskautensa aikana. Edellinen hallitus ei pystynyt mihinkään näistä saavutuksista.

Voidaan ajatella niinpäin, että entäs jos tämä hallitus ei olisikaan pystynyt näihin kaikkiin tekoihin, mikä olisikaan tämän tekstin sisältö. Tämä olisi todella kurja juttu. Näin väitän. Toisin sanoen tämä hallitus on kaikesta huolimatta pystynyt johonkin, mihinkä sen edeltäjä ei pystynyt. (Ed. Aittoniemi: Entäs EU-jäsenyys?) EU-jäsenyyden hoiteli edellinen pääministeri Aho, niin kuin ed. Aittoniemi hyvin muistamme yhteisestä entisestä menneisyydestä.

Sitten muutama lisäpoiminta tästä välikysy-

mystekstistä. "Valtiontalouden alijäämän supistaminen on välttämätöntä." Suora sitaatti neljännen kappaleen alusta. Aivan oikein. Täysin välttämätöntä. Kristillinen liitto on osunut täysin napisti maaliin, napakymppiin käyttääkseni televisiotermiä. Juuri näin on asianlaita ja tuleekin olla tässä tilanteessa. Jotta korot eivät reppalehtisi sinne sun tänne, tulee ollakin niin tämän hallituksen kuin minkä tahansa hallituksen tässä tilanteessa keskeinen velvollisuus hoitaa asioita juuri tällä tavalla. Lisävelkaantuminen on äärimmäisestä pahasta. Tällä tavalla voidaan jokaisesta kappaleesta, mikä tässä välikysymyksessä on, poimia olennaisena ensimmäinen virke. Jotkut näistä väitteistä ovat toki menneet armottomasti pieleen, mutta ne ovat kuitenkin asiaa. Tämän jälkeen on syytä siirtyä arvioimaan sitä, missä todellisuudessa nyt elämme.

Kuten totesin, elämme markkinavoimien riepottelemassa maailmassa, jossa aseena käytettävässä korkotasossa tekijät ovat eräänlainen hybridi 20-vuotiasta innokasta nuorukaista, jolla jännityksestä kädet vapisevat, ja 90-vuotiasta vanhusta, jolla vanhuudesta kädet tekevät samoin ja jälki on sen mukaista. Korot hyppivät. Vähän kun hengittää väärään suuntaan, aina pomppii sinne sun tänne.

Siis tähän viitekehykseen sopii ainoastaan sellainen politiikka, jonka tunnusmerkkeinä voidaan pitää seikkoja, jotka välikysymystekstissä on mainittu: korkojen alenemiseen tähtäävä politiikka, EU-jäsenyydestä taikka mistä muusta tahansa talousliittymistä saatava hyöty, mahdollisimman laaja ja kattava pitkäaikainen työmarkkinaratkaisu, valtiontalouden kurinalaisuus jne.

Se, mille tämä hallitus ei voi viitekehyksessään yhtään mitään, on valitettava totuus, ja se on ilmeisesti maailman laajuisesti meneillään oleva taloustaantuma, suhdannetaantuma. Tätä kuvaa erinomaisen hyvin se, että kun me edelleen seisomme puujalkamme varassa, niin sahatavaran puolella markkinat ovat erittäin vaatimattomalla tasolla, siis vienti ei vedä. Sellun hinta oli vielä viime kesänä kuuluisat 1 000 dollaria tonnilta. Nyt ennakoidaan, että ensi kesänä hinta saattaisi olla 500 dollarin tienoilla. On aivan selvä asia, että jos vientitulot puolittuvat näin olennaisessa tuotteessa, sillä on taloudelliset heijastusvaikutuksensa. Se vaikuttaa kauppataseeseen, vaihtotaseeseen jne.

Toinen näkökohta, joka mielestäni on sisäsyinen — oliko toisen valtiovarainministerin Alhon käyttämä ilmaisu: endogeeninen — sisältä pulppuava syy, on se, että tässä tilanteessa pitäisi olla uusia eväitä tuotannolliseen toimintaan, sellaisia eväitä, jotka täyttävät ekologisen vaatimuksen vähän aineen ja vähän energian kuluttamisesta.

Eilispäivänä haastattelin erästä elektroniikkateollisuuden todellista huippuasiantuntijaa, ja hän sanoi, että ikävä tosiasia on, että se, millä me tänä päivänä myymme on 80-luvun tekniikkaa. Meiltä puuttuvat 90-luvun suuret löydöt ja keksinnöt, joille rakennettaisiin elektroniikkateollisuuden klusterin suuri menestys jatkossa.

Suuri kysymys kuuluu: Onko tämä asia hallitseva muutoinkin? Tässä mielessä meillä pitäisi olla käytettävissä sellainen taloudellinen keino, jolla me tutkisimme, onko olemassa uusia, ekologisesti hyväksyttäviä tuotannollisia keinoja, jotka auttaisivat meitä pysyvämpään menestykseen maailmankaupassa. Tässä suhteessa mielestäni, arvoisa puhemies, se keino olisi Suomen Pankin peruskoron kertaheitolla laskeminen esimerkiksi 2 prosenttiin. Sitä laskua varmasti seuraisivat markkinakorot. Sillä tavalla tutkittaisiin, löytyykö hyviä tuotannollisia ideoita. Ne saattaisivat olla tässä suhteessa arvossa arvaamattomassa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen sekoili nyt pahan kerran tässä siteeratessaan välikysymyksen toista kappaletta.

Hän luki, että nopea talouskasvu, korkojen aleneminen, EU-jäsenyys ja laaja tulosopimus liittyvät tämän hallituksen saavutuksiin, ja sanoi ettei edellisellä hallituksella ollut yhtään mitään saavutuksia.

Jos pikkuisen korjataan tätä ed. Pulliaisen luetteloa ja sanotaan totuus tästä asiasta, niin ensinnäkin edellisen hallituksen suuria saavutuksia oli viennin saaminen voimakkaaseen kasvuun. Vaihtotase, joka oli lähellä 20:tä miljardia markkaa miinuksella edellisen hallituksen ansiosta, lähenteli plussapuolella 20:tä miljardia markkaa. Kansantuotteen ja kokonaistuotannon kasvu edellisen hallituksen aikana oli todella erinomaisen vahva. Tämän hallituksen aikana, kun se astui remmiin, kansantuote ja kokonaistuotanto ovat romahtaneet.

Korkojen aleneminen oli merkittävää viime hallituksen aikana: Lähdettiin 18 prosentista heliboreissa, päästiin johonkin 6 prosenttiin. Nämä koronlaskut ovat väkisin tehtyjä Suomen Pankin toimenpiteillä, mitä on nyt tapahtunut ja mitä ed. Pulliainen ehdottaa toteutettavaksi edelleenkin.

Ainoa, mikä jää Lipposen hallitukselle, on laaja tulosopimus, minkä se on saavuttanut,

mutta tällä hetkellä näyttää olevan niin, että napit ovat vastakkain jo myös työmarkkinajärjestöjen kanssa pahan kerran. En ymmärrä, miten te, ed. Pulliainen, näin pahasti sekositte tässä asiassa.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Olisi varmaan hyvä, jos malttaisimme pysyä tosiasioissa. Suomen talouskasvu on tällä hetkellä Euroopan huippuluokkaa. Juuri tällä hetkellä se on Euroopan huippuluokkaa. Sana romahtaminen on toki täysin väärä tässä yhteydessä.

Tämän hallituksen ansioluetteloon lisäisin ed. Pulliaisen mainitsemien seikkojen ja välikysymyksessäkin tunnustettujen seikkojen lisäksi sen, että me olemme saamassa velkaantumisen poikki juuri niillä leikkaustoimenpiteillä, joita täällä moititaan. Edellisen hallituksen perintö oli kuitenkin se, että me olimme jättämässä rumaa perintöä tuleville polville. Nyt pysytään jääräpäisesti siinä, että näin me emme tee.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen totesi, että Suomen hallitus ei mahda mitään sille maailman laajuiselle suhdannetaantumalle, joka on meneillään. Se ei kuitenkaan toden totta merkitse sitä, etteikö Suomi siitä huolimatta voisi tehdä oman ennätyksensä yrityksissään.

Jos olympialaisissa kympin juoksussa koko joukko juoksee minuutin huonommin, kuin mihin on totuttu, joukossa voi silti tehdä joku minuutin parannuksen omaan ennätykseensä. Se ei ole millään tavalla kiinni muusta joukosta.

Ed. Pulliainen peräänkuuluttaa uusia eväitä. Työ ja osaaminen ovat kyllä ainoat hyvinvoinnin mitat ja mittapuut, ainoat tekijät, jotka pitkän päälle tuovat menestystä. Suomessa pitää tehdä enemmän töitä, ja Suomessa on töitä tehtäväksi, jos ei vain tuudittaudu normaaliin marinaan, että ei ole töitä. Töitä riittää tässä maassa.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle: Jos ei viime vuoden puolella olisi saatu sellaista työmarkkinaratkaisua kuin saatiin, se olisi johtanut automaattisesti siihen, että korkotaso olisi entisestään noussut. Se olisi johtanut erittäin rauhattomaan työmarkkinatilanteeseen ehkä lakkoineen kaikkineen, ja se olisi johtanut siihen, että siitä, mitä ministeri Niinistön mukaan nyt talouskasvuna noteerataan, olisi leikattu merkittävä siivu pois. Se olisi luonut huonompaa pohjaa jatkolle. Näin se on.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen ansiokkaasta puheenvuorosta kävi ilmi, että hän oli hyvin tarkkaan lukenut välikysymystekstin. Mutta vaikka kuinka hänen puhettaan tarkkaavaisesti yritin kuunnella, sanallakaan hän ei kommentoinut kristillisen liiton eduskuntaryhmän 14-kohtaista työllisyysohjelmaa. Ehkä häneltä löytyy aikaa siihen perehtymiseen ja sen kommentoimiseen.

Omasta erinomaisuudestaan vakuuttuneet hallitukset tapaavat mielellään syytellä oppositiota turhista välikysymyksistä ja vaihtoehtojen puutteesta. Salissa olemme tänään kuulleet tästäkin esimerkkejä. Tämänkertainen työttömyysvälikysymys on kuitenkin aiheensa vakavuuden ja ajankohtaisuuden johdosta hyvin perusteltu. Työttömyys ei ole laskussa hallituksen lupaamalla tavalla. Yksittäisen kansalaisen näkökulmasta työttömyys lieneekin juuri nyt vakavin mahdollinen aihe välikysymykselle. Kristillinen liitto on vuonna 1970 alkaneen eduskuntataipaleensa aikana tehnyt vain muutaman välikysymyksen, joten turhan usein ja malttamattomasti emme ole olleet välikysymyksen kanssa liikkeellä. Nyt oli välikysymyksen aika.

Aiemmin kuullussa ed. Kalliksen ryhmäpuheenvuorossa ja 14-kohtaisessa työllisyysohjelmassa toimme avoimesti myös oman työllisyyslinjamme päälinjat punnittaviksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus on nimennyt itsensä työllisyyden hallitukseksi. Julistuksenomaisesti se on myös luvannut puolittaa työttömyyden. Hallitus on pitänyt rivinsä jonkinlaisessa järjestyksessä, kun se työllisyyden nimissä on ajanut leikkauksia perhetukiin ja työttömyysturvaan. Kuitenkin on mitä ilmeisintä, että hallituksen tarjoamat työllisyysevät eivät riitä työttömyyden ratkaisemiseksi. Kolmiloikkastrategia ei yksinkertaisesti vie riittävän pitkälle. Lisäbudjetti keväällä 1995, budjettiraamit ja tupo olivat kyllä nopeasti kokoon saatettuja, mutta näiden taustalla ollut hallituksen tilanneanalyysi on pettävällä pohjalla.

Haluan kysyä: Onko työllisyys aidosti talouspolitiikan ykköskysymys? Puheissahan sen kyllä väitetään olevan. Hallituksen omista linjauksista päätellen työllisyys ei kuitenkaan tunnu olevan hallituksen käytännön politiikan päällimmäinen huolenaihe. Vai kuinka muuten voidaan selittää se, että työllisyys ei kelpaa Euroopan raha- ja talousliiton kriteeriksi edes kansallisella tasolla?

Valtionvarainministeriön mukaan työllisyys ei voi olla lähentymiskriteeri, koska se ei voi olla hyvin toimivan Rahaliiton ehto, vaan tavoite ja seuraus. Tämä ajattelu, jolla tuntuu olevan hallituspuolueiden hyväksyntä, on mielestäni kuitenkin aika nurinkurista.

Eikö korkea työttömyys kerro kansantalouden rakenteiden sairauksista ja häiriöalttiudesta vähintäänkin yhtä paljon kuin paisuva valtion velka tai vuotuinen budjettialijäämä? Jos näitä tekijöitä laitetaan tärkeysjärjestykseen, työllisyyden tulisi olla kärkisijalla nyt hyväksyttyihin Emu-kriteereihin verrattuna, koska työttömyyden nujertumisen seurauksena olisi budjetin tasapainottuminen ja velkakierteen katkaiseminen. Siksi kaikkein innokkaimpien Rahaliiton kannattajien pitäisi pikemminkin vaatia ja tarmokkaasti ajaa työttömyyttä Emu-kriteeriksi. Näin ei nyt kuitenkaan tehdä. Jos työttömyys todella olisi talouspolitiikan ykkösasia, työllisyys kelpuutettaisiin Emu-kriteeriksi pikimmiten. Näin toimien hallitus ehkä saisi kansalaistenkin myötätuntoa politiikkansa todelliselle tavoitteelle, eurooppalaisen Rahaliiton toteuttamiselle.

Arvoisa puhemies! Rohkenen arvella, että vuodenvaihteen masentavien työttömyyslukujen jälkeen melko laajasti tässä salissa ymmärretään, että työttömyys ei nujerru vain perinteisin keinoin ja totutuilla instrumenteilla. Vaikka kaikkien yllätykseksi työttömyys puolittuisikin tällä vaalikaudella, edelleen maassamme olisi poikkeuksellisen paljon eli yli 200 000 työtöntä lähimmäistä. Tämän tulisi vain velvoittaa nopeisiin uusiin työllistämistoimiin.

Uutta työtä ei synny riittävästi, koska yrittäjälle työllistämisen kustannukset ja riskit ovat suuremmat kuin saatavissa oleva tuotto. Tähän tilanteeseen on tarjolla eri koulukuntien työllistämiskeinoja.

Yhdeksi ratkaisuksi on tarjottu mittavaa tuloverojen alennusta kansalaisten ostovoiman lisäämiseksi. Malli ilmeisesti toimisi työllistävällä tavalla, jos ostovoiman kasvu todella kanavoituisi kotimaisten tuotteiden ja palvelujen lisäkysynnäksi. Näitä dynaamisia vaikutuksia ei kuitenkaan luotettavalla tavalla voida ennustaa, ja siksi mittavat veronalennukset johtaisivat helposti velkamäärän entistä hallitsemattomampaan kasvuun. Tätä riskiä ei pidä ottaa.

Luotettavampi tapa olisi puuttua palkkauksen kokonaiskustannuksiin. Pääomavaltainen teollisuus ja sitä herkästi kuunteleva hallitus ei kuitenkaan, ainakaan vielä, ole ollut valmis kantamaan pienyritysten taakkaa sivukulujen osalta. Työmarkkinaosapuolet taas eivät tingi jo saavutetuista eduista. Tässä tilanteessa hallituksen on valittava, ketä se nyt haluaa kuunnella. Toivottavasti työttömiä, joille vähäinenkin työ olisi luomassa toivoa ja yhdeltä osalta antamassa sisältöä elämälle. Uudet työpaikat pienyrityksissä, ehkä pääosin palvelualoilla, eivät varmaan kaikilta osin vastaa vanhakantaisen työ-käsitteen sisältöä, mutta olisivat kuitenkin kipeästi kaivattuja. Vanhaa viisautta työstä kannattaisi ehkä pohdiskella: Kaikki työ on kunniallista, mitä vaatimattomampi työ, sitä suuremman kunnian ansaitsee se, joka sen tekee.

Hallitus ei ole ollut valmis luomaan puitteita työn syntymiselle palvelualojen pienyrityksiin. Yksi esimerkki: Syksyllä eduskunta käsitteli toimialarajoitetta Valtiontakuukeskuksen tuotteisiin liittyen. Tiukat toimialarajat eivät ole antaneet palvelualan yrityksille samoja rahoitusmahdollisuuksia, kuin tuotannollisen toiminnan yritykset saavat. Hallitus tyrmäsi toimialarajoitteen poistamisen palvelualoilta.

Myönteistä on se, että ainakin julkisuudessa olleiden tietojen mukaan vihreät olisivat tekemässä tässä asiassa nopeaa parannusta, kun ovat nyt vaatimassa valtion takuun mahdollisuutta myös palvelualoille. Vahinko, että vihreät eivät toimineet jo syksyllä, kun talousvaliokunta ja tämä sali väänsivät kättä asiassa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä esitti alkusyksystä, että yrittäjille annettaisiin mahdollisuus joko maksaa työttömyysvakuutusmaksu tai vastaavalla summalla tarjota työtä työttömille. Silloinen valtiovarainministeri Viinanen tyrmäsi ehdotuksemme leimaten sen Münchhausenin tempuksi. Kuitenkin vain hetkeä myöhemmin hallitus itse esitti työttömyysvakuutusmaksujen alentamista ilman työllistämisvelvoitetta. Kristillisen liiton malli olisi ollut selvästi työllistävämpi vaihtoehto kuin hallituksen linja, mutta itseensä tyytyväinen hallitus ei tuolloin alentunut kuuntelemaan oppositiopuolueen ehdotuksia. Tämän linjan hallitus valitsi työttömien kansalaisten vahingoksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus on tullut valinnan paikalle: Tehdäkö päätöksiä johtotähtenä työttömän ihmisen hätä vai korporaatioiden ja eliitin etu? Kolmikantainen asioiden valmistelu on kyllä valtaeliitin yhteistyötä syventävää, mutta käytännössä tuskallisen hidasta työttömien kannalta. Arvoisa työministeri totesi tammikuussa julkisuudessa jotenkin näin: "Eliitti hermostuu työttömyydestä, mutta kansa uskoo hallituksen projektiin." Tilanne on mielestäni täysin päin-

vastoin. Eliitti on tuudittautunut väärään rauhaan. Hallitus osaltaan taas on pitkälti sitoutunut vain niihin uudistuksiin, joita aikaansaadaan kankeissa kolmikantaneuvotteluissa. Muut uudistukset ovat jääneet monen lukituksen taakse.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti näissä neuvotteluissa eliitti keskustelee keskenään ilman työttömien edustusta.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En arvostele ed. Smedsin puhetta sen ihmeemmin, mutta hän puhui palvelualojen työllistämismahdollisuuksista. Tässä on puhuttu siitä paidanpesuyhteiskunnasta. Mihin me tarvitsemme hirveän paljon sisämarkkinoilla uusia palveluita, tämä viisimiljoonainen suomalainen kansa? Mitä sellaisia palveluita meiltä puuttuu, joissa voitaisiin lisätä työvoimaa? On nimittäin muututtu ihan uuden tyyppiseen yhteiskuntaan asenteellisesti ja myös tekniikan osalta sillä tavalla, että kaupoissa yhä pidemmälle me palvelemme itse itseämme. Se tekniikka tulee kehittymään jatkossakin sitä vauhtia, jotta sille puolelle ei ilmeisesti sovi ihmisiä töihin eikä siellä hyvin paljon näy olevan tahtoa palkatakaan. Joissakin pankkipalveluissa tiedämme, mikä on kehityssuunta. Se on ihan sama kuin kaupoissa. Itse teemme temput siellä, maksamme laskut, kaikki mahdolliset ja harvoin käymmekään pankeissa. Samaten hoidetaan itse monet muut asiat.

Olemme oppineet tässä lamassa siihen, jotta kovin paljon ei osteta palveluita. Mitä ne palvelut mahtaisivat olla, jotka tulisivat työllistämään hirveästi? Ainakaan minulle ei ole syntynyt kuvaa. Toivoisin, että olisi joku viisas, joka täällä osaisi sen sanoa. Ovatko ravintolapalvelut niitä, mitä tarvitaan lisää?

Ed. S m e d s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela ei suoraan tuonut oikaisua omaan puheenvuorooni, mutta hän hiukan ihmetteli palvelualojen työpaikkojen todellista tarvetta. Jos oikein ymmärsin ed. Lahtelan viestin, hän leimasi palvelualojen työpaikat paidanpesutyöpaikoiksi. En voi jakaa tätä käsitystä. Olen itse hyvin läheltä seurannut omassa perheessäni kamppailua siitä, voiko olla töissä palvelualalla, ehkä pienessäkin vaatimattomassa työpaikassa, vai ollako työttömänä. Ainakin omat kokemukseni kertovat sen, että jos valinta täytyy tehdä työttömyyden ja palvelualan pienen ja vaatimattoman työpaikan välillä, kyllä ihmiset, kansalaiset, valitsevat vaatimattomammankin työn. Se kuitenkin tuo toivoa ja osaltaan sisältöä elämään.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Vasemmalla — SDP:n, vasemmistoliiton ja ay-liikkeen taholla — on vahvistunut ja voimistunut vaatimus elvyttävämpään politiikkaan siirtymisestä. Voi sanoa, että nyt jo päivittäin varsin arvovaltaisten tovereidenkin taholta tämä vaatimus esitetään, ja hyvä näin. Mutta tässä on kuitenkin yksi iso mutta edessä. Niin kauan kuin Suomi on sitoutunut Emu-kriteerien tavoitteluun ja asettanut ne ensimmäiselle sijalle, elvyttävämpään politiikkaan ei tulla siirtymään eikä voida siirtyä. Me joudumme vasemmalla käymään keskustelun myös Emu-kysymyksestä. Se on ratkaistava ensin ja — väitän niin — vasta sitten voidaan päästä todella työllistävään politiikkaan ja suurtyöttömyyden todelliseen torjumiseen. Näin on siksi, että Emu-kriteerit vievät väistämättä ylikireään talouspolitiikkaan, yhä uusiin leikkauksiin ja supistuksiin. Esimerkiksi hallituksen viimeisimmät talouspäätökset budjettiraameista, menokehyksistä, vaalikauden loppuun saakka osoittavat, että koko ajan vain joudutaan kiristämään näitä raameja.

Erityisen pahalta minusta näyttää noissa ministeriöiden raameissa esimerkiksi se, että ammatillisen aikuiskoulutuksen rahaa on supistettu vaalikauden loppupäässä, samoin suoraa työllistävääkin rahaa. Kun puhutaan koulutuksesta, niin minä pidän sitä tavattoman isossa arvossa. Aina on parempi edes kouluttaa kuin jättää kouluttamatta. Tässä on sellaista nihilismiä olemassa, että mitä se koulutus hyödyttää. Parempi on kouluttaa, ja kaikki tilastot osoittavat, että koulutettu ihminen työllistyy paremmin kuin kouluttamaton. (Ed. Aittoniemi: Ei niillä kursseilla käynyt!) Mutta rahaa pitää olla. — En tiedä, mitkä ovat ed. Aittoniemen kokemukset koulutuksesta yleensä, mutta tämän päivän maailmassa koulutus on avainkysymys. Suomi voi pärjätä vain osaavana, hyvin koulutettujen ihmisten maana.

Budjettiraameissa oli erityisen vakavaa minusta se, että pahimmin jäi jyrän alle ympäristöministeriö, jonka kautta asuntorahat kulkevat. Ympäristöministeriölle piti 1998 tulla 4,5 miljardia markkaa, mutta siitä vedettiin miljardi pois. Se merkitsee sitä, että todellista suuntautumista rakentamisen lisäämiseen ei olekaan. Se on nyt vain sanoja, joita ilmaan heitellään laajan rakennustoiminnan käynnistämisen välttämättömyydestä, rahoja supistetaan.

Niin kauan kuin meillä on Emu-kytky, näin se tulee menemäänkin. Kun se on tietyllä tavalla viritetty, niin valtiovarainministeriössä on helppo ilmoitella, että nyt pitää leikata vielä lisää, koska työttömyyden putoaminen ei olekaan odotettua tai talouskasvu on odotettua hitaampaa. Se on automaatti. Se on sellainen kahle työllistämiseen pyrkivien jalassa, että sen kanssa ei pystytä tuloksia saavuttamaan.

Meidän on käytävä Emu-keskusteluja. Minun käsitykseni on varsin selvä: On irtauduttava Emu-politiikasta. Kun näin aikanaan tullaan tekemään — vasemmistolle tulee pakko eteen — koska työllistämisen kanssa on onnistuttava, emme me huonoon seuraan joudu.

Olen seurannut viime päivinä montakin kautta ruotsalaista keskustelua. Siellähän tilanne on varsin mielenkiintoinen. Ruotsissa sosialidemokraattinen hallitus asettaa tavoitteeksi työttömyyden puolittamisen tilanteessa, jossa heillä on 8 prosentin avoin työttömyys. Heillä 8 prosentin lähtötaso avoimena työttömyytenä. Siitä aiotaan painaa puolet pois, ja toimenpiteet ovat minusta semmoisia, että niihin voi jo uskoakin: Juuri lisää kuolutusta, lisää työllistäviä toimia ja lisää ostovoimaa. Ruotsin puolella ilmeisesti työttömyyspäivärahaa korotetaan 75 prosentista 80 prosenttiin palkasta, samoin sairausajan päivärahaa. Minä luulen, että jos Suomessa tällaista rupeaisi esittämään, saattaisivat sulkea koko eduskunnasta pois. Tulisi epäilyksiä, onko tuo vakavasti otettavaa puhetta. Näin Ruotsi tekee, mutta Ruotsi selvästi lähteekin irti Emusta. Ei se ainakaan ensimmäisten joukossa ole Emuun menossa, vaan aikoo panna oman maan ensin kuntoon ja sitten katsoo, mitä tekee. Ei meillä, meillä on Emu-uho, ja se tuhoaa mahdollisuudet työllistämisen onnistumiseen.

Sitten toiseen kysymykseen, joka on ollut täällä paljon esillä, eli pk-sektoriin. Ei ole varmaan yhtään kansanedustajaa, jonka mielestä ei tarvittaisi lisää pienyrityksiä. Niitä on Suomessa poikkeuksellisen vähän kaikkien vertailujen mukaan. Mutta mistä se kiikastaa? Tänään liiketyönantajat ovat julkistaneet jäsentensä osalta tutkimuksensa, joka osoittaa, että eivät ongelmat siellä ole, missä oikeisto näkee niiden olevan. Epävarmuus on 3 prosentin kohdalla pienyrittäjistä se syy, miksi ei lisää työntekijöitä palkata. Työlainsäädäntö vaikuttaa samoin 3 prosentin verran. Palkkojen suuruuskin on vain 14 prosentin ongelma tässä yrittäjille tehdyssä kyselyssä. Välilliset työvoimakustannukset, joista oikein paljon puhutaan, 18 prosenttia kokee ongelmaksi. Mutta sitten ovat fuusiot ja toimintojen keskittäminen. Ne ovat ongelma jo 25 prosentin kohdalla. Perusongelma on kysynnän vähäisyys, jota valittelee 36 prosenttia yrittäjistä, nimenomaan palvelualalla.

Kyllä kai jokainen joka kapitalismia tuntee, ymmärtää, että jos on rahaa, millä ihmiset voivat palveluja ja tuotteita ostaa, niin kyllä palvelujen ja tuotteiden tuottaminen aina järjestyy. Kysynnästähän tämä klikkaa. Tässäkin törmätään Emu-politiikkaan, jolla on lähdetty revittämään budjettivaje ja velka, voi sanoa, ceausescumaisessa tahdissa alas. Sillä on sitten menty leikkaamaan kaikkein pienituloisimpien tuloja ja näin saatu aikaan kysyntäongelman paheneminen entisestäänkin. Kysynnän puolelta se nyt klikkaa pääsääntöisesti, ettei meille pienyrityksiä synny siten, kuin olisi tarpeen ja siten kuin varmasti muita valmiuksia suomalaisella porukalla olisikin niitä laittaa.

Eli kyllä on ruvettava selvästi katsomaan myös todellisia syitä. En minä vähättele sivukulujen merkitystä. Siltä osin voitaisiin aivan hyvin siirtyä ja pitäisi siirtyä järjestelmään, jossa sivukulut peritään liikevaihdon ja katteen pohjalta. Niin pitää tehdä, mutta jos ei kysyntää tule lisää, ei tule lisää pienyritysten perustamisia ja sitä kautta työpaikkoja eivätkä nykyisetkään lisää työntekijöidensä määrää. Tutkimuksessa huolestuttavaa oli se, että aika iso osa Pohjois-Suomen pienyrityksistä oli suuntautunut vähentämään työntekijöitään lähiaikoina kysyntäongelman vuoksi.

Jotakin auttaisi myös se, että tavallaan laskettaisiin hintoja eli tehtäisiin toisin päin kulutusta mahdolliseksi, ja siinä suhteessa arvonlisäverojärjestelmän remontti on kiireinen asia. Arvonlisäveroa pitää rukata siten, että erityisesti palvelualan pk-sektorilta sitä peritään nykyistä vähemmän. Tällä ratkaisulla on kiire, ja tähän pitää mennä.

Vielä kolmas asia, jonka haluan ottaa esille, on työn uusjako. Vasemmistolaiset eivät voi puhua tosimielellä työttömyyden vähentämisestä tai sen voittamisesta, jollei puhuta työn uusjaosta. Tästä olen täysin vakuuttunut. Teknologinen kehitys on niin nopeaa, että työn tuottavuuden kasvun seurauksena yhä pienempi porukka pystyy tuottamaan yhä enemmän, niin kuin tänä iltana on varsin mielenkiintoisellakin tavalla esille jo tuotu.

Vastaus tähän ei voi olla se, että jaetaan porukka, niin kuin nyt on käymässä, niihin joilla on ns. ydintyöpaikka, niihin joilla on osa-aikainen,

määräaikainen tai muutoin ns. epätyypillinen työpaikka ja sitten niihin, jotka ovat työttömiä, joitten osuus tällä menolla vain kasvaa. Täytyy jakaa myös työtä uudelleen. Tässä on tunnetut ratkaisunsa. Ylityökysymys jonkinlaista ratkaisua on saamassa, mutta ei minusta tyydyttävää. Sitten on kysymys eläkejärjestelyistä. Puhutaan mitä puhutaan, ei kuin eläkkeelle vain ne, jotka ovat 55-vuotiaita, haluavat sitä ja ovat nyt työn kanssa joko sillä tavoin ongelmissa, että työtä ei ole tai työ on liian rasittavaa. Nämä ovat perusratkaisuja, jotka antavat mahdollisuuden kymmenilletuhansille nyt työttömyyskortistossa oleville nuorille työpaikkaan. Kyllä joku voi sanoa, että se maksaa, mutta maksaa se työttömyysturvakin — paitsi että tietysti nyt onkin tarkoitus leikata sitä, jolloin se ei enää niin paljon maksakaan. Näinhän tämä kysymys kierrätetään.

Mutta kyllä ihan tämmöisiä perustavaa laatua olevia työajan lyhentämisasioitakin pitää yhä enemmän nostaa esille. Se on tietty prosessi, jossa kovin nopeita ratkaisuja ei taideta saada. Mutta neljän päivän viikko tai kuuden tunnin päivä tai tietyn periodin puitteissa lyhenevä työaika ovat kaikki ratkaisuja, joita myös pitää ruveta tosissaan painamaan ja kaikin eri tavoin ja eri muodoin.

Paperiliitolla oli minusta muutama vuosi sitten hyvin mielenkiintoinen ja hyvin tärkeä tavoite: kuusivuorojärjestelmä paperialalle. Se olisi merkinnyt suoraan 4 000—5 000:ta uutta työntekijää paperiteollisuuteen, jossa varmasti on maksukykyä näidenkin työntekijöiden ylläpitämiseen. Vuorotyö on raskasta. Senkin vuoksi tällainen ratkaisu olisi ollut erittäin tarpeellinen ja välttämätön.

Meillä on otettu pieni askel eteenpäin työn uusjaossa työvuorottelujärjestelmän eli sapattivapaan kokeilun tultua käyttöön. Tässä on kuitenkin nyt pari ongelmaa.

Perusongelma on tietysti se, että korvaustaso jäi ihan liian matalaksi ja on semmoinen paradoksi, että ehkäpä juuri kaikkein pienituloisimmat eivät voi työvuorotteluun sapatille lähteä, vaikka heillä tarve varmasti monta kertaa olisi suurin työn rasittavuuden vuoksi.

Kun viime syksynä eduskunnassa keskusteltiin tästä työvuorottelusysteemistä, sapattivapaasta, suomalaisena versiona, joka on esimerkiksi Tanskan versiota paljon, paljon huonompi, esimerkiksi työministeri toi paljon esille tätä koulutusrahaa, 1 000:ta markkaa kuukaudessa, jonka saa, kun osallistuu koulutukseen. Silloin jo osasimme epäillä, että ei se ole niin yksinkertaista. Nyt on käynyt selväksi, että on lähes mahdotonta käytännössä saada sitä koulutusrahaa, koska sen koulutuksen pitää johtaa ammatillisen pätevyyden lisääntymiseen. Miten sen kaikki voivat tehdä? Eivät mitenkään läheskään kaikki, kun se pitää vuoden sisällä saada aikaiseksi. Suurtyönantajatkin ovat esimerkiksi minun puoleeni kääntyneet ja toivoneet, että tämä asia täällä eduskunnassa nostettaisiin esille. Halukkuutta olisi kierrättää työtä, sillä monilla isoillakin yhtiöillä, yrityksillä ja laitoksilla työntekijäporukka on vanhentunut, olisi halua ottaa uusia sisälle.

Mutta kun paljon toiveita herättänyt sapattivapaajärjestelmä sai näin heikon korvaustason, ainakin nyt pitäisi saada aikaan se, että koulutusrahaa saisivat kaikki, jotka menevät minkälaiseen koulutukseen tahansa, koulutusta ottavat. Tämä ainakin pitää saada nopeasti korjattua muuttamalla joko lakia tai tulkintaa siinä elimessä, joka näitä koulutusrahapäätöksiä tekee. Tältä osin odotan erittäin nopeita ratkaisuja. Muutoin sapattivapaakokeilu saa kovin huonon kaiun ja tuloskin jää niin huonoksi, että aletaan julistelemaan, ettei sapattivapaasta oikein mihinkään ollutkaan, ja siihen käsitykseen en yhdy laisinkaan.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin välikysymyksessä kuin ed. Tennilänkin puheenvuorossa tuli esille sukupolvenvaihdoseläke elikkä lakialoitteeni siitä, että yli 55-vuotias voisi luopua pysyvästi ansiotyöstä ja jäädä eläkkeelle, ja sen kustannuksista. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin, että nuori työtön on eläkeläistä halvempi, ja todetaan, että vanhan työntekijän vaihto nuoreen työttömään maksaisi yhteiskunnalle yli 30 000 markkaa. Siinäkin on minun mielestäni selvästi laskuvirhe, koska siinä arvioidaan, että eläkkeelle siirtyvä saisi noin 5 800 markkaa kuukaudessa ja työttömyyskorvauksesta säästyy 3 000 plus asumis- ja toimeentulotuesta 900 markkaa. Jos tämän erotuksen laskee, se minun laskujeni mukaan tekee noin 22 000 markkaa.

Vastaavasti Juha Kettunen on Etlan tutkimussarjassa osoittanut, että jokainen työssä käyvä joutuu maksamaan 30 000 markkaa vuodessa jokaisesta työttömästä. Jos lisätään vielä siihen muita todellisia seurauksia nuoren kohdalla, niin on aivan selvää, että kun hän saa työpaikan, verotulot kasvavat, kulutus kasvaa, hänelle tulee ostovoimaa enemmän. Jos taas nuori syrjäytyy, on pitkän aikaa poissa työelämästä, hänestä tulee erilaisia sosiaalikustannuksia ja sosiaalime-

noja vankilakierteineen ja laitoskierteineen. Näitä ei missään laskelmissa huomioida. Eli edelleenkin olen sitä mieltä, että hallituksen pitäisi tutkia tämä lakialoite perusteellisesti ja tehdä niin kuin siinä esitetään: väliaikainen ratkaisu hyvin pikaisesti.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvin pitkälle samaa mieltä kuin ed. Tennilä työn jakamisen välttämättömyydestä työllisyyden parantamiskeinona. Mutta kun hän aloitti Emu-asiasta, on aivan selvää, että tietysti Emu-kriteerien täyttäminen edellyttää valtiontalouden tervehdyttämistä ja tiukkaa menokattoa ja budjettiraamia. Mutta toisaalta kyllä velan kasvu sinällään on jo elvytyksen, ainakin mittavan elvytyksen, este.

Näilläkin raameilla, mitkä nyt on vuosituhannen loppuun lyöty kiinni, velan määrän arvioidaan nousevan lähelle 500:aa miljardia ja korkomenot 36,6 miljardiin vuodessa elikkä lähes 20 prosenttiin budjetista. Se merkitsee myös sitä, että kun edellisen hallituksen aikana jouduttiin ottamaan suuria valtion velkapotteja, ne menevät maksuun, jolloin uusien velkojen neuvotteleminen ja niille tuleva korko on hyvin ratkaisevaa. Liian nopea velkaantuminen nostaa korkoja ja vielä kertaannuttaa näitä ongelmia, eli kyllä Emun lisäksi todellinen ongelma on myös velkaantuminen kansantaloudessa ja ennen muuta valtiontaloudessa.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailma muuttuu kaiken aikaa. Vanhoja töitä ja vanhoja ammatteja katoaa ja uusia ammatteja syntyy tilalle. Ennen oli kuppareita ja proomunvetäjiä. Nykyään proomut vedetään koneella ja tilalla on mahdollisesti traktoreja ja traktorien mekaanikkoja. Uusia töitä tulee koko ajan, ja sen vuoksi on täysin käsittämätöntä, että joku voi puhua työn jakamisen välttämättömyydestä tai työn uusjaosta. Sehän on pelkkä puolitotuus, jossa puhutaan tarjottimella olevista vanhoista töistä, vanhoista työpaikoista ja työasioista.

Maailman toinen puoli on innovatiivisuus: kekseliäisyys ja uusien töiden löytäminen. Se on näköjään jäänyt kokonaan eräiltä huomaamatta.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean varhaiseläkejärjestelmästä, että olen samalla kannalla kuin te tästä äsken puhuessanne. Mutta tässä ei pidä nyt rahamittelöön lähteäkään, vaan todeta, että tarvitaan perustavaa laatua olevia ratkaisuja ja nuoremman, koulutetun väen työllistämistä. Silloin pitää ryhtyä tekemään isoja ratkaisuja. Varhaiseläke 55-vuotiaille on juuri sellainen, joka alkaa todella vaikuttaa.

Edustajatoveri Uotilalle totean, että velka on ongelma, mutta tässä ollaan taas samassa keskustelussa, jota jo Viinasen kanssa on neljä vuotta edellisessä eduskunnassa käyty, kumpi tulee ensin, velka vai työttömyys. Me olemme koettaneet tuoda esille sitä, että työttömyys aiheuttaa väistämättä velkaantumisen, tässä kierteessä ollaan niin kauan, kun työttömyyttä on. Jos ei sitä lähdetä ratkaisemaan, velkaongelman ratkaisustakaan ei tule yhtään mitään.

Ed. Bremerin puheenvuoroon vielä se, että totta kai syntyy uusia töitä, mutta tässä on kysymys työajasta. Esimerkiksi siinä maassa, jota ed. Bremer varmasti tähyilee, kun puhuu innovatiivisuudesta, USA:ssa, työaika on lyhentynyt erittäin jyrkästi, mutta täysin hallitsemattomasti niin, että osa tekee hyvin pitkää päivää ja hyvin yleinen on 4—5 tunnin työpäivä palvelualoilla.

Tähän se menee meilläkin, että ydintyöryhmä tekee ylitöitä, sitten on osa-aikaiset ja määräaikaiset, joilla on hyvinkin lyhyt työpäivä, ja sitten on ne, jotka eivät ole ollenkaan töissä. Kyllä on niin, että työaikaa on lyhennettävä. Puhutaan sitten näin, jos ei työn jakaminen terminä ole sellainen, minkä kaikki haluavat ymmärtää.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Lipposen työttömyyden ja yhteisvastuuttomuuden hallitus on julkaissut työllisyyden hoidon tiimoilta kolme satukirjaa: huhtikuussa hallitusohjelman, lokakuussa periaatepäätöksen työllisyyden hoidosta ja tammikuussa peräti 1 miljardin markan remonttiohjelman. Kokonaisuutena ottaen näille on ominaista sadunomainen haavekuva työttömyyden puolittumisesta, ei siis työttömyyden aktiivisesta puolittamisesta.

Laajalti Euroopan unionin alueella automaatiosta johtuva valtava ja pysyvältä näyttävä massatyöttömyys on suuri ongelma. Aivan oikeutetusti monissa EU:n jäsenmaissa on noussut vaatimuksia työllisyyden ottamiseksi lähentymiskriteeriksi Talous- ja rahaunionia Emua toteutettaessa. Näin on esitetty Suomessakin.

Asian vastaanotto hallituksen puolelta on ollut erittäin nihkeää. Hallituksen tuore Emu-selvitys torjuu selvin sanoin korkean työllisyyden asettamisen lähentymiskriteeriksi, koska se ei voi olla hyvin toimivan Rahaliiton ehto. Tämä osoit-

taa selvästi hallituksen pyrkimysten työttömyyden parantamiseksi olevan epäuskottavia.

Työttömyys on hallitukselle toissijainen asia. Ensisijaiseksi on otettu edellisen hallituksen jo aloittama kritiikitön Emu-intoilu. Euroopan unionin määräämistä Emu-kriteereistä pidetään kynsin hampain kiinni välittämättä lainkaan tämän politiikan aiheuttamista kohtalokkaista seurauksista kansalaisten hyvinvoinnille.

Hallitus tekee tämän tietoisesti. Hallitus tietää, mikä on Talous- ja rahaliitto Emun perimmäinen olemus. Emu on pääväline EU:n tavoitteiden toteuttamisessa. Sen tarkoitus on imeä kaikki mahdolliset varat koko EU:n alueelta jättisuurille vientiyrityksille kilpailukyvyn vuoksi, jolloin luonnollisesti kaikki muut jäävät nuolemaan näppejään. Juuri tähän näyttää olevan valmiuksia hallituksen taholta.

Viime vuonna läpi viedyt säästöohjelmat takaavat reilua ostovoiman ja ostohalun laskua sekä perustason palveluiden alasajoa kuntien vähentäessä rutkasti työvoimaansa. Samalla heikennetään tulevaisuudessakin julkisten palveluiden rahoituspohjaa työllistämisen nimissä, jolla esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksuhelpotuksia perusteltiin. On vaikea ymmärtää, miten ostovoiman laskulla kotimarkkinateollisuus voisi elpyä. Yrityksiä ei voi myöskään määrättömästi elvyttää viemällä tuotantokustannukset palkkoja alentamalla liian alas. Tästä on ennen pitkää seurauksena, ettei tuotteille ole ostajia ainakaan täällä kotimaassa.

Herra puhemies! On surullista havaita, miten tiukka Emu-kriteereistä kiinni pitäminen vie maan ojasta allikkoon. Eikö olisi korkea aika mallioppilaana olemisen sijasta alkaa miettiä jo omankin maan hyvinvointia eikä vain sokeasti uhrautua Neuvostoliiton lailla myöhemmin hajoavan EU:n edessä?

EU:sta on tullut Suomelle jo riippakivi. Valtavan byrokratian lisääntymisen takia hallituksella ei liene enää tarpeeksi aikaa miettiä, mitä suuria ongelmia on syntymässä tässä maassa ja vielä sellaisina ongelmina, jotka on välttämättä ratkaistava maksaa mitä maksaa -tyylillä.

Edellisissä puheenvuoroissa on esitetty lukuisia hallituksen vieroksumia työllistämis- ja rahoitusmalleja. Automaation rokottamisen merkitystä ei voi koskaan ylikorostaa.

Otan esille vain yhden hallituksen työllistämishankkeen, jonka kustannukset ovat kymmeniä miljardeja markkoja, jos koko projekti hoidetaan kunnolla: Epäilen, että asuntolähiöiden saneerausta tehdään pikakorjausmenetelmällä välittämättä korjauksen laadusta. Kysynkin: Onko vanhojen elementtitalojen kuntoarvio oikealla tolalla? Onko tämän alan ammattilaisia koulutettu tarpeeksi sekä laadun että määrän suhteen? Onko urakoitsijoilla tarpeeksi ammattitaitoa? Olen nimittäin joutunut sellaisiin tilanteisiin ja keskusteluihin, joissa todettiin muun muassa, että eräässä maakunnassa ei ollut saatavilla yhtään urakoitsijaa, joka olisi ollut kykenevä tähän uuteen ja vaativaan rakennustoimintaan.

Herra puhemies! Hallituksen työllistämispuuhastelu on saanut surkuhupaisia piirteitä. En tiedä, pitäisikö itkeä vai nauraa. Luulen kuitenkin, että hallituksella on pahasti vellit housussa, kuten taitaa olla edellä mainitussa elementtitalojen laadullisesti vaativassa saneerausprojektissakin.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan kiinnittää huomion ed. Puhjon sinänsä värikkään ja hyvän puheenvuoron erääseen sisäiseen ristiriitaan, nimittäin siihen, että yhtäältä ja ensin hän edellyttää sitä, että Euroopan unionin keskeisimmän tulevaisuuden haasteen, Rahaliiton, kriteeriksi otettaisiin työllisyys. Toisin sanoen hän ripustautuu siihen, mitä Euroopan unionissa tapahtuu, mutta seuraavassa lauseessa toteaa, että Euroopan unionista ei kuitenkaan missään tapauksessa ole mihinkään ja sillä ei tule olemaan tulevaisuutta. Tällainen lähestymistapa paljastaa ikään kuin puheenvuoron populismin ja halukkuuden kritisoida kaikkea sitä, mitä politiikassa Euroopan laajuisesti yritetään tehdä.

Halukkuus kirjata työllisyyden parantaminen tai täystyöllisyys sinänsä johonkin hallinnolliseen asiakirjaan tai kriteeriksi kertoo siitä, mikä on poliittisen ajattelun lähtökohta: Ikään kuin voitaisiin poliittisesti päättää siitä, että jokin kansantalouden lainalaisuus tai toimenpide toteutuu. Se on juuri sitä toimenpiteistöä ja lähtökohdaltaan sitä ajattelua, jota myös ed. Puhjon mainitsemassa Neuvostoliitossa aikanaan toteutettiin.

Emussahan on kysymys pyrkimyksestä luoda vahva talousalue ja vakaan talouskasvun edellytykset Eurooppaan. Mielestäni on ihan oikein, että Suomi ei ole ensimmäisenä tätä eurooppalaista tavoitetta romuttamassa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitenhän lienee potentiaalisen Emualueen vakaus? Miten sitä mitataan? Ehkäpä yhteiskunnallisten olojen vakaus on aika hyvä noin ulospäin, mutta sisällä on paljon räjähdettä, sillä

työttömyys on valtava ongelma useimmissa EU-maissa ja nimenomaan Emuun suuntautuneissa maissa.

Tässä on se kertakaikkisen valinnan paikka, että jos aiomme työttömyyden meillä ratkaista, niin Emu-politiikasta on irtauduttava: joko — tai. Ei voi olla yhtä aikaa molempia pyrkimyksiä. Ei voi yhtä aikaa lähteä elvyttämään Suomen taloutta ja vetää kireää politiikkaa. Nehän ovat toisensa pois sulkevia ratkaisuja.

Sen sijaan, että katsotaan Saksan suuntaan, joka sekin saattaa käännellä suuntia, parempi alkaa katsella lähelle eli Ruotsiin, jossa lähdetään selvästi Emu-politiikalle vaihtoehtoisen talouspolitiikan tielle muun muassa nostamalla, niin kuin jo totesin, työttömyyskorvauksia, sairauspäivärahoja eli lisäämällä ostovoimaa koulutuksen ja suoran työllistämisen lisäämisen ohella.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Viitamies oli näkevinään ristiriitaa työllisyysvaatimuksissani Emu-kriteereihin ja taas EU:n hajoamisen välillä. Itse en näe mitään ristiriitaa, vaan Euroopan unionissa on syntymässä melko varmasti sen tyylistä ristivetoa, joka johtuu EU:n perusperiaatteesta, että ainoastaan isot menestyvät, vientifirmat pärjäävät ja pien- ja keskisuuri yrittäjäkunta käy huolestuneeksi eri maissa eriasteisella vihaisuudella. Epäilenpä vain, että EU:n sisällä myös yrittäjäkunnassa tapahtuu aktiviteettia siinä mielessä, että yksittäiset EU-jäsenmaat alkavat suojautua itse isolta EU:lta. Minusta minkäänmoista ristiriitaa ei ole. Ed. Viitamies ilmeisesti itse halusi populistisoida itseään.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Esillä oleva välikysymys perää hallitukselta poikkeuksellisia toimia työttömyyden hoitoon. Ainakaan pääministeri Lipposen tänään antama vastaus välikysymykseen ei näitä poikkeuksellisia keinoja sisältänyt. Itse asiassa puheessa ei ollut mitään uutta. Se keskittyi toistamaan, että hallitus jatkaa valitsemallaan talous- ja työllisyyspoliittisella linjalla.

Valitettavasti linjan ydin näyttää olevan edelleenkin usko talouskasvuun, joka poistaa työttömyyden. Mutta missä ovat hallituksen näkemykset paljon puhutuista rakenteellisista uudistuksista? Eivät sen enempää pääministerin puheenvuoro kuin hallituksen teot 10 kuukauden ajalta anna viitteitä todellisesta rakenteiden uudistushalusta. Vuorotteluvapaajärjestelmän käynnistämisestä tai ylitöiden rajoittamisesta ei ole lihaksi todellisille rakenteellisille uudistuksille. Kysymys on enemmästä. Kysymys on pitkälti yhteiskunta-analyysista, siitä että tiedostetaan yhteiskunnan murrosmerkit ja pyritään aktiivisesti hakemaan tässä ajassa ja nimenomaan tulevaisuudessa toimivia ratkaisuja. Nyt valitettavasti hallitus joukkona toimii vanhan varassa hakematta uusia keinoja työllisyyden hoitoon.

Suomessa on käynnissä kaikkia koskettava murros teollisesta yhteiskunnasta outoon ja uuteen, jota monet kutsuvat tietoyhteiskunnaksi. Samaa murrosta on nimitetty myös vuorovaikutuksen, kohtaamisen, kommunikaation, yrittäjyyden tai osaamisen yhteiskunnaksi. Nimitimmepä tätä tilaa miksi tahansa, sen tunnusmerkit ovat samat. Käytännössä murros tarkoittaa muun muassa automaation ja tietotekniikan peruuttamatonta läpimurtoa, monien entisten ammattinimikkeiden poistumista ja epätyypillisten työsuhteiden räjähdysmäistä lisääntymistä.

Käsillä olevaa muutosta ei voida eikä tule estää. Sen kanssa on tultava toimeen, ja sen suuntaan on pyrittävä vaikuttamaan. Vastuu tämän murroksen läpiviennistä kuuluu erityisesti maan hallitukselle. Mutta miten Paavo Lipposen hallitus on tähän murrokseen vastannut? Otetaan esimerkiksi koulutus.

Suomessa on monipuolinen ja pääsääntöisesti laadukas koulutusjärjestelmä. Tuore ammattikorkeakoulujärjestelmä antaa odottaa itseltään paljon. Niin ikään päätökset oppisopimuskoulutuksen voimakkaasta lisäämisestä kuulostavat perustelluilta.

Mutta entä koulutuksen ja työelämän todellinen kohtaaminen? Jokainen myöntää, että koulutus ei vastaa työelämän tarpeita. Näin toistetaan tänä päivänä seminaarissa kuin seminaarissa. Erityisesti ollaan huolissaan työllisyyskoulutuksen laadusta, mutta myös laajemmin koko ammatillisesta koulutuksesta. Koulutus ei voikaan olla yhteiskunnan katvealue, jota hoidellaan vasemmalla kädellä ilman yhteyttä työelämään.

Kun pikkuhiljaa aletaan myöntää, että työn käsite vaatii uutta sisältöä, sama tulisi tehdä myös koulutuksen suhteen. Enää ei kouluttauduta parissa vuodessa tiettyyn ammattiin, jossa ollaan loppuelämä. Tänään ja varsinkin huomenna koulutus on elinikäistä oppimista, sitä että ihminen on valmis oppimaan päivittäin uutta pysyäkseen kärryillä ja valmis vaihtamaan useinkin työtehtäviään. Tänään kukaan ei enää ihmettele ja kysele perään paheksuen, miksi jollakulla on työ-

historiassaan useita lyhyitä työsuhteita. Itse asiassa meidän kansanedustajien neljän vuoden määräaikainen työsuhde kuulostaa tänä päivänä monen mielestä varmasti ruhtinaallisen pitkäaikaiselta työltä.

Millaista koulutusta ja miten sen järjestämme, on tulevaisuuden kannalta ydinkysymys. Viime aikoina on kuitenkin näyttänyt siltä, että ammatillisen koulutuksen voimakas lisäys ei ole lähtenyt aidoista tarpeista vaan koulutusta on haluttu lisätä, jotta työttömyystilastot näyttäisivät paremmilta. Samaan syyllistyi varmaan jo edellinenkin hallitus. Koulutuspaikkojen lisäys periaatteella "paljon ja halvalla" ei kuitenkaan ole oikea tie ratkaista työttömyyttä. Koulutuspaikka on aina eri asia kuin työpaikka. Tästä puhuttiin laajasti jo tässä salissa alle 20-vuotiaiden työmarkkinatuen poistamisen yhteydessä marras — joulukuussa.

On myös erikoista, että pääministeri puheenvuorossaan toisti sokeasti harhan, miten työmarkkinatukea koskeva lainmuutos edistää nuorten aktiivista työllistymistä. Kuka uskoo tähän? Ensinnäkin, eikö todellinen syy työmarkkinatuen leikkaukseen ollut, että kun hallitus ei saanut läpi säästöä ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, se rokotti tupopöydän ulkopuolisia, työmarkkinatukea saavia nuoria? Toiseksi, mitä ruohonjuuritasolta kuuluu, ei työmarkkinatuen poisto alle 20-vuotiailta ole vienyt heitä aktiivisesti työn piiriin vaan enemmänkin ja ennemminkin pakkokoulutukseen tai yhteishakuun, jotteivät tippuisi tulottomaan ja markattomaan elämään.

Niin ikään pääministerin puheenvuoroon sisältynyt ylpeys tammikuun alun uusien koulutuspaikkojen hyvästä täyttymisestä kuulostaa varsin erilaiselta kuin viestit maakunnista. Esimerkiksi Pohjois-Karjalaan luotiin hallituksen toimesta 240 uutta koulutuspaikkaa tämän vuoden alkuun. Siellä sekä koulutuksen järjestäjät että työvoimaviranomaiset tekivät kovan työn niin sanotusti joulunpyhinä paikkojen täyttämiseksi. Tulos: nolla aloittanutta.

Yhdyn hallituksen näkemykseen siitä, ettei nuoria tule totuttaa passiiviseen elämään tukien varassa. Kysymys on erityisesti kannustavuudesta. Koulutuksen tulee parantaa työmarkkinakelpoisuutta ja edistää työnteon arvostusta. Suomeksi sanoen: koulutuksen tulee olla haluttavaa ja työnteon himoittavaa. Silloin ei tule mieleen jäädä laiskana kotiin.

Koulutuksen hinta on ongelma ammatillisessa koulutuksessa, sekä nuoriin suunnatussa että työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa. Millään ei haluta uskoa, että hyvä ja laadukas koulutus maksaa aina. "Halvalla ja paljon" jyllää varsinkin työvoimapoliittisessa koulutuksessa. Voi kysyä, kenen on vastuu siitä, että monet samat työttömät kulkevat työllisyyskoulutuksesta toiseen pääsemättä varsinaiseen työhön kiinni.

Arvoisa puhemies! Koulutuksen uudistaminen työelämän tarpeita vastaavaksi on osa keskustan ajamaa työreformia. Tarvitsemme itse asiassa koulutusreformin. Meidän tulee säilyttää koulutusjärjestelmästämme hyvät puolet, mutta sen ohella meidän on etsittävä rohkeasti uusia ja joustavia koulutusratkaisuja. Meidän on tunnustettava, että laatu maksaa, ja suunnattava yhteiskunnan varoja yhä enemmän sellaiseen täsmäkoulutukseen, jonka tunnelin päässä on mahdollisuus työhön eikä kouluttautumiseen työttömyyteen.

Tarvitsemme asennevallankumouksen suhtautumisessa koulutukseen ja työhön. Tämä tarkoittaa muun muassa seuraavaa:

1) Työttömyyttä ei nujerreta yksinomaan työn tekemisen ja teettämisen ehtoja parantamalla, vaikka niinkin täytyy tehdä.

2) Työllisyyttä ei toimeenpanna myöskään niin sanotusti koulutusta lisäämällä, vaikka sitäkin tulee tehdä. Kannettu vesi kestää nimittäin huonosti kaivossa.

3) Työllisyyden ydinkysymys on, miten onnistutaan ratkaisemaan käsillä oleva yhteiskunnan murros.

4) Tavoitteena on sellainen työelämä, joka reagoi joustavasti muutokseen ja perustuu pätevyyttään päivittäin parantaviin tiimeihin ja verkostoihin.

Ed. R o o s : Arvoisa puhemies! Joudun vähän pohdiskelemaan, mitä rohkenen sanoa. Noin 2,5 vuotta sitten olin yksi niistä viidestä, jotka allekirjoittivat sellaisen kysymyksen, että piti viedä valtiovarainministeri ja työministeri valtakunnanoikeuteen, kun oli 350 000 ihmistä ilman työtä. Se vain tuli elävästi mieleeni; tilanne on hiukan tietysti muuttunut.

Toivon, arvoisa puhemies, että saisin pohdiskella tilannetta ehkä vähän, voisiko sanoa, ideologisemmin ja ehkä vähän pitempää taustaa vasten, koska luulen, että vaikka esittäisin aika suuren määrän lukuja, tuskin minunkaan puheenvuoroni jälkeen ensi perjantaina työttömyys on merkittävästi kuitenkaan laskenut.

Kun Kalevi Sorsa eräässä puheessaan runsaat 15 vuotta sitten ilmoitti, että Suomessa eletään

tietyn asteista sosialismia, puheelle naureskeltiin. Mitä enemmän vasemmalla oltiin, sitä raikuvampi nauru. Taisin olla myös itse, jos en naurajana, niin ainakin hymähtelijöiden joukossa. SDP:n silloinen puheenjohtaja käytti sosialismin määritelmää myönteisesti. Miksi sitten naurettiin? Ilmeisesti siitä syystä, että pääosa tuotanto- ja liike-elämästä oli yksityisten käsissä, tai siitä syystä, että järjestelmä oli kokonaan toinen kuin suuressa itäisessä naapurissa. Neuvostoliiton, Kiinan ja Itä-Euroopan malli oli sosialismia, muut maat ja valtiot olivat kapitalistisia, siis myös Suomi. Porvarit olivat samaa mieltä. Olisi ehkä hieman pitänyt kuunnella Mauno Koivistoa tai jo sitä ennen Rafael Paasiota. Edellinen nimitti neuvostotaloutta valtiokapitalismiksi. Muistelmien ulkopoliittisessa osassa Koivisto selvitti, kuinka vastenmielistä on puhua sosialistisista maista. Niinpä hän kirjoittikin vain ns. sosialistisista maista. Kiinalaisille keskustelutovereilleen hän tosin kertoi, että Ruotsi on sosialistisempi maa kuin Suomi.

Miksi palasin lähihistoriaan? Pääasiallinen syy on siinä, että olemme muutamassa vuodessa kadottaneet yhteyden menneisyyteemme. Opimme liikkumaan tietoverkoissa, mutta yhteydet historiaan on monilta osin katkaistu, samoin yhteydet työelämään monilta nuorilta. Se merkitsee aatteellisesti keskustelun pysähtymistä, ideologian katoamista, mikäli kaikki yhteydet katkaistaan. Ikävä kyllä, tuntuu joskus siltä, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa historiattomuus on enemmän ns. perinteisten vasemmistopuolueiden kuin oikean laidan ilmiö. Oikeastaan kaaosteoriaa vahvistaa sekin seikka, että kun usein istuu omassa työhuoneessaan ja kuuntelee käytävää keskustelua, on aika vaikea määritellä varsinkin nyt, kun on uusia edustajia, kuka on vasemmistolainen, kuka on oikeistolainen.

On toinenkin hyvin konkreettinen syy vetää esiin lähimenneisyyttä ja miettiä, olivatko Kekkosen ja Koiviston ensimmäisen presidenttikauden vuodet sittenkään niin ankeita kuin viime päivien keskustelussa on haluttu sanoa. Olemme nimittäin kaikissa mahdollisissa yhteyksissä kuulleet saarnaa siitä, kuinka surkeaa aikaa tuo oli. Markkinatalous ei saanut toimia monopolien hallitsemassa Suomessa. Nyt saa. Vapaassa ja ihanassa kilpailussa asiat ovat muka paremmalla tolalla vai ovatko? Ennen kuin laman sumu sakeni, ehdimme nähdä neuvostomallisen suunnittelutalouden rappiotilan ja siitä seuranneen romahduksen. Se lujitti käsitystä kapitalismin ylivoimaisuudesta. Kukapa olisi rohjennut epäillä voittajan voimaa? Ei nähty, että voittajallakin olisi parantumaton sairaus. Onko meillä yleensäkään varaa suhtautua lähimenneisyytemme saavutuksiin sellaisella ylimielisyydellä, kuin kahden kolmen viimeksi istuneen hallituksen aikana on tapahtunut. On mahdollista, tai ainakin itse niin oletan, että useat työttömistä toivottaisivat pysähtyneisyyden ajan edelleen tervetulleeksi.

En suinkaan tarkoita, että me suomalaiset olisimme kokonaisuudessaan itse syyllisiä vanhaan lamaan, jota ei vieläkään ole virallisesti julistettu päättyneeksi, tai uuteen lamaan, jota ei tosin myöskään vielä ole julistettu alkaneeksi. Kyllä kai paineet tulivat ja tulevat rajojen takaa. Luultavasti muutos tapahtui huomaamatta. Idänkaupan romahdettua ja länsikaupan vilkastuessa säännöstely alkoi vuotaa. Rahamarkkinoiden vapauttamiseen kohdistui yhä suurempia paineita, kunnes siihen oli pakko päätyä loppujen lopuksi miettimättä ja nopeasti. Kuten tunnettua, pari kolme ensimmäistä vuotta meni erinomaisesti. Rahaa myytiin halvalla, kasinotalous kukki, holtiton velanotto yltyi, korot nousivat. Siksi kiinteästä omaisuudesta haluttiin päästä ja tallettaa rahaa. Kiinteistöjen arvo oli kuitenkin nostettu keinotekoisesti, ja niiden myyntihinta oli ostohintaa puolta pienempi. Yritykset ja kotitaloudet alkoivat uupua. Kaksi devalvaatiota nosti ulkomaista velkaa eikä kuitenkaan pelastanut yritysten kilpailukykyä. Konkurssiaalto vyöryi valtakunnan yli, ja työttömien määrä kasvoi Ahon hallituksen aikana kohtuuttomasti.

Lopullisena seurauksena Suomi oli likimain vararikkotilassa. Pankkien talous romahti, ja niitä tuettiin ennennäkemättömin jättisummin ja tuetaan vieläkin. Pelastusarmeijan leipäjonot kasvoivat. Ne ovat tänä päivänä muistoa 1930-luvun pulavuosista. Saattaa olla, että poliittista keskustelua on aina syytetty pinnallisuudesta, irtopisteiden keruusta tai väittelystä väittelyn vuoksi. Näin ed. Aittoniemi minulle kerran opettavaisesti sanoi. Välikysymys tarjoaakin tähän oivalliset mahdollisuudet.

Ennen yksityiskohtia tai tämän hetken taloudelliseen ensiapuun menemistä haluan muistuttaa siitä, että talouspolitiikkamme linjanvedosta ei lopultakaan vallitse ilmeisen suuria erimielisyyksiä. Välikysymyksen tekijät toteuttivat suurin piirtein samanlaista ohjelmaa, ja siitä me oppositiolaiset vastaavassa välikysymyskeskustelussa heitä syyttelimme. Yksityiskohdista käytävää väittelyä paisutetaan niin kauan, kuin osa kansakunnasta uskoo kuin uskookin periaatteellisiin erimielisyyksiin.

Nyt esitettävä sinänsä mihinkään johtamaton keskustelu todennäköisesti viestii, paitsi markkinavoimien kontrolloimasta vaihtoehdottomuudesta, ennen kaikkea siitä, että poliittisen toiminnan motiivina on vain alaston valta sellaisenaan. Kun ensimmäinen eduskunta valittiin 89 vuotta sitten, saattaa olla, ettei valtiopäivien historia tunne muuta rauhanajan tilaa, jossa oppositiolla olisi yhtä vähän merkitystä kuin juuri nyt. En tarkoita opposition lukumäärää, joka sekin on pieni, vaan todellista poliittista kurssia, joka mielestäni on kaikissa puolueissa suurin piirtein samanlainen. Tulee joskus oikein ikävä niitä vanhoja kunnon kommunisteja, jotka sentään joskus ottivat pieniä irtiottoja. Nyt meno on kyllä likimain samanlaista.

Olen viime vuosien aikana alkanut monien muiden tavoin tuntea, että se luomus, jonka nimeen tällä hetkellä vannomme, perustuu samanlaiseen itsepetokseen kuin muutama vuosi sitten romahtanut, 70 vuotta kestänyt itäinen kokeilu. Tulevaisuus vyöryy aina vain ylitsemme hallitsemattomana. Kun kansalaisilla vielä oli työtä ja rauhallinen mieli, saatettiin katsoa tyynin mielin kauemmaksi kuin tällä hetkellä. Lama painaa niskaa ja harteita kuin raskas säkki. Katsetta on erittäin vaikea nostaa. Juuri tämän hetken vaikeuksiin ei löydy kuin ensiavun kaltaisia lääkkeitä. Vaikka tiedän varsin hyvin, että oma puolueeni, joka hallitusta johtaa, tekee kaikkensa, rohkenen kuitenkin epäillä, että aika tiukasti ja pitkään joudutaan painimaan, ennen kuin työttömyyteen tulee merkittäviä parannuksia. (Ed. Pulliainen: Vaihdetaan johtajia!) — Joo.

Oikeastaan pidän kyllä oikeana sitä, että ministeri Jaakonsaari, joka tälläkin hetkellä on paikalla, kuitenkin säästämisen sijasta antaa ihmisille vinkkejä, että nyt pitäisi kuluttaa. (Ed. Aittoniemi: Ei sitä käskemällä saa!) Minusta se on aivan oikein, koska kotimarkkinoille on saatava eloa, kulutuskysyntää on lisättävä. Kasvun olisi jollakin tavalla pakko jatkua ainakin seuraavat kolme vuotta. Mutta mitä sen jälkeen? Olisin epärehellinen, jos hyväksyisin rajattoman kasvun lopullisen pelastuksen tieksi.

Ollaksemme poliittisesti rohkeita meidän tulisi hyväksyä tietyt realiteetit. Niistä ensimmäinen on mielestäni se, että vaikeasti tavoittelemaamme elintason nostamiseen ei ole mahdollisuuksia. Se, mihin todella kykenemme, on ongelmien ja niukkuuden nimenomaan tasapuolinen jako. Jos kasvuideologian teoreetikot voittaisivat lopullisesti, mielestäni minkäänlainen järki ei enää sitten ohjaisi kokonaisuutta. Se tie varmasti tulisi pysähtymään tai päättymään suureen katastrofiin. Kun on ison eduskuntapuolueen kansanedustaja, on aivan selvää, että esimerkiksi minulla ja kollegallani ed. Erkki Partasella on hyvin erilaiset näkemykset hyvin monista asioista, ennen kaikkea loputtomasta kasvusta.

Muistutin alussa siitä, että poliittista keskustelua ei juuri käydä ideologisella tasolla. Se ei merkitse suinkaan sitä, etteikö nykypolitiikasta löytyisi ideologista sisältöä. Sisältö, substanssi, on olemassa. Se vain on useimmiten henkilökohtainen etu. Ei myöskään minulla ole riittäviä visioita tulevaisuudesta, että osaisin sanoa tässä tilanteessa, mitkä ne keinot olisivat, mitä nyt nopeasti pitäisi tehdä. On tavallaan ongelma, että kaikki ne ohjelmat, mitä esimerkiksi oma puolueeni on hallituksessa tehnyt, niin kuin jo kerran sanoin, eivät kuitenkaan pure sillä tavalla, että voisi edes itselleen vakuuttaa, että kyllä tämä tästä, vaikka itse kovasti yritän itselleni kertoa, että hallituksen on tarkoitus puolittaa työttömyys.

Arvoisa puhemies! Mikäli Paavo Lipposen hallitus olisi jo nyt vajaassa vuodessa pystynyt työttömyyden puolittamiseen samanaikaisesti valtion velan taittamisen kanssa, uskon, että Lipposen hallitus olisi varmaan päässyt Guinnessin Ennätyskirjaan ja varsinkin tällä kertaa hyvin positiivisena esimerkkinä. On selvää — päätin muuten, etten tässä hirveästi mollaa, koska ei tiedä, keitä taas seuraavaksi on hallitusvastuussa ja kenen kanssa — että Ahon hallituksen raunioittama Suomen kansantalous, työllisyys ja valtion velan tilanne vaativat nyt ennennäkemättömän jälleenrakennustyön.

Kun koko illan olen istunut ja koko tämän ajan, kun keskustelua on käyty, kuunnellut välikysymyksen allekirjoittajia, olisin odottanut nimenomaan yhteistyön vahvistamiseen tähtääviä esityksiä ehkä enemmän, kuin nyt on tullut, ja vähemmän normaalia kritiikkiä, joka tietysti poliittiseen toimintaan kuuluu. Tiedän hyvin yhdeksän vuotta täällä olleena, että se menee näin. Ennen kaikkea jos ajattelen kristillisiä, jotka ovat välikysymyksen laatijoita, ainakaan minä en ole päässyt kiinni siihen, vaikka olen tässä istunut, mitkä olisivat ne lääkkeet, millä tämä homma pitäisi ratkaista.

On totta, että keskusta on esitellyt hyvin laajasti omaa työreformiaan, joka käytännössä merkitsisi sitä, että kaikkinainen yleissitova työehtosopimustoiminta purettaisiin ja isäntävalta palautettaisiin yrityksiin. Tämä on tullut täällä varsin selvästi esille, kun olen eräitä keskustan edustajia kuunnellut. Sosiaali- ja työttömyystur-

van taso pitäisi laskea minimiin, mikä merkitsisi käytännössä näiden ongelmien kasaantumista entistä enemmän kunnille ja kaupungeille. Näillä toimenpiteillä keskustapuolue oman uuden työreforminsa kautta koettaa todistella sitä, että kansa olisi tämän jälkeen helpompi työllistää, kansa olisi tavallaan nöyrempää ja ikään kuin joustavampaa.

Ylipäätään nämä joustokeskustelut ovat olleet minulle sellaisia, että en edes tiedä, miten paljon joustoja pitäisi lisätä. Olen itse ollut aika pitkään työelämässä ja ainakin väitän tuntevani tiettyjä työehtosopimuksia, jotka hyvin joustavat ainakin Metallissa. Minusta tämä on hyvin pitkälle joustanut. En tiedä, mitä vielä pitäisi tehdä, enkä myöskään ole löytänyt vastausta tiettyyn seikkaan: Suomen Yrittäjät on ilmoittanut, että lisäämällä joustoja 100 000 uutta työpaikkaa syntyisi. Minä en ole heiltäkään kuullut, mitkä ovat ne käytännön toimenpiteet, miten ne tehtäisiin.

Samalla, kun keskustelua olen seurannut, olen tullut siihen tulokseen, että jotkut tosiasiat oppositio on unohtanut tai jättänyt pois. Esimerkiksi joku, oliko se ed. Vanhanen, sanoi, että työehtosopimuksissa on jäykkyydet ja muut. Olen itse sitä mieltä, että nykyinen työehtosopimusjärjestelmä on tuonut suomalaiselle teollisuudelle sen joustavan iskukyvyn, jolla se on pystynyt pärjäämään yleensä kansainvälisessä kilpailussa. Mitattiinpa millä luvulla tahansa, Suomen työvoimakustannukset ovat todella kilpailukykyisiä. Tosin Suomessa palkan ostovoima on yksi Euroopan heikoimmista. Siitä varmaan voidaan kiittää edellisiä hallituksia, ennen kaikkea sitä, joka oli ennen tätä hallitusta.

Samalla minä toivon, että oppositio ei unohda sitä asiaa, että työsopimusten yleissitovuus on kaksipuolinen lantti. Mikäli työehtosopimuksen yleissitovuus puretaan, merkitsee se käytännössä myös valtakunnallisen työrauhavelvoitteen loppumista. Lakot, erilaiset epävarmuustekijät ja sekaannus varmasti häätäisivät Suomesta suuren osan teollisuutta pois. Se olisi vain omiaan pahentamaan Suomen selviytymiskykyä. Nyt todella ollaan hyvin vaativan jälleenrakennusurakan edessä.

Eurooppalaisen kasvun hidastuttua tarvitaan ehdottomasti myös lisää omia kansallisia toimenpiteitä. Työllisyystavoite eli työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana on haasteellinen tehtävä. Siitä huolimatta, että on sanottu, että varaa elvytykseen ei ole, erilaisia elvytyskeinoja mielestäni pitäisi käyttää. Kuulun myös niihin, jotka ovat iloisia siitä, että jotkut johtavat poliitikot, nyt en puhu meistä rivimiehistä, ovat ottaneet tämän asian esille.

Minusta olisi erittäin hyvä, kun täällä ovat nyt ministerit paikalla, että asia todella saisi konkretiaa. Ennen kuin lopetan, sanon, että olen myös sitä mieltä, että rohkeita ratkaisuja pitää tehdä. Tiedän tavattoman hyvin, että esimerkiksi joidenkin eläkejärjestelmien käyttöönotto maksaa, mutta joka ainoa tälläkin hetkellä tässä vähäisessä porukassa, joka meitä täällä on, hyvin todennäköisesti tietää, että 57—58-vuotiasta muuraria on turha kouluttaa mihinkään muuhun ammattiin, jollei hänellä itsellään ole hirveän kovia intohimoja. Pitäisi ratkaista tämä ongelma niin, että se palvelisi myös ihmisiä; se varmaan palvelisi koko yhteiskuntaa, vaikka se jonkin verran maksaakin. Arvostan koulutusta kovasti, mutta minusta jossakin kulkee se raja, miten paljon ja minkä ikäisiä ihmisiä meidän kannattaa kouluttaa.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Roos on täysin oikeassa sanoessaan, että yhteydet historiaan on katkaistu. Mutta mielestäni hän vetää väärät johtopäätökset siitä. Nimittäin jos näkymät historiaan olisivat tallella, silloin nähtäisiin myös, millä tavalla tehtiin töitä takavuosina. Ei ollut kuuden viikon kesälomia eikä kahden viikon talvilomia, ei ollut mukavia työaikoja eikä epämukavia työaikoja. Tehtiin työtä silloin, kun sitä oli, vuorokauden ympäri ja matkustettiin työn perään, mitä ei suinkaan tehdä tänä päivänä.

Vaikea on poistaa työttömyyttä, jos se on suurimmalta osaltaan asennevika ja jos se on uusavuttomuutta, johon Suomen kaltaisella vauraalla maalla näyttää olevan varaa. Edelleen ed. Roos totesi, että työvoimakustannukset Suomessa ovat hyvin kilpailukykyisiä. Mistä syystä suomalainen tavara ei mene kaupaksi Euroopassa? Kenties siitä syystä, että ennen kuin suomalainen tuote on myyntitiskeillä Keski-Euroopassa, sen hinnassa 15 prosenttia on kuljetuskustannuksia meidän sijainnistamme johtuen, siinä missä kilpailijamailla hinnassa on vain 5 prosenttia kuljetuskustannuksia. Meillä pitääkin olla erilaiset työvoimakustannukset kuin Keski-Euroopassa.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan haluan kiittää ed. Roosia henkisesti rehellisestä ja pohdiskelevasta puheenvuorosta, jonka taustalla heijastui todella syvä

huoli meidän kansakuntamme tämänhetkisestä tilasta. Tätä olisin odottanut kaiken kaikkiaan tähän välikysymyskeskusteluun ja toivon, että hallituksen puolelta tulee myös rakentavia kannanottoja ja eduskuntaa kunnioittavia puheenvuoroja ylimielisyyden sijasta.

Lisäksi haluan pysähtyä työreformia käsitelleeseen kannanottoon. Minusta tärkeää on se, että kun me viemme tätä yhteiskunnallista työn uudelleenarviointia eteenpäin, pääsisimme irti työntekijöiden ja työnantajien vastakkainasettelusta. On ehkä se syvin haaste, joka koskettaa meidän yhteiskuntaamme, millä tavalla me todella saamme aikaan työrauhan, jossa me voimme sopia työntekijöinä ja työnantajina ilman niitä arvovarauksia, mitkä tällä hetkellä hallitsevat vielä eduskunnankin työtä ja arviointia. Tällä tavalla palauttaisimme sen keskinäisen luottamuksen, jota edellytetään, jos me aiomme kansakuntana selviytyä siinä kilpailussa, joka on käsillä.

Ed. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua tätä iltaa venyttää. Täällä on varmaan vielä huomennakin mahdollisuus käydä tästä lisäkeskustelua, mutta ed. Bremerille sen verran sanoisin, että edelleen totean sen, että kyllä minusta työtä tehdään joustavasti. Jos meillä on kuuden viikon lomia ja pekkaspäiviä tai jotain, työelämää tuntevana tiedän, että ne ovat osa palkkaa, josta on sovittu silloin kun esimerkiksi pekkaspäiviä on tehty. Joistakin palkoista on luovuttu tai on joku muu tällainen systeemi ollut.

Luulen, että ihmiset tänä päivänäkin matkustavat ja joutuvat matkustamaan aika paljon työn perässä. Esimerkiksi tänään tapasin oman vaimoni siskon miehen, joka kulkee täällä Helsingissä päivittäin. Matkaa ei nyt sentään ole kuin 130 km, mutta kuljetaan kuitenkin. Kyllä ihmiset liikkuvat, jos työn perässä on pakko mennä. (Ed. Kiljunen: Niin kuin kansanedustajat!) — Ei ollut kansanedustaja.

Olen tietyissä asioissa kyllä poikkeava, ainakin joissakin asioissa. Esimerkiksi edustan sellaista linjaa irtisanomisaikojen kohdalla, että niistä pitääkin pystyä keskustelemaan ja katsomaan, ovatko ne ajat oikeat vai pitäisikö niiden olla lyhyemmät. Jos olen työnantaja ja minulta loppuu työ, en pysty esimerkiksi kuukautta pitämään kahta tai kolmea ihmistä. Silloin joudun katsomaan, että ajan myös itseni silloin kiville. Kyllä tässä pitää ihan rehellisesti realismiakin harjoittaa, tuntuu se hyvälle tai pahalle. Arvoisa rouva puhemies! Lopetan, koska ilta on jo näin pitkällä.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Yhä useammin kysyy, ymmärrämmekö suuria lukuja toistellessamme työttömyysongelman syvällisyyden. Kun taustalla on automaation eteneminen, talouden kasvun hidastuminen ja syvä valtiontalouden velkaantuminen sekä maatalouden alasajo. Ei työttömyysongelmaa hoideta yksin työllisyyslisäbudjeteilla eikä ylimitoitetuilla leikkauksilla aloilta, joilla on todellista ammattitaitoa vaativaa työtä tarjolla.

Talouden kasvu on taantumassa 2—3 prosentin tuntumaan. Tällä kasvulla ei luoda uusia työpaikkoja. Hyvä jos aputoimenpitein pystytään säilyttämään edes entiset.

Viime syksynä solmittua tuposopimusta on hallitus markkinoinut työllisyystupona. Sitä se ei ollut syntyhetkelläkään, puhumattakaan nyt, kun talouden ennakoitu kasvu on kääntynytkin jyrkkään laskuun. On aiheellista pelätä, että nyt ulosmitataan palkankorotuksina enemmän, kuin mihin meillä olisi todellisuudessa varaa. Varsinkin kuntasektori, mihin tällä hallituskaudella kohdistuvat ylimitoitetut leikkaukset, on kestämättömän tilanteen edessä. Säästöjä on vaikea tehdä muusta kuin palkkamenoista. Investointeja ei voi ajaa täysin alas.

Ihmettelenkin, kun pääministeri toistamiseen palaa siihen, kuinka hyvä taloudellinen tilanne tällä hetkellä kunnilla on. Olen itse sellaisen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, että olemme todenneet, että vuosien 1997 ja 1998 budjettien teko on todellista taidetta, puhumattakaan siitä, että vielä uusia lisäleikkauksia on tulossa. Eikä varmasti Haapajärven kaupunki, kotikuntani, ole tässä ainoalaatuinen. Näitä kuntia on todella paljon. Itse olin aikanaan nollapalkkaratkaisun kannattaja. Sen toteutuminen olisi varmistanut ja luonut tuhansille ihmisille työpaikkoja.

Arvoisa puhemies! Nykyhallituksen harjoittama maatalous ja maaseutupolitiikka on kestämätön ja kovuudessaan kauhistuttava. Jos tästä linjasta pidetään jääräpäisesti kiinni, maatilojen lukumäärä puoliintuu alle 10 vuodessa. Lisäksi näin syntyvien työttömien lukumäärä moninkertaistuu, sillä supistuva maatalous vie teollisia, kaupan ja liikenteen työpaikkoja mukanaan. Hallituksen kannattaisikin tarkistaa pikaisesti maatalous- ja maaseutupoliittisia linjauksiaan, sillä järkevällä ja pitkäjänteisellä politiikalla maaseudulla kyllä saadaan syntymään uusia

tuottavia työpaikkoja muihinkin kuin perinteisiin maaseutuelinkeinoihin.

Lisäksi toteaisin kuten ed. Kallis ryhmäpuheenvuorossaan, että maapallon ravintotilanne ei suinkaan parane eikä viljellyn maan ala lisäänny, vaan päinvastoin. Siksi pitäisikin nähdä aina tarpeeksi kauas.

Arvoisa puhemies! Meillä on käytössä työttömyysturvajärjestelmä, joka on luotu aivan toisiin olosuhteisiin kuin niihin, missä nyt elämme. Maksimissaan tämä järjestelmä voisi kestää 100 000 työtöntä eikä pysyvästi sitäkään. Meillä on järjestelmä, joka säilöö työttömän työttömyyden kurimukseen. Meillä on yksi pisimpiä ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoaikoja eli 500 päivää, ja puolen vuoden työsuhde palauttaa ansiot entiseen parhaimpaan ansiotasoon. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kesto maksimissaan saisi olla kerrallaan 250—300 päivää. Tästä työtön ohjautuisi huomattavasti nopeammin uudelleen työhön, eikä tarvitsisi kuntouttaa. Lyhyitten työsuhteitten vastaanottaminen on tehty aika mahdottomaksi. Sen toteavat työvoimaviranomaiset itsekin. Jos työtön ottaa muutaman päivän työsuhteen vastaan, työttömyyskorvausten maksu on äärimmäisen hidasta, ja siihen ei kellään ole yleensä varaa. Työvoimaviranomaiset itse toteavatkin, että tämä järjestelmä lisää harmaan työvoiman käyttöä erittäin paljon, ja sille tilanteelle ei kukaan tunnu voivan mitään.

Tämän illan puoli yhdeksän uutisissa oli jo jotakin tulloloukkutyöryhmän työstä. Niitä tuloksia olemme odotelleetkin, koska kaikki tiedostamme sen, että meillä on sellaiset tulloloukut, jotka estävät työn vastaanottamisen. Eli työtön taiteilee sen kesken, ottaako ansiosidonnaisen vai lähteekö töihin, jolloin verotus nousee. Sitten ovat mahdolliset päivähoitokustannukset, työmatkakustannukset jne. Eli meillä on tavallaan järjestelmä, jossa risteillään laidasta laitaan arvioiden, mikä kannattaa ja mikä ei.

Työvoimaviranomaiset itsekin toteavat, että meillä on lisäksi erittäin jäykkä työhallinto. Eli työvoimaviranomaiset, kuntien elinkeinoviranomaiset ja samaten koulupuolikaan eivät pysty toimimaan järkevästi yhteen. Työhallinnossa meillä on varmasti varaa muutoksiin.

Pk-sektorin ongelmiin täällä on kajottu likimain kaikissa puheenvuoroissa. Yrittäjät toteavat, että tällä hetkellä meillä on suoranainen vakuuspato, ja jossakin vaiheessahan se murtuu. Mutta murtuuko se silloin, kun tilanne on jo monen osalta menetetty. Osan ongelma on vientitakuut nimenomaan idänkaupassa, mutta niillä markkinoilla meillä on myös mahdollisuus, ja niillä markkinoilla meidän täytyy pystyä olemaan. Sosiaaliturvamaksut, varsinkin tekemättömän työn osuudesta, rasittavat. Yrittäjä ei välttämättä arvostele sitä, mitkä ovat kustannukset tehdystä työstä, mutta se, mitä ne ovat tekemättömästä työstä, rasittaa. Monen pienen palvelualan yrittäjän selkäranka on taitettu arvonlisäverotuksella, eli sen puolittaminen mahdollistaisi jo monen jatkamisen.

Suomi voisikin olla aloitteentekijä EU:hun päin siinä, että osa sosiaaliturvamaksuista suunnattaisiin automaation maksettavaksi. Yksin Suomi ei voi siirtyä tähän järjestelmään, mutta EU-mailla yhdessä tämä mahdollisuus voisi olla, sillä täällä todettiin useissa puheenvuoroissa, että 20 prosenttia ihmisistä tekee tulevaisuuden työn. Jollakin on sosiaaliturva kustannettava, ja silloin yksi varteenotettavimpia vaihtoehtoja on, että osittain sen kustantaa automaatio.

Lopuksi haluan vielä kajota vanhojen metsien suojeluohjelmaan. Täällä tuotiin esille, kuinka paljon se veisi pahimmillaan Lapista työpaikkoja. Mutta jos otetaan koko se alue, mihin nyt ollaan suuntaamassa vanhojen metsien suojelu: Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi, puhutaan jo 3 000 työpaikasta. Kun valtion pussi on tyhjä, me tiedämme, että kompensaatiota näin poistuville työpaikoille ei tahdo löytyä mistään. Kyllä me monta kertaa kysymme senkin perään, miksi meidän täytyy olla niin voimakas edelläkävijä suojeluasioissa. Meillä on pinta-alasta suojeltu 8 prosenttia, Ruotsissa 6 prosenttia, Englannissa 1 prosentti ja Saksassa 1 prosentti. Suojelua meistä ei varmasti vastusta kukaan, mutta kohtuus kuitenkin kaikessa.

Ed. Bremer totesi puheenvuorossaan, että meillä on vielä Tanskan tie kuljettavana. Arvoisa puhemies! Haluan päättää puheenvuoroni siihen, että usein joutuu toteamaan: Liian monilla menee vielä liian hyvin, jalat eivät ota maahan. Mutta sillä hetkellä, kun ne raapaisevat maahan, me toivottavasti tuon Tanskan tien kuljemme ja taloutemme tervehdytämme ja työllisyystilanteen kohennamme.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron itse asiassa ed. Vehviläisen puheeseen.

Kun hän korosti puheessaan koulutuksen merkitystä, voisin todeta, että se on aivan totta. Koulutusta sietää korostaa laman voittamisen eräänä välineenä samoin kuin työllisyyden edistämisessäkin. Mehän kaikki tiedämme, että esimerkiksi pelkän peruskoulutuksen saaneiden riski joutua työttömäksi on yli kaksinkertainen keskiasteen suorittaneisiin verrattuna ja viisinkertainen korkea-asteen tutkinnon suorittaneisiin verrattuna. Se on tosiasia, ja on erittäin hyvä, että ed. Vehviläinen korosti koulutuksen merkitystä.

Mutta muistissamme on hyvin Ahon hallituksen koulutuspolitiikka, ja voin todeta, kun ed. Vehviläinen on uusi edustaja, että hänen varmasti sietäisi katsoa taaksepäin Ahon hallituksen ajamaa koulutuspolitiikkaa, jossa ei ollut juurikaan sitä määrää eikä laatua, mitä ed. Vehviläinen peräänkuulutti tämän hallituksen toimenpiteiksi.

Määrällisiä koulutustarpeita ei kyetty viime kaudella nostamaan riittävästi. Tämä hallitus on nostanut vuosina 1994—1995 toisen asteen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistojen koulutuspaikkoja vuoteen 1996 mennessä 20 000 opiskelijalla.

Ennen kaikkea keskustalainen politiikka korkeakoulujen kohdalla nimenomaan sotki aluepolitiikan korkeakoulupolitiikkaan ja siitä ei tietysti hyvää seurannut. Se sotki koulutuksen, se sotki tutkimuksen. Määrärahojen pienennykset ja leikkaukset me tiedämme. Se on osittain ymmärrettävää. Mutta aluepolitiikan sotkeminen koulutuspolitiikkaan niin voimakkaasti kuin keskustalaisessa politiikassa, ei varmasti ollut koulutuksen kannalta millään tavalla hyvä asia. Siitä syystä toivoisin, että keskusta hieman tarkentaisi omia puheitaan ja käsityksiään koulutuksesta. Siitä olen todella samaa mieltä ja iloinen, että me yhdessä arvostamme koulutusta.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Minusta eduskunnan keskustelu on senkin vuoksi tärkeää ja arvokasta, että kaikki kritiikkiajatukset, joita konkreettisesti tulee esimerkiksi työhallintoa kohtaan, minä kirjaan ja yritämme korjata. Ed. Veteläinen sanoi, että työhallinto on niin jäykkää; toivoisin vähän täsmällisempää kritiikkiä. Tunnetustihan työhallinnossa on tehty hyvin voimakas resurssien ja vallan delegointi alueille työvoimapiireihin ja työvoimatoimistoihin. Jäykkyys on paljon riippuvainen tietenkin alueiden omasta otteesta. Jos Haapajärvellä tai Oulun työvoimapiirissä on jotakin erityistä jäykkyyttä, se pitää korjata.

Päinvastoin olen nähnyt kierrellessäni eri puolilla Suomea, että työvoimatoimistot ja -piirit ovat monilla paikkakunnilla oman alueensa innovaattoreita, jotka kokoavat viranomaisia ja työnantajia yhteen tekemään työllisyysohjelmia ja kehittämään oman paikkakunnan elinkeinotoimintaa. Toisenlaisiakin kokemuksia on, mutta jotta asioihin voitaisiin saada korjaus, niin mieluummin vähän täsmällisempää kritiikkiä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen puheenvuoronsa alussa totesi nolla-palkkaratkaisun ihanuuden sanoen, että korotukset tulevat viemään tuhoon yritykset ja myös kunnat. Siitä olen samaa mieltä, että kunnissa on hyvin paljon sellaista.

Asia ei tietysti ole niin yksiniittinen ja yksiselitteinen yritysten osalta kokonaisuutena, koska yrityksiä on hyvin monen tasoisia sillä tavalla, että toiset tuottavat hyvin voittoa. Kun tällä hetkellä ei sellaista järjestelmää ole, jolla mitattaisiin tavallaan yhteiskuntaan se raha, koska tuloksen järjestelymahdollisuuksia on vielä hyvin paljon, ainoa konsti minusta on, että jos saadaan hyvää tulosta, pitää saada myös palkankorotuksia. Toisaalta yhteiskunta leikkaa, niin kuin tässä on todisteltu, aika merkittävän osan korotuksista pois.

Toinen asia liittyy lyhyiden työsuhteiden vastaanottamiseen. Tämä on valtava ongelma, mutta siitäkin pitää todeta, että se on vuoden 94 alusta lähtien ollut, ja toivon mukaan tämä eduskunta tulee nyt saamaan siihen muutoksen. Ketkä lienevät syyllisiä olleet, en lähde syyttelemään, jokainen tietää sanomatta.

Mutta työttömyyden räjähtäminen moninkertaiseksi tuntuu hyvin omituiselta, ja siitä olen kyllä hieman eri mieltä: Ei tämä hallitus enää pysty moninkertaiseksi työttömyyttä räjäyttämään siitä, mitä se tällä hetkellä on, tai sitten on tuhon partaalla koko homma.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Veteläinen puheenvuoronsa alussa kertoi kuntatalouden ongelmista ja myös oman kuntansa Haapajärven vaikeasta tilanteesta. Sen jälkeen hän puheenvuorossaan hyvin kovin sanoin kävi ansiosidonnaisen työttömyysturvan kimppuun ja esitti sen keston lyhentämistä 250—300 päivään. Näillä asioilla on myös yhteys.

Tällä hetkellä on kuitenkin reilusti yli 100 000 niitä, jotka ovat pudonneet ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta. Jos päivien määrä pudote-

taan 250 päivään, on luultavasti toistasataatuhatta näitä heti lisää ja myös Haapajärven kunnassa. Sen jälkeen kun he putoavat ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta, josta he ovat kenties maksaneet kunnallisveroakin, he ovat toimeentuloluukulla kunnan huollettavina. En usko kuitenkaan, että Haapajärven kunnassa on avoimia työpaikkoja, joihin kenties siinäkin kunnassa sadat pitkäaikaistyöttömät automaattisesti siirtyisivät sen jälkeen, kun heiltä ansiosidonnainen työttömyysturva otetaan pois. Tämä logiikka ei välttämättä ole niin yksinkertaista, ja näillä asioilla on yhteys toisiinsa.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Veteläisen puheenvuorosta puuttuisin työttömyyden moninkertaistumiseen. Jos hän tarkoitti sitä, että maatalouden murros aiheuttaa työttömyyden moninkertaistumisen tässä yhteiskunnassa, niin sitä nyt ei kyllä oikein jaksa uskoa. Sehän merkitsisi jo ainakin 1,5 miljoonan työttömän armeijaa.

Vaikka en monissa muissakaan asioissa voi yhtyä ed. Veteläisen ajatuksiin, on eräs asia, johon voin kyllä lämpimästi yhtyä, ja tämä liittyy arvonlisäverokysymykseen. Tiedän hyvin monista monista asiayhteyksistä, että esimerkiksi palvelualoilla pienet kampaajayritykset, parturit, hierojat, suutarit jne. ovat äärettömän suurissa vaikeuksissa arvonlisäveron suhteen. Tiedän, että moni on jo lopettanut. Valitettavasti on tiedossani, että moni tulee lopettamaan tämän asian takia. Näitä arvonlisäveron korotuksia, 22 prosentin veroa, ei oikein missään ole pystytty siirtämään suoraan kuluttaja- tai palveluhintoihin. Näin ollen jo ennestäänkin varsin pienet katteet näillä aloilla jäävät entisestäänkin vähemmiksi ja aiheuttavat lopettamisia. Ne aiheuttavat harmaaseen talouteen siirtymisiä, meillä on riittävästi niistä esimerkkejä. Kehottaisinkin hallitusta jatkossa hyvin vakavasti tähän asiaan puuttumaan ja katsomaan, mitä mahdollisuuksia olisi vaikuttaa näitten asioitten tarkistamiseen jatkossa.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli miellyttävää, miten ministeri reagoi siihen, että työvoimahallinnon, kuntien elinkeinoviranomaisten ja koulujen kesken on tiettyä ongelmallisuutta. On varmasti syytä kartoittaa, missä ne konkreettiset ongelmat ovat, koska esimerkit olen saanut sellaisista kunnista, joissa on kohtuullisen hyvä työllisyystilanne ja jotka voisivat olla jopa esimerkillisiä koko valtakunnassa, esimerkiksi Sievi. Eli niitä ongelmia täytyy olla olemassa.

Ed. Lahtelalle toteaisin, että varmasti nämä ongelmat ovat olemassa. Kuntakentälle tupo on hyvinkin ongelmallinen. Vientiteollisuus on yrittänyt monta kertaa irtiottoja, vaikka devalvaatio ja kellutus ovat yleensä sinne kilpailukykyä tuoneet, ei välttämättä oma tehostettu toiminta.

Ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta otin esille päivien vähentämisen 250:een, mahdollisesti 300:aan. Työvoimaviranomaiset toteavat yleisesti, että näiltä päiviltä huomattavasti paremmin ohjauduttaisiin työelämään, kuin jos on 500 päivää työttömänä. Eli kyllä se 500 päivän kesto omalta osaltaan passivoi. Samaten tuloloukkuongelmat vaikeuttavat työn vastaanottamista.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Veteläinen!

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Työttömyyden ja työllistämisen tiimoilta käytävässä keskustelussa on ollut ja on paljolti kysymys taustalla vallitsevasta ihmiskäsityksestä, siitä onko tämä käsitys positiivinen vai negatiivinen. Työnantajia epäillään, jos käsitys on negatiivinen, siitä että he toimivat kuin laulussa riistäjät ikään, pelaavat vain omaa voittoa kartuttaakseen välittämättä työntekijöidensä hyvinvoinnista mitään, jos asiaa kärjistää. Jos sama negatiivinen käsitys vallitsee suhteessa työntekijöihin tai työttömiin, se tarkoittaa sitä, että lintsataan, jos silmä välttää, ja työtön mieluummin on työtön kuin etsii työtä. Lainsäätäjän tai valmistelevan viranomaisten näkökulma on negatiivinen, jos ihmiskäsitys on sellainen, että etsitään väärinkäytösten mahdollisuuksia ja valmistellaan ja säädetään lakeja tästä näkökulmasta, sen sijaan että valmistelu tapahtuisi suuren rehellisen enemmistön näkökulmasta.

Osalla meistä poliitikoista on hyvin negatiivinen ihmiskäsitys. Se on ilmennyt siinä keskustelussa, jota on käyty erilaisten etuudensaajien kohdalla. Mielestäni meillä on vallalla liian negatiivinen ihmiskäsitys ja se tietyllä tavalla on heijastunut siihen valitettavaan vastakkainasetteluun, jota esimerkiksi työelämän uudistuksissa on syntynyt. Jos tämä käsitys olisi positiivisempi, me enemmän luottaisimme siihen, että vuorovaikutuksessa työnantajat, työntekijät, palkansaajat, pystyisivät asioista paikallisesti yrityskohtaisesti sopimaan.

Tätä käsitystä vahvistaa se tai pitäisi vahvistaa sen, että meillä on varsin runsaasti erinomaisen

hyviä esimerkkejä siitä, että asiat on pohdittu yrityksen menestymisen näkökulmasta yhdessä ja havaittu, että yrityksen menestyminen on myös työntekijäkunnan ja henkilökunnan etu. On löydetty räätälöidyt ratkaisut juuri siihen yritykseen sopiviksi. Tästä epäluottamuksen ilmapiirin murtamisesta mielestäni tässä kokonaisuudessa on myös pitkälle kysymys.

Muun muassa juuri paljon puhuttujen joustojen kohdalla, joka sana sinänsä saa jo monet aivan syyttä suotta ja turhaan takajaloilleen, päästään hyvään lopputulokseen ja eteenpäin vain, jos meillä on enemmän luottamusta molempiin osapuoliin ja molempien osapuolien vilpittömään haluun löytää parhaat mahdolliset ratkaisut. Esimerkiksi työaikajoustojen kohdallahan on kysymys molempien osapuolien edusta. Meillä ihmisillä on hyvin erilaisia elämäntilanteita. Pienten lasten vanhemmista jompikumpi haluaa tehdä lyhyempää työpäivää. Meillä on uudelleenkouluttautumistarpeita. Tällaisia tarpeita palvelevat joustavat työajat ja ikääntyvien ihmisten tarpeita samaten. Tällaisen tietynlaisnen puzzlepelin kokoaminen niin, että eri tilanteisiin löytyy sopivia räätälöityjä työaikoja, on yksi malli, jolla on edetty ja voidaan edelleenkin edetä.

Yksi työllistämisen este on varmasti se työnantajabyrokratia, jonka eteen joutuu henkilö, jolla on idea, valmiudet tuottaa tuote, jolla hän tietää olevan kysyntää. Sitten tulee eteen se vaihe, että pitää selvitä kaikesta siitä, mitä työnantajan velvoitteeksi on säädetty. Kysymys on aika paljolti hallinnollisista asioista, joita varmasti voitaisiin nykyistä tietotekniikkaa hyväksi käyttäen ratkoa. Esimerkiksi tilanteessa, jossa palkkaa kymmeneksi päiväksi työntekijän vaikkapa pihatöihin laatoittamaan pihapolkua jne., joutuu käymään läpi kaiken. Pitää täyttää tapaturmavakuutusblanketti, pitää täyttää LEL-blanketti jne. jne. On luettava ensin sivutolkulla näitä ohjeita ja hallittava kokonaisuus.

Tähän on löydetty kokeiluja, jotka ovat ilahduttavia ja joiden kautta voidaan päästä eteenpäin. Turun työvoimatoimistossa on aloitettu kokeilu, jossa työvoimatoimisto toimii työvoiman vuokraajana ja huolehtii kaikesta työnantajabyrokratiasta. Tämä kokeilu on nyt laajenemassa muualle, muun muassa tänne Helsinkiin. Tämä on yksi tie edetä ja osoitus siitä, että meidän työvoimahallintomme osaltaan pyrkii vastaamaan niihin haasteisiin, joita tällä alueella on.

Lyhytaikaisten työsuhteiden vastaanottamisen sietämättömästä vaikeudesta on puhuttu pitkään eli siitä konkreettisesta tilanteesta, että ansioturvan saaminen viivästyy niin pitkälle, että asianomainen työtön ei tule yksinkertaisesti toimeen tätä aikaa. Tähän pitäisi löytyä ratkaisu. Siihenkin mielestäni nykyinen tietotekniikka sinänsä jo voisi tarjota ratkaisun, eli taannehtivastihan näitä asioita voidaan klaarata. Tähän ehkä saamme huomenna vastauksen työministeriltä.

Kannustinloukkuasia on yksi kysymys. Siinä muun muassa eri etuuksien ja ansaitun lisätulon yhteensovittaminen nykyistä lievemmin varmasti madaltaa työn vastaanottamiskynnystä.

Meillä on kokeilussa, meillä on käytössä, meillä on työn ja valmistelun alla lukuisa määrä erilaisia toimenpiteitä, joissa ei ole kysymys edes millään tavalla ideologisista valinnoista, vaan yksinkertaisesti siitä, että ihminen käyttäytyy rationaalisesti silloin, kun on hänen omasta elämisestään ja elämisen ehdoistaan kysymys. Tiettyjä säännöksiä ja vallitsevaa käytäntöä on mahdollista tästä näkökulmasta muuttaa paremmin toimivaksi.

Negatiivisesta ihmiskäsityksestä puheen ollen tuntuu joskus siltä, että se suuntautuu myös kokoomukseen siinä mielessä, että meidän motiivejamme työelämän uudistamispyrkimyksessä epäillään, epäillään siitä näkökulmasta, että tässä halutaan palata ajassa kymmeniä vuosia taaksepäin johonkin työnantajan sanelupolitiikkaan. Tästä ei ole kysymys. Kokoomus ei ole missään vaiheessa edellyttänyt nyt työssä olevien työehtojen huonontamista. Kysymyshän on koko ajan uusien työpaikkojen syntymisen ja synnyttämisen ehdoista, niiden syntymisen helpottamisesta. Silloin esimerkiksi kysymys määräaikaisista työsuhteista tarkoittaa sitä, että tietyn ajan jälkeen, kun työsuhde on uusittu, siitä ei automaattisesti muodostuisi pysyvää. Tämä on yksi konkreettisimmista peloista, joita sellaisilla työnantajilla on, joiden toimiala on hyvin suhdanneherkkä. Toisaalta on osoitettavissa, että monista määräaikaisista työsuhteista luonnollista tietä muodostuu pysyviä työsuhteita, työnantaja haluaa pitää kiinni hyvästä työntekijästään. Tämä osittain vastauksena ed. Roosille.

Järjestäytymättömien työnantajien asema on toinen asia, joka on nyt työaikalain valmistelussa nostettu esille. Siinä yhteydessä on ollut nimenomaan kysymys siitä, että ei ole pelkästään yleissitovuuden tuomia velvoitteita, vaan on myös sen tuomat oikeudet käytettävissä. Tästä tässä asiassa yksinkertaisesti on kysymys.

Niillä työelämän uudistuksilla, jotka nyt ovat valmistelussa, ei haluta murtaa työntekijän suojaa ja suojelua, vaan modernisoida, uudistaa, työelämän pelisääntöjä silmämääränä se, että syntyisi odotettuja työpaikkoja, jotka tietyllä tavalla jo ovat olemassa, mutta joita ei perusteta, vaan pienyrittäjä kiskoo työpanoksen omasta selkänahastaan tai se hoidetaan ylitöillä tai muulla tavalla, koska ei uskalleta ottaa seuraavaa laajentumisen askelta, vaan pysyttäydytään niissä volyymeissa, jotka tällä hetkellä yrityksessä ovat.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Perholle kommentoisin kolmea asiaa.

Mitkä ensinnäkin ovat ne työehtosopimukset, joissa nykyisellään ei ole mahdollisuus joustaviin työaikoihin? Tiedän, että monissa työehtosopimuksissa niitä on tälläkin hetkellä jo mahdollista käyttää. Lisäjoustot tarkoittaisivat vain sitä, että työnantaja yksipuolisesti voisi käyttää joustomahdollisuuksia. Mitä muihin joustoihin tulee, tiedän esimerkkejä siitä, että esimerkiksi äitiyslomalle jäävä henkilö ei ole voinut jäädä sairauslomalle ennen äitiyslomaa sen vuoksi, että kyseisen työnantajan vaimokaan ei ollut tarvinnut sairauslomaa ennen äitiyslomaansa. Ei ollut kysymys siitä, mikä henkilön tilanne oli, pystyikö hän olemaan työssä vai ei. On tutkittu sitäkin, että viime aikoina lyhyet sairauslomat ovat vähentyneet, mutta pitkät lisääntyneet ja nimenomaan sen takia, että ihmiset eivät uskalla jäädä lyhyille sairauslomille, vaan sitten kun sairaus pitkittyy, on pakko jäädä pois. Tänä päivänä työpaikoilla joustetaan jo aivan hurjasti.

Toinen asia on yksityisten työnantajien paperisota. Työkaverini entisestä työpaikasta oli huvin vuoksi kokeillut, miten kirvesmiehen sivukuluja voidaan maksaa, ja se oli todella ongelmallista. Hän juoksi monessa eri paikassa. Muun muassa verotoimistossa oli aivan vanhentuneet tiedot, eikä postissa tiedetty, mitä muita lomakkeita tarvitaan. Monia muita tällaisia asioita on, jotka vaikeuttavat. Pitäisi olla yksi kansio, jossa on kaikki lomakkeet. Tietysti olisi parempi vielä, jos ne voitaisiin myös yhteen paikkaan maksaa. — Nyt en ehtinyt sitä kolmatta asiaa kommentoida.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänä päivänä on äärettömän vaikeata saada tapetoitsijaa, maalaria, mitään työntekijää, joka tekisi työn muuten kuin harmaiden markkinoiden kautta. Tämä on ilmiö, joka on lähes totaalinen.

Ed. Perho puhui tästä asiasta käsitykseni mukaan myös liittäen siihen kymmenen päivän työsuhteen "polkuloien sivuun kivien laittelemiseksi" tai sillä tavalla. Jos oikein käsitin, hän puhui myöskin siitä, että tämän tyyppistä suunnitelmaa työvoimaviranomaisissa on, että työn vuokrausta työvoimatoimiston taholta suunniteltaisiin. Ihmettelen sitä, että kyllä herrojen kiireet ovat hyvin hitaita. Ministeri Jaakonsaarikin varmasti tietää, jos on koskaan minun vähäisiä kirjallisia kysymyksiäni lukenut — ei ole varmasti, enkä voi sitä edellyttääkään — että olen jo vuosikausia esittänyt tällaisen keikkakortiston perustamista työvoimatoimistoon. Se mahdollistaisi nopeasti työntekijän saannin sillä tavalla, että hän tulee, tekee viikon kahden työt, ja tietokoneella asia järjestetään sillä tavalla, että se ei viivytä hänen työttömyyskorvauksensa saamista. Se katkeaa siltä ajalta, mutta työttömyyskorvaus jatkuu välittömästi.

En enää yhtään ihmettele, että meillä on harmaata taloutta ja työttömyyttä, kun näin hitaasti näitä järjestellään. Vasta suunnitteluvaiheessa on tämän tyyppinen toiminta, joka mahdollistaa laillisin toimenpitein lyhyen työsuhteen muodostamisen työttömän henkilön kanssa työvoimatoimiston välityksellä. Hän palaa sitten taas normaalisti työttömyyden olotilaansa.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle: Työvoiman vuokrauskokeilu on käynnissä, ja siitä on hyviä kokemuksia. Se on laajenemassa, ellei jo laajentunut muualle. Uskon, että levittäytyminen on varmasti varsin nopeaa.

Vielä harmaan talouden ongelmista, joihin ed. Aittoniemi viittasi. Erittäin monesta eduskuntaryhmästä, puolueesta, ellei peräti kaikista on tullut toivomus siitä, että kotitaloustyöntekijän sivukulut voitaisiin verotuksessa vähentää. Nythän on käytössä työllistämistuki tietyin ehdoin, mutta mielestäni se ei ole riittävän kattava kaikkiin niihin tarpeisiin, joita tänä päivänä kotitalouksissa on niin lastenhoidon, vanhustenhoidon, erilaisten remonttitöiden kuin tilapäistöiden suorittamiseksi. Tältä osin toivoisin, että päästäisiin käytännön toimenpiteisiin käsiksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 191/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 205/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi ylikuormamaksusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 198/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 221/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laeiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 10 luvun 1 §:n ja säätiölain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 220/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.10.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen